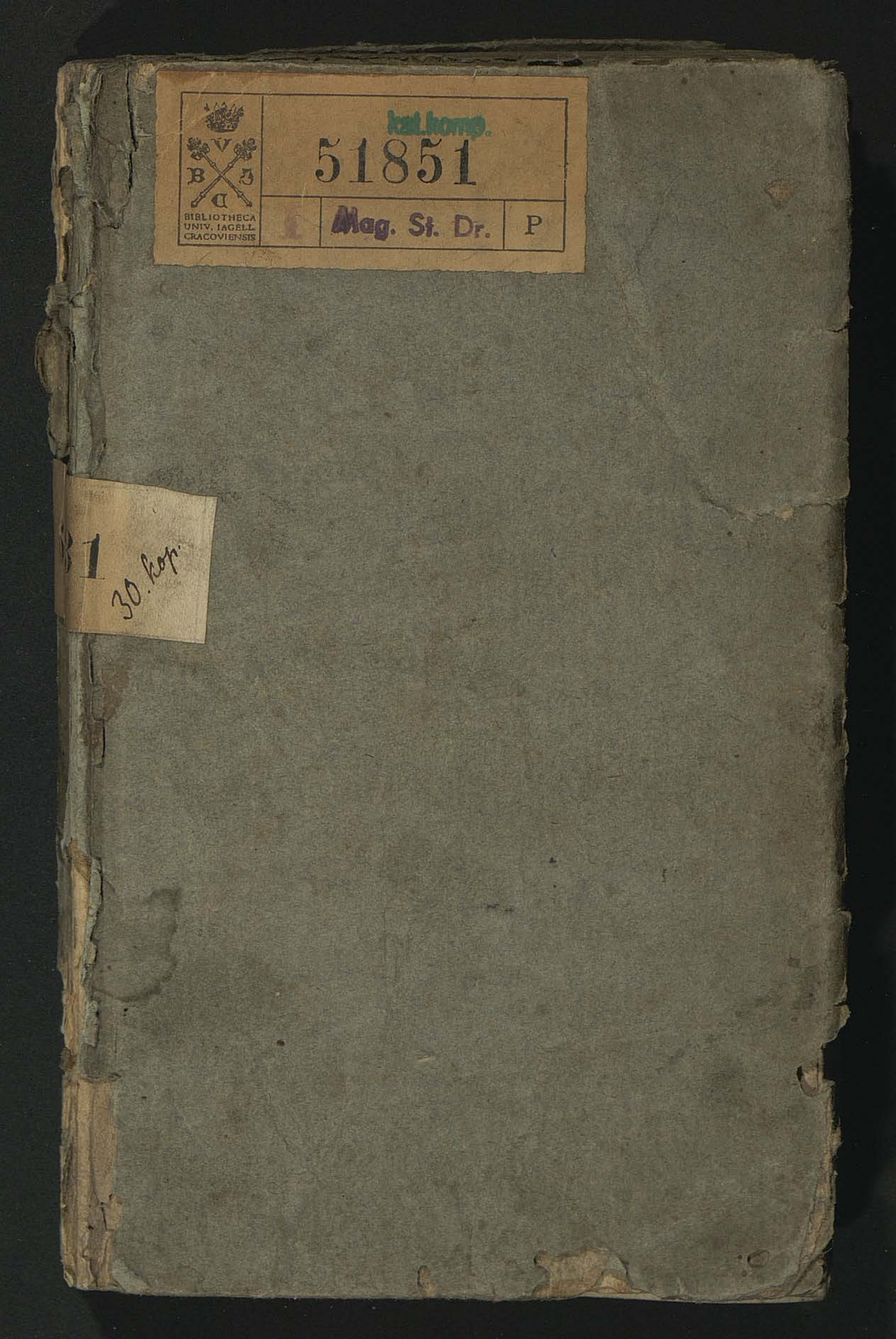

V
B J
C
51851
I

GRAMMATYKA
FRANCUSKO-POLSKA
Albo sposob nayskutecznieyszy do nauczenia się

TAK

POLAKOWI FRANCUSKIEGO,

JAKO TEŻ

FRANCUZOWI POLSKIEGO

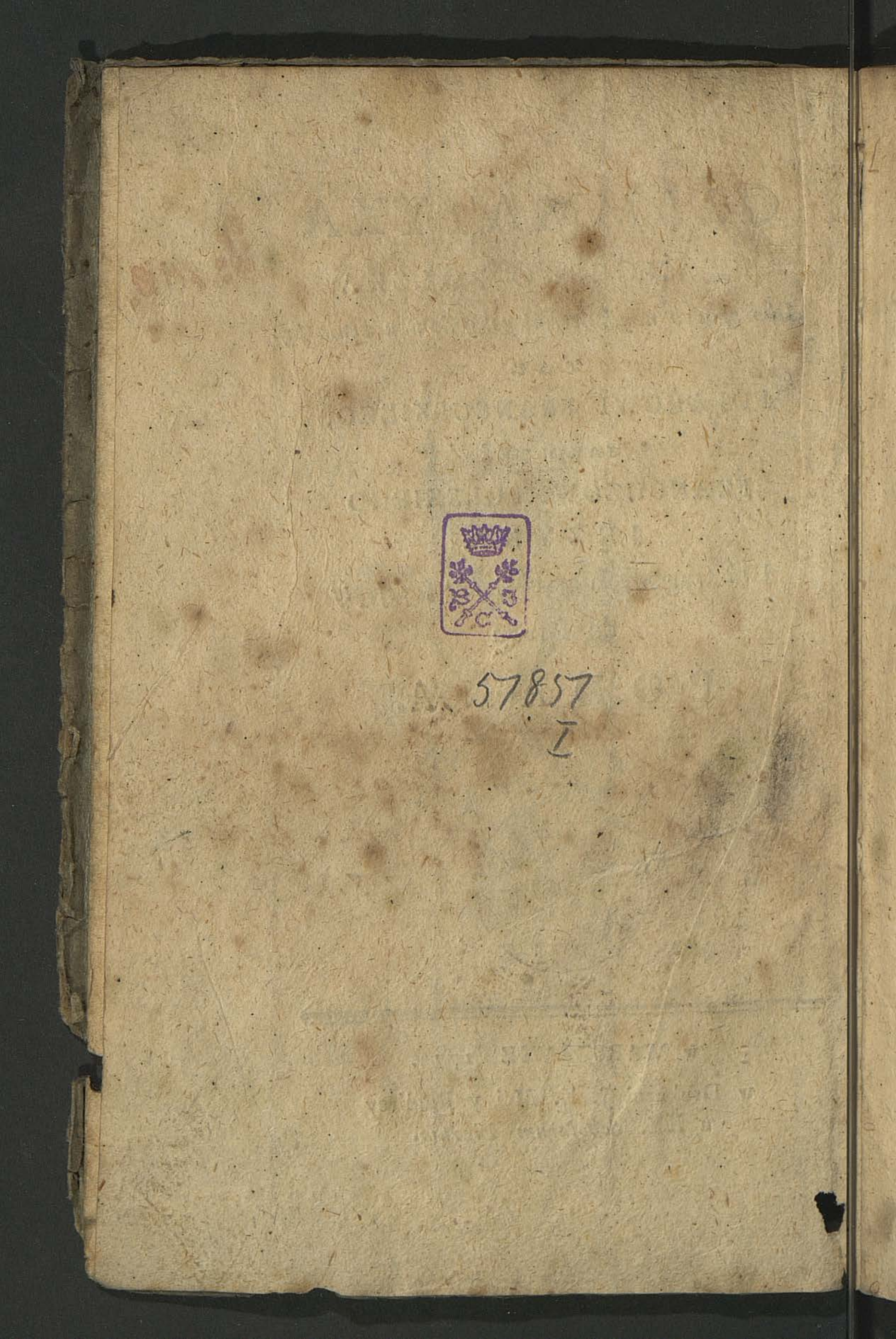
JĘZYKA.

Dla wygody uczących się, *popiąte* do Druku

PODANA.

W WARSZAWIE 1772.
w Drukarni J. K. Mci y Rzplitey
u XX. *Scholarum Piarum.*

CZĘSC PIERWSZA.

O Ortografii Francuſkiey,

Ktora ſię dzieli na pięć Rozdziałow.

ROZDZIAŁ I.

O Kryſkach Francuſkich.

TU nayprzod należy namienić, że Francuzi zażywaią kilkunaſtu kryſek, z ktorych trzy zowią ſię akcenty. *Ieden* zowią *grave* to iest ciężki, piſze ſię nad wokalami tak: à è. *Drugi* zowią *aigu* to ieſt oſtry *á* é. *Trzeci* zowią *circonflexe*, to ieſt oboiętny albo dachowaty, piſze ſię nad wokalami tak: â ê î ô û. *Czwartą* kryſkę zowią apoſtrof, ktory ſię kładzie przy rożnych literach miaſto odrzuconych wokal tak na przykład miaſto *la*, *le*, *me*, *te*, *ſe*, *ne*, *que*, *je*, *si*, *entre*, *quelque*, *jusque*, gubiąc wokalę, piſze ſię tak *l' m' t' s' qu' j' s' entr' quelqu' jusqu'*. *Piątą* kryſką może nazwać dwa punkta nad wokalą, ktore ſą znakiem, że owa niemi znaczona wokala, niewchodzi z drugą w dyftong ale czyni osobną ſyllabę, nap: *reüſſi* czytałoby ſię iak Polſkie *ruſsy*, gdyby nie te kropki, dla ktorych trzeba czytać *reuſsy*. *Szoſta* kryſka ſię znayduie pisana powzdłuż między literami, ktora ieſt znakiem, że ſię z rożnych ſłow czyni iedno, nap: *entre-prendre, entend-il, commence-t-on*. *Siodma* kryſka ieſt znacząca pytanie, a ta ſię w każdym języku piſze tak ? *Osma* znacząca peryod,

to ieſt: ſkończenie ſenſu, y ta ſię piſze w każdym języku, tak . *Dziewiąta* znacząca ſpocznienie mowy, ta ſię zowie komma z Greckiego, iakoby ucinek ; piſzę ſię tak , . *Dzieſiąta* ſię piſze tak : znaczy puł ſenſu, zowie ſię dwa punkta. *Iedenaſta* taka ! znaczy znaczne okrzyknienie. *Dwunaſta* taka; zowią ią Łacinnicy *media nota*, icy używanie ieſt prawie iedno co y dwu punktow takich: *Trzynaſta* taka - napiſana na końcu wierſza, znaczy że termin ieſt nieſkończony, to ieſt przecięty, iż ſię nie mogł zmieścić na tym wierſzu, ktorego ſię nie godzi przecinać, poki ſię cała ſyllaba nieſkończy.

ROZDZIAŁ II.

O Literach ogolnie y o Wokalach z osobna.

Litery u Francuzow ſą też, co y u Polakow, okrom *w*, miaſto ktorego oni zażywaią takiego *v*. *K* też rzadko ſię znayduie, miaſto ktorego zażywaią *c*, a mieyſcem *q*, co ſię niżey obiaśni. Nad to Francuzi maią dwie joty, y dwoie *u*, z ktorych tak piſane *j y* zowią konſonami, o czym ſzerzey potym.

Litery ſię nayprzod dzielą na wokale y konſony. Wokale tak nazwane z łaciny: to ieſt przez ſię brzmiące, albo ſwoy właſny głos maiące, ſą te ſześć: *a*, *e*, *i*, *o*, *u*, *y*; wſzyſtkie zaś inſze ſą konſonanty; tak nazwane z łaciny, to ieſt nie przez ſię, ale wſpuł brzmiące, gdyżby ſię nie wymawiały bez wokal.

H u Francuzow częścią ieſt konſoną, częścią nieznaczną aſpiracyą, o czym ſzerzey niżey.

Te odrąciwſzy, inſzych wſzyſtkich Francuzi zażywaią, iednak w niektorych wielką od Pola-

kow

kow rożnicę maią w pronuncyacyi, to ieſt w wymawianiu. Co aby ſię dobrze zrozumiało, każdą z oſobna opiſzę, wziąwſzy oſobliwy impet z przykładow Autora *de Saint Amour*, ktory mi ſię ze wſzyſtkich ięzyka Francuſkiego Gramnatykow zdaie naydoſkonalſzy.

A

Litera *A* ma iednę tylko pronuncyacyą taką, iako Polſkie akcentowane, chyba kiedy wchodzi w dyftong, to ma odmianę, o ktorey pod dyftongami.

Przedłuża ſię w mowie, będąc znaczona akcentem dachowatym; nap: *qu' il donnât*, by dał, *nous donnâmes* daliśmy.

Naoſtatek wiedzieć należy, że w artykule *la* ginie, ale ſię miaſto niego piſze apoſtrof, kiedy naſtępuie wokała, nap: l' *obeïſsance* poſłuszeńſtwo, *l' utilité*, pożytek.

E

Literę *E* Francuzi dzielą nayprzod na niewieście y męſkie. Niewieścim to zowią, ktore cale milczy; inaczey go też zowią Francuſkim, albowiem ſamemu temu narodowi ieſt właſne. Milczeć zaś powinno wſzędy na końcu terminow, kiedy ieſt nie akcentowane; nap: *bonne* dobra, *ſainte* święta, *juſte* ſprawiedliwa, *douce* ſłodka, czytay: bąn ſęnt, żuſt, dus.

Nie wſzędzie iednak daremne takie *e*, bo między inſzemi funkcyami ſwemi y to czyni, że ſię w wierſzu za ſyllabę liczy, y mowi, y śpiewa, ale ſkurczonemi uſtami y prędko zbiega.

Milczy ſię też y we śrzodku, albo ſię przynaymniey bardzo krotko y głucho mowi, kiedy ſię bez niego konſonanty wyrazić mogą, nap: *recevoir*

ode-

odebrać, *revenir* wrocić się, czytay *reswoar*, *rewnir*. Y dla tego się też zowie toż *bref* y *muet*, to iest: krotkie y głuche.

Ale notuy, iż przed wokalami, y temi konsonantami *c. d. f. l. r. t. z.* w iednym terminie z nim będącemi wymawiać się powinno iak pierwsze męskie, nap: *Creature* stworzenie, *créer* stworzyć, *reiterer* powtorzyć, *reüssir* wskorać, *bled* zboże, *avec z*, *clef* klucz, *Michel* Michał, *premier* pierwszy, *respect* wzgląd, *nez* nos.

Nie tylko się nie mowi, ale się ani pisze na końcu w terminach iedno-syllabowych, kiedy następuie wokala; y w tych *entre* między, *quelque* niektory, *jusque* aż: tylko się miasto niego pisze apostrof, nap: *j' aime Dieu* kocham BOGA, *il t' honore* on ciebie szanuie, *entr' autres choses* między inszemi rzeczami &c.

Męskie *e* Francuzi dzielą na troie: *Pierwsze* zowią *fermé*, iakoby zamknięte albo ściśnione, dla tego, że na niego, nie bardzo usta otwieraią, ale ściśnionemi wymawiaią, takie iest cale podobne do Polskiego akcentowanego, ktore też y Francuzi tymże akcentem, to iest ostrym znaczą. Takowym się powinny znaczyć terminacye to iest zakończenia wszystkich uczęstnictw rodzaiu cierpiącego, nap: *aimé* umiłowany, *loué* chwalony. *Item* wszystkie imiona pochodzące od łacińskich kończących się na *as*, iako to: *Abbé* Opat, *bonté* dobroć, *charité* miłość, *dignité* godność.

Drugie (è) męskie zowią *ouvert*, to iest otwarte, dla tego, że na niego usta lepiey otwieraią, ktore brzmi tak właśnie, iak Polskie nie akcentowane; a takie wyrażać trzeba wszędzie, ktore iest znaczone akcentem ciężkim, nap: *procès* proces,

excès wyſtępek, *decès* ubycie, *accès* przybycie, *près* bliſko, *après* potym, *auprès* przy *dés* od *&c.*

Trzecie (*ê*) męſkie nad ktorym ſię pisze akcent oboiętny, nie ma rożnice z drugim, tylko że ſię w mowieniu dłużey przeciąga niż drugie, y dla tego Francuzi go zowią *plus ouvert*, to ieſt bardziey otwarte. Takowe ſię powinno piſać w tych terminach, w ktorych przedtym piſywali zbyteczne *s*, o ktorym Grammatyk *de S. Amour* świadczy, iż ſię albo nic, albo bardzo nieznacznie mawiało, ale tylko ſprawowało przedłużenie ſyllaby, na ktorego mieyſcu teraz z wielką wygodą Cudzoziemcow piſzą nad *e* akcent dachowaty, nap: miaſto *tempeſte* niepogoda, *empescher* przeſzkodzić, *meſler* zmieſzać, *Evesque* Biſkup, *eſtre* &c. Piſze ſię *tempête*, *empêcher*, *mêler*, *Evêque être*.

Położone w iedney ſyllabie przed *n* albo *m* brzmi iako *a*, nap: *entre* między, *enfant* niemowlątko, *emporter* unieść: czytay: *antr*, *anfan*, *amporte*.

Jeżeli iednak przed *e* ieſt *i* w iedneyże ſyllabie, to *e* zachowuie ſwoie brzmienie przyrodzone, nap: *chien* pies, *chienne* ſuka, *le mien* moy, *la mienne* moia *&c.*

Ennemi nieprzyiaciel czyta ſię obiema ſpoſobami. Lecz imiona właſne Mężow y mieysc wſzyſtkie zachowuią przyrodzone brzmienie w literze *e* oraz *y m.* nap: *Julien*, *Caſſien*, *Adrien*, *Matuzalem*, *Jeruſalem*, *Harlem*, *&c.* Toż czynią *Amen* y *examen*.

JOTA

Jota brzmi tak iak w Polszczyznie ale ſię excypuią.

Nayprzod imiona kończące ſię na *in*, w ktorych

rych się ta syllaba mowi iak Polskie *en* : nap: *vin* wino, *voisin* bliski, *chemin* droga: czytay: weń, woazeń, szmeń.

Powtore znaczone akcentem oboiętnym powinno się przedłużać w mowie, nap: *afin qu'il entendît*, aby usłyszał.

Potrzecie przełożone wokalom, brzmi iak Polskie *ż* z akcentem ciężkim, y pisze się w ten czas wyciągnione na doł tak *j*; y iest w ten czas konsona: dla tego *ja*, *je*, *ji*, *jo*, *ju*, czytay *ża*, *że*, *ży*, *żo*, *żu*.

Nie apostrofuie się nigdzie, to iest nie odcina tylko w partykule *si* przed pronominami *il ils*, a w ten czas się za niego pisze apostrof tak: *s' il*.

W syllabach *ai oi ei* y przed literą *l* ma osobliwą uwagę, o czym będzie niżey.

O

Brzmienie litery o iest takie: iak w Polskim nie akcentowanym. Gdy iednak iest znaczone akcentem dachowatym, przedłuża się w mowieniu, a powinno się pisać miasto wyrzuconego *s* przed *o*, iako to w tych terminach: *Apôtre* Apostoł, y *hôte* gospodarz, lub gość, miasto *Apostre*, *hoste*.

W syllabie *oi* ma inszą reflexyą, o czym będzie pod dyftongiem *oi*.

U

Na tę literę Francuzi ściskaią usta, y mowią ią nakształt Polskiego *iu*, byle się iednak *i* nie wydawało; gdzie zaś Francuzom trzeba mowić tak *u* iako go Polacy mowią, to piszą *ou*.

Kiedy nad nim piszą daszek, to go w mowie przedłużaią, pisuie się zaś daszek miasto wyrzuconego *e*, gdzie się przed tym przed *u* pisywało, albo też na znak, iż *eu* nie brzmi tylko iak sa-

mo *u*, nap: *afin qu' il ſcût* aby wiedział, *encore qu' il connût* lubo poznał.

Położone na początku ſyllaby, ſtaie ſię konſoną, to ieſt brzmi iak Polſkie *w*, y piſze ſię w ten czas tak *v*, nap: *va ve vi vo vu*, *vra vre*, &c.

Ypſylon.

Tak napiſane *y*, zwać trzeba ipſylon, to u Francuzow brzmi tak, iak u Polakow Jotta. Zkąd pochodzi, że poſpolicie Francuzi zażywaią na końcu terminow iednego za drugie.

W naſtępuiących iednak terminach, koniecznie piſać trzeba *y*; nie *i*. *Nayprzod* w pochodzących z Greczyzny, nap: *Myſtere* taiemnica, *Tyran* okrutnik

Powtore, tam gdzie ta wokala ieſt między dwiema wokałami, ktore ſą iedney dykcyi ale rożnych ſyllab; tak dalece że *y* ieſt: na ten czas prawdziwie dwoiaką jottą, z ktorych iedna czyni dyftong z pierwſzą wokalą, a druga z naſtępuiącą; nap: w terminie dwu ſyllabowym *moyen* ſpoſob, tak ſię ma mowić, iakoby było napiſano po Francuſku *moïen*, tak też *envoyer* poſłać, *employer* nakładać, *&c:* czytay: *anwoie*, *amploie*.

ROZDZIAŁ III.
O Likwidach.

KOnſony Francuzi według reguły Łacińſkiey podzielili na Likwidy y Muty. Likwidy ſą 4. te: L, M, N, R, wſzyſtkie inſze ſą Muty.

Likwidy brzmią na końcu, ale ſię ztąd odcinaią.

Nayprzod pod literą L, pronomen *il* zamilcza *l* przed konſoną. Toż czynią naſtępuiące imiona:

gentil

gentil ozdobny, *outil* inſtrument, *fuſil* faierka, *ſaoul* ſyty, *fils* ſyn.

Powtore w naſtępuiących brzmi iak *u*; a ponieważ przed nim ieſt *o*, u Francuzow zaś *ou* waży za Polſkie *u*, dla tego *col* ſzyia, *mol* miękki, *fol* głupi, *ſol* groſz, czytać trzeba iakby po Polſku: *ku*, *mu*, *ſu*, *su*. Jakoż nowsi Pisarze Francuscy piszą to tak, *cou*, *mou*, *fou*, *ſou*.

Potrzecie kiedy ſię kładzie *i* przed *l*, to ſię *l* nie wymawia, ieżeli przed nim ieſt inſza wokala; *l* ſię zaś rozciąga, ktore Francuzi dla tego zowią *mouillé* to ieſt mokrym, bo ſię rozciąga nakſztałt rzeczy mokrych; nap: *faillir* chybić, *bouillir* wrzeć, *fille* corka, *ſoleil* ſłońce, *vermeil* rumiany, *deuil* żałoba, *ecueil* niebeſpieczne mieyce, *&c:* czytay *falli*, *bulli*, *fil*, *ſolel*, *vermel*. &c.

M. położone po literze *o* przed *b* albo *p* albo *t* albo przed drugim *m*, brzmi iak *ą*; nap: *combler* nagromadzić, *tromper* oſzukać, *compter* rachować; czytay *kąble*, *trąpe*, *kąte*.

W imionach iednak właſnych mieysc y ludzi na końcu terminu po literze *e* zachowuie przyrodzone brzmienie, nap: *Matuzalem*, *Jerusalem*.

N ma iednę oſobliwość, że milczy w trzecich oſobach wielkiey liczby we wſzyſtkich czaſach, gdziekolwiek ieſt między *e*, *y*, *i*, nap: *ils aiment* miłuią, *ils aimerent* umiłowali, *ils aimeroient* miłowaliby, *ils aimaſſent* by miłowali, czytay: *izem*, *izemer*, *izemere*, *izemas*.

W terminach iednoſyllabowych na końcu przed wokalą czyta ſię iak dwoiſte, nap: *bon ami* dobry przyiaciel, czytay: *bąnami*.

Po wokali *e* albo *i* na końcu terminu brzmi iak Polſkie *ę*, nap: *vin* wino, *chien* pies, *wę*, *ſzyę*.

R się zamilcza nayprzod na końcu Infinitywow pierwszych y drugich konjugacyi, nap: *aimer* miłować, *penser* myśleć, *bâtir* budować, *avertir* napominać: czytay: *eme, panse, bati, awerti.*

Powtore, na końcu imion przyrzutnych, nap: *premier* pierwszy, *dernier* ostatni.

Potrzecie, y w istotnych okrom iednosyllabowych.

Tu nanotuy, że się postaremu nie darmo te litery piszą, bo brzmią w ten czas, gdy następuie wokala w iedney kommie, to się z nim ta na końcu położona konsona wiąże. Toż trzeba rozumieć y o Mutach, nap: *aimer un ami fidele* kochać przyiaciela wiernego; *je vous aime* ia was kocham, czytay: *eme ru nami fidel, że wu zem.*

ROZDZIAŁ IV.

O Mutach ogolnie y w osobności y o ich brzmieniu na końcu.

MUlty na końcu terminow położone milczą, ieżeli następuie konsona; z wokalami zaś w iedney kommie następuiącemi tak się wiążą, iakoby przy nich były napisane; nap: *les uns sont incapables & les autres insensez*, insi są niepotężni, a insi szaleni, czytay: *le zunson tinkapabl, e le zotr zeńsanse.*

Odcinaią się ztąd następuiące, to iest wymawia się w nich na końcu położona konsona, choć y przed inszą konsoną.

Pod literą *B* imiona własne, iako *Job*, *Jacob*, *Joab*, *Aminadab.* &c.

Pod *C* imiona te: *sec* suchy, *public* publiczny, *Grec* Greczyn albo Grecki, *Turc* Turczyn y Turecki, *bec* nos ptaka drapieżnego, y prepozycya *avec* z.

Pod

Pod *D* w terminach: *pied* noga, *grand* wielki, *quand* kiedy, albo chociażby, wymawia się iak *t* gdy następuie wokała. Toż czyni w trzeciey osobie czasu teraźnieyszego, sposobu skazuiącego w małey liczbie słow, ktorych *thema* iest na *dre*, gdy za tą trzecią osobą, idzie wokała, nap: *prend-on?* a bierąż? *entend-il?* a czy rozumie? *pretend-elle?* a czy pretenduie ona?

W następuiących milczy, choć y przed wokałą: *le bled* zboże, *le muid* korzec, dla tego insi pisuią *le blé*, *le mui*:

Pod literą F *nayprzod* imiona przyrzutne, nap: *oisif* prożnuiący, *passif* cierpiący; *bref* krotki, &c.

Powtore wszystkie istotne, (okrom *clef* klucz,) nap: *soif* pragnienie, *oeuf* iaie, *boeuf* woł.

Pod literą *G sang* krew.

H nie masz nigdzie na końcu, ani *P*, tylko w *beaucoup* siła, ktore zawsze milczy.

Q nie masz na końcu tylko w terminach: *coq* kogut, y *cinq* pięć; ktore brzmi zawsze tak: *kok*, *seńk*.

Pod literą *S nayprzod* imiona własne, nap: *Mars* za Bożka Marsa, y za Marzec wzięte, *Emmaus*, *Vesuvius* &c.

Powtore te: *lors* gdy, *puisque* ponieważ.

Pod *T sept* siedm, *huit* ośm, czytay *set hui.*

Pod *X nayprzod* imiona własne, nap: *Aiax*, *Trax* &c.

Powtore te: *antrax* rodzay pewnych wrzodow, *perplex* zawiły, *lynx* ostrowidz, *storax* pewna żywica, *styx* piekło, *borax* pewny minerał nazwany inaczey z Greckiego *Chrysocolla*, *Phenix* ptak. A w tych wyliczonych *x* brzmi iak *ks.*

W liczbie *dix* dziesięć, zawsze milczy; ale w składnych z niey, y przed konsoną brzmi iakoby *z*., albo *s*, y tak *dix-sept* siedmnaście, *dix-huit* ośmnaście, *dix-neuf* dziewietnaście, czytay *diz set*, *diz hui*, *diz nef*.

O literze *Z* w następuiącym Rozdziale traktuie się.

ROZDZIAŁ V.

O Mutach w osobności, ktora ma coś osobliwego będąca w środku terminu.

B przed t znayduie się w starych Pismach; teraz nie tylko się tam nie mowi, ale się ani pisze, nap: *doubter* wątpić, pisz *doûter*.

C przed literami *e i*, brzmi iak *s*; przed inszemi zaś iak *k*, y tak syllaby *ce*, *ci*, *co*, *cu*, *cla*, *cra*, *&c:* czytay iak Polskie, *se*, *sy*, *ka*, *ko*, *ku*, *kla*, *kra*.

Potrzebuie w niektorych terminach analogia, (to iest fundament związku, ktory iest między terminami oryginalnemi, y od nich pochodzącemi,) ażeby się mowiło *sa*, *so*, *su*, a pisało *c*, to w ten czas Francuzi albo ogonek piszą pod *c* tak (*ç*,) alko wtrącaią za nim *e* tak: *cea*, *ceo*, *ceu*, nap: *il menaça*, *plaça*, on groził, ułożył; *nous menaçons plaçons* my groziemy, układamy; *garçon*, *reçu* chłopiec odebrany; czytay: *i menasà*, *plasà*, *nu menasą*, *plasą*, *garsą*, *resu*.

Brzmi iak *g* w terminach tych: *secret* taiemnica, *Secretaire* Sekretarz, *second* drugi, *seconder* ratować.

Przełożone literze *h* staie się według Francuzow *doux* czyli przyiemnym; to iest, Francuskie *cha*, *che*, *chi*, *cho*, *chu*, brzmi iak Polskie *sza*, *sze*,

szy,

ſzy, *ſzo*, *ſzu*, nap: *chaleur* ciepło, *chercher* ſzukać, *chiche* ſkąpy, *choſe* rzecz, *chuchoter* ſzemrać.

Ale w terminach z Gzeczyzny pochodzących, a zwłaſzcza przed literą *R*, ſtaie ſię według Francuzow *dur*, czyli przykrym; to ieſt litery *ch*, ważą za Polſkie *h*, nap: *chiromantie* wrożenie z ręku, *Choeur* śpiewanię huczne, *Chreme* Krzyżmo, *Chretien* Chrześcianin, *Chronique* Kronika, *Chrisolit* Kamień kryzolit, *Jesus Chriſt*, Chryſtus Pan; (a tu notuy iż oni nigdy nie mowią *Chriſt* bez *Jesus*) *Chan* Tatarſki Rządca, *&c.*

Są iednak niektore excypowane, to ieſt, lubo z Greczyzny pochodzą a przecię w nich *ch* nie brzmi iak *k*, ale iak *ſz* Polſkie, a te ſą naſtępuiące: *Chirurgien* Cyrulik, *Machine* Machina, *Chimere* Chimera, y wyſpa nazwana *Chio.*

G położone przed literą *e* albo *i* brzmi iak Polſkie *ż*, nap: *geler* marznąć, *gigot* łytka, czytay: *żele*, *żygo.*

Ga, *go*, *gu*, wymawiaią ſię iak w Polſkim. Ale kiedy Francuzi chcą uczynić brzmienie, *ża*, *że*, w tych terminach gdzie analogia potrzebuie aby było *g*, to po *g*, kładą *e*, y tak *gea*, *geo*, brzmi, *ża*, *żo*, nap: *il mangea* iadł, *nous mangeons* iemy, czytay: *i manża*, *nu manżą.*

Kiedy zaś Francuzi chcą uczynić takie brzmienie, iak w Polſkim *ge*, *gi*, to kładą *u*, tak, *gue*, *gui*, nap: *guerir* uzdrowić, *guider* prowadzić, czytay, *geri*, *gide.*

Gdy *g* ma za ſobą *n*, obiedwie ważą za Polſkie *ń* akcentowane, nap: *Pologne* Polſka, *vigne* winnica, czytay *Poloń*, *viń.*

H iak ſię wyżey rzekło ieſt u Francuzow y wokala y konſona. Będąc wokalą, nic nie brzmi, tylko

tylko ſię dla analogii kładzie, to ieſt dla znaku, że y w łacinie ieſt w takichże terminach. Będąc konſoną, brzmi tak iak u Polakow. Waruy go iednak mowić iak Polſkie *ch*, ale tak, iak ſię mowi w terminach Hetman, honor.

A ponieważ ſię to nie może regułą łatwo zamknąć, iakby rozeznać, w ktorych terminach ieſt mutą, á w ktorych wokałą, dla tego Grammatycy Francuſcy muśieli wyliczyć iak naywięcey ich mogli nazbierać, w ktorych ieſt mutą, przeto ie y ia tu kładę.

le hale	tchnienie, upał ſłoneczny, ogorzelina.
la hergne	wypukłość.
hacher	siekać.
hagard	dziki.
la haye	płot.
le hailler	krzak.
le hanniſſement	rżenie.
la hache	siekiera.
le hachis	bigos, siekanka.
le haillon	szmata.
la hallebarde	halabarda.
le hallebran	dziki kaczor.
la halle	rynek z budami,
la haine	nienawiść,
haïr	nienawidzieć,
la haire	włosiennica,
le hameau	wioſka,
la hanche	biodro,
hanter	uczęszczać,
la harangue	mowa publiczna albo oracya,
le haras	ſtado, klacz,
haraſſer	osłabić,
harceler	rozdrażnić,
les hardes	sprzęty,
hardi	śmiały,
hardiment	śmiele,
le harnois	siodło, albo nakrycie do czegokolwiek,
la harpe	arfa,
havir	przyswędzić albo przypalić mięsa,
le havre	port,
hauſſer	podnieść,
haut	wyſoki,
la hauteur	wyſokość,
hautain	gorliwy zły,
le heaume	przyłbica.
le heraut	woźny,
le heros	rycerz.

Ale

Ale w pochodzących od niego *h* nie ieſt konſoną, y dla tego ſię piſze *l'héroine* rycerka, *l'heroique* rycerſki.

hercer	bronić, to ieſt bronami włóczyć,	*housser*	ſtrzepać,
la herce	brona do włóczenia roli,	*le houssoir*	miotełka,
herissonner	wzdrygać ſię, naieżyć ſię,	*la houssine*	rozga,
la herisson	ież,	*le hoyau*	motyka,
le hétre	buk,	*la huche*	dzieża;
le heurter	potknąć ſię,	*la hune*	ku maſztowi ſzpara do uważania ſterników,
hola	ſłyſz, albo doſyć tego,	*la hure*	dzikowa albo ſzczupakowa głowa,
la honte	wſtyd,	*hurler*	wyć,
le hoquet	ſzczkawka,	*le hurlement*	wycie,
le houblon	chmiel,	*la Hollande*	Hollandya,
la houë	grabie,	*la Hongrie*	Węgierſka ziemia,
houër	grabać,	*ſe hater*	ſpieſzyć ſię,
la houlette	paſterſka, lub paſterka laſka,	*ſe hazarder*	wdawać ſię w przypadek,
la houpe	kita albo czub,		
la housse	trzepaczka,		

Item pochodzące od wyliczonych, nap: *la hate* poſpieszenie, *le hazard* przypadek, &c.

P między *m*, *y*, *t*, milczy, y nie piſzą go nowśi Piſarze, naprzykład: *compter* liczyć, *comptons* liczmy, *exempter* odſaczyć, czytay *konte*, *kontą*, *exante*.

Przełożone literze *h*, ważą obie za *f*, ale ſię to nie piſze tylko w pochodzących od Greckiego; nap: *Philoſophie* Filozofia, czytay *Filozofi*.

Q w ſyllabach *qua*, *que*, *qui*, *quo*, *quu*, brzmi ka, ke, ki, ko, ku, nap: *quand*, *quenouille*, *quittons*.

S brzmi iak Polſkie nie akcentowane, ale ſię ztąd odcina.

Nayprzod kiedy ieſt poiedynkowe między wokalami iedney dykcyi, to brzmi iak proſte *z*; nap: *maiſon* dom, *ſaiſon* pora, *uſer* używać, czytay: *mezą, ſezą, uze.*

Powtore partykuła *ſi* znacząca iak, albo *ieżeli*, albo *czyli*, brzmi iak Polſkie *ſy*.

Potrzecie od terminow zakończonych na *s*, choć przed nim ieſt *konſóna*, ſkacząc do naſtępuiącey wokali, brzmi iak *z*, nap: *ils aiment* oni miłuią, *elles aiment* one miłuią, czytay: *i zem, el zem.*

T przed *i* wymawia ſię iak *s*, ieżeli po *i* naſtępuie wokala, nap: *partial* udzielny, *patience* cierpliwość, *mention* wzmianka, czytay: *parſyal, paſyans, manſyą.*

Ale w imionach zakończonych na *tie* zachowuie przyrodzone brzmienie, nap: *partie* część, *ſortie* wyiście, czytay, *parti, ſorti.*

Ztąd ſię znowu odcinaią imiona naſtępuiące, to ieſt, że w nich *t* brzmi iako *s*, *prophetie* proroctwo, *primatie* prymacyalna godność. *Croatie* Kroacya, *Dalmatie* Dalmacya, *chiromantie* wrożenie z ręku.

X brzmi iak Polſkie *ks*, nap: *Xenophon*, *Alexandre*, *extrême*, oſtateczny, *extravagant* nieprzyzwoity, albo nie na czas ſię trafiaiący, *expert* wiadomy, *exprés* wyraźnie, *exprimer* wyrazić, &c: czytay, *Ksenofą*, *Alexandr*, *ekſtrem*, *ekſtrawagan*, *ekſpre*, &c.

Odcinaią ſię naſtępuiące, w ktorych brzmi iak *kz*; *exil* wygnanie, *exiler* na wygnaniu bydź, *exaucer* wyſłuchać, *exiſtence* exyſtencya, *exempter* odiąć, *exorde* początek, *exorciſme* exorcyzmo-

zmowanie, *execrable* obmierzły, *exemple* przykład, *exaction* wybieranie podatkow, *exercice* ćwiczenie.

W następuiących zaś brzmi iak dwoie *ſs* *ſoixante* ſześćdziesiąt, *Bruxelles* Miaſto Bruxel, *lexive* ług do mycia.

A naoſtatek w naſtępuiących brzmi iakoby iedno *s*: *Xaintogne* pewna kraina, *Xaintes* ludzie z tey krainy, *excuſer* wymowić kogo, albo przebaczyć komu, *expliquer* wykładać co mową, *excommunier* wyklinać, *excrement* zbyteczna rzecz w ciele iakim; a w naſtępuiących brzmi iako *z*, nap: *Sixieme*, *Dixieme*, *dixaine*, *Dixenier*, ſzoſty, dzieſiąty, dzieſiątek, dzieſiętnik. *Item dixneuf*, *dix ſept*, dziewietnaście, ſiedemnaście, *dixhuit*, ośmnaście, &c.

Z. Ta litera, zachowuie naturalne ſwoie brzmienie, ale ſię we śrzodku terminow niekładzie; na końcu nie brzmi, ani ſię wiąże z naſtępuiącą wokalą, nap: *le nez eſt au milieu du viſage*, nos ieſt we śrzodku twarzy; czytay: *le ne e to milió du wizaż.*

ROZDZIAŁ VI.

O Syllabach zwłaszcza o konkursie wokal.

SYllaba ieſt iedno ruſzenie ięzykiem z wydaniem głosu artykularnego, ktora może bydź lub z iedney litery, lub z wielu, nap: w Imieniu niekarność, ieſt trzy ſyllaby, Miſtrz, iedna.

Kiedy ſię dwie wokale zbiegaią na iednę ſyllabę, to ſię zowie dyftong, kiedy trzy, to tryftong, kiedy cztery, to kwadryftong albo tetraftong.

Tu

Tu naſtępuie osobliwa reflexya o takich ſyllabach, co ſię z kilku wokal ſkładaią, to ieſt o dyftongach, tryftongach, tetranftongach, o ktorych nayprzod ogołem wiedzieć należy, iż lubo ſię w iedney tylko ſyllabie wymawiaią, ale ią przedłużaią.

Aa.

Ponieważ teraźnieyſi Grammatycy ze dwoyga *Aa*, iednę tylko ſyllabę czynić każą przedłużoną, dla tego też y nie piſuią tylko iedno *â*, ale z daszkiem, na znak wyrzuconego drugiego nap: *âge* wiek, *âron* imię Męża, tak zwanego, *bâiller* ziewać, &c: miaſto *aage*, *Aaron* &c.

Ai

Ten dyftong brzmi iak Polſkie *e*, dla tego *aider* ratować, *aimer* miłować, *je ferai* uczynię, *je dirai* powiem, czytay: *ede*, *eme*, *że fere*, *że dire*.

Autor *de S. Amour* mowi, że ſię *ai* w naſtępuiących terminach czyta iak *ei*, ale *ei* trzeba chyżo złożyć na iednę ſylabę; nap: *craindre* obawiać ſię, *vain* daremny, *main* ręka, *pain* chleb.

Położone przed *l*, zamilcza *i*, tylko ſię *a* wymawia, ale ſię *l* przedłuża, nap: *travail* praca.

Ao

W terminach *Craon* pewne miaſto, y *Laon* drugie miaſto, item *faon* ieleniątko, *paon* paw, *o* cale milczy, w *ſaon* zaś znaczącym rzekę pewną, *a* milczy.

Aou

W tym tryftongu, *a* nic nieważy, tylko ſię dla dawney analogii piſze; *ou* zaś lubo przed nim ieſt *a*, mowi ſię iak Polſkie *u*, nap: *Aouſt*

Sierpień, *ſaoul* ſyty, *ſaouler* naſycić, czytay: *u*, *ſu*, *ſule*.)

Au

Ten dyftong waży *o* przedłużone, nap: *audace* śmiałość, *autheur* ſprawca, *autre* inſzy, czytay: *odâs*, *otêr*, *otr*.

Ay

Ten dyftong piſzą niektorzy miaſto *ai*; iednak gdy naſtępuie wokala w iedneyże z nim dykcyi, to ſię y przenoſi do naſtępuiącey; *a* zaś według niektorych brzmi w ten czas iak *e*, a według inſzych zachowuie przyrodzony dzwięk, nap: *ayons* mieymy, czyta ſię *eią* albo *aią*.

W terminach *pays* kraina, *payſan* wieśniak, *ay* brzmi iak Polſkie *ei* we dwu ſyllabach.

Ea

W tym dyftongu *e* ſię nie czyta, iednak ieſt potrzebne dla analogii, żeby *g*, y *c*, mięknieło; to ieſt: żeby brzmiało *g*, iak *ż*: *c* zaś iak *s*, nap: *il mangea* iadł, *nous mangeames* iedliśmy, *il menacea* groził, *nous menaceames* groziliśmy, *Jean* Jan, *vengeance* zemſta, czytay; *i mánża*, *nu manżam*, *i menaſa*, *nu menaſam*, *żan*, *vanżans*.

Eai

Rzekło ſię wyżey że *ai* okrom wyliczonych excepcyi waży *e*, y to ſię powiedziało że kiedy Francuzi chcą żeby *g* mięknieło przed *a*, *o*, *u*, to po *g* kładą *e*. Teraz trzeba uważyć, że ſię ten tryftong nie trafia tylko po literze g. Y tak wſzyſtkie te 4. litery *geai* nie inakſzy dzwięk maią, tylko iak *że*; nap: *je mangeai* iadłem, *je corrigeai* poprawiłem, *j'arrangeai* uſtanowiłem, *deman-*

mangeaiſon świerżb, czytay: *żmanże*, *żkoriże*, *żaranże*, *demanżeżą*.

Eau

W tym tryftongu *e* teraz nic nie waży, tylko ſię dla dawney Ortografii piſze; *au* zaś waży to, co ſię wyżey powiedziało, y tak *chapeau* czapka, *manteau* płaſzcz, *corbeau* kruk, czyta ſię, *ſapo*, *manto*, *korbo*. Może ſię też to *e* nie piſać.

Ee

Ten dyftong ſię piſywał niegdyś w tych dwu terminach *beeler* beczeć iak baran, y *beelement* beczenie, teraz ſię nie mowi tylko iedno przedłużone, y piſze ſię z daſzkiem tak: *bêler bêlement*.

Ei

W tym dyftongu ſię obie wokale wyrażaią, byle prędko y w iedney ſyllabie, nap: *peindre* malować, *feindre* zmyślać, *enſeigner* uczyć.

Kiedy ſię ten dyftong kładzie przed *l*, zamilcza ſię *i*, iako ſię pokazało pod opiſaniem litery *l*, nap: *vermeil* rumiany, *ſoleil* ſłońce, czytay: *vermel*, *ſolel*.

Eo

Ten dyftong ſię nie trafia, tylko w pierwſzych oſobach wielkiey liczby czaſu ninieyſzego od *temy* na *ger*, y nie mowi ſię *e*, lecz przecię potrzebne w piſaniu dla *g* iako ſię wyżey opiſało, y tak *nous menageons* ochraniamy, *jugeons* ſądziemy, czytay: *nu menażą*, *żużą*.

Eoi

W zbieganiu ſię tych wokal ledwie co ſłychać *e*, *oi* zaś brzmi iak polſkie *oe*, nap: *ſeoir* ſiedzieć, *aſſeoir* poſadzić, *cheoir* upaść, czytay: *ſoer*, *aſſoer*, *ſoer*.

Odci-

Odcinaią ſię ztąd nayprzod ſłowa ſpoſobu ſkazuiącego czaſu niedoſkonałego, pochodzącego od *temy* na *ger*, w ktorych ſię ſyllaba *geoi* mowi iak polſkie *że*, nap: *je mangeois* iadłem, *il mangeoit* on iadł, czytay: *żmanże*, *i manże*.

Eoie

Na zrozumienie tego tetraftongu, ktory iednę ſyllabę czyni, trzeba przypomnieć nayprzod to, co ſię powiedziało o tryftongu *eoi*, a potym zrozumieć to, co niżey będzie o dyftongu *Oi*.

Nie znayduie ſię ten tetraftong tylko w trzeciey oſobie wielkiey liczby czaſu niedoſkonałego od *temy* na *ger*, gdzie ſię te wſzyſtkie litery *géoie* nie mowią tylko iak polſkie *że* przedłużone nieco, nap: *ils mangeoient* iedli, *vangeoient* mścili ſię, *jugeoient* ſądzili, czytay: *i manże*, *wanże*, *żuże*.

Eu

Lubo Francuſcy Grammatycy piſzą, że ſię w tym dyftongu obie litery wymawiaią, to iednak na iednę ſyllabę zbiiaią tak chyżo, iż ſię to zda bydź iedną literą, podobne brzmienie maiącą do polſkiego, *ó* akcentowanego, nieco ku brzmieniu litery *e* nachylaiącego ſię. Co ſię potrafi, kiedy Polak na akcentowane *ó*, nie całe uſta otworzy, ale go przykurczonemi uſtami mowić będzie, iako to w terminach *heure* godzina, *heureux* ſzczęśliwy, *peur* boiaźń.

Odcinaią ſię ztąd następuiące, w ktorych *o* całe milczy, *u* też nie po Polſku ale po Francuſku brzmi, to ieſt ſkurczonemi uſtami ſię wymawia.

Nayprzod we wſzyſtkich Supinach od temy na *oir*, iako to *veu* obaczony, *reçeu* przyięty, *deu* win-

winny, *conçeu* poczęty albo poięty, *apperçeu* postrzeżony, &c.

Powtore w przeszłych czasach nieskładanych od teyże temy, iako to *je reçeus* odebrałem, *tu reçeus* odebrałeś, *il reçeut* odebrał, &c.

Potrzecie w drugim Imperfekcie sposobu przyłączaiącego tych słow, nap: *que je reçeusse* bym odebrał.

W tych excepcyach nowsi Pisarze nie tylko nie mowią *e*, ale go rzadko piszą, kładąc miasto niego daszek nad *û*, tak: *vû*, *dû*, *reçu*, &c.

Eui

W tym zgromadzeniu *eu* zachowuie regułę wyżey opisaną; a ponieważ się te trzy litery nie trafiaią tylko przed *l*; *i* zaś przed *l* nie brzmi, ale daie rozciągnione brzmienie literze *l*; toć *eui* nie brzmi tylko iak *eu* Francuskie, nap: *deuil* żałoba, *feuille* listek, *fauteuil* krzesło, czytay iakoby *del*, *fel*, *fotel*, przykurczonemi ustami.

Ie

W tym dyftongu obie się litery wymawiaią w iedney syllabie, tak iako w Polskim, iako to *mien* moy, *tien* twoy, *bien* dobrze y dobro.

Ieu

Na zrozumienie tego tryftongu nayprzod trzeba przypomnieć co się rzekło o dyftongu *eu*, y o iocie, kiedy się staie konsoną; to łatwo będzie zrozumieć, czemu tak napisane *jeu* waży za Polskie *żo*, a w niektorych *żu*. Tak zaś napisane *ieu* (to iest kiedy jotta iest wokalą) brzmi iak Polskie *żo*, nap: *jeu* gra, *Dieu* Bog, czytay: *żó Dió* w iedney syllabie.

Jednak w *Monsieur*, syllaba *sie*, brzmi właśnie iak w Polszczyznie, to iest, że w nim litera *s* brzmi

brzmi iak Polſkie akcentowane *ś*. Ale w wielkiey iego liczbie to ieſt w *Meſſieurs*, y w *Sieur*, ſyllaba *ſi* brzmi iak Polſkie *ſy*, y tak czytay *Meſſie*, *Syer*.

Oe y Oei

Dyftong *oe* brzmi iak Polſkie akcentowane *é*: nawet ſię y piſząc wiąże na iednę literę, nap: *Oeconome* Ekonom, *Oeconomie* Ekonomia; iotta zaś potym dyftongu nie trafia ſię tylko przed *l*; a ponieważ tam iotta nie powinna brzmieć, tylko ſprawować aby ſię *l* przedłużało, dla tego *oei* waży iedno co y *oe*, nap: *oeil* oko, *oeillet* goździk, *oeillade* mgnienie oka, czytay: *el*, *elle*, *èliad*.

Poëte, *Poëſie* y wſzyſtkie, w ktorych ſię nad iedną z wokal piſzą dwie kropki, nie czynią dyftongu, to ieſt: obie ſię wokale oſobno wymawiaią.

Oeu

Dla teyże przyczyny ten tryftong, nie ma inſzego brzmienia tylko iak dyftong *eu*, to ieſt: że ſię w nim *oe* ſtaie iedną literą y waży za *o*; y tak *boeuf* woł, *oeuf* iaie, *moeurs* obyczaie, *&c*: czytay nakſztał *bóf*, *óf*, *mór*.

Mowię *nakſztałt* o nie cale tak, bo na *o* trzeba przybierać uſt, y nachylać iego brzmienie ku *e*, niby formuiąc ſrzednie brzmienie między *ó* y *e*, czego Polſką literą wyrazić nie mogę, bo żadney w Polſzczyznie z takim brzmieniem nie maſz.

Tu należy obſerwacya imion *Coeur* ſerce, y *Choeur* huczne ſpiewanie, z ktorych pierwſze mowi ſię nakſztałt *kiór*, a drugie *kór*.

Oi

Konkurs tych wokal nie wſzędzie ieſt dyftongiem, gdyż ſię obie wymawiaią czyniąc dwie ſyllaby; iednak w nim jotta ma brzmienie Polſkiego *é* akcentowanego, nap: *oiſeau* ptak, *oiſif* prożnuiący, *loi* prawo, *foi* wiara, *oindre* namaścić, *Roi* Krol, czytay: *oézo*, *oézyf*, *loé*, *foé*, *oeńdr*, *Roé*.

Na końcu terminow piſuią też *oy* miaſto *oi*; tak: *Roy*, *loy*, *moy*, *toy*, &c.

Tu obſerwuy, że lubo ieſt nie mało Francuzow, ktorzy *oi* położone na koncu terminow mowią nakſztałt naſzego *oa*; iednak to brzmienie nie uydzie we środku.

W oſtatniey ſyllabie imperfekta, ſkazuiącego ſpoſobu, *oi* brzmi iak Polſkie *e*; y tak *j' avois* miałem, *il avoit* miał, *j'aurois* miałbym, *il auroit* miałby, czytay: *żave*, *ilave*, *żore*, *ilore*.

Słowa *connoître* uznać, *paroître* pokazać ſię, albo zdawać ſię, y z temi ktore ſię z nich ſkładaią, we wſzyſtkich czaſach brzmią *oi*, iak *e*.

Toż poſpolicie czynią imiona narodow; nap: *les Polonois* Polacy, *les François* Francuzi, *les Anglois* Anglikowie, &c.

Ale w naſtępuiących *oi* brzmi iak *eo*, *les Gaulois* Gaulowie, *les Danois* Duńczykowie, *les Suedois* Szwedzi, *les Hongrois* Węgry, *les Genois* Genueńczykowie.

Croire wierzyć, czyta ſię obiema ſpoſobami we wſzyſtkich czaſach, w ſyllabie *croi*, dla tego ſię też mowi y piſze *creance* albo *croyance* wierzenie.

Pochodzące od temy *être* wſzędzie *oi* brzmi według politycznieyſzych Francuzow iak *e*; iako to *ſois* bądź, *qu' il ſoit* niech on będzie, *ſoyons* bądźmy, &c: czytay: *ſe*, *kiſe*, *ſeią*.

Naſtę-

Następuiące *etroit* ściſły, *foible* ſłaby, *froid* zimno y zimny, *adroit* dowcipny, *droit* proſty, brzmią przez *e*; ale *droit* znacząc *prawo* brzmi przez *oe*.

Kończące ſię na *que*, wymawiaią zupełnie *oi*, iako *heroique* rycerſki, czytay *heroik*; y dla tego też trzeba nad *ö* piſać dwie kropki.

Oie

Ten tryftong ſię trafia w trzeciey oſobie wielkiey liczby Imperfektom ſpoſobu ſkazuiącego y przyłączaiącego, na ktorego zrozumienie dość będzie przypomnieć, co ieſt rzeczono o tetraftongu *eoie*, y o dyftongu *oi*; a tak iawno będzie, że *ils avoient* mieli, *ils aimoient* miłowali, *ils auroient* mieliby, powinny ſię czytać tak: *izawe*, *izeme*, *izore*.

W imionach iednak brzmi iak *oé*, dla tego *oie* gęś, *joie* radość, *monoie* moneta, *proie* łup, to ieſt: zdobycz, czytay: *oé*, *żoé*, *proé*, *monoé*.

Oue

Z tych trzech wokal nie czyni ſię nigdy iedna ſyllaba, ale *ou* brzmi iako ſię wyżey opiſało; *e* zaś zachowuie ſwoię naturę, y dla tego ſię piſzą dwie kropki nad *ë*, aby znak był, iż ſię z nim *u* nie wiąże, ani ſię ſtaie konſoną; na przykład *mouëlle* ſzpik, *fouëtter* rozgami ociąć, *la bouë* motyka, *la mouë* wargatość, *la rouë* koło, *le fouët* bicz, czytay: *muel*, *fuette*, &c.

Oui

W tym tryftongu *oui* brzmi tak iako ſię wyżey o nim mowiło; jotta ſię zaś przerzuca do następuiącey ſyllaby, y brzmi według natury ſwoiey wyiąwſzy przed *l*, gdzie ſię ſprawuie, iako ſię wyżey namieniło pod literą *l*; *u* też lubo ſię inaczey

czey piſze, nie tak iak konſona *v*, ieſzcze ie okrom tego dla wygody Cudzoziemcow ięzyka ſię uczących poſpolicie znaczą dwiema kropkami, na znak tego że ſię nie wiąże z literą *i*, nap: *foüir* kopać, *foüine* kuna, *foüiller* ſzperać, *grenoülle* żabka, *moüiller* zmoczyć, *ſoüiller* pokalać, czytay: *fui*, *fuin*, *fullie*, *grenul*, *ſullie*.

Ue

Ten dyftong ſię nie trafia tylko po *g*, y po *q*, o czym ſię iuż wyżey powiedziało, y tak *gue*, *que* brzmią *ge*, *ke*, nap: *guerir* leczyć, *guet* ſtraż, *longue* długa, *langue* język, *querir* ſzukać, czytay: *geri*, *ge*, *lang*, *long*, *keri*.

Y tu ſię chroń piſać *v* miaſto *u*, boby ſię powino mowić *we*.

Uei

Ten tryftong ſię nie znayduie tylko po literze *g* przed *l*. Rzekło ſię iż ſię *u* mięſza między *g*, y *e*, aby ſię mowiło *ge*; rzekło ſię też że *i* przed *l* nie brzmi, tylko czyni, aby ſię *l* rościągło mowiło, niby za nim było *i*, teraz ſię łatwo domyślić, iż naſtępuiące przykłady, y inſze podobne, iako to *orgueil* pycha, *orgueilleux* pyſzny, *recueil* zbieranie, *recueillir* zbierać, *cercueil* mary; czytaią ſię tak: *orgel*, *orgellió*, *rekól*, *rekólli*, *ſerkól*.

Ueu

Z reflexyi pod regułą napiſaney łatwo poznać co znaczy pierwſze *u*, ponieważ ſię y ten tryftong nie trafia tylko po literze *g*, y *q*. Co zaś waży *eu*, iuż ſię powiedziało. Y tak łatwo zrozumieć, że *rigueur* oſtrość albo ſurowość, *vigueur*

gueur czerſtwość, *longueur* długość, *langueur* mdłość, *queuë* ogon, y inſze podobne, czytaią ſię: *rigór*, *vigór*, *longór*, *langór*, *kö*.

Ui

Ten dyftong ſię trafia, albo po literze *g*, o czym ſię iuż dość rzekło wyżey, albo po konſonie *v*, zkąd ſię łatwo domyślić, że *gui* lep, *guide* przewodnik, *vuide* prożny, *vuider* wyprożnić, y inſze tym podobne, trzeba czytać: *gi*, *gid*, *wid*, *wide*.

W imionach *nuit* noc, *fruit* owoc, wyraża ſię dwiema ſyllabami.

Uoie

To drugie zgromadzenie czterech wokal w iedną ſyllabę nie znayduie ſię tylko w trzeciey oſobie wielkiey liczby Imperfekta ſpoſobu ſkazuiącego od *temy*, na *guer* y na *quer*, iako nap: ſą *haranguer* Kazanie powiadać, *marquer* znaczyć, gdzie analogia potrzebuie ażeby mogło brzmieć polſkie *ge*, *kie*. Oſtatek liter w tey ſyllabie zwyczayna konjugacyi terminacya piſać każe, tak: *ils haranguoient* oni kazali, *marquoient* znaczyli, *diſtinguoient* rozrozniali, *ſe moquoient* żartowali, czytay: *i harange*, *markie*, *diſtinge*, *sé mokie*.

Yeu

W tym konkurſie nie maſz nic oſobliwego, tylko do dyftongu *eu*, o ktorym ſię iuż traktowało, przełożenie ipſylona, ktory ſię wymawia nie razem z dyftongiem *eu*, ale w pierwſzey ſyllabie, tak iako w Polſzczyznie, y tak *les yeux* oczy, *joyeux* weſoły, *yeuse* złotowierzb; czytay: *le zyö*, *żö-éiö*, *yöz*.

Na ostatek syllaba *cti* położona przed wokalą brzmi iak *xy*, nap: *correction* poprawa; przed konsoną zaś brzmi *kti* albo *ti*, nap: *practique*, czytay: *praktyk*, albo *pratik*.

CZĘSC DRUGA

CHAPITRE PREMIER

Des parties du Discours.

RORDZIAŁ PIERWSZY

O Częściach Diskursu.

DYskurs iest komponowany z frazesow. Frazesy są komponowane z słow. Słowa z syllab. Syllaby z liter.

Litery są znaki albo charaktery, ktore potrzebne są do formowania syllab y słow.

Syllaba iest iedna część słowa, ktora się powinna wymowić iednym brzmieniem, iako to vérité, *iest komponowane z trzech syllab* vé-ri-té.

Czasem iedno słowo iest komponowane z iedney tylko syllaby; ktore to słowo zowie się iedno-syllabowe, iako Roi *Krol*, foi *wiara*, *&c.*

Słowo iest iedna mowa, ktora się mowi w iedney albo w wielu syllab, iako to: Roi, vérité.

Frazes iest komponowany z wielu słow, w ktorych staie się cały sens, iako to: où avez-vous été aujour d'huy, *gdzieś Wasze był dziś &c.*

Wszystek dyskurs iest komponowany z dziewiąciu części, ktore są.

Arti-

Articulus, Nomen, Pronomen, Verbum, Participium, Adverbium, Præpofito, Conjunctio, Interjectio.

Artykuł, Imie, Namieſtnictwo, Słowo, Uczeſtnictwo, Przyſłowie. Prepozycya lub Przekładanie, Konjunkcya lub złączenie, Interjekcya lub Wtrącenie.

Le Nom, le Pronom, le Verbe, le Participe, l' Adverbe, la Prepoſition, la Conjonction, l' Interjection.

CHAPITRE II. *ROZDZIAŁ II.*

De l' Article. *O Artykule.*

ARtykuł ieſt iedna partykuła, lub cząſtka komponowana, albo z iedney litery z apoſtrofem, albo ze dwoch, albo ze trzech liter.

Artykuł powinien zawſze przodkować Imiona, żeby znać przez to, iakiego są rodzaiu, w iakiey liczbie, y w iakim kazuſie, czyli ſpadku.

Artykuły wſzyſtkie te są; le, *co znaczy rodzay męſki,* la, *co znaczy rodzay białogłowſki.*

L', le, la, les, *znaczą mianuiący y oſkarżaiący ſpadek;* De, du, de l', de la, des, *znaczą rodzący y oddalaiący ſpadek,* à, au, à l', à la, aux, *znaczą oddawaiący ſpadek. Wzywaiący zaś ſpadek żadnego nie ma artykułu, oprocz interjekcyi* o!

L', Le, la, de, du, de l', de la, à, à l', au, à la *znaczą małą liczbę.*

Les, des, aux, *znaczą wielką liczbę.*

Dwa są Artykuły ieden determinowany, drugi niedeterminowany.

Arty-

Artykuł determinowany ieſt ten, ktory ſię kładzie przed Imieniem, żeby znać, iakiego ieſt rodzaiu, na przykład: le, *albo* un, *znaczy męſki rodzay n. p.*

le Prince *Xiążę.*
un cheval *koń, &c.*

przez te artykuły le *y* un *znać, że* Prince *y* cheval *ſą rodzaiu męſkiego.* La *albo* une *znaczą białogłowſki rodzay n. p.*

la Princeſſe *Xiężna.*
une maiſon *dom, &c.*

przez te Artykuły la *y* une *znać, że* Princeſſe *y* maiſon, *ſą rodzaiu białogłowſkiego.*

Te tylko artykuły deklinuią ſię.

Artykuł niedeterminowany ieſt ten, ktory ſię bez odmienności kładzie przed rodzaiem męſkim y białogłowſkim, małą y wielką liczbą; ieſt ich tylko trzy, to ieſt: de, à, de, *albo* par.

de *znaczy ſpadek rodzący.*
à *znaczy dawaiący.*
de *albo* par, *znaczy oddalaiący.*

Artykułu niedeterminowanego zażywaią do deklinowania Imion, ktore artykułow w mianuiącym y oſkarżaiącym ſpadku nie maią: iako to Imiona Aniołow, Ludzi, Miaſt, Mieſiącow, y wſzyſtkie Namieſtnictwa, n. p. Michel, *Michał;* Pierre, *Piotr;* Paul, *Paweł;* Janvier, *Styczeń;* Fevrier, *Luty;* moi, *ia;* toi, *ty;* luy, *on;* elle, *ona;* nous, *my;* vous, *wy;* eux, *oni;* ce, celui, cet, *ten;* elles, *one;* celle, cette, *ta;* cela, *to;* ceux, *ci;* celles, *te;* quoi, *co;* qui, quel; *ktory; kto;* quelle, *ktora.*

Quel, *y* quelle, *mogą bydź deklinowane artykułem determinowanym, bo mowi ſię* lequel, la-

quel-

quelle; du quel, de la quelle; au quel, à la quelle.

Może się kłaść artykuł niedeterminowany, y przed każdym imieniem, kiedy się dwoie trafiaią imiona istotne, z ktorych iedno będzie w rodzącym spadku, n. p. mowi się.

Une livre de pain, *funt chleba.*
une bouteille de vin, *flaszka wina.*
une chapeau de laine, *kapelusz wełniany.*

Zeby uczynić artykuł niedeterminowany łatwym, y żeby można go bez trudności od artykułu determinowanego rozeznać, pamiętać trzeba, że tylko de, *y* a *są artykuły niedeterminowane.*

Deklinacya Artykułu niedeterminowanego.

Sing: N. Tout, *wszystek*; G. de tout, *wszystkiego*; Dat: à tout, *od wszystkiego.*

Plur: N. Ac. Tous, *wszyscy*; Gen. Abl: de tous, *wszystkich*; Dat: à tous, *wszystkim*; &c.

Także Toute, *wszystka*; de toute, *wszystkiey*; à toute, *wszystkiey*; toute, *wszystkę*; de toute, *wszystkiey*; de toutes, *wszystkich*, *od wszystkich*; à toutes, *wszystkim.*

Artykuł determinowany męski, tak się deklinuie.

Mała liczba.

Nom.	le,	l'	*ten.*
Gen.	du,	de l'	*tego.*
Dat.	au,	à l'	*temu.*
Acc.	le,	l'	*ten tego.*
Voc.	o!		*o!*
Abl.	du,	de l'	*od tego.*

Artykuł

Artykuł determinowany białogłowski.

mała liczba.

Nom. Acc.	la,	l'	*ta, tę, ta.*
Gen. Abl.	de la,	de l'	*tey, od tey.*
Dat.	à la,	à l'	*tey.*
Voc.	o!		*o!*

Wielka liczba męskiego y białogłowskiego artykułu.

Nom. Acc.	les,	*ci, te, tych, ich.*
Gen. Abl.	des,	*tych, od tych.*
Dat.	aux,	*tym.*
Voc.	o!	*o!*

Sześć są kazusy albo spadki, ktore są: Nominativus, Genitivus, Dativus, Accusativus, Vocativus, Ablativus.

Mianuiący, Rodzący, Dawaiący, Oskarżaiący, Wzywaiący, Oddalaiący.

Nominatif, Genitif, Datif, Accusatif, Vocatif, Ablatif.

Dwa są tylko rodzáie w języku Francuskim, to iest: Męski, y Białogłowski.

Rodzay męski ięst naznaczony Artykułem le, *albo* un; *Rodzay białogłowski iest naznaczony Artykułem* la, *albo* une.

Dwie są liczby, to iest: mała, y wielka. Mała liczba iest, kiedy o iedney rzeczy się mowi, n. p. *kiedy mowię* le Prince *Xiążę, o iednym tylko Xiążęciu mowię,* la chambre *izba, o iedney tylko izbie mowię, &c.*

Wielka liczba iest, kiedy o wielu rzeczach się mowi, n. p. *kiedy mowię* les Princes *Xiążęta, o wielu Xiążętach mowię,* les chambres *izby, o wielu izbach mowię, &c.*

Te dwie liczby, to iest: małą liczbę, y wiel-

ką, będę często znaczył temi słowami. Singulier, Plurier, *lub przez abbrewiacye,* sing. plur. Singulier, *będzie znaczyło małą liczbę,* plurier, *będzie znaczyło wielką liczbę.*

Także spadkow takowemi partykułami, nom. *mianuiący;* gen. *rodzący;* dat. *dawaiący;* acc. *oskarżaiący;* voc. *wzywaiący;* abl. *oddalaiący;* *albo też iedną tylko literą, N. G. D. A. V. A.*

CHAPITRE III. *ROZDZIAŁ III.*

Du Nom. *O Imieniu.*

& de ses declinaisons. *y deklinacyach iego.*

IMię iest to, co wszystkim rzeczom kładzie y wyraża nazwisko, n. p.

Dieu,	*Bog.*
un Ange,	*Anioł.*
un homme,	*Człowiek.*
le ciel,	*Niebo.*
la terre,	*ziemia.*
la mer,	*morze.*
l' air,	*powietrze.*
le feu,	*ogień.*
un cheval,	*koń.*
bon,	*dobry.*
mêchant,	*zły; &c.*

Dwoiakie Imię, to iest: Istotne albo Substantivum, *drugie przydatne albo* Adjectivum.

Imię Substantivum *lub istotne, to iest, co kładzie imię rzeczy, tak, że może zaraz znać rzecz tę, ktora się mianuie,* n. p.

le Roi,	*Krol.*
la Reine,	*Krolowa.*
la maison,	*dom.*
le livre,	*Księga, &c.*

Znać

Znać zaraz przez to, że, to ieſt Krol, Krolowa, Dom, Kſięga, &c.

Imię Adjectivum, *lub przydatne, ieſt to, co nic samo przez ſię nie znaczy: ale gdy ſię znaczy, albo przekładane będzie Imieniu iſtotnemu, na ten czas iego iſtność, własność, y okoliczność iaką wyraża na przykład: kiedy ſię tylko mowi* grand, *wielki;* petit, *mały;* beau, *piękny;* rouge, *czerwony, nie można znać co ieſt wielkie, małe, piękne, czerwone, ieżeli ſię nie przydaie Imię iſtność: ale, ieżeli ſię przyłącza wraz* grand Roi, *wielki Krol,* petit homme, *mały człowiek;* beau cheval, *piękny koń;* drap rouge, *sukno czerwone; to zaraz będzie znać, kto ieſt wielki, kto mały; kto piękny, y co czerwone; toż ſię ſtaie ze wszyſtkich imion przydatnych.*

Imiona tak iſtotne iak przydatne nie deklinuią ſię same przez ſię, iako w Łacińſkim y Polſkim języku; to ieſt: że iak ſię nayduią w mianuiącym ſpadku, tak y we wſzyſtkich ſpadkach też zachowuią terminacyą, w żadnym ſię ſpadku nie odmieniaią.

Artykuł tylko deklinuie ſię iako to: Nom. Le Roi, *Krol;* G. du Roi, *Krola.* D. au Roi, *Krolowi.* Ac. le Roi, *Krola. V.* Roi, *Krolu. Abl.* du Roi, *od Krola. N.* les Rois, *Krolowie. G.* des Rois, *Krolow. Dat.* aux Rois, *Krolom. Acc.* les Rois, *Krolow. Vocat.* Rois, *Krolowie. Abl.* des Rois, *od Krolow.* Także: *Nom.* la Reine, *Krolowa. G.* de la Reine, *Krolowy. D.* à la Reine, *Krolowy. Ac.* la Reine, *Krolowę. V.* Reine, *Krolowo. Abl* de la Reine, *od Krolowy. Nom.* les Reines, *Krolowe. G.* des Reines, *Krolowych. D.* aux Reines. *Krolowom. Ac.* les Reines, *Krolowe.*

V. Reines, *Krolowe. Abl.* des Reines, *od Krolowych*, &c.

Imię istotne ma tylko ieden rodzay, to iest: albo męski, albo białogłowski, n. p. le ciel, *niebo;* la terre, *ziemia;* ciel, *iest męskiego rodzaiu;* a terre, *iest białogłowskiego.*

Imię zaś przydatne ma dwa rodzaie, żeby się zgadzało z imieniem istotnym, n. p. un homme prudent, *mąż rostropny;* une femme, prudente, *białogłowa rostropna, &c.*

Niektore są Imiona przydatne, ktore nic nieodmieniaiąc, są męskiego y białogłowskiego rodzaiu, iako to te ktore się na e *kończą, n. p.* Jllustre, *Jaśnie Wielmożny, iasny, iasna;* sage, *mądry, mądra;* admirable, *dziwny, dziwna;* rouge, *czerwony, czerwona, &c.*

Imiona wszystkie przydatne, ktore się nie kończą literą e, *maią dwie terminacye, żeby znać iakiego są rodzaiu,* n. p. *żeby białogłowski rodzay rozeznać od męskiego przydać* e *trzeba.* n. p.

bon, *dobry, dobre.*
bonne, *dobra.*
grand, *dobry, wielki.*
grande, *wielka, &c.*

Ktore się kończą dyftongiem eau *w męskim rodzaiu, to się kończą w białogłowskim na* elle.

beau, *piękny.*
belle, *piękna.*
nouveau, *nowy.*
nouvelle, *nowa, &c.*

Też imiona na eau *się terminuiące, kiedy następuie imię istotne męskiego rodzaiu zaczynaiące się literą przez się brzmiącą, albo też, literą* h,

kiedy

kiedy same h *nie iest literą* consonans, *to się* eau *przemienia na* el. *n. p.*

bel esprit, *piękny rozum.*
bel homme, *piękny człowiek.*
nie beau esprit, *ani* beau homme, &c.

Ale kiedy takowe imiona kładą się przed temi przydatnemi, to swoię naturalną zachowuią terminacyą imiona przydatne. n. p.

il a l' esprit beau, *ma rozum piękny.*
cet homme est beau, *ten człowiek iest piękny.*
nie esprit bel, *ani* homme bel &c.

Imiona przydatne ktore się na X. *terminuią w męskim rodzaiu, literę* x *przemieniaią w syllabę* se *w białogłowskim.* n. p.

heureux, *szczęśliwy.*
heureuse, *szczęśliwa.*
lumineux, *iasny.*
lumineuse, *iasna, &c.*

Takie imiona nie odmieniaią się w wielkiey liczbie. n. p. *mowi się w małey liczbie* heureux, *szczęśliwy, y w wielkiey także liczbie* heureux, *szczęśliwi;* lumineux, *iasny,* lumineux, *iaśni.*

Wszystkie niemal Imiona tak istotne, iak przydatne przyczyniane są iednym s *w wielkiey liczbie.* n. p.

le pere,	*oyciec.*	les peres,	*oycowie.*
la mere,	*matka.*	les meres,	*matki.*
le fils,	*syn.*	les fils,	*synowie.*
bon,	*dobry.*	bons,	*dobrzy.*
grand,	*wielki.*	grands,	*wielcy.*

Ktore się imiona terminuią na s *w małey liczbie, tęż terminacyą zachowuią w wielkiey liczbie bez odmienności. n. p.* le fils, les fils, &c.

Ktore

Ktore zaś imiona maią terminacyą na eau, *to iuż nie* s, *ale* x *trzeba im przyczynić.* n. p.

le chapeau,	*kapeluß.*
les chapeaux,	*kapeluße.*
le manteau,	*płaßcz.*
les manteaux,	*płaßcze.*
beau,	*piękny.*
beaux,	*piękni, &c.*

A ktore ſię terminuią na al *w małey liczbie; to w wielkiey na* aux *terminuią ſię.* n. p.

le cheval,	*koń.*
les chevaux,	*konie.*
l' animal,	*zwierzę.*
les animaux,	*zwierzęta.*
journal,	*dzienny.*
journaux,	*dzienni.*

Ktore także imiona maią z, *na końcu w małey liczbie, tęż terminacyą zachowuią w wielkiey.* n. p.

un choux, *iedna kapuſta.*
les choux, *albo* des choux, *kapuſty, kapuſta.*

Deklinacye lub przemiany Imion przez ſpadki:

Singulier.	Plurier.
N. le pere, *oyciec.*	*N.* les peres, *oycowie.*
G. du pere, *oyca.*	*G.* des peres, *oycow.*
D. au pere, *oycu.*	*D.* aux peres, *oycom.*
A. le pere, *oyca.*	*A.* les peres, *oycow.*
V. o! pere, *o! oycze.*	*V.* o! peres, *o! oycowie.*
A. du pere, *od oyca.*	*A.* des peres, *od oycow.*
Singulier.	Plurier.
N. la mere, *matka.*	*N.* les meres, *matki.*
G. de la mere, *matki.*	*G.* des meres, *matek.*

D. à la mere, *matce.* *D.* aux meres, *matkom.*
A. la mere, *matkę.* *A.* les meres, *matki.*
V. o! mere, *o! matko.* *V.* o! meres, *o! matki.*
A. de la mere, *od matki.* *A.* des meres, *od matek.*

Singulier.

Nom. Acc. l' homme, *człowiek człowieka.*
Gen. Abl. de l' homme, *człowieka od człowieka.*
Dat. à l' homme, *człowiekowi.*
Voc. o! homme, *o! człowieku.*

Plurier.

Nom. Acc. les hommes, *ludzie, ludzi.*
Gen. Abl. des hommes, *ludzi, od ludzi.*
Voc. o! hommes, *o! ludzie.*

Le monde, *świat, bierze ſięczęſto za ludzie, n. p.* il y eut grand monde, *albo* beaucoup de monde, *było tam ſiła ludzi.*

Singulier.

Nom. Acc. le manteau, *płaßcz.*
Gen. Abl. du manteau, *płaßcza, od płaßcza.*
Dat. au manteau, *płaßczowi.*
Voc. o! manteau, *o! płaßczu.*

Plurier.

Nom. Acc. les manteaux, *płaßcze.*
Gen. Abl. des manteaux, *płaßczow, od płaßczow.*
Dat. aux manteaux, *płaßczom.*
Voc. o! manteaux, *o! płaßcze.*

Singulier.

Nom. Acc. le cheval, *koń, konia.*
Gen. Abl. du cheval, *konia, od konia.*
Dat. au cheval, *koniowi.*
Voc. o! cheval, *o! koniu.*

Plurier.

Nom. Acc. les chevaux, *konie, koni.*
Gen. Abl. des chevaux, *koni, od koni.*

Dat.

Dat. aux chevaux, *koniom.*
Voc. o! chevaux, *o! konie.*

Singulier.

Nom. Acc. l' ame, *dußa, dußę.*
Gen. Abl. de l' ame, *dußę, od dußy.*
Dat. à l' ame, *dußy.*
Voc. o! ame, *o! dußo.*

Plurier.

Nom. Acc. les ames, *dusse, dusse.*
Gen. Abl. des ames, *duß, od duß.*
Dat. aux ames, *dußom.*
Voc. o! ames, *o! dusse.*

Imiona przydatne, tak się deklinuią.

Singulier.

Nom. le bon, la bonne, *dobry, dobra.*
Gen. du bon, de la bonne, *dobrego, dobrą.*
Dat. au bon, à la bonne, *dobremu, dobrey.*
Acc. le bon, la bonne, *dobrego, dobrą.*
Voc. o! bon, bonne, *o! dobry, dobra.*
Abl. du bon, de la bonne, *od dobrego, od (dobrey.*

Plurier.

N. Ac. les bons, les bonnes, *dobrzy, dobre.*
G. Abl. des bons, des bonnes, *dobrych, od dobrych.*
V. o! bons, o! bonnes, *o! dobrzy, o! dobre.*

Singulier.

N. le meilleur, la meilleure, *lepßy, lepßa.*
G. du meilleur, de la meilleure, *lepßego, lepßą.*
D. au meilleur, à la meilleure, *lepßemu, lepßey.*
A. le meilleur, la meilleure, *lepßego, lepßą.*
V. o! meilleur, o! meilleure, *o! lepßy, o! lepßa.*
A. du meilleur, de la meilleure, *od lepßego, od (lepßey.*

Plu-

Plurier.

N. Ac. les meilleurs, les meilleures, *lepſi, lepſze.*
G. Ab. des meilleurs, des meilleures, *lepſzych, od*
(*lepſzych.*
Dat. aux meilleurs, aux meilleures, *lepſzym.*
Voc. o! meilleurs, o! meilleures, *o! lepſi, o!*
(*lepſze.*

Wſzyſtkie inſze przydatne Imiona deklinuią ſię y komparuią iako to, co naſtępuie. n. p.

Le ſingulier. *Mała liczba.*

N. V. Le fort, plus fort, très fort.
M. W. *Mocny, mocnieyſzy, naymocnieyſzy.*
La forte, plus-forte, trés-forte.
Mocna, mocnieyſza, naymocnieyſza.
G. Ab. Du fort, du plus-fort, du très-fort.
R. Od: *Mocnego, mocnieyſzego, naymocnieyſzego.*
De la forte, de la plus-forte, de la très-forte.
Mocney, mocnieyſzey, naymocnieyſzey.
D. Au fort, au plus-fort, au très-fort.
D. *Mocnemu, mocnieyſzemu, naymocnieyſzemu.*
A la forte, à la plus-forte, à la très-forte.
Mocney, mocnieyſzey, naymocnieyſzey.
Ac. Le fort, plus-fort, très-fort.
Osk. *Mocnego, mocnieyſzego, naymocnieyſzego.*
La forte, plus-forte, très-forte.
Mocną, mocnieyſzą, naymocnieyſzą.

Le Plurier. *Wielka liczba.*

N. V. Les forts, plus-forts, très-forts.
M. W. *Mocni, mocnieyſi, naymocnieyſi.*
Les fortes, plus-fortes, très-fortes.
Mocne, mocnieyſze, naymocnieyſze.
G. Ab. Des forts, des plus-forts, des très-forts.
Des fortes, des plus-fortes, des très-fortes.

R. Od. *Mocnych moenieyßych naymocnieyßych.*
Dat. Aux forts, aux plus-forts, aux très-forts.
Aux fortes, aux plus-fortes, aux très-fortes.
Daw. *Mocnym mocnieyßym, naymocnieyßym.*

Wßyſtkie niemal Imiona przydatne tak ſię deklinuią, y komparuią, wyiąwßy tych dwoch Bon, *dobry*, mauvais, *zły, ktore ſię inaczey komparuią.* n. p.

Bon, meilleur, très-bon.
Dobry, lepßy, naylepßy.
Bonne, meilleure, très-bonne.
Dobra, lepßa, naylepßa.
Mauvais, pire, très-mauvais.
Zły, gorßy, naygorßy.
Mauvaiſe, pire, très-mauvaiſe.
Zła, gorßa, naygorßa.

CHAPITRE IV. Des Pronoms. — *ROZDZIAŁ IV. O Namieſtnictwach.*

NAmieſtnictwo ieſt część mowy, ktorey, wyſtrzegaiąc ſię częſtego powtarzania Imion, zażywamy miaſto samych imion. Dwoiakie ieſt. Determinowane, iako to, moi, je, *ia*; toi, tu, *ty*; lui, il, *on*; elle, *ona*. *Niedeterminowane, iako to,* qui, le, quel, *ktory*; quel, *kto*; quoi, *co*; à qui, *czyi*; à qui eſt cela? *czyież to?*

Namieſtnictwa są pięciorakie, to ieſt: Osobiſte, Perſonels; *Pokazuiące*, Demonſtratifs; *Pytaiące, lub wywiaduiące się*, Interrogatifs; *Relacyą maiące*, Relatifs; *Osiadłość znaczące*, Poſ-

ſeſſifs; *Złączaiące*, Conjonctifs; *Namieſtnictwo osobiſte*, *ieſt to: co znaczy Osoby*, *iako* moi, *ia*; toi, *ty*; lui, *on*; elle, *ona*; nous, *my*; vous, *wy*; eux, *oni*; elles, *one*. *Deklinuią się przez Artykuł niedeterminowany*.

Deklinacya Namieſtnictw Osobiſtych.
Pierwſza osoba.

Sing.		Plur.
N. moi, je,	*ia*;	Nous, *my*;
G. de moi,	*mnie*;	De nous, *nas*;
D. à moi, me,	*mnie*, *mię*.	A nous, *nam*.
Ac. moi, me,	*mnie*, *mię*;	Nous, *nas*.
Ab. de moi,	*odemnie*;	De nous, *od nas*.

Druga osoba. Sing.

N. Ac.	Toi, tu, te,	*Ty*, *ciebie*.
G. Ab.	de toi,	*ciebie*, *od ciebie*.
D.	à toi, te,	*tobie*, *ci*.

Plur.

N. Ac.	Vous,	*wy*, *was*.
G. Ab.	de vous,	*was*, *od was*.
D.	à vous,	*wam*.

Trzecia osoba męſki rodzay. Sing.

N. Ac.	Lui, il, le,	*on*, *onego*, *iego*.
G. Ab.	de lui,	*onego*, *od onego*, *od niego*.
D.	à lui, lui,	*onemu*, *iemu*.

Plur.

N. Ac.	Eux, les,	*oni*, *onych*, *ich*.
G. Ab.	d' eux,	*onych*, *od nich*.
D.	à eux, leur,	*onym*, *im*.

Białogłowſki rodzay. Sing.

N. Ac.	Elle, la,	*ona*, *onę*, *ią*.
G. Ab.	d' elle,	*oney*, *od oney*.
D.	à elle, lui,	*oney*, *iey*.

Plur.

Plur.

N. Ac. Elles, les, *one, onych, ich.*
G. Ab. d' elles, *onych, od nich.*
D. à elles, leur, *onym, im.*

Sing. Plur.

G. Ac. de ſoi, de ſe, *ſiebie, od ſiebie.*
Ac. ſoi, ſe, *ſiebie, ſię.*
D. à ſoi, ſe. *ſobie.*

Uważać trzeba, że po roſkazuiącym ſpoſobie kładzie ſię Artykuł namieſtnictwom Oſobiſtym. n. p.

Donnez moi ce livre. *Day mi W. M. tę książkę.*

Commendez moi de vous ſervir, *Rozkaż mi W. M. ſłużyć ſobie*

Faites nous ce plaiſir, *Uczyń nam W. M. tę łaſkę.*

Dites lui qu' il vienne, *Mow mu W. M. żeby przyſzedł.*

Faites leur ſavoir ce qui ſe paſſe, *opowiedź im W. M. co ſię dzieie, &c.*

Namieſtnictwa złączaiące, powinny zawſze ſłowo uprzedzać, y do niego ſię złączać, ktore to ſą; Me, *mnie, mi, mię,* Te, *ciebie, ci, tobie, cię,* ſe, *ſiebie, ſię, ſobie;* lui, *iemu, iey;* le, *iego, go;* la, *ią;* nous, *nas, nam;* vous, *was, wam;* leur, *im;* les, *ich.* n. p.

Vous me ferez grand plaiſir, *Uczyniſz mi W. M. wielką łaſkę.*

On te battera, ſi tu vas là, *Będą cię bić, ieżeli tam poydzieſz.*

Je lui donnerai ce qu' il voudra, *Dam mu co będzie chciał.*

Ils ſe plaignent de vous, *ſkarzą ſię na was.*

Le

Le Maitre nous enſeigne, *Miſtrz nas uczy.*
Dieu vous conduiſe, *Boże was prowadź.*
Dieu vous le rende, *Bog zapłać W. MćP.*
Je les ai vû tous, *Widziałem ich wſzyſtkich.*

Namieſtnictwa Oſiadłość znaczące te ſą.

Mon, mien, le mien, *moy, moie.*
Ma, mienne, la mienne, *moia.*
Ton, tien, le tien, *twoy, twoia.*
Ta, tienne la tienne, *twoia.*
Son, ſien, le ſien, *ſwoy, ſwoie, iego, iey.*
Sa, ſienne, la ſienne, *ſwoia, iego, iey.*
Nôtre, le nôtre, la nôtre, *naſz, naſze, naſza.*
Vôtre, le vôtre, la vôtre, *waſz, waſze, waſza.*
Leur, le leur, la leur, *ſwoy, ſwoie, ſwoia, ich.*

Deklinuią ſię iako inſze imiona, to ieſt: że mon, ma, ton, ta, ſon, nôtre, vôtre, leur, *deklinuią ſię iako imiona przydatne, ale* le mien, le tien, le ſien, le nôtre, le vôtre, la leur, *iako imiona iſtotne.* Mon, ma, *czyni w wielkiey liczbie* mes, *moi, moie;* Ton, ta, *czyni,* tes, *twoi, twoie;* Son, ſa, *czyni,* ſes, *ſwoi, ſwoie, &c. G.* de mes, *moich;* de tes, *twoich;* de ſes, *ſwoich; D.* à mes, *moim;* à tes, *twoim,* à ſes, *ſwoim, &c:* Le mien, le tien, le ſien, *mowi ſię, kiedy ſię ſama rzecz nie wyraża, ktora ieſt moia, twoia, ſwoia, iego, iey;* le leur, *ich:* n. p. où ſont nos chapeaux? *gdzie naſze kapeluſze?* les voilà, *o to ſą;* voilà le mien, *o to moy;* voilà le tien, *o to twoy;* voilà le ſien, *o to iego;* voilà le nôtre, *o to naſz;* voilà le vôtre, *o to waſz;* voilà le leur, *o to ich, &c.*

Uważać trzeba, że kiedy kto o kim inſzym powiada, a nie wyraża oſoby iego, tylko rzeczy iakie iego, to te Namieſtnictwa ſon, ſa, ſes, leur,

leurs,

leurs, *powinny ſię rozumieć po Polſku iego, albo ich :* n. p.

J' ai vu ſon Pere, *widziałem iego, iey Oyca,* je connois ſa mere, *znam iego, iey Matkę,* je ſai ſes manieres, *wiem iego maniery ;* on m' a dit leurs deſſeins, *powiadano mi ich zamyſły.*

Kiedy zaś oſoba ſię iaka wyraża, to ſię te Namieſtnictwa powinny rozumieć po Polſku ſwoy, ſwoia, ſwoie : n. p.

Jl m' a dit ſon affaire, *opowiadał mi ſwoię ſprawę.*

Ce Monſieur m' a fait entrer dans ſa chambre, *Jego-Mość kazał mi poyść do izby ſwoiey, &c.*

Uważać y to trzeba, że nie mowi ſię ma, ta, ſa, *przed Imionami rodzaiu białogłowſkiego zaczynaiącemi ſię literą* wokalną, *ale na mieyſcu ich* mon, ton, ſon, *lubo męſkiego ſą rodzaiu :* n. p.

Mon ame, *moia duſza, a nie,* ma ame.
Ton amie, *Twoia przyiaciołka.*
Son ennemie, *ſwoia nieprzyiaciołka,*
Mon hôteſſe, *moia goſpodyni.*
Son impieté, *iego, iey niezbożność, &c.*

Namieſtnictwa pokazuiące te ſą, y tak ſię deklinuią.

Sing. *Męſkiego rodzaiu.*

N. Ac. celui, ce, cet, *ten, ow, tego, owego.*
celui-ci, *ten to ;* celui la, *tamten.*
G. Abl. de celui, de ce, de cet, *tego, od tego.*
Dat. à celui, à ce, à cet, *temu, owemu.*

Białogłowſkiego rodzaiu.

N. Ac. celle, cette, *ta, owa, tę, owę.*
celle-ci, *ta to,* celle-là, *tamta.*

Gen.

G. Abl. de celle, de cette, *tey, od tey.*
D. à celle, à cette, *tey, owey.*
Plur. *Męſkiego, y Białogłowſkiego rodzaiu.*
N. Ac. ceux, ces, celles, *ci, owi, te, owe, owych, od tych.*
Dat. à ceux, à ces, à celles, *tym, owym.*
celui-ci, *tenże*, celui-là, *tamten.*
celle-ci, *taż to*, celle-là, *tamta.*
celui-ci fut heureux, celui-là malheureux, *ten to był ſczęśliwy, a tamten nieſczęśliwy.*
Ceux-ci font bien, ceux-là font mal, *ci dobrze czynią, a tamci zle czynią*, &c.

Zażywaią ce, *przed Imionami, co ſię zaczynaią literą* conſonantem *: n. p.*
ce Prince, *ten Xiążę, &c.*

Zażywaią zaś cet *przed zaczynaiącemi ſię imionami literą* wokalną*: n. p.*
Cet eſprit, *ten rozum.*
cet homme, *ten człowiek, &c.*

Namieſtnictwa pytaiące, takowe ſą : n. p.
Qui ? *kto, kogo?* qui eſt là ? *ktoż tam?* qui eſt ce? *ktoż ?* (*za człowiek?*
Quel homme eſt cella ? *co to za człowiek? coż*
Que faites vous ? *co W. M. P. robiſz.*
quelles affaires avez vous dans cet endroit-là ? *co tam maſz za potrzeby na tamtym mieyscu ?*

Namieſtnictwa relacyą maiące, albo relativa, *te ſą, y tak ſię deklinuią.*
Sing. *Męſkiego rodzaiu.*
N. Qui, lequel, *ktory, co.*
G. de qui, du quel, dont, *ktorego.*

Dat.

D. à qui, au quel, *ktoremu.*
A. que, lequel, *ktorego, co.*
Ab. de qui, du quel, dont, *od ktorego.*

Plur.

N. Qui, lesquels, *ktorzy, co.*
G. de qui, dont, desquels, *ktorych.*
D. à qui, aux quels, *ktorym.*
Ac. que, lesquels, *ktorych, co,*
Ab. de qui, dont, desquels *od ktorych.*

Białogłowſkiego rodzáiu.

N. Qui, laquelle, *ktora, co.*
G. de qui, de la quelle, dont, *ktorey.*
D. à qui, à laquelle, *ktorey.*
Ac. que, laquelle, *ktora, co.*
Ab. de qui, de laquelle, dont, *od ktorey,*

Plur.

N. Qui, lesquelles, *ktore, co.*
G. de qui, desquelles, *ktorych.*
D. à qui, aux quelles, *ktorym.*
Ac. que, lesquelles, *ktorych, co.*
Ab. de qui, desquelles, *od ktorych.*

A tu widać że Qui, *y* que, *ſą męſkiego y białogłowſkiego rodzaiu, iako y małey, y wielkiey liczby, tak też y* dont: *n. p.*

L' homme, qui à été ici, *człowiek, ktory tu był.*
La main, qui écrit, *ręka, ktora piſze.*
Le cheval, que j' achete, *koń, ktorego kupuię.*
Les livres, que je lis, *kſięgi, ktore czytam.*
ceux, qui font cela, *ci, ktorzy to czynią.*
celles, qui ont été là, *te, ktore tam były.*
La choſe, dont on m' a parle, *rzecz, o ktorey mi mowiono.*

C' eſt,

C' eſt, dont je me ſoucie peu, *ia o to mało dbam.*

N. Ac. Quoi, *co*, quelque choſe, *cokolwiek.*

G. Ab. de quoi, *czego*, *od czego*; de quelque choſe, *czegokolwiek.*

Dat. à quoi, *czemu*; à quelque choſe, *czemukolwiek.*

J' ai quelque choſe à vous dire, *mam W.MćP. coś mowić.*

cet homme-là a de quoi, il eſt à ſon aiſe, *ten człowiek ma ſię dobrze.*

Jl m' a donné quelque choſe, *dał mi cokolwiek.*

Namieſtnictwa ktore ſą także Imionami przydatnemi, te ſą: Tout, *wſzyſtek*, toute, *wſzyſtka*, tout, *wſzyſtko*, de tout, *wſzyſtkiego*; à tout, *wſzyſtkiemu*, &c.

Châque, y châcun, *każdy*; châcune, *każda*; autre, *inſzy*, *inſza*; un autre, *drugi*; une autre, *druga*; quelqu' un, un certain, *niektory*, *ieden pewny*; qelconque, *ktokolwiek*; qui, que ce ſoit, *ktorykolwiek*; perſonne, pas un, *nikt*; nul, *żaden*; le même, *tenże*; la même, *taż że*; autrui, *cudzy*; les biens d' autrui, *cudze dobra*; tout le monde, *wſzyſtek świat.* Tous *często ſię bierze za* châque, *każdy*; *n. p.* tout homme qui . . . *za* châque homme, qui . . . *każdy człowiek ktory.*

Tous les hommes, *wſzyſcy mężowie.*

Toutes les femmes, *wſzyſtkie białogłowy.*

Toute la terre, *wſzyſtka ziemia.*

Châque perſonne, *każda oſoba.*

Châcun doit faire ſon devoir, *każdy powinien ſwoię powinność uczynić.*

quiconque fait cela, fait bien, *ktokolwiek to czyni, dobrze czyni.*

Perſonne n' a fait cela, *żaden tego nie uczynił.*
Ie n' ai vû perſonne, *nie widziałem nikogo.*
Il n' y en a pas un d' entre eux qui le veüile, *żaden z nich tego nie chce.*
Il ne faut pas deſirer le bien d' autrui, *nie trzeba żądać dobra cudzego.*
y a-t-il eu ici quelqu' un? *a był tu kto?*
Tous les Ecoliers ſont-ils obligez d' étudier? *każdy ſtudent powinienże ſię uczyć?* tous? *każdy?*
Que donne-ton à châque Ecolier pour aprendre? *co zadaią każdemu ſtudentowi do nauczenia ſię.*
On les a vû tous dans une chambre, *widziano ich wſzyſtkich w iedney izbie.*
On n' a pas voulu donner à tous, ce qu' ils vouloient, *nie chciano dać wſzyſtkim czego chcieli.*
Il étoit tout ſeul, *był ſam ieden.*
Perſonne ne lui nuiſoit, *nikt mu nie ſzkodził.*

CHAPITRE V. Des Verbes & de leurs Conjugaiſons. — *ROZDZIAŁ V. O Słowach y ich Konjugacyach.*

SŁowo, Verbum, *ieſt to, co wykłada y wyraża wſzyſtkie akcye, co ſię mogą czynić, iako to* aimer, *kochać;* chanter, *śpiewać;* rire, *śmiać ſię;* dormir, *ſpać;* courir, *biegać;* nourir, *karmić;* enſeigner, *uczyć;* voir, *widzieć;* ſavoir, *wiedzieć*, &c.

Słowo ieſt w czaſie teraźnieyſzym, albo w przeſzłym, albo w przyſzłym; kładzie ſię zwyczaynie iedno Oſobiſte Namieſtnictwo przed ſłowem, kiedy nic maſz ſamego imienia, iako to je chante, *zaśpie-*

śpie-

śpiewam; tu chante, *ty śpiewaſz*; il, elle chante, *on, ona śpiewa*; je chantois, j' ai chanté, *ia śpiewałem*; je chanterai, *ia będę śpiewał*; nous chanterons, *my będziemy śpiewać*; vous chanterez, *wy będziecie śpiewać*; ils chanteront, *oni będą śpiewać. Temi przykładami dobrze widać odmienności czaſow.*

Ta odmienność czaſu zowie ſię po Grammatycku Konjugacyą.

Konjugacya *ſłow ieſt złożona ze czterech części, to ieſt: z ſpoſobow, czaſow, oſob, y liczby.*

Spoſob *ieſt termin Grammatycki, ktorego zażywaią, żeby znać iakim ſpoſobem może ſię co czynić.*

Akcya może bydź uczyniona pięcią ſpoſobami, iako to, ſkazuiąc, roſkazuiąc, żądaiąc, przyłączaiąc, niedeterminuiąc, a te ſpoſoby, zowią ſię.

Skazuiący, roſkazuiący, żądaiący, przyłączaiący, niedeterminuiący, lub nieograniczony.

Indicativus, Imperativus, Optativus, Subjunctivus, Infinitivus. Indicatif, Imperatif, Optatif, Subjonctif, Infinitif.

Skazuiący *ſpoſob pokazuie kiedy ſię akcya ſtaie czyli w czaſie teraźnieyſzym, czyli w przeſzłym, czyli w przyſzłym. n. p.* Je chante, *śpiewam*; j' ai chanté, *śpiewałem?* je chanterai, *będę śpiewał; poznać można temi przykładami czas teraźnieyſzy, przeſzły, y przyſzły.*

Roſkazuiący *ſpoſob znaczy akcyą ſłowa rozkazuiąc, albo zakazuiąc. n. p.* chante, *śpieway*; ne chante pas, *nie śpieway*; chantez, *śpiewaycie*; ne chantez pas, *nie śpiewaycie.*

Żądaiący *ſpoſob, wyraża akcyą ſłowa żądaniem lub życzeniem. n. p.* Plût à Dieu que j' euſſe cin-

 quan-

quante mille livres de rente, j' irois volontier à Rome. *Bodaybym miał pięćdzieſiąt tyſięcy intraty, to bym chętnie do Rzymu poiachał*, albo ſi j' avois, *gdybym miał.*

Przyłączaiący *ieſt tak nazwany, że z ſiebie ſamego żadnego nie czyni ſenſu, ieżeli nie ieſt złączony z ſkazuiącym ſpoſobem, lub przed nim, lub za nim, iako to:* que je faſſe, *niech czynię;* que je liſe, *niech czytam;* que je chante, *niech śpiewam. Te przykłady ſenſu nie czynią, ieżeli ſię nie kładzie przed niemi, albo za niemi, ſkazuiący ſpoſob. n. p.*

Il pretend que je faſſe mon devoir.
pretenduie żebym uczynił moię powinność.
Il veut que je liſe un livre.
chce żebym kſiążkę czytał.
il faut que je chante aujourd' hui.
trzeba żebym dziś śpiewał.

Pamiętać trzeba że przyłączaiący ſpoſob naſtępuie zwyczaynie po tych Konjugacyach lub złączeniach, que, afin que, pourvû que, *żeby byli, byle. n. p.*

Je ne crois pas que tu faſſe cela,
nie wierzę żebyś to uczynił.
J' ai été là, afin qu' il vienne,
byłem tam, aby on przyſzedł.
Il fera cela, pourvû qu' il le veüille.
uczyni on to byle chciał.

Nieograniczony *ſpoſob, lub niedeterminuiący, reprezentuie akcyą ſłowa, nie znacząc ani czaſu, ani oſoby, ani liczby; iako to*, êcrire, *piſać*, lire, *czytać;* croire, *wierzyć. Nie może znać w ktorym czaſie ta akcya piſania, y czytania y wierzenia powinna bydź uczyniona, ani ktora oſoba ma ią uczynić.*

Czas znaczy kiedy ſię rzecz dzieie.

Słowa trzy czaſy maią, ktore ſą: teraźnieyſzy, przeſzły, y przyſzły.

Teraźnieyſzy *czas znaczy akcyą dopiero ſię dzieiącą, iako to:* je chante, *śpiewam;* je vais, à l' Egliſe, *idę do Koscioła;* pourquoi faites-vous cela, *dla czego W. M. P. to czyniſz, &c.*

Przeſzły *czas, znaczy akcyą iuż przeſzłą, iako to:* je chantois, *śpiewałem;* j' ai chanté, je chantai, *śpiewałem kiedyś;* j' avois chanté, *śpiewałem był,*

Te przykłady doſyć pokazuią, że iedna akcya może bydź przeſzła czterema ſpoſobami, zkąd pochodzi, że w języku Francuſkim cztery ſą przeſzłe czaſy, ktore ſą.

1. *Przeſzły czas niedoſkonały.*
2. *Przeſzły czas doſkonały złożony. (proſty.*
3. *Przeſzły czas doſkonały determinowany,*
4. *Przeſzły czas więcey niż doſkonały.*

Przeſzły niedoſkonały, znaczy akcye co ſię wyrażaią iakoby przeſzłe, ktore w ſamey rzeczy ieſzcze nie przeſzły: naprzykład: je liſois, quand vous étes entré, *czytałem, kiedyś W.M.P. wſzedł: to ſłowo,* je liſois, *czytałem, znaczy, że ta akcya czytania ieſzcze ſię była nie ſkończyła.*

Przeſzły złożony doſkonały wyraża akcye wcale y doſkonale przeſzłe, na przykład: j' ai parlé, *gadałem,* j' ai dit, *mowiłem,* j' ai fai, *uczyniłem.*

Przeſzły determinowany doſkonały proſty, znaczy y determinuie czas, rok y dzień, kiedy ſię akcya ſtała, iako to: je chantai hier, *śpiewałem wczora,* je fus hier à la ville, *byłem wczora w mieście;* il joüa l' année paſsée, & perdit tout

ſon

ſon argent, *grał w przeßłym roku, y wßyſtkie pieniądze przegrał.*

Zażywaią czaſu determinowanego do relacyi, hiſtoryi iakiey: n. p.

Le Roi fut l' année paſſée en campagne, il prit pluſieures villes, il conquit des Provinces, il defit les Ennemis, qui ſe defendirent vigoureuſement, il remporta la victoire, il mit la terreur chez tous les voiſins, & leur fit enfin accepter la paix de la maniere qu' il voulut.

Krol był w przeßłym roku na kampanii, odebrał wiele Miaſt, doſtał Prowincye, zniosł (zwyciężył) nieprzyiacioł, ktorzy ſię mężnie bronili, odniosł (otrzymał) zwycięſtwo, uczynił poſtrach między Sąsiadami, y muſieli na oſtatku przyiąć pokoy według iego woli.

Wßyſtkie ſłowa tego przykładu, ſą w przeßłym czaſie determinowanym proſtym. Ci, ktorzy po Łacinie nie umieią, nie łatwo mogą rozeznawać przeßły czas niedoſkonały od czaſu determinowanego; ale żeby ich niełatwości ułatwic, niech przeczytaią tę naſtępuiącą przeſtrogę:

Uważaycie, że przeßły czas niedoſkonały może ſię przywłaſzczyć czaſowi, ktory przeſzedł: y czaſowi ktory ießcze trwa, bo może ſię mowić: J' écrivois hier, j' écrivois aujourd' hui, *piſałem dziś;* Tu liſois hier, *czytałeś wczora;* tu liſois aujourd' hui, *czytałeś dziś.*

Przeciwnie zaś temu, przeßły czas determinowany nie przywłaßcza ſię tylko czaſowi przeßłemu, a nigdy czaſowi ießcze trwaiącemu, może ſię dobrze mowić: j' écrivis hier, je lus hier, *ale ſię nie może mowić;* j' écrivis aujourd' hui, je lus aujourd' hui, &c.

Przeßły

Przeßły czas więcey niż doſkonały, znaczy nie tylko akcyą doſkonale przeßłą, ale ieſzcze znać przez niego, że iuż ſię była ſkończyła pierwey niż ta, o ktorey ſię mowić zaczęło: n. p.

J' avois ſoupé, quand vous étes venu, *było u mnie po wieczerzy, kiedyś W. M. P. przyßedł.*

J' avois de ja fini ma lettre, quand il m' a prié de faire ſes complimens.

Jużem był ſkończył liſt moy, kiedy on mnie proſił, bym ſię kłaniał.

J' étois revenu de la promenade, quand il a commencé à pleuvoir.

Powrociłem był z przechadzki, kiedy począł deßcz padać, &c.

Perſony lub Oſoby, *zawße ſłowa powinny przodkować, byle nie w interrogacyach, czyli w pytaniach.*

Czaſy ſłow ſą komponowane z trzech Oſob, ktore ſą: Pierwßa, ktora zawße ieſt wyrażona przez je, *ja w małey liczbie;* nous, *my, w wielkiey liczbie; iako to:* je chante, *ia śpiewam;* nous chantons, *my śpiewamy.*

Druga ieſt naznaczona przez tu, *ty; w małey liczbie;* vous *wy; w wielkiey; iako to:* tu chante, *ty śpiewaß;* vous chantez, *wy śpiewacie.*

Trzecia Oſoba ieſt naznaczona przez il, *on, dla męſkiego rodzaiu, w małey liczbie;* ils, *oni, w wielkiey. n. p.* il chante, *on śpiewa;* ils chantent, *oni śpiewaią.*

Białogłowſki rodzay ieſt naznaczony przez elle, *ona, w małey liczbie; a* elles *one, w wielkiey: n. p.* Elle chante, *ona śpiewa;* elles chantent, *one śpiewaią, &c.*

Słowa maią dwie liczby. to ieſt małą y wielką:

mała

mała liczba znaczy się, kiedy iedna tylko Osoba akcyą czyni, iako to: j' écris, tu écris, il écrit, *ia piszę, ty piszesz, on pisze.*

Wielka liczba znaczy się kiedy siła Osob akcyą czynią: n. p. nous écrivons, *my piszemy;* vous écrivez, *wy piszecie;* ils écrivent, *oni piszą.*

Participia *lub* Uczestnictwa *tak nazwane są w naturze y iakości imion przydatnych: na przykład.*

Chanté, *śpiewany*, chantée, *śpiewana*, écrit, *pisany*, écrite, *pisana.*

Mowi się j' ai chanté, *śpiewałem*, j' ai écrit, *pisałem; a te słowa są czyniące: mowi się też.*

un motet bien chanté, *wierszyk dobrze śpiewany.*

une chanson bien chantée, *pieśń dobrze śpiewana.*

un vers bien écrit, *wiersz dobrze pisany.*

une lettre bien écrite, *litera dobrze pisana.*

W ten czas chanté, chantée, écrit, écrite, *są imiona przydatne, y uczestnictwa, albowiem partycypuią imionom przydatnym y słowom.*

Ponieważ żadne słowo nie może bydź konjugowane bez słowa pomocnego, Avoir, *ktore zawsze znaczy czasy przeszłe, będąc złączone z uczestnictwem: n. p.*

Je chante, *śpiewam.*
J' ai chanté, *śpiewałem.*
J' avois chanté, *śpiewałem był.*
Après avoir chanté, *śpiewawszy*, &c.

Klucz języka Francuskiego y naypewnieyszy sposob do poięcia prędko tegoż języka iest, nauczyć się tych słow, Avoir, *y* être, *dobrze konjugować y złączać, ktore to słowa zowią się* auxiliaria, *po Polsku.*

Polſku pomocne, *bo ſię z nich wſzyſtkie ſłowa iak* activa, *tak* paſſiva *ſkładaią.*

Konjugacya lub złączenie ſłowa pomocnego.
Avoir, *mieć.*

L' Indicatif, Le tems preſent.
Skazuiący. Czas teraźnieyszy.

Singulier.	Plurier.
J' ai, *ia mam.*	Nous avons, *my mamy.*
Tu as, *ty maſz.*	Vous avez, *wy macie.*
Il a, *on ma.*	Ils ont, *oni maią.*

Le paſsé imparfait. *Przeſzły niedoſkonały.*

Singulier.	Plurier.
J' avois, *miewałem.*	Nous avions, *miewaliśmy.*
Tu avois, *miewałeś.*	Vous aviez, *miewaliście.*
Il avoit. *on miewał.*	Ils avoient, *oni miewali.*

Preterit parfait composé. *Przeſzły czas doſkonały złożony albo zkomponowany.*

Singulier.	Plurier.
J' ai eu, *Miałem dziś.*	Nous avons eu, *mieliśmy.*
Tu as eu, *miałeś.*	Vous avez eu, *mieliście.*
Il a eu, *on miał.*	Ils ont eu, *oni mieli.*

Preterit parfait ſimple, ou defini.
Przeſzły doſkonały proſty lub determinowany.

Singulier.	Plurier.
J' eus hier, *miałem wczo-* (*ra.*	Nous eûmes, *mieliśmy.*
Tu eus, *miałeś.*	Vous eûtes, *mieliście.*
Il eut, *on miał.*	Ils eurent, *oni mieli.*

Preterit plusque parfait.
Przeſzły więcey niż doſkonały.

Singulier.	Plurier.
J' avois eu, *miałem był.*	Nous avions eu, *mieliśmy* (*byli.*
Tu avois eu, *miałeś był.*	Vous aviez eu, *mieliście* (*byli.*
Il avoit eu, *on miał był.*	Ils avoient eu, *oni mieli* (*byli.*

Le

Le futur. *Czas przyßły.*

Singulier.
J' aurai, *Będę miał.*
Tu auras, *Będzieß miał.*
Il aura, *on będzie miał.*

Plurier. *(mieli.*
Nous aurons, *Będziemy*
Vous aurez, *Będziecie m:*
Ils auront, *będą mieli.*

L' Impératif. *Roſkazuiący.*

Singulier.
Aie, *miey ty.*
qu' il ait, *niech on ma.*

Plurier.
Ayons, *mieymy.*
Ayez, *mieycie.* *(maią.*
qu' ils aient, *niech oni*

L' Optatif, & Subjonctif. Le preſent.

Pożądaiący, Złączaiący. Czas teraźnieyßy.

Singulier.
que j' aie, *żebym miał.*
que tu aies, *żebyś miał.*
qu' il ait, *żeby on miał.*

Plurier. *(mieli.*
que nous ayons, *żebyśmy*
que vous ayez, *żebyście m:*
qu' ils aient, *żeby oni m:*

L' Imparfait 1. *Czas niedoſkonały.* 1.

Singulier.
que j' euſſe, *obym miał.*
que tu euſſes, *obyś ty miał.*
qu' il eût, *oby on miał.*

Plurier. *(mieli.*
que nous euſſions, *obyśmy*
que vous euſſiez, *obyście m:*
qu' ils euſſent, *oby oni m:*

L' Imparfait 2. *Niedoſkonały* 2.

Sing.
J' aurois, *miałbym.*
tu aurois, *miałbyś.*
il auroit, *miałby.*

Plur.
Nous aurions, *mielibyśmy.*
vous auriez, *mielibyście.*
ils auroient, *mieliby.*

Sing:
Si j' avois, *gdybym miał.*

Plur: *(mieli.*
Si nous avions, *gdybyśmy*

Le paſsé parfait. *Przeßły doſkonały.*

Sing: *(żem miał.*
Quoique j' aie eu, *chocia-*
que tu aies eu, *żeś miał.*
qu' il ait eu, *że on miał.*

Plur: *(żeśmy mieli.*
Que nous ayons eu, *chocia-*
que vous ayez eu, *żeście m:*
qu' ils aient eu, *że oni m:*

Plus-

Plusque parfait. *Więcey niż doskonały.*

Singulier.	Plurier.
que j'eusse eu, *obym był miał.*	Que nous eussions eu, *obyśmy byli mieli.*
que tu eusses eu, *obyś był ty miał.*	que vous eussiez eu, *obyście byli mieli.*
qu'il eût eu, *oby był on miał.*	qu'ils eussent eu, *oby byli mieli.*

Sing.	Plur. (*śmy byli.*
J'aurois eu, *miałbym był.*	Nous aurions eu, *mieliby-*
tu aurois eu, *miałbyś był.*	vous auriez eu, *mielibyście byli.*
il auroit eu, *miałby był.*	ils auroient eu, *mieliby oni byli.*

Sing. (*miał.*	Plur. (*śmy byli mieli.*
Si j'avois eu, *gdybym był*	Si nous avions eu, *gdyby-*

Le futur. *Przyszły czas.*

Sing.	Plur.
Quand j'aurai, *gdy będę miał.*	que nous aurons, *gdy będziemy mieli.*
que tu auras, *będziesz m:*	que vous aurez, *gdy będziecie mieli.*
qu'il aura, *będzie miał.*	qu'ils auront, *gdy będą mieli.*

Sing. (*będę miał.*	Plur. (*będziemy mieli.*
Quand j'aurai eu, *gdy*	Que nous aurons eu, *gdy*
que tu auras eu, *gdy będziesz miał.*	que vous aurez eu, *gdy będziecie mieli.*
qu'il aura eu, *gdy będzie miał.*	qu'ils auront eu, *gdy będą mieli.*

L'Infinitif. *Sposob nieograniczony.*

Avoir, *mieć.*	Ayant, en ayant, *maiąc.*
Avoir eu, *miawszy.*	à avoir,) *do miewa-*
Aprés avoir eu,) *iż kto*	pour avoir,) *nia.*
ayant eu,) *miał.*	

Uważać trzeba że czasem słowo przełoży się osobie, a to w interrogacyach, y w dziwowaniu się, naprzykład. ai-je?

ai-je ? *a mamże ?*
as-tu ? *a maſże ?*
a-t-il ? *a maſ on ;*
eſt-il poſſible ? *a podobnaſ to ?*

Konjugacya ſłowa pomocnego. Etre, *Bydź.*

L' Indicatif. Le tems préſent.

Skazuiący ſpoſob. Czas teraźnieyſy.

Singulier.	Plurier.
Je ſuis, *Jeſtem.*	Nous ſommes, *ieſteśmy.*
tu es, *ieſteś.*	vous êtes, *ieſteście.*
il eſt, *on, ieſt.*	ils ſont, *oni ſą.*

Paſsé, ou preterit Imparfait. *Przeſły niedoſkonały.*

Sing.	Plur.
J' étois, *Byłem.*	Nous étions, *Byliśmy.*
tu étois, *byłeś.*	vouz étiez, *byliście.*
il étoit, *on był.*	ils étoient, *oni byli.*

Paſsé parfait composé. *Przeſły doſkonały złożony.*

Sing.	Plur.
J' ai été, *Byłem dziś.*	Nous avons été, *Byliśmy.*
tu as été, *byłeś.*	vous avez été, *byliście.*
il a été, *on był.*	ils ont été, *oni byli.*

Paſsé parfait ſimple. *Przeſły doſkonały proſty.*

Sing.	Plur.
Je fus hier, *Byłem wczora.*	Nous fûmes, *Byliśmy.*
tu fus, *byłeś.*	vous fûtes. *byliście.*
il fut, *on był.*	ils furent, *oni byli.*

Plusque parfait. *Więcey niż doſkonały.*

Sing.	Plur.
J' avois été, *byłem był.*	Nous avions été, *byliśmy (byli.*
tu avois été, *byłeś był.*	vous aviez été, *byliście b:*
il avoit été, *on był.*	ils avoient été, *oni byli.*

Futur.

Futur. *Czas przyſzły.*

Singulier.	Plurier.
Je ſerai, *Będę.*	Nous ſerons, *Będziemy.*
tu ſeras, *będzieſz.*	vous ſerez, *będziecie.*
il ſera, *on będzie.*	ils ſeront, *oni będą.*

L'Imperatif. *Roſkazuiący ſpoſob.*

Sing.	Plur.
Sois, *Bądź ty.*	Soyons, *bądźmy.*
qu' il ſoit, *niech on będzie.*	Soyez, *bądźcie.*
	qu' ils ſoient, *niech oni będą.*

Optatif, & Subjonctif. *Zgadaiący, y złączaiący.*

Sing.	Plur.
Que je ſois, *żebym był.*	Que nous ſoyons, *żebyśmy byli.*
que tu ſois, *żebyś był.*	que vous ſoyez, *żebyście b:*
qu'il ſoit, *żeby on był.*	qu' ils ſoient, *żeby byli.*

Tems Imparfait. *Czas niedoſkonały.*

Sing.	Plur.
que je fuſſe, *obym ia był*	Que nous fuſſions, *obyśmy byli.*
que tu fuſſes, *obyś był.*	que vous fuſſiez, *obyście b:*
qu' il fût, *oby on b: ł.*	qu' ils fuſſent, *oby oni b:*

Tems incertain. *Czas niepewny.*

Sing.	Plur.
Je ſerois, *iabym był.*	Nous ſerions, *bylibyśmi.*
tu ſerois, *tybyś był.*	vous ſeriez, *bylibyście.*
il ſeroit, *onby był.*	ils ſeroient: *byliby.*

Paſſé parfait *Przeſzły doſkonały..*

Sing	Plur.
Quoique j'aie été, *chociażem był.*	Que nous ayons été, *chociażeśmy byli.*
que tu aies été, *żeś był.*	que vous ayez été, *żeście byli.*
qu'il ait été, *że on był.*	qu' ils aient été, *że oni by*

Uważać, że po złączeniu, ſi, *kładzie ſię zawſze ſłowo w ſkazuiącym ſpoſobie, iako to:*

Sing.

Singulier.	Plurier. (*byli.*
Si j' étois, *gdybym był.*	Si nous étions, *gdybyśmy*

Plusque parfait. *Więcey niż doskonały.*

Sing.	Plur.
que j' eusse été, *obym ia był.*	que nous eussions été, *obyśmy byli.*
que tu eusses été, *obyś ty był.*	que vous eussiez été, *obyście byli.*
qu' il eût été, *oby on był.*	qu' ils eussent été, *oby b:*
Sing.	Plur. (*śmy byli.*
J' aurois été, *byłbym był.*	Nous aurions été, *bylibyśmy*
tu aurois été, *byłbyś był.*	vous auriez été, *obylibyście byli.*
il auroit été, *byłby był.*	ils auroient été, *byliby b:*
Sing.	Plur.
Si j' avois été, *gdybym był.*	Si nous avions été, *gdybyśmy byli.*

Le futur. *Czas przyszły.*

Sing.	Plur.
Quand je serai, *gdy ia będę.*	Que nous serons, *gdy my będziemy.*
que tu seras, *gdy ty będzieß.*	que vous serez, *gdy wy będziecie.*
qu' il sera, *gdy on będzie.*	qu' ils seront, *gdy oni będą.*
Sing.	Plur.
Quand j' aurai été, *gdy ia będę.*	Que nous aurons été, *gdy będziemy.*
que tu auras été, *gdy będzieß.*	que vous aurez été, *gdy będziecie.*
qu' il aura été, *gdy będzie.*	qu' ils auront été, *gdy będą.*

L' Infinitif. *Nieograniczony sposob.*

Etre,	*Bydź.*
ayant été, après avoir été,	*bywßy.*
étant, en étant,	*będąc.*
à être, pour être,	*do bycia, co ma bydź.*

DES VERBES ACTIFS.

O *SŁOWACH CZYNIĄCYCH.*

O nachylaniu Regularnym.

Następuie FORMA pierwszey Konjugacyi na słowa czyniące.

DO tey Konjugacyi należą wszystkie słowa, ktorych się tema kończy na syllabę er, *nap:* regner, *krolować;* commander, *roskazować;* juger, *sądzić; &c.*

Tu naypierwey wiedzieć potrzeba, iż się Supin w tey Konjugacyi staie z temy, odrzucaiąc literę r, *ale nad ostatnim* e *kładąc akcent ostry tak:* é.

Sposobu skazuiącego, Czas teraźnieyszy.

Formuie się z temy odmieniaiąc syllabę er, *na te syllaby co tu następuią.*

1.	e, *naprzykład*	commande,	*roskazuię.*
2.	es, *nap:*	commandes,	*roskazuiesz.*
3.	e, *nap:*	commande,	*roskazuie.*

Plurier.

1.	ons, *nap:*	commandons,	*roskazuiemy.*
2.	ez, *nap:*	commandez,	*roskazuiecie.*
3.	ent, *nap:*	commandent,	*roskazuią.*

Czas niedoskonały.

Formuie się z pierwszey Osoby czasu obecnego wielkiey liczby, odmieniaiąc ons *na następuiące syllaby.*

Singulier.

1.	ois, *nap:*	commandois,	*roskazywałem.*
2.	ois, *nap:*	commandois,	*roskazywałeś.*
3.	oit, *nap:*	commandoit,	*roskazywał.*

Plu-

Plurier.

1. ions, *nap:* commandions, *roſkazywaliśmy.*
2. iez, *nap:* commandiez, *roſkazywaliście.*
3. oient, *nap:* commandoient, *roſkazywali.*

Czas doſkonały nieſkładany.

Formuie ſię z temy odmieniaiąc syllabę er, *na te co tu naſtępuią.*

Singulier.

1. ai, *nap:* commandai, *roſkazałem.*
2. as, *nap:* commandas, *roſkazałeś.*
3. a, *nap:* commanda, *roſkazał.*

Plurier.

1. âmes, *nap:* commandâmes, *roſkazaliśmy.*
2. âtes, *nap:* commandâtes, *roſkazaliście.*
3. erent, *nap:* commanderent, *roſkazali.*

Czas doſkonały ſkładany.

Rzekło ſię wyżey, iż ſię wſzyſtkie ſłowa czyniące poſiłkuią czaſami ſłowa Avoir, *a z oddzielnych niektore nim, a inſze ſłowem* Etre. *Już ſię też namieniło pod ſłowem* Avoir, *iż ſię ten czas poſiłkuie z czaſu obecnego. Supin zaś do każdego ſłowa kłaść ſię powinien iego właſny. Naprzykład tu.*

Singulier.

1. j' ai, commandé, *roſkazałem.*
2. tu as commandé, *roſkazałeś.*
3. il a commandé, *roſkazał*

Plurier.

1. nous avons commandé, *roſkazaliśmy.*
2. vous avez commandé, *roſkazaliście.*
3. ils ont commandé, *roſkazali.*

Czas dawno przeſzły.

Już to tak będzie w każdey Konjugacyi, y w każdym ſłowie, że iak w przeſzłych czaſach na-

ſtępuie

ſtępuie Imperfekt za teraźnieyſzym, tak y w ſkładanych; y tak tu będzie.

j' avois	commandé,	*roſkazałem był.*
tu avois	commandé,	*roſkazałeś był.*
il avoit	commandé,	*roſkazał był.*
nous avions	commandé,	*roſkazaliśmy byli.*
vous aviez	commandé,	*roſkazaliście byli.*
ils avoient	commandé,	*coſkazali byli.*

Czas. przyſzły.

Formuie ſię z temy przydaiąc do niey naſtępuiące syllaby.

1. ai, *nap:* commanderai, *będę roſkazował, albo roſkażę.*
2. as *nap:* commanderas, *będzieſz roſkazywał.*
3. a *nap:* commandera, *będzie roſkazywał.*

Plurier.

1. ons *nap:* commanderons, *będziemy roſkazywali albo roſkażemy.*
2. ez *nap:* commanderez, *będziecie roſkazywali.*
3. ont *nap:* commanderont, *będą roſkazywali.*

Spoſob roſkazuiący.

W tey formie ieſt z gruntu tak, iako czas teraźnieyſzy ſpoſobu ſkazuiącego, tylko że ſię w pierwſzych dwu Osobach Pronomina *opuſzczaią, a w trzech miaſto Polſkiego* niech, *przed pronominami kładzie ſię* qu' *tak.*

Singulier.

2. commande, *roſkazuy albo roſkaż.*
3. qu' il commande, *niech on roſkazuie, albo roſkaże.*
qu' elle commande, *niech ona roſkazuie, albo &c.*

Plurier.

1. commandons, *roſkazuymy, albo &c.*
2. commandez, *roſkazuycie albo &c.*

3. qu' ils commandent, *niech oni roſkażą &c.*
qu' elles commandent, *niech one &c.*

Sposobu przyłączaiącego czas teraźnieyſzy.

W tey formie cale taki powinien bydź w małey liczbie we wſzyſtkich Oſobach, iako trzecia Oſoba w czaſie teraźnieyſzym ſpoſobu ſkazuiącego. W wielkiey zaś liczbie w pierwſzych dwu Oſobach przybywa i, *przed* ons *y* ez, *trzecia taka tu, iak y tamta.*

Singulier.

1. commande, *roſkazuię.*
2. commandes, *roſkazuieſz.*
3. commande, *roſkazuie.*

Plurier.

1. commandions, *roſkazuiemy.*
2. commandiez, *roſkazuiecie.*
2. commandent, *roſkazuią.*

Pierwſzy Imperfekt.

Formuie ſię tu z futuru ſkazuiącego, odmieniaiąc ai, *na syllaby náſtępuiące.*

Singulier.

1. ois *nap:* commanderois, *roſkazywałbym.*
2. ois *nap:* commanderois, *roſkazywałbyś.*
3. oit *nap:* commanderoit, *roſkazywałby.*

Plurier.

1. ions *nap:* commanderions, *roſkazywalibyśmy.*
2. iez *nap:* commanderiez, *roſkazywalibyście.*
3. oient *nap:* commanderoient, *roſkazywaliby.*

Drugi Imperfekt.

Formuie ſię z drugiey osoby czasu przeſzłego proſtego małey liczby ſposobu ſkazuiącego przydaiąc syllaby naſtępuiące, tak.

Singulier.

1. ſe *nap:* commandaſse, *by roſkazywał.*

sses *nap:* commandasses, *byś roſkazywał.*
. ât *nap:* commandât, *by roſkazywał.*

Plurier.

. sions *nap:* commandassions, *byśmy roſkazywali.*
2. siez *nap:* commandassiez, *byście roſkazywali.*
3. ssent *nap:* commandassent, *by roſkazywali.*

Perfekt y inſze naſtępuiące czaſy, ſkładaią ſię tym porządkiem, ktory ſię wyraził pod słowem Avoir *tak:*

Singulier.

j' aie commandé, *roſkazałem.*
tu aies commandé, *roſkazałeś.*
il ait commandé, *roſkazał.*
elle ait commandé, *roſkazała.*

Plurier.

nous ayons commandé, *roſkazaliśmy.*
vous ayez commandé, *roſkazaliście.*
ils aient commandé, *roſkazali.*
elles aient commandé, *roſkazały.*

Perfekt pierwſzy dawno przeſzły.

j' aurois commandé, *roſkazałbym był.*
tu aurois commandé, *roſkazałbyś był.*
il auroit commandé, *roſkazałby był.*
elle auroit commandé, *roſkazałaby była.*

nous aurions commandé, *roſkazalibyśmy byli.*
vous auriez commandé, *roſkazalibyście byli.*
ils auroient commandé, *oniby byli roſkazali.*
elles auroient commandé, *oneby były roſkazały.*

Drugi perfekt dawno przeſzły.

j' eusse commandé, *bym był roſkazał.*
tu eusses commandé, *byś był roſkazał.*
il eût commandé, *by on był roſkazał.*
elle eût commandé, *by ona była roſkazała.*

nous euſſions commandé, *byśmy byli roſkazali.*
vous euſſiez commandé, *byście byli roſkazali.*
ils euſſent commandé, *by byli roſkazali.*
elles euſſent commandé, *by były roſkazały.*

Czas przyſzły.

j'aurai commandé, *roſkażę albo będę roſkazywa*
tu auras commandé, *roſkażeſz albo &c.*
il aura commandé, *on roſkaże albo &c.*
elle aura commandé, *ona roſkaże albo &c.*
nous aurons commandé, *roſkażemy albo &c.*
vous aurez commandé, *roſkażecie albo &c.*
ils auront commandé, *oni roſkażą albo &c.*
elles auront commandé, *one roſkażą albo &c.*

Spoſobu nieograniczonego.

Czas teraźnieyſzy albo tema commander, *ro ſkazywać.*

Czas przeſzły.

A ten ſię bierze y za doſkonały, y za nied ſkonały, poſiłkuie ſię ſamą temą Avoir *z Supi nem ſłowa właſnego; iako tu* avoir commandé *iż ſię roſkazywało.*

Uczeſtnictwa.

Czas obecny ſię formuie we wſzyſtkich formac z ſposobu ſkazuiącego czasu teraźnieyszego wiel kiey liczby, odmieniaiąc ons *na* ant, *iako tu* commandons, *będzie*, commandant, *roſkazuiący*

Czas przeſzły ſkłada ſię z Uczeſtnictwa obecne go ſłowa poſiłkuiącego, y z Supinu ſłowa właſneg tak: ayant commandé, *roſkazawſzy.*

Ten Łacinnicy tłumaczą przez Paſſif, *ale w Francuſkim tak iako y w Polſkim ieſt rodzaiu czy niącego.*

Gerondifs.

Wſzędzie ſię troie ſkładaią z temy, a czwarte

z *Ucze-*

z *Uczestnictwa obecnego iako się iuż pod słowem* Avoir *pokazało, tak :*

Pour commander, *dla roskazywania* de commander *do roskazywania*, à commander *ku roskazywaniu*, en commandant *roskazuiąc*.

FORMA drugiey Konjugacyi na słowa czyniące.

Do tey Konjugacyi należą wszystkie słowa, ktorych tema iest zakończona na takie ir, *przed ktorym nie masz* o, *iako to* avertir, *napominać*, batir *budować*, ternir *kalać*, reüssir *wskurać*, *&c.*

Supin w tey formie bywa z temy odrzuciwszy literę r, *z końca : tak* averti, bati, *&c.*

Sposobu skazuiącego.

Czas teraźnieyszy formuie się z temy, odmieniaiąc syllabę ir *na następuiące.*

1. is *nap:* avertis, *napominam.*
2. is *nap:* avertis, *napominasz.*
3. it *nap:* avertit, *napomina.*
1. issons *nap:* avertissons, *napominamy.*
2. issez *nap:* avertissez, *napominacie.*
3. issent *nap:* avertissent, *napominaią.*

Imperfekt się tu tak formuie iak y w pierwszey Konjugacyi, to iest odmieniaiąc ons *na następuiące syllaby tak :*

1. ois *nap:* avertissois, *napominałem.*
2. ois *nap:* avertissois, *napominałeś.*
3. oit *nap:* avertissoit, *napominał.*
1. issions *nap:* avertissions, *napominaliśmy.*
2. issiez *nap:* avertissiez, *napominaliście.*
3. issoient *nap:* avertissoient, *napominali.*

Perfekt prosty formuie się tu z temy, odmieniaiąc syllabę ir, *na następuiące syllaby, tak :*

1. is *nap:* avertis, *napominałem.*

2. is

2. is *nap:* avertis, *napominałeś.*
3. it *nap:* avertit, *napominał.*
1. imes *nap:* avertîmes, *napominaliśmy.*
2. ites *nap:* avertîtes, *napominaliście.*
3. irent *nap:* avertirent, *napominali.*

Perfekt ſkładany y inſze czasy ſkładane, formuią ſię tu albo raczey ſkładaią, tąż proporcyą, co y w pierwſzey formie. Zaczym ſię ani tu, ani w pierwſzych formach o nich więcey piſać nie będzie, gdyż ſię tego łatwo domyślić.

Futur formuie ſię z temy, przyczyniaiąc te syllaby; co w pierwſzey formie, tak:
1. ai *nap:* avertirai, *napomnę, albo będę napominał.*
2. as *nap:* avertiras, *napomniſz, albo &c.*
3. a *nap:* avertira, *napomni, albo &c.*
1. ons *nap:* avertirons, *napomniemy, albo &c.*
2. ez *nap:* avertirez, *napomniecie, &c.*
3. ont *nap:* avertiront, *napomną, albo &c.*

Sposob roſkazuiący.

W małey liczbie druga Osoba ieſt taka, iak druga w ſposobie ſkazuiącym małey liczby czaſu ninieyſzego. Ale trzecia bierze ſię z wielkiey liczby, trzeciey Osoby, czaſu y ſposobu tegoż, odrzucaiąc litery nt.

Wielka zaś liczba zawſze tu ieſt taka, iako y tam wielka, tak.
2. avertis, *napomniey y napominay.*
3. qu' il avertiſſe, *niech on napomni.*
qu' elle avertiſſe, *niech ona napomni.*
1. avertiſſons, *napomniymy y napominaymy.*
2. avertiſſez, *napomniycie y napominaycie.*
3. qu' ils avertiſſent, *niech oni napomną.*
qu' elles avertiſſent, *niech one &c.*

Spo-

Sposobu przyłączaiącego.

Czas teraźnieyßy w małey liczbie bierze wßyſtkie Osoby, z trzeciey. Sposobu roſkazuiącego małey liczby, a wielka formuie ſię z wielkiey roſkazuiącego, przydaiąc i *przed* ons, *y przed* ez, *tak:*

1. avertiſſe, *napominam.*
2. avertiſſes, *napominaß.*
3. avertiſſe, *napomina.*
1. avertiſſions, *napominamy.*
2. avertiſſiez, *napominacie.*
3. avertiſſent, *napominaią.*

Imperfekt pierwſzy, tak ſię tu formuie, iak w pierwſzey formie, to ieſt: z Futuru odmieniaiąc ai, *na naſtępuiące.*

1. ois *nap:* avertirois, *napominałbym.*
2. ois *nap:* avertirois, *napominałbyś.*
3. oit *nap:* avertiroit, *napominałby.*
1. ions *nap:* avertirions, *napomnielibyśmy.*
2. iez *nap:* avertiriez, *napomnielibyście.*
3. oient *nap:* avertiroient, *napomnieliby.*

Imperfekt drugi tak ſię też tu formuie, iak w pierwßey formie, to ieſt: z drugiey Osoby czáſu doſkonałego przeßłego, ſposobu ſkazuiącego, odmieniaiąc is, *na naſtępuiące syllaby.*

1. iſſe *nap:* avertiſſe, *bym napominał.*
2. iſſes *nap:* avertiſſes, *byś napominał.*
3. ît *nap:* avertît, *by napominał.*
1. iſſions *nap:* avertiſſions, *byśmy napomnieli.*
2. iſſiez *nap:* avertiſſiez, *byście napomnieli.*
3. iſſent *nap:* avertiſſent, *by napomnieli.*

Perfekt y inſze czaſy ſkładane tego y nieograniczonego ſposobu odſyłam do reguł pod ſłowem avoir, *y pod pierwßą ſwoią położonych, nap:* j' ai averti, *napomniałem &c:* j' aurois averti, *napomniał-*

mniałbym był &c: j' eusse averti, *bym był napomniał;* j' aurai averti, *napomnię albo będę napominał;* avoir averti, *iże się napominało;* avertissant, *napominaiący;* ayant averti, *albo* après avoir averti, *napomniawszy; &c: &c:*

FORMA trzeciey Konjugacyi. na słowa czyniące.

Do tey Konjugacyi należą słowa zakończone na takie ir, *przed ktorym iest* o, *iako są* recevoir, *odebrać;* appercevoir, *postrzegać;* concevoir, *poymować, albo począć w żywocie &c.*

Supin w tey formie będzie, odrzuciwszy z temy oir, *a z konsony* v, *uczynić trzeba wokalę* u, *y tak będzie* reçu, *odebrany;* apperçu, *postrzeżony;* conçu, *poięty, poczęty.*

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny formuie się odmieniaiąc z temy syllaby evoir, *na następuiące, gdzie aby* c, *miękniało, pamiętay pod nim pisać ogonek* ç.

1. ois	*nap:*	reçois,	*odbieram.*
2. ois	*nap:*	reçois,	*odbierasz.*
3. oit	*nap:*	reçoit,	*odbiera.*
1. evons	*nap:*	recevons,	*odbieramy.*
2. avez	*nap:*	recevez,	*odbieracie.*
3. oivent	*nap:*	reçoivent,	*odbieraią.*

Imperfekt się tu formuie tak iako y w pierwszych formach, to iest: odmieniaiąc ons *na następuiące.*

1. ois	*nap:*	recevois,	*odbierałem.*
2. ois	*nap:*	recevois,	*odbierałeś.*
3. oit	*nap:*	recevoit,	*odbierał.*
1. ions	*nap:*	recevions,	*odbieraliśmy.*
2. iez	*nap:*	receviez,	*odbieraliście.*
3. oient	*nap:*	recevoient,	*odbierali.*

Per-

Perfekt ſię też tu formuie z temy odmieniaiąc syllaby voir, *na naſtępuiące.*

1. us *nap:* reçus, *odebrałem.*
2. us *nap:* reçus, *odebrałeś.*
3. ut *nap:* reçut, *odebrał.*
1. ûmes *nap:* reçûmes, *odebraliśmy.*
2. ûtes *nap:* reçûtes, *odebraliście.*
3. urent *nap:* reçurent, *odebrali.*

Z czaſami ſkładanemi referować ſię do reguł pod pierwßemi formami opiſanych potrzeba.

Futur ſię też tu formuie z temy, ale tylko oir *odmieniaiąc na naſtępuiące.*

1. rai *nap:* recevrai, *odbiorę albo będę od-(bierał.*
2. ras *nap:* recevras, *odbierzeß albo &c.*
3. ra *nap:* recevra, *odbierze albo &c.*
1. rons *nap:* recevrons, *odbierzemy &c.*
2. rez *nap:* recevrez, *odbierzecie &c.*
3. ront *nap:* recevront, *odbiorą &c.*

Sposob roſkazuiący.

Formuie ſię tu tak cale iako w drugiey formie na przykład.

2. reçois, *odbierz, y odbieray.*
3. qu' il reçoive, *niech on odbiera.*
qu' elle reçoive, *niech ona odbiera.*
1. recevons, *odbierżmy y odbieraymy.*
2. recevez, *odbierżcie y &c.*
3. qu' ils reçoivent, *niech oni odbier: &c.*

Sposobu przyłączaiącego.

Czas teraźnieyßy tak ſię tu formuie, iak y w drugiey Konjugacyi, na przykład.

1. reçoive, *odbieram.*
2. reçoives, *odbieraß.*
3. reçoive, *odbiera.*

1. recevions, *odbieramy.*
2. receviez, *odbieracie.*
3. reçoivent, *odbieraią.*

Imperfekt pierwßy tak iako w pierwßych Formach, z futura: na przykład.

1. recevrois, *odebrałbym.*
2. recevrois, *odobrałbyś.*
3. recevroit, *odebrałby.*
1. recevrions, *odebralibyśmy.*
2. recevriez, *odebralibyście.*
3. recevroient, *odebraliby.*

Imperfekt drugi tak też iako w pierwßych Formach, odmieniaiąc syllabę us *na naſtępuiące tak.*

1. usse *nap:* reçusse, *bym odebrał.*
2. usses *nap:* reçusses, *byś odebrał.*
3. ût *nap:* reçût, *by odebrał.*
1. ussions *nap:* reçussions, *byśmy odebrali.*
2. ussiez *nap:* reçussiez, *byście odebrali.*
3. ussent *nap:* reçussent, *by odebrali.*

Czasy ſkładane zachowuią proporcyą reguł pod pierwßymi formami opisanych.

Przeſtrzegam tu aby ſię nie zawodzić na opinii Duchenbillota, ktory za formę z tey Konjugacyi położył ſłowo lire, dire, ecrire, *lubo te wßyſtkie według poſpolitſzey Grammatykow nauki nie do trzeciey, ale do czwartey formy należą, a co większa, iż ſą bardzo irregularne.*

FORMA czwartey Konjugacyi na ſłowa czyniące.

Do tey Konjugacyi należą ſłowa zakończone na re, *nap:* tendre *ciągnąć;* entendre *rozumieć y ſłuchać;* rendre *oddać;* batre *bić &c.*

Supin ſię tu ſtaie odmieniaiąc z temy syllabę re *na* u; *iako* tendu, rendu, entendu.

Spo-

Sposobu skazuiącego.

Czas teraźnieyszy formuie się z temy, odmieniaiąc syllabę re, *na następuiące syllaby. Może się też w pierwszych dwu Osobach małey liczby opuszczać muta przed* s.

Singulier.

1.	s	*nap:* rends	*oddaię.*
2.	s	*nap:* rends	*oddaiesz.*
3.	d	*nap:* rend,	*oddaie.*

Plurier.

1.	ons	*nap:* rendons,	*oddaiemy.*
2.	ez	*nap:* rendez,	*oddaiecie.*
3.	ent	*nap:* rendent,	*oddaią.*

Imperfekt się tu formuie tak iako w inszych formach, odmieniaiąc ons *na* ois *&c.*

Perfekt prosty także z temy, odmieniaiąc syllabę ré, *na następuiące.*

1.	is	*nap:* rendis,	*oddałem.*
2.	is	*nap:* rendis,	*oddałeś.*
3.	it	*nap:* rendit,	*oddał.*
1.	îmes	*nap:* rendîmes,	*oddaliśmy.*
2.	îtes	*nap:* rendîtes,	*oddaliście.*
3.	irent	*nap:* rendirent,	*oddali.*

Perfekt składany y insze czasy składane, zachowuią proporcyą reguł pod wyższemi formami opisanych.

Futur tu także z temy odmieniaiąc literę e, *na następuiące.*

1.	ai	*nap:* rendrai,	*oddam, albo będę oddawał.*
2.	as	*nap:* rendras,	*oddasz, albo &c.*
3.	a	*nap:* rendra,	*odda.*
1.	ons	*nap:* rendrons,	*oddamy.*
2.	ez	*nap:* rendrez,	*oddacie.*
3.	ont	*nap:* rendront,	*oddadzą.*

Spo-

Sposob roſkazuiący.

Cale ſię tu tak formuie, iak pod trzecią formą na przykład.

2. rends *odday y oddaway.*
3. qu' il rende, *niech on &c.*
qu' elle rende, *niech ona &c.*
1. rendons, *oddaymy y oddawaymy.*
2. rendez, *oddaycie oddawaycie, &c.*
3. qu' ils rendent, *niech oni oddaią, &c.*
qu' elles rendent, *niech one &c.*

Sposobu przyłączaiącego

Czas obecny z gruntu ſię tu formuie na tę proporcyą iak w drugiey formie, na przykład.

1. rende, *oddaię.*
2. rendes, *oddaieſz.*
3. rende, *oddaie.*
1. rendions, *oddaiemy.*
2. rendiez, *oddaiecie.*
3. rendent, *oddaią.*

Czas niedoſkonały pierwſzy tak, iak w inſzych formach odmieniaiąc Futurowe ai *na* ois, *&c.*

Czas niedoſkonały drugi, także na proporcyą inſzych form odmieniaiąc syllabę is *na naſtępuiące, tak:*

1. iſſe *nap:* rendiſſe, *bym oddał.*
2. iſſes *nap:* rendiſſes, *byś oddał.*
3. it *nap:* rendît, *by oddał.*

1. iſſions *nap:* rendiſſions, *byśmy oddali,*
2. iſſiez *nap:* rendiſſiez, *byście oddali.*
3. iſſent *nap:* rendiſſent, *by oddali.*

O czasach ſkładaiących iuż ſię powiedziało.

Naſtę-

Następuie FORMA nachylona
Słow cierpiących.

Słowa cierpiące nie maią własney formy, u Francuzow iednak to nadgradzaią dwoiako.

Nayprzod przydaiąc do czasow słowo être, *Uczestnictwo cierpiącego słowa, ktorego znaczenia zażyć potrzeba odmieniaiąc liczby y rodzaie według potrzeby, tak iako y w Polskim, na przykład.*

Ja iestem umiłowany, je suis aimé.
ia iestem umiłowana, je suis aimée.
my iesteśmy umiłowane, nous sommes aimés.
my iesteśmy umiłowani, nous sommes aimées.

Y tak przez wszystkie sposoby y czasy słowa être, *taż się proporcya zachowuie.*

Druga FORMA nachylona
Słow cierpiących.

Jest nakształt drugiey Polskiey, z tą rożnicą, że w Polskim zażywamy na to słow czyniących trzeciey Osoby z każdego czasu z wielkiey liczby, bez pronominow; ale przecię może się kłaść imię. Francuzi zaś to wyrażaią także przez czyniące słowa, y przez trzecią też Osobę z każdego czasu, ale przez małą liczbę, y nie tylko bez pronominow, ale też y bez imion, przekładaiąc tylko partykułę on *albo* l' on. *Chyba w pytaniu albo w małey parentezie, to też tu tę partykułę na zadzie kładą. A to iest iedno co* Impersonel Passif. *To wszystko się z przykładow następuiących iaśniey zrozumie.*

Sposobu skazuiącego.
Czas obecny.

Mnie stanuią, napominaią, odbieraią, słuchaią.
On m' honore, avertit, reçoit, entend.
Ciebie stanuią &c. On t' honore, &c.

Jego

Jego ſzanuią &c.	On l' honore &c.
Nas ſzanuią &c.	On nous honore &c.
Was ſzanuią &c.	On vous honore &c.
Ich ſzanuią &c.	On les honore.

Czas niedoſkonały albo uczęſzczaiący.

Mnie ſzanowano, napominano, odbierano, ſłuchano.

On m' honoroit, avertiſſoit, recevoit, entendoit, &c.

Tę proporcyą trzeba zachowywać aż do ſamego końca.

FORMA konjugowania ſłow oddzielnych ieſt ta, co y czyniących, tylko że wſzyſtkie ktore znaczą ruſzanie, ſupplementuią ſię ſłowem être, *iako ſą te.*

Aborder	*przybić.*	accoucher	*porodzić.*
aller	*iść.*	arriver	*przypaść.*
acendre	*wſtąpić.*	choir	*upaść.*
croitre	*rość.*	dechoir	*ſpaść.*
décendre	*zſtąpić.*	devenir	*ſtać ſię.*
echoir	*ſpaść.*	monter	*wniść. wleść.*
mourir	*umierać.*	naitre	*rodzić ſię.*
partir	*odieżdżać.*	parvenir	*doyść.*
retourner	*powrocić.*	ſortir	*wyniść.*
venir	*przyiść &c.*	revenir	*powrocić ſię.*

Naſtępuiące zaś ſupplementuią ſię ſłowem Avoir.

Combatre	*woiować.*	profiter	*pożytkować.*
crier.	*wołać.*	ſervir	*ſłużyć.*
diner	*obiadować.*	trainer	*długotrwać.*
éclater	*błyſkać.*	convenir	*zgodzić ſię.*
fuir	*uciekać.*	dejeuner	*śniadać.*
mentir	*kłamać.*	dormir	*ſpać.*
paroître	*ukazać ſię.*	faloir	*potrzebować.*
pouvoir	*modz.*	joüer	*grać.*

pan-

pancher	*nakłaniać ſię.*	trembler	*trząść ſię.*
plaire.	*podobać ſię.*	valoir	*ważyć za co.*
preſider	*prezydować.*	vieillir	*zeſtarzeć ſię.*
rire	*śmiać ſię.*	vivre	*żyć.*
ſouper	*wieczerzać.*		

Naſtępuiące mogą ſię obiema ſłowy ſupplementować.

courir	*bieżeć.*	crever	*roſpuknąć ſię.*
demeurer	*mieſzkać.*	empirer	*pſować.*
entrer	*wniść.*	muer	*wypierzyć ſię.*
paſſer	*przyść.*	reculer	*uſtąpić.*
tomber	*upaść.*		

FORMA Konjugowania Recyprokow.

Reciproca, *po Francuſku* Reflechis *zowią ſię u Francuzow te, ktore ſię tak nachylaią iako czyniące, ale przybieraią* pronomina *Oſobiſte w ſpadku oſkażaiącym.*

Nayprzod: ze wſzyſtkich czyniących mogą ſię ſtać Reciproca, *kiedy akcya, to ieſt dzieło czyniącego, nie przechodzi od niego do czego inſzego, ale ſię odwraca na niego ſamego, co ſię w Polſkim wyraża przez pronomen* się, *albo* ſobie *przy każdey Oſobie; u Francuzow ſię zaś* pronomina *do Oſob odmieniaią y tak ſię mowią: ia ſiebie, y ſobie,* je me; *ty ſobie y ſiebie,* tu te; *on y ona ſobie y ſiebie,* il ſe, elle ſe; *my ſobie y ſiebie;* nous, nous; *wy ſobie y ſiebie,* vous, vous; *oni y one ſobie y ſiebie;* ils ſe, elles ſe; *na przykład.*

Ja ſobie robię, ia ſiebie żywie.
Je me travaille, je me nourris.
Ty ſobie robiſz, ty ſię żywiſz.
Tu te travaille, tu te nourris.

On

On ſobie robi, on ſię żywi.
Il ſe travaille, il ſe nourrit.
My ſobie robiemy, my ſię żywiemy.
Nous nous travaillons, nous nous nourriſſons.
Wy ſobie robicie, wy ſię żywicie.
Vous vous travaillez, vous vous nourriſſez.
Oni ſobie robią, oni ſię żywią.
Ils ſe travaillent, ils ſe nourriſſent.

Tę proporcyą zachować trzeba, aż do końca, ale okrom tego wiedzieć trzeba, iż ſię tu czaſy ſkładane choć y w czyniących ſłowach ſupplementuią czaſami ſłowa être: *na przykład.*

Czas przeſzły doſkonały ſkładany.
Jam ſobie robił, iam ſię żywił.
Je me ſuis travaillé, je me ſuis nourri.
Tyś ſobie robił, tyś ſię żywił.
Tu t' es travaillé, tu t' es nourri.
On ſobie robił, on ſię żywił.
Il s' eſt travaillé, il s' eſt nourri.

Y iuż w tey proporcyi aż do ſamego końca nie maß nic odmiennego, tylko że ſię w roſkazuiącym te pronomina *za ſłowem kładą w pierwſſych dwu Oſobach, a nad to druga Oſoba, miaſto* te, *ma* toi, *nap:* couches toi, *leż;* qu' il ſe couche, *niech on leży.* Couchons nous, *leżmy;* couchez vous, *leżcie;* qu' ils ſe couchent, *niech oni leżą. To też tak.: rob ſobie,* travaille toi, *żyw ſię;* nourris toi, *niech on ſobie robi,* qu' il ſe travaille, *niech on ſię żywi,* qu' il ſe nourriſſe.

Tu notuy, iż ſą w Francuſkim niektore Reciproca, *choć w Polſkim nie ſą takie; co poznaſz, kiedy przy temie w Dykcyonarzu ieſt pratykuła* ſe; *nap:*

nap: leżeć, se coucher. *Z tego tedy* coucher, *y z inszych Recyprokowanych żaden się czas nie kładzie bez terminow Recyprokowania. Możemyć też y w Polszczyznie mowić: ia sobie leże, ty sobie leżysz &c: ale też wolno opuściwszy* pronomina, *mowić: leżę, leżysz, leży; u nich zaś zleby to brzmiało bez pomienionych pronominow.*

O nachylaniu Słow Irregularnych.

Nayprzod tu generalnie wiedzieć należy, iż kiedy słowo proste iest Irregularne, to y wszystkie z niego składane, są takież.

Pod pierwszą Formą nie masz, tylko samo aller *iść albo poyść, ktore się nie może regularnie nachylać; ma iednak niektore czasy regularne.*

Notuy y to, iż aby nie przedłużać bez potrzeby, nie będę w żadnym Irregularnym kładł czasow Regularnych, ani tych ktore się od inszych Irregularnych formuią. Nie rozumiey iednak przeto, żeby ich nie było, (okrom kilku defektowych, co się specyfikować będzie) ale ich sobie uformuy.

Aller, *iść albo poyść.*

Skazuiącego.

Obecny.

je	vais *albo* je vas,	*idę.*
tu	vas,	*idziesz.*
il	va,	*idzie.*
nous	allons,	*idziemy.*
vous	allez,	*idziecie.*
ils	vont,	*idą.*
Przyszły	j' irai,	*poydę.*

Notuy tu, że kiedy pierwsza Osoba iest Irregularna, tam y insze od niey trzeba też Irregularnie zaczynać; ale kadencya, to iest zakończenia regularne czynić; iako tu: tu iras, *ty poydziesz;*

il ira, *on poydzie*, nous irons, *my poydziemy*; vous irez, *wy poydziecie &c.*

Sposob roskazuiący.

Va, *idź*; qu' il aille, *niech on idzie.*

W wielkiey liczbie pierwsze dwie Regularne; trzecia qu' ils aillent.

Jestem cale bespieczny, o dobrym napisaniu formowania Konjugacyi, przeto lubo niektorzy Grammatycy specyfikowali, ktore czasy regularne, a ktore nie; ia to opuszczam, y do formacyi Tyrona odsyłam, same tylko początki Irregularne przywodząc.

To słowo się może stać Recyprokiem, ale osobliwym: gdyż nie tylko pronominow albo zaimkow oblikwow dobiera, ale też y partykuły en, *iednak w ten czas nie znaczy* iść, *ale* odeyść: *tak.*

je m' en vais	*odchodzę.*
tu t' en vas	*odchodziß.*
il s' en va	*odchodzi.*
nous nous en allons	*odchodziemy.*
vous vous en allez	*odchodzicie.*
ils s' en vont	*odchodzą.*

W tey Formie Roskazuiący sposob tak się wyraża.

Vas t' en,	*odeydź.*
qu' il s' en aille,	*niech on odeydzie.*
qu' elle s' en aille,	*niech ona odeydzie.*
allons nous en,	*odeydźmy.*
allez vous en,	*odeydźcie.*
qu' ils s' en aillent,	*niech oni odeydą.*
qu' elles s' en aillent,	*niech one &c.*

Jeżeli mu się zaś przydaie negacya, to tym porządkiem układa się.

nie odchodź,	ne t' en vas point.

niech

niech on nie odchodzi, qu'il ne s'en aille point.
nie odchodźmy, ne nous en allons point.
nie odchodźcie. ne vous en allez point.
niech oni nie odchodzą. qu' ils ne s' en aillent (point.

Fourchu *Supin irregularny od regularnego* Fourcher.

Mowi się le chemin fourchu, *droga krzyżowa.*

Słowo laisser *zaniechać*, *ma futur* laîrai *lecz lepiey* laisserai.

W inszych wszystkich pierwszey Formy słowach wolno nie pisać w futurze e *przed* rai, *ponieważ y w mowie tak iest krotkie, iż go niektorzy prawie nic nie wymawiaią*, *nap*: Donrai, aimrai, pensrai; *miasto* donnerai, aimerai, penserai.

Od słowa raser *golić*, *znayduie się Supin* ras, *okrom regularnego.*

POD DRUGĄ FORMĄ słowa Irregularne są następuiące.

Accourir *przybiec*, *tak iak* Courir.

Acquerir *dostać*, *tak iak* Querir.

Bouillir *wrzec*, *kipieć.*

Czas obecny. je bous, tu bous, il bout, nous bouillons, *&c.*

Przeszły: je bouillirai *kształtniey niż* bourrai.

Supin okrom bouilli *ma* boulu.

Conquerir *nabywać*, *iak* Querir.

Courrir *biegać y bieżeć. Supin* Couru.

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. Je cours, nous courons.

Preterit. Je courus, *Futur.* Je courrai.

Couvrir *nakryć y nakrywać*, *tak iak* Ouvrir.

Cueillir *zbierać*, *zebrać*

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. Je cueille, nous cueillons,
Decouvrir *odkryć*, *iak* Couvrir.
Dormir *spać.*

Sposobu skazuiącego.

Czas ninieyszy. Je dors, nous dormons.
Supplementuie się słowem Avoir.

Fuir, *uciekać.*

Sposobu skazuiącego.

Czas teraźnieyszy. Nous fuyons.
Faillir, *zbłądzić*, *chybić.*

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. Je faux, tu faux, il faut, nous faillons.

Futur. Faudrai *kształtniey niż* faillirai.
Gesir, *leżeć.*

Sposobu skazuiącego.

Czas teraźnieyszy. Je gis, nous gissons.
Mowi się za niego étre couché.
Haïr *nienawidzieć.*

Sposobu skazuiącego.

Czas obeczny. Je hais, tu hais; il hait, nous haïssons, vous haïssez, ils haïssent, *y tak daley &c.*

Przypomniey sobie że dwie kropki nad jottą to czynią, aby się jotta z następuiącą literą związała.

Jnvestir *osadzić iako* vêtir.
Jssir *pochodzić*, *nie używane zostawiło Supin* issu.
Mentir, *kłamać.*

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. Je ments, nous mentons.
Posiłkuie się słowem avoir.

Mourir

Mourir *umierać*. *Supin* mort.

Sposobu skazuiącego.

Czas teraźnieyszy. Je meurs, nous mourons, ils meurent.

Preterit. Je mourus. *Futur*. Je mourrai.

O tym słowie notuy, iż miasto, takiey Polszczyzny byłem blisko śmierci, Francuzi mawiaią: j' étois mort *umarłem był*.

Mowią też je me meurs, *umieram, ale się w inszych Osobach y czasach nie recyprokuie.*

Obtenir *utrzymać, iako* Tenir.

Offrir *ofiarować*. *Supin*. Offert.

Ouvrir *otworzyć*. *Supin*. Ouvert.

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. J' offre, j' ouvre; nous offrons, nous ouvrons.

Oüir *słyszeć*.

Nic się z niego nie używa, tylko Supin ze słowem dire, *tak* j' ai oüi dire, *słyszałem iż mowią. Znayduie się iednak w starych pismach.*

Czas obecny. J' ois, t' ois, il oit, nous oyons, *&c.*

Przyszły. J' orrai, *albo* oüirai.

Partir *odchodzić albo odieżdzać*.

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. Je parts, nous partons.

Parvenir *dostąpić, iako* venir.

Prevenir *poprzedzać, iako* venir.

Provenir *pochodzić od czego, iak* venir.

Puir *śmierdzieć, czyli bardziey* Puer.

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. Je pus, tu pus, il put, nous puons.

Perfekt. Je pus, tu pus. *Futur*. Purai.

Taraz

Teraz ſię nic z niego nie używa, albo mіaſto niego mowi ſię Sentir mauvais.

Querir *ſzukać. Supin miało* quis.

To ſłowo okrom ſamey temy nie ieſt w używaniu, iednakże ieſt z niego kilka ſkładanych używanych, a wſzyſtkie ſię na iego kadencye Konjuguią, dla tego go trzeba umieć.

Spoſobu ſkazuiącego.

Czas ninieyſzy. Je quiers, tu quiers, il quiert, nous quérons, vous quérez, il quierent.

Preterit. Je quis. *Futur.* Je querrai.

Mawiało ſię też w temie Querre. *Pochodzących od ſiebie.*

Reconvenir, *wzaiemnie znaydować, iako* venir.
Recourir, *uciekać ſię, iak* Courir.
Recueillir, *zbierać. iak* Cueillir.
Redevenir, *ſtać ſię znowu, iako* Venir.
Repentir, *żałować okrom tego że ieſt Regularne, nachyla ſię też iak* Sentir.
Requerir, *wymagać, iak* Querir.
Reſſentir, *bardzo uczuć, iako* Sentir.
Retenir, *wſtrzymywać, iako* Tenir.
Revêtir, *przewdziać ſię, iak* Vêtir.
Revenir, *powrocić ſię, iak* Venir.
Secourir, *ratować, iak* Courir.
Sentir, *czuć.*

Spoſobu ſkazuiącego.

Czas obecny. Je ſens, nous ſentons.

Servir, *ſłużyć.*

Spoſobu ſkazuiącego.

Czas ninieyſzy, Je ſers, nous ſervons.

Poſiłkuie ſię ſłowem. Avoir.

Sortir, *wychodzić, wynoſić ſię.*

Spo-

Sposobu ſkazuiącego.

Czas obecny. Je ſors, nous ſortons.

Souffrir, *znoſić, ponoſić, ścierpieć, wytrzymać,* (*iak* Offrir.

Soutenir, *wſtrzymować, iak* Tenir.

Subvenir, *ratować, iak* Venir.

Survenir, *nadeyść, iak* Venir.

Tenir, *trzymać. Supin* tenu.

y Venir, *przychodzić. Supin* venu.

Czas ninieyſzy. Je tiens, viens, nous tenons, venons, ils tiennent, viennent.

Preterit. Je tiens, vins, nous tînmes, vînmes.

Futur. Je tiendrai, viendrai.

Vêtir *wdziewać. Supin.* Vêtu, je vêts *wdziewam*, nous vêtons, *wdziewamy.*

SŁOWA Irregularne trzeciey Konjugacyi.

Aſſeoir *ſiedzieć. Supin* aſſis.

Sposobu ſkazuiącego.

Czas obecny. J' aſſieds t' aſſieds, nous aſſeyons.

Używa także y recyproku. Je m' aſſieds *&c.*

Preterit. J' aſſis. *Futur.* J' aſſerai, *albo* aſſoirai.

Poſiłkuie ſię ſłowem être.

Jeſt figury ſkładaney, ale iego proſte ſeoir *wywietrzało.*

Chaloir *dbać, ieſt nie używane, zoſtawiło partycyp*, chaland *dbały.*

Choir *upaść;* je chois *albo* chée *upadam*, tu chée, nous cheons; je cherai *upadnę.*

Dechoir, *ſpaść, tak iak*, Choir. *Supin.* Déchu.

Devoir, *muſieć, albo powinien bydź. Supin.* Du.

Sposobu ſkazuiącego.

Czas teraźnieyſzy. Je dois, nous devons, ils doivent.

Pre-

Preterit. Je dus. *Futur* je devrai.

Supplementuie ſię ſłowem Avoir.

Emouvoir *poruſzać*, *iako* Mouvoir.

Falloir, *bydź potrzeba. Supin* fallu.

To ſłowo ieſt nie oſobiſte, to ieſt tylko ſię przez ſamę trzecią Oſobę małey liczby nachyla.

Spoſobu ſkazuiącego.

Czas obecny. Il faut, *potrzeba ieſt.*

Przyſzły niedoſkonały. Il falloit, *trzeba było.*

Perfekt proſty. Il fallut, *trzeba było.*

Składane czaſy ſię ſupplementuią ſłowem Avoir.

Futur. Il faudra, *trzeba będzie.*

Roſkazuiąc albo raczey dopuſzczaiąc.

qu' il faille, *niech będzie potrzeba.*

Przyłączaiącego ſpoſobu.

Czas obecny. qu' il faille, *potrzeba.*

Imperfekt 1. Il faudroit, *trzebaby.*

Imperfekt 2. Il fallût, *trzebaby.*

Sam Infinitif tego ſłowa nie ieſt w używaniu, ale miaſto niego kładą être neceſſaire.

Mouvoir, *ruſzać. Supin* mu.

Sposobu ſkazuiącego.

Czas ninieyſzy. Je meus, nous mouvons, ils meuvent.

Przeſzły. Je mus, nous mûmes, *&c.*

Pouvoir, *modź. Supin* pu.

Sposobu ſkazuiącego.

Czas obecny. Je peux, tu peux, il peut, nous pouvons, vous pouvez, ils peuvent.

Perfekt proſty. Je pus, nous pûmes.

Futur. Je pourrai.

To ſłowo ſię poſiłkuie ſłowem Avoir.

Spo-

Sposobu roſkazuiącego to ſłowo w żadnym języku z ordynacyi natury mieć nie może.

Sposobu przyłączaiącego.

Czas ninieyſzy. Je puiſse, nous puiſſions.

Tu trzeba notować, że gdy ſię czas ninieyſzy bierze z negacyą tak : nie mogę, *to Francuzi za to ſłowo zażywaią ſłowa* Sçavoir *w czaſie przeſzłym, tak :* je ne ſaurois pas, *to ieſt nie umiałbym.*

Prevoir, *przed czaſem poſtrzegać : iako :* voïr.

Promouvoir, *pomykać, iako* Mouvoir.

Ravoir, *odzyſkać; nie konjuguie ſię.*

Seoir, *śiedzieć, nie bardzo używane; bierze ſię za niego* Aſſeoir, *y iednako ſię nachylaią.*

Sçavoir *albo* Savoir *wiedzieć y umieć.*

Supin su.

Sposobu ſkazuiącego.

Czas obecny. Je ſçais, nous ſçavons, ils ſçavent.

Preterit. Je ſceus. *Futur.* Je ſçaurai.

Sposob roſkazuiący.

Sçais, *wiedz,* qu' il ſçache, *niech on wie.*

Sçachons, *wiedzmy,* ſçachez, qu' ils ſçachent.

Uczeſtnictwo obecne. Sçachant.

Notuy iż iako w temie, tak y przez całe ſłowo miaſto ſyllaby ſça, *piſzą* ſa.

Żadne ſłowo nie ieſt tak bardzo irregularne, iako to.

Souloir, *zwyknąć; nie używane, tylko* nous ſoulons, *y z niego formowane; nadgradzaią ſię ſłowem :* avoir coûtume.

Surſeoir, *odłożyć na czas, albo uſpokoić ſię, dać ezemu pokoy, iako* Seoir.

Valoir, *ważyć; czyli bydź wart czego.*

Supin valu.

Spo-

Sposobu ſkazuiącego.

Czas teraźnieyſzy. Je vaux, nous valons.
Preterit. Je valus. *Futur.* Je vaudrai.

To ſłowo ſię ſupplementuie ſłowem avoir.

Sposobu ſkazuiącego w żadnym języku mieć nie może.

Sposobu przyłączaiącego

Czas obecny. Je vaille, nous vaillons, ils vaillent.

Voir, *widzieć.* *Supin* vu.

Sposobu ſkazuiącego.

Czas ninieyſzy. Je vois, nous voyons.
Preterit. Je vis. *Futur.* Je verrai.

Vouloir, *chcieć.* *Supin* Voulu.

Sposobu ſkazuiącego.

Czas ninieyſzy. Je veux, nous voulons, ils veulent.
Preterit. Je voulus. *Futur.* Je voudrai.

Supplementuie ſię ſłowem Avoir.

Sposob roſkazuiący.

Veux, *chciey ;* qu' il veuille, *niech on chce.*

SŁOWA Irregularne czwartego nachylania.

Abſoudre, *rozgrzeſzyć ; iako* Soudre.
Adjoindre, *przyłączyć ; iak* Joindre.
Admettre, *przypuścić , iak* Mettre.
Apprendre, *nauczyć ſię, iako* Prendre.
Attraire, *przyciągnąć , iako* Traire.
Boire, *pić. Supin :* bu.

Sposobu ſkazuiącego.

Czas obecny. Je bois, nous buvons, ils boivent.
Preterit. Je bus. *Futur.* Je boirai.

Bruire,

Bruire, *odbrżmiewać; nie ma nic, tylko partycyp :* bruyant.

Ceindre, *opaſać. Supin* Ceint.

Spoſobu ſkazuiącogo.

Czas obecny. Je ceins, nous ceignons.

Preterit. Je ceignis.

Tak też wiele zakończonych na dre, *iako* Craindre, *obawiać ſię;* atteindre, *dotknąć, doſtąpić;* aſtreindre, *ściſnąć;* empreindre, *wlepić;* enfraindre, *wyłamać;* eteindre, *zgaſić;* feindre, *zmyślić;* joindre, *złączyć;* oindre, *ſmarować, namaścić;* peindre, *malować;* plaindre, *ſkarzyć ſię;* poindre, *kluć ſię;* reſtreindre, *ściſnąć;* teindre, *farbować; y z tych ſkładane.*

Circoncire, *obrzezać. Supin* circonci.

Nous circonciſons, *my obrzezuiemy.*

Clorre, *zamknąć, zawierać. Supin* clos.

Spoſobu ſkazuiącego.

Czas obecny. Je clos, nous cluons, *albo* cloſons.

Tak też ſkładane inclurre, *zamknąć;* exclurre, *wygonić, wyiąć, odłączyć;* conclurre, *zamknąć, albo ſkończyć. Zachowuiąc wſzędzie u miaſto* o, *ktore ieſt w proſtym* Clorre.

Commettre, *popełnić iako* Mettre.

Complaindre, *żalić ſię iako* Plaindre.

Complaire, *podobać ſię iako* Plaire.

Conduire, *prowadzić iako* Cuire.

Confire, *ſmażyć. Supin* Confit.

Spoſobu ſkazuiącego.

Czas obecny. Je confis, nous confiſons.

Conjoindre, *złączyć, iako* Joindre.

Connoître, *znać, poznać. Supin* Connu.

Spo-

Sposobu skazuiącego.

Czas teraźnieyszy. Je connois, nous connoissons.
Preterit. Je connu.

Ucząc się tego słowa, przypomniey iż w nim oi wszędzie brzmi iak e.

Contre-faire, *sprzeciwiać się, albo chcieć podobnie czynić, iako* Faire.
Convaincre, *zwyciężać, iako* Vaincre.
Coudre, *szyć. Supin* Cousu.

Sposobu skazuiącego.

Czas obecny. Je cous, nous cousons.
Preterit. Je cousus.

Croire, *wierzać, wierzyć. Supin* cru.

Sposobu skazuiącego.

Czas teraźnieyszy. Je crois, nous croyons.
Preterit. Je crus.

To słowo się posiłkuie słowem Avoir, *a pamiętay iż w nim* oi *wszędzie brzmi* e.

Croitre, *rość. Supin* cru.

Sposobu skazuiącego. (*brzmi.*

Czas obecny. Je crais, nous croissons, ai, *iak* e
Preterit. Je crus.

Y to się supplementuie słowem Avoir.

Cuire, *gotować ieść. Supin* cuit, nous cuisons, *gotuiemy*, je cuis, *albo* cuisis, *nagotowałem.*
Tak też nie używane Duire, *y z niego składane* Conduire, Reduire, Detruire, Instruire, Luire, Nuire, *y wszystkie zakończone na* uire.
Defaire, *zbyć się iako* Faire.
Demettre, *spuścić iako* Mettre.
Deplaire, *nieupodobać się, iako* Plaire.
Detordre, *okręcić, iako* Tordre.
Dire, *mowić, powiadać. Supin* dit.

Spo-

Sposobu ſkazuiącego.

Czas obecny. Je dis, nous diſons, vous dites, ils diſent.

Preterit. Je dis.

Supplementnie ſię ſłowem Avoir.

Diſſoudre, *roſpaſać, rozłączyć, iak* Soudre.

Diſtraire, *rozerwać, iako* Traire.

Duire, *wywietrzałe, iako* Cuire.

Ecrire, *piſać. Supin* écrit.

Sposobu ſkazuiącego.

Czat obecny. J' écris, nous écrivons. *Preterit.* J' écrivis.

Elire, *obrać, iako* Lire.

Entre-mettre, *wſrzodek wpuścić, iak* Mettre.

Entre-prendre, *przed ſię wziąść, iak* Prendre.

Extraire, *wyciągnąć, iako* Traire.

Faire, *czynić, roſkazać, ſprawić, iak* Faire.

Sposobu ſkazuiącego.

Czas ninieyſzy. Je fais, nous faiſons, vous faites, ils font.

Preterit. Je fis.

Sposob roſkazuiący.

Qu' il faſſe, qu' ils faſſent; *piſzą też* face, facent.

Sposob przyłączaiący.

Nous faſſions, vous faſſiez.

For-clorre, *ſpędzić, odgonić, iak* Clorre.

For-faire, *zaſłużyć na karanie, iak* Faire.

Frire, *ſmażyć. Supin* fris.

Je fris, *ſmażę;* nous frions, *ſmażemy.*

Częściey ſię za niego używa Fricaſſer.

Inſtruire, *nauczyć, iako* Cuire.

Interdire, *zakazać, iako* Dire.

Introduire, *wprowadzić, iako* Duire.

Join-

Joindre, *złączyć, iako* Ceinder.
Lire, *czytać. Supin* lu.
Sposobu skazuiącego.
Czas obecny. Je lis, nous lisons.
Preterit. Je lus.
Luire, *świecić, iako* Cuire.
Maudire, *przeklinać, iako* Dire.
Medire *obmawiać, iako* Dire.
Méprendre, *błądzić, dać się oszukać iak* Prendre.
Mettre, *położyć, kłaść. Supin* mis.
Sposobu skazuiącego.
Czas ninieyszy. Je mets, nous mettons.
Preterit. Je mis.
Mipartir, *na poł rozdzielić, iako* Partir.
Moudre, *mleć. Supin* moulu, moulons *mielemy.*
Naître, *rodzić się. Supin* né.
Czas teraźnieyszy. Je nais, nous naissons.
Preterit. Je naquis.
Nuire, *szkodzić, iako* Cuire.
Omettre, *opuścić, przestąpić, iak* Mettre.
Paitre, *paść, paszą dać;* Je pais, *pasę,* nous paissons, *pasiemy. Preterita prostego, y czasow składanych nie ma; zażywa* repus *od* repaitre, *ktore ma Supin.* repu.
Parfaire, *skończyć, dokończyć, iak* Faire.
Paroitre, *pokazywać się, wydawać się, zdawać się. Supin* paru.
Sposobu skazuiącego.
Czas obecny. Je parois, nous paroissons.
Preterit. Je parus.
Supplementuie się słowem Avoir, *a przypomniy iż w nim* oi *wszędzie brzmi* e.
Permettre, *dopuścić, iako* Mettre.
Plaire, *podobać się. Supin* plu.

Spo-

Sposobu ſkazuiącego.

Czas ninieyſzy. Je plais, nous plaiſons.

Preterit. Je plus.

Portraire, *odmalować*, *iako* Traire.

Prefire le jour, *dzień naznaczyć*, *iako* Confire.

Prendre, *brać*, *wziąć*. *Supin* pris.

Sposobu ſkazuiącego.

Czas obecny. Je prends, il prend, nous prenons, ils prennent.

Preterit. Je pris.

Produire, *wyſtawić*, *zrodzić*, *iako* Duire.

Promettre, *obiecować*, *iako* Mettre.

Proſcrire, *wymazać*, *iako* Ecrire.

Rare, *golić*, *wywietrzałe*. *Supin* ras, *albo* rais, *albo* rez.

Sposobu ſkazuiącego.

Czas obecny. Je rai, nous rayons.

Perfekt. Je raiai.

Za to ſłowo teraz używaią Raſer.

Reconnoitre, *rozeznać*, *zawdzięczać*, *iak* connoitre.

Reduire, *przynieść*, *odprowadzić*, *iak* Duire.

Refaire, *poſilić*, *odnowić*, *iak* Faire.

Relire, *znowu czytać*, *znowu obrać*, *iak* Lire.

Reluire, *znowu iaśnieć*, *błyſkać*, *iak* Luire.

Reſoudre, *roſtrząſnąć*, *iako* Soudre.

Se Reſoudre, *odważyć ſię*, *iako* Soudre.

Revendre, *przekupować*, *iako* Vendre.

Rire, *śmiać ſię*. *Supin* Ri.

Je ris, *śmieię ſię*; nous rions, *śmieiemy ſię*.

Preterit. Je ris.

Satisfaire, *ukontentować*, *iako* Faire.

Semondre, *na weſele zapraſzać*. *Supin* Semonnu *y* ſemonu.

Nous

Nous ſemonnons, *my zapraſzamy*. *Preterit*. Je Semonnis.

Soudre, *rozwiązać*, *ale za niego używańſze*, Reſoudre.

Spoſobu ſkazuiącego.

Czas obecny. Je ſous, nous ſolvons, ils ſolvent, *albo* ſoudent.

Preterit. Sous. *Supin* ſou.

Soumettre, *poddać pod moc*, *iako* Mettre.

Sourire, *uśmiechać ſię*, *iako* Rire.

Soudre, *wyniknąć*. *Supin*. Sours.

Soûcrire, *podpiſać*, *iak* Ecrire.

Souſtraire, *odſaczyć*, *oderwać*, *iako* Traire.

Suffire, *wyſtarczyć*, *iako* Confire.

Suivre, *naśladować*. *Supin*. Suivi.

Je ſuis, *naśladuię*; nous ſuivons.

Preterit. Je ſuivis.

Surcroitre, *przyrość*, *nadrość*, *iako* Croitre.

Surdire, *nad takſę zdrożyć*, *wbić w cenę*, *iak* Dire.

Surfaire, *drogo cenić*, *iako* Faire.

Surprendre, *zdradą napaść*, *iak* Prendre.

Survivre, *żyć pokim*, *iak* Vivre.

Se Taire, *milczeć*. *Supin*. Tu.

Nous taiſons, *milczemy*. *Preterit*. Je tus.

Tire, *tkać*, *po tkacku robić*. *Supin* tiſſu.

Je tis, *tkam*, nous tiſſons, *tkamy*.

Perf. Je tiſſus, *albo* tiſſu.

Tordre, *kręcić*. *Supin*. tors.

Traire, *ciągnąć*. *Supin*. trais.

Spoſobu ſkazuiącego.

Czas obecny. Je trais, nous trayons, *ale ſię go nie używa*, *ani ſkładanych z niego*, *okrom temy y Supina*.

Transſcire, *przepiſać*, *iak* Ecrire.
Transmettre, *przełożyć na inſze mieyſce*, *iak* Mettre.
Vaincre, *zwyciężyć*, *Supin*. Vaincu.
Nous vainquons, *zwyciężamy*; je vainquis, (*zwyciężyłem*.
Miaſto niego częściey w używaniu Surmonter.
Vivre, *żyć*. *Supin* vecu.
Je vis, *żyię*; nous vivons, *żyiemy*.
Preterit. Je vecus, *y* vequis.

SŁOWA Oſob nie maiące, *wyrażaią ſię przez partykułę* on, *na przykład*: *mowi ſię*.

On dit,	*mowią*, *powiadaią*.
on diſoit,	*mowiono*.
on a dit,	*mowiono przedtym*.
on avoit dit,	*mowiono było*.
on dira,	*będą mowić*.
Qu' on diſe,	*niech mowią*.
Qu' on dit,	*niechby mowiono*.
on diroit,	*mowionoby*.
on auroit dit,	*mowionoby było*.
Qu' on eût dit,	*niechby było mowiono*.
Quoiqu' on ait dit,	*lubo mowiono*.
Quand on aura dit,	*gdy ſię będzie mowiło*.
Il faut,	*trzeba*.
Il faloit,	*trzeba było*.
Il a falu aujourd' hui,	*trzeba było dziſiay*.
Il falut hier,	*trzeba było wczora*.
Il avoit falu,	*było trzeba było*.
Il faudra,	*trzeba będzie*.
Qu' il faille,	*niech będzie trzeba*.
Qu' il falût,	*niechay trzeba*.

Qu' il eût falu, *niechby było trzeba.*
Il faudroit, *trzebaby.*
Il auroit falu, *trzebaby było.*
Quand il faudra, *kiedy będzie trzeba.*
Quand il aura falu, *gdy będzie trzeba na potym.*
Fallir, manquer, *omylić ſię.*
Il y a, il y en a, *ieſt.*
Il y avoit, il en avoit, *bywało było.*
Il y a eu, il y en a eu aujourd' hui, *było dziś.*
Il y eut, il y en eut hier, *było wczora.*
Il y avoit eu, il y en avoit eu, *było kiedyś.*
Il y aura, il y en aura, *będzie.*
Qu' il y ait, qu' il y en ait, *niech będzie.*
qu' il y eût, qu' il y en eût, *niechby było.*
qu' il y eut eu, qu' il y en eut eu, *niech byłoby było.*
Il y auroit, il y en auroit, *byłoby.*
Il y auroit eu, il y en auroit eu, *byłoby było.*
Quoi qu' il y ait, qu' il y en ait, *choć ieſt.*
Quand il y aura eu, *gdy będzie potym.*
y avoir, y en avoir, *bydź.*
y avoir eu, y en avoir eu, *bywſzy, iż było.*
y ayant, y en ayant, *będąc, kiedy ieſt.*
Il n' y a point, il n' y en a point, *nie maſz.*

Potym ſłowie il y a *kładzie ſię często rodzący ſpadek, na przykład.*

Il y a du pain, *ieſt chleb.*
Il y avoit du monde, *było ludzi, byli ludzie.*
Il y aura de l' argent, *będą pieniądze.*

Tego ſłowa il y en a, *nayczęściey po pytaniu w odpowiedzi zażywaią, naprzykład: kiedy pyta kto,* y a-t-il? *a to ieſtże? odpowiadać trzeba,* oüi, il y en a, *ieſt; na przykład.*

y a-t-il des vivres? *a ſą pożywienia.*
oüi il y en a? *ſą.*
y aura-t-il de quoi? *a będzie co.*
oüi, il y en aura? *będzie &c.*
Mowi ſię także, il y a grand monde, *ieſt wiele ludzi.*
il y a un homme, *ieſt ieden człowiek.*
il y a eu grand banquet, *był wielki bankiet.*

SŁOWA zaś, il eſt, *zażywaią do wyrażenia ktorych iakości; na przykład.*
cet homme eſt bon, *ten człowiek ieſt dobry.*
ce cheval eſt fort, *ten koń ieſt mocny.*
cette perſonne eſt méchante, *ta oſoba ieſt zła.*
Co wßyſtko łatwo ſię nauczy w konwerſacyach.

SŁOWA nie oſobiſte ktore ſię częſto mawiaią.

Il fait chaud, *ieſt ciepło.*
il faiſoit chaud, *było ciepło.* *(tym.*
il a fait chaud, il fit chaud, *ciepło było przed-*
il avoit fait chaud, *bywało kiedyś ciepło.*
il ſera chaud, *będzie ciepło.*
il feroit chaud, *byłoby ciepło.*
il auroit fait chaud, *byłoby było ciepło.*
plut à Dieu qu' il fût chaud, *bodayby było ciepło.*
qu' il faſſe chaud, *niech będzie ciepło.*
quand il ſera chaud, *kiedy ciepło będzie.* *(pło.*
quand il aura fait chaud, *gdy będzie wprzod cie-*
Faire chaud, *ciepło bydź.*
Il fait froid, *ieſt zimno.*
il faiſoit froid, *zimno było.*
il a fait froid, *zimno było przedtym.*
il fit froid, *zimno było kiedyś.*

il avoit fait froid, *zimno kiedyś bywało.*
il fera froid, *będzie zimno.*
il feroit froid, *byłoby zimno.*
il auroit fait froid, *byłoby było zimno.*
qu' il fasse froid, *niech będzie zimno.*
quand il fera froid, *kiedy zimno będzie.*
quand il aura fait froid, *kiedyby było zimno.*
Faire froid, *zimno bydź.*

Il pleut, il tombe, de la pluïe, *deszcz pada, (dzdzy się.*
il pleuvoit, *deszcz padał.*
il a plu, il plut, *deszcz upadł.*
il avoit plu, *upadł był deszcz.*
il pleuvra, *upadnie deszcz, będzie deszcz padał.*
Qu' il pleuve, *niech pada deszcz.*
il pleuvroit, *upadłby deszcz.*
il auroit plu, *upadłby był deszcz.*
Plut à Dieu qu' il plût, *bodayby deszcz upadł.*
quand il pleuvra, *kiedy deszcz będzie.*
quand il aura plû, *gdy deszcz upadnie.*
Pleuvoir, *dzdzeć.*
à près avoir plu, *potym iak deszcz upadł.*
Il neige, il tombe de la neige, *śnieg pada.*
il neigoit, *śnieg padał.*
il a neigé, il neigea, *śnieg padał.*
il neigera, *śnieg będzie padać, upadnie.*
Il tonne, *grzmi.*
il tonnoit, il tonna, *grzmiało.*
il a tonné, *zagrzmiało.*
il tonnera, *będzie grzmiało.*
Tonner, *grzmieć.*
Il éclaire, il fait des éclairs, *błyska się.*
il éclairoit, il faisoit des éclairs, *błyskało się.*
il a éclairé, il a fait des éclairs, *błyskało się.*
il

il éclaira, il fit des éclairs, *błyſkało ſię.*
il éclairera, il ſera des éclairs, *będzie błyſkało.*
Eclairer, faire des éclairs, *błyſkać ſię.*
Il gréle, il tombe de la gréle, *grad pada.*
il gréloit, *grad padał.*
il gréla, il a grélé, *grad upadł.*
il avoit grélé, *grad był upadł.*
il grélera, il tombera de la gréle, *będzie grad (padał.*

CHAPITRE VI. *ROZDZIAŁ VI.*

Des Participes. *O Uczeſtnictwach.*

UCzeſtnictwa *lub* Participia *tak ſą nazwane, dla tego, że maią część z ſłowami y z Imionami przydatnemi, to ioſt: że pochodzą od ſłow, a maią też ſignifikacyą co przydatne Imiona, na przykład.*
Aimant, *kochaiąc.*
aimé, aimée, *ukochany, ukochana.*
Enſeignant, *ucząc.*
enſeigné, enſeignée, *nauczony, nauczona.*
Faiſant, *czyniąć.*
fait, faite, *uczyniony, uczyniona.*
Chantant, *śpiewaiąc.*
chanté, chantée, *śpiewany, śpiewana.*
Cherchant la vertu, on ne peut s' égarer, *ſzukaiąc cnoty, nie można błądzić.*
Quand on eſt aimé de Dieu, on en eſt ſuovent châtié, *kiedy kto ieſt od Boga ukochany, często ieſt od niego karany.*

CHAPITRE VII. *ROZDZIAŁ VII.*

Des Adverbes. *O Przyſłowiach.*

PRzyſłowie *ieſt mowa, przez ktorą lepiey ſię wyraża to, co ſłowo znaczy, y ktora mu dodaie*

daie więcey albo mniey mocy w ſygnifikacyi, iako to bien, *dobrze;* mal, *zle;* mieux, *lepiey;* pire, *gorzey;* fidelement, *wiernie;* clairement, *iaſno &c. Na przykład niech kto mowi* j'enſeigne, *uczę; iuż ia wiem że uczy, ale niewiem iak, aż kiedy przyłoży* bien, *dobrze; to dopiero wiem że dobrze uczy, mowi ſię tedy* j' enſeigne bien, *uczę dobrze &c.*

Przyſłowia *ſą rożne iako to proſte, ktore z ſamych ſiebie pochodzą y do czaſu należą. Naprzykład:* Aujourd'hui, *dziſiay;* hier, *wczora;* avant-hier, *onegday, ongi;* demain, *iutro;* après demain, *po iutrze;* tout à l'heure, *zaraz;* préſentement, *teraz;* il y a long tems, *dawno;* tous préſentement, il n'y a qu'un moment, *dopiero teraz;* dejà, *iuż;* avant, *przed tym;* autrefois, *kiedyś;* ſouvent, *częſto;* ſouvent fois, *częſtokroć;* après, *potym;* vite, vitement, *prędko, chyżo;* au plus vite, *iako nayprędzey;* cependant, *tym czaſem;* pendant que, *poki;* jamais, *nigdy;* toûjours, *zawſze;* jusqu'à ce que, *poki aż;* dans un clein d'oeil, *w mgnieniu oka;* quand, *kiedy* &c.

Przyſłowia *złożone albo zkomponowane z przydatnych Imion formuią ſię, przydaiąc partykułę* ment, *mało co odmieniaiąc albo cale nic, naprzykład:*

Sage, *mądry;* ſagement, *mądrze.*

Prudent, *roſtropny;* prudemment, *roſtropnie;* grand, *wielki;* grandement, *wielce;* heureux, *ſzczęśliwy;* heureuſement, *ſzczęśliwie;* Noble, *Szlachetny;* noblement, *ſzlachetnie* &c.

Przyſłowia *wielkość znaczące te ſą.*

Combien, *iak wiele;* beaucoup, *wiele;* tant, *tyle, tak wiele;* trop, *nazbyt;* peu, *trochę, mało;*

assez,

aſſez, *doſyć*; pas aſſez, *nie doſyć*; tant que, *ile tyle*; beaucoup trop, *bardzo wiele*; trop peu, *bardzo mało*; autant, *ile tyle*, *tak wiele &c.*

Po tych Przyſłowiach powinny bydź Imiona w rodzącym ſpadku, na przykład:

Combien d'aunes,	*wiele łokci.*
beaucoup de monde,	*wiele ludzi.*
tant d'argent,	*tak wiele pieniędzy.*
peu de bonnheur,	*mało ſczęścia.*
un peu de pain,	*trochę chleba &c.*

Przyſłowia *znaczące mieyſce, te ſą.*

Où, *gdzie, dokąd*; d'où, *zkąd*; par où, *ktorędy*; de quel côté, *na ktorą ſtronę*; vers, du côté, *ku*; jusqu'où, *aż gdzie, aż dokąd, iak daleko*; auprès, tout ici près, proche, tout proche, pas loin, *bliſko, zaraz tu, nie daleko*; loin, *daleko*; ici, *tu*; là, *tam*; par ici, *tu tędy*; par là, *tamtędy*; là haut, *na gorze*; là bas, *na dole*; d' ici, *tu ztąd*; de là, *ztamtąd*; jusqu' ici, *aż tu*; jusque là, *aż tam*; dehors, *na dworze*; dedans, *wewnątrz*; par le dehors, en dehors, *powierżchownie, powierżchu.*

Przyſłowia *iakość znaczące.*

Bien, *dobrze*; mieux, *lepiey*; encore mieux, *ieſcze lepiey*; très bien, fort bien, *bardzo dobrze*; le mieux qui ſe puiſſe, *iak naylepiey*; mal, *źle*; plus mal, pire, pis, *gorzey*; encore pire, encore pis, *ieſcze gorzey*; & qui pis eſt, *a co naygorzey*; au pis aller, *iuże choćby y zle było*; très mal, fort mal, *bardzo zle*; de mieux en mieux, *co raz to lepiey*; de pis en pis, de pire en pire, *co raz to gorzey*; fort, fortement, *mocno*; adroitement, *roſtropnie*; vertueuſement, en homme vertueux, *cnotliwie, iako cnotliwy człowiek &c.*

Przy-

Przysłowia *assekurowanie, lub potwierdzenie znaczące.*

Oui c' est vrai, *ale tak iest, prawda to;* or, *zaś;* à la verité, en verité, certes, certainement, assûrement, *prawda, pewnie, prawdziwie;* il n' y a rien de plus sur, de plus asuré, de plus vrai, *nie masz nic pewnieyszego, nic prawdziwszego;* justement, à point, *własnie, należycie;* par ma foi, en conscience, *pod sumnieniem moim &c.*

Przysłowia *negowanie albo sprzeczanie znaczące.*

Non, non pas, non point, pas, point, ne, point du tout, *nie;* rien, *nic;* rien du tout, *cale nic;* Avez vous été là? *byłeś W. M. P. tam?* non, *nie* Ne faites pas cela, *nie czyń W. M. P. tego;* je ne veux pas, *nie chcę &c.*

Przysłowia *rozmnożenie, umnieyszenie y miarkowanie znaczące, te są.*

Plus, d' avantage, *więcey, bardziey;* encore, *ieszcze;* trop, *nazbyt, bardzo wiele;* assez, suffisement, *dosyć;* peu, *mało;* un peu, *trochę;* pas beaucoup, pas trop, *nie bardzo, nie wiele;* moins, *mniey;* tout beau, tout doucement, bellement, *pomału, powoli;* là là, *iak tak;* peu à peu, *po trosze &c.*

Przysłowia *znaczenia dobrego y złego.*

Dieu veüille que, *day Boże żeby;* Plut à Dieu que, *boday;* à Dieu, *Bądź łaskaw, zostań się z Bogiem;* Dieu vous assiste, *Boże was wspomoż;* Dieu vous benisse, *Boże was błogosław;* Dieu vous donne bonne santé, *Boże wam day dobre zdrowie;* allez, Dieu vous conduise, *poydźcie z Panem Bogiem;* va que Dieu te punisse, *niech Bog cię skarze &c.*

Przysłowia *napominania.*

Courage, *nuże nu, śmiele odważnie.* Allons, levez vous, de bout, *nuże nu, wstańcie;* vite, vite! depechez vous, *nu ieno prędko! nie bawcie się;* vitement, *chyżo;* très-humblement, de grace, *uniżenie;* intimement, du fond du coeur, *uprzeymie, z serca;* cordialement, d'une affection sincere, de bon coeur, *serdecznie, szczerze, szczerym affektem.*

Pour l'amour de Dieu ne faites pas cela!
Dla miłości Bożey nie czyń W. M. P. tego!
Prenez garde à vous! *strzeż się W. M. P.!*

Przysłowia *położenia y gestu.*

A la brune, *w pociemku;*
sans luminere, *bez światła.*
à tâtons, *omackiem, po omacku.*
à quatre pied, *na czterech nogach.*
sur les genoux, *na kolanach*
en se roullant, *taczaiąc się.*
en cachette, *pokątnie, kryomo.*
en plein jour, *w dzień.*

Przysłowia *podobieństwa.*

Ainsi, *tak;* tout ainsi, tout de même, toute la même chose, *właśnie tak, iednakowo;* comme, *iako;* tout ainsi que, *właśnie tak, iak;* quasi, presque, *mało nie tak, ledwo nie tak;* comme si, *iakoby.*

Przysłowia *rownanie znaczące.*

Autant, *tyle;* autant de fois que, *ile tyle, ile razy;* pair, *cetno;* non pair, *licho;* du pair, *rowno;* autant, ni plus, ni moins, *tyle, ani więcey, ani mniey;* plus, *więcey;* tant plus, *tym więcey, tym bardziey;* plus on en a, plus on en veut avoir, *im więcey; maią, tym więcey mieć chcą;* assez, c'est

assez,

aſſez, *doſyć ;* beaucoup, *wiele ;* trop, *nazbyt ;* par paire, *po parze ;* de pair, *rowno.*

Przyſłowia *przedawania y kupowania.*

Combien, *wiele ;* combien cela? combien vaut cela? *co za to? wiele za to?* il vaut tant, *tyle warto ;* c' eſt trop, *bardzo to wiele ;* combien voulez vous pour cela? *co za to, wiele W. M. P. za to chceſz?* j' en veux tant, *tyle, tak wiele ia chcę, &c.*

Przyſłowia *pytania.*

Et bien? *nu a coż?* pourquoi, *czemu, dla czego?* c' eſt pourqui, c' eſt pour cela que, *dla tego że?* Et bien quand donc? *a nuż, kiedyż?* comment, *iako?* quand, *kiedy?* n' eſt il pas vrai, *a nie prawdaż to?* n' eſt ce pas, n' eſt ce pas ainſi? *a nie tak?* n' eſt ce pas la même choſe? *a nie iednakoż to? wſzak to iedno?* eſt-il poſſible? *czy podobna?* voulez vous parier, je parie que, *o zakład, że?* donc, *tedy, &c.*

Przyſłowia *obierania.*

Volontiers, volontairement, très volontiers, de bon coeur, de tout mon coeur, *chętnie, ochotnie, z radością?* plus-tôt, *raczey, prędzey?* & même, *y owſzem?* quand même, *choćby?* au contraire, *przeciwnym ſpoſobem ;* je ſerois bien aiſe, *radbym ;* reciproquement, mutuellement, pareillement, *wzaiemnie.*

Przyſłowia, *ſpoſobu na pytanie, znaczące.*

Comment, *iako?* de quelle maniere? *iakim kſztałtem?* de quel moien? *iakim ſpoſobem?* eſt-ce proprement ainſi? *właśnież tak?* tout au moins, *przynaymniey?* de quelque maniere que ce ſoit, *iakożkolwiek?* autrement, *inaczey?* pour quelle cauſe? *dla iakiey przyczyny?* quoi? *coż?* n' eſt-il

pas vrai? *a nie prawdaż to?* n' eſt ce pas ainſi? *a nie ieſt że to tak?*

Przyſłowia *zgromadzenie, albo rozdzielenie znaczące.*

Enſemble, *weſpoł;* tout enſemble, *w kupie, razem, poſpołu;* à part, *oſobno;* particulierement, *oſoblinie;* ſeulement, *tylko?* non ſeulement, *nie tylko?* différémment, diſtinctement, *rożnie, rozdzielnie?* partie, en partie, *częścią?* alternativement, l' un après l' autre, tour à tour, châcun à ſon tour, *na przemiany, ieden po drugim?* en tas, en un tas, *na ſtuſie?* de pair, *zarowno?* par troupes, *kupami, &c.*

Przyſłowia *wątpienia.*

Peut-être, *podobno?* peut-être que, *podobno że?* c' en peut-être à cauſe, *dla tego podobno?* par avanture, par fortune, *trefunkiem?* ſupposé que, *daymy to że, niech będzie to że?* ſans doute, indoubitablement, *bez wątpienia?* il y a du doute, *ieſt wątpienie?* a peine, *ledwie, ledwo;* comme ſi, *iakoby, &c.*

Przyſłowia *pokazuiące.*

Voici, voilà, *o to?* le voici qui vient, *o to idzie?* le voila qui s' en va, *o to idzie precz?* voiez-vous? *widziſz W. M. P.*

Przyſłowia *explikowania albo wyrażenia.*

C' eſt à dire, c' eſt à ſavoir, *to ieſt, iako to?* par exemple, *naprzykład?* au contraire, *y owſzem przeciwnym ſpoſobem?* donc, *tedy &c.*

Przyſłowia *ktorych częſto zażywaią.*

Fort, fortement, *mocno?* grandement, *wielce?* extrêmement, *bez miary, nazbyt, wielce?* ſouvent, *częſto;* ſerieuſement, naïvement, *ſczerze;* infiniment, *bardzo wielce, nieſkończenie;* incroïable-

blement, *niewypowiedzianie*; inconſidérément, ſans y prendre garde, *nie oſtrożnie*, *nie uważnie*; ſans conſiderations, *bez uwagi*; abſolument, *koniecznie*; gaïement, joïeuſement, *weſoło*; triſtement, *ſmutno*; ſans y penſer, *nie oſtrożnie, omyłką*; obligemment, *chętnie*, *ochotnie*; très-volontiers, *bardzo dobrze z chęcią*; effroiablement, *ſtraſznie*; effroiablement grand, *ſtraſznie wielki*; cruellement, *okrutnie*; joliment, *pięknie*; bravement, genereuſement, *mężnie*; magnifiquement, *wſpaniale*; à peine, à grande peine, *ledwo*, *ledwie*; franchement, *ſczerze*.

CHAPITRE VIII. *ROZDZIAŁ VIII.*

Des Propoſitions. *O Przekładaniach.*

PRzekładanie *ieſt cząſtka mowy ktora ſię Imionom y Namieſtnictwom* przekłada *dla lepſzego okoliczności opiſania*; *kładą ſię także y przed ſłowami*, *ktore powinny bydź w nieograniczonym lub niedeterminuiącym ſpoſobie*, *iako to*: j'ai quelque choſe à vous dire, *Mam W. M. P. co mowić*; j'ai ici quelque choſe à faire, *mam tu co do czynienia &c.*

Po przekładaniach kładą ſię Imiona albo w Rodzącym ſpadku, *albo w Dawaiącym*, *albo w Oſkarżaiącym*, *albo w Oddalaiącym.*

Przekładania *po ktorych kładą ſię Rodzący y Oddalaiący ſpadek*, *te ſą.*

De ça, au deça, *nap:* au deça, de Cracovie. *Z tey ſtrony Krakowa*, *bliżey Krakowa.*

Delà, au delà de Varſovie, *z tamtey ſtrony Warſzawy*, *za Warſzawą*, *daley Warſzawy.*

En préſence de ſon maitre, *przy ſwoim Panie*; en ma préſence, *przy mnie*, *przedemną.*

Après,

Après, près, *przy*; auprès de nous, *przy nas*, *blisko nas*.

A l' entour, au tour, *koło*, *około*; à l' entour, autour de cette maisons, *około tego domu*, aux environs de la ville, *około Miasta*.

Le long, *nad*; le long de la riviere, *nad rzeką*; pour le prix, *za*; il en a pour le prix de son argent, *ma za swoie pieniądze*.

Proche, *blisko*; proche du logis, *blisko gospody*; tout proche, pas loin, *nie daleko*.

Loin, *daleko*; loin d' ici *daleko tu ztąd*; loin de l' Eglise, *daleko od Kościoła*.

Au prix, *przy*, *względem*; à prix de celà, *względem tego*; à prix, *za*; à quelque prix que ce soit, de quelque maniere que ce soit, *iakimkolwiek sposobem*.

A cause, pour l' amour, en faveur, *dla*; à cause de lui, pour l' amour de lui, en faveur de lui, *albo* en sa faveur, *dla niego*.

Vis à vis, *na przeciwko*; tout devant, *zaraz*, *przed*; vis à vis du château, tout devant le château, *na przeciwko zamku*, *zaraz przed zamkiem*

A l' endroit, à l' envers, *przeciwko*, *ku*. *Te mowy iuż nie są w zażywaniu między politycznemi ludzmi*, *tylko między pospolstwem*, *lepiey mowić* envers, *nap:* envers moi, à mon égard, *ku mnie*, *dla mnie*, *przeciwko mnie*: *mowi się iednak dobrze*, c' est ainsi qu' il se comporte à l' endroit de ses amis, *tak to się on sprawuie z przyiaciołmi swemi*; au regard de cela, *strony tego*. Au dessus, *nad*; au dessus de nous, *nad nami*. Au dessous, *pod*, au dessous de vous, *pod wami*.

Hors,

Hors, dehors, *za, nad*; hors de la ville, *za miastem*; hors du bois, *za lasem*; il est allé hors la ville, *poszedł za miasto*; il demeure hors la ville, *mieszka za miastem*; cela est hors de mesure, outre mesure, *to iest bez miary, nad miarę*; au delà, *za, daley*; au delà du marché, *za rynkiem, daley rynku.*

Propozycye *po ktorych kładzie się dawaiący spadek.*

Jusques, *aż poki, dokąd*; jusqu' au faux-bourg, *aż do przedmieścia*; jusqu' à demain, *aż iutro, aż do iutra.* Joignant, *blisko, przy*; joignant à celà, *blisko tego, zaraz przy tym.*

Przekładania *po ktorych kładzie się oskarżaiący spadek.*

A, au, *w, do, nap:* il est à l'Eglise, *on iest w Kościele*; elle est allée au jardin, *ona poszła do ogroda.*

Après, *po*; après moi, *po mnie, za mną*; Avant, devant, *przed, na przeciwko, pierwey niż*; Avant vous, *przed W. M. P., pierwey niż W. M. P.* devant la boutique *przed kramem, na przeciwko kramu*; tout devant l'Eglise, *zaraz przed Kościołem.*

Chez, *u*; chez nous, *u nas*; chez eux *u nich.* Contre, *przeciwko, przeciwnie*; contre lui, *przeciwko iego*; à lecontre, *przeciwnie*; contre, après, proche, *blisko*; tout contre, *blisko zaraz*; tout contre le marché, *zaraz blisko rynku*; dans dedans, en, *w, wewnątrz, na*; dans ma chambre, *w moiey izbie.*

Il est dedans, *iest wewnątrz*; il est en ville *albo* dans la ville, *iest w mieście*; il est allé à la villé, *poszedł do miasta.* De, touchant, *o,*

stro-

ſtrony, *nap:* il m' a parlé de cela, *mowił mi o tym*; Touchant ce que vous m' écrivez, *ſtrony tego, co do mnie W. M. P. piſzeſz.*

De, *od*, *z*, *nap:* ſalüez le de ma part, *ukłońcie ſię mu odemnie*; ce n' eſt pas de vous que j' ai cela, *nie od W. M. P. ia to mam*; il vient du Couvent, *idzie od Klaſztoru*; il ſort du bain, *z łaźni wychodzi*; de la ville à la campagne, *od miaſta do wśi.* Derriere, *za*; derriere la porte, *za drzwiami*; Sur, deſſus, *na*; le livre eſt ſur la table, *kſiążka ieſt na ſtole*; il eſt deſſus le banc, *ieſt na ławie.* Sur, touchant, *koło*, *ſtrony*; il m' a prié ſur cela, *proſił mnie ſtrony tego, koło tego.*

Sur le ſoir, *pod wieczor*, *nad wieczorem.* Sur ma priere, à ma priere, *na moię prożbę*, *na moiey prożbie*; ſur ma conſcience, *pod ſumnieniem moim*; ſur le chemin, en chemin, *na drodze*, *w drodze.* Au deſſus, *nad*; audeſſus de moi, *nademną.* Sous, deſſous, *pod*; ſous pretexte, *pod pretextem*; ſous groſſe peine, *pod wielką winą.* Deſſous le lit, *pod łożkiem*; au deſſous de lui, *pod nim* Vers, envers, *ku*, *przeciwko*; vers moi, envers moi, *ku mnie*, *przeciwko mnie*, vers la fin du mois, *ku kończowi mieſiąca*; envers lui, *ku niemu.* Vers, du côté de la ville, *poſzedł ku miaſtu.* Depuis, *od*, depuis ce têms, *od tego czaſu.* Environ, *koło*, *około*; Environ un an, *koło iednego roku*, *bliſto roku*; environ cela, *około tego*; environ l' hiver, *około zimy*; environ cent, *bliſko ſta.*

Entre, *między*; entre nous, *między nami.* Outre, *nad*; outre meſure, *nad miarę*; outre, au delà, *za*, *z tamtę ſtronę*, *daley*; il eſt paſſé outre, *daley poſzedł.* Ou-

Outre, excepté, hormis, à la reserve, *oprocz*, *wyiąwszy*; outre cela, *oprocz tego*; ils y ont été tout excepté un, *byli tam wszyscy oprocz iednego*; tout ira bien à la reserve d'une chose, *wszystko dobrze będzie*, *wyiąwszy iednę rzecz*.

Sans, *bez*; sans moi, *bezemnie*; sans vous, *bez nas*.

Par, *przez*; par moi, par mon moïen, *przezemnie*, *z moiey przyczyny*; par colere, *przez gniew*, *gniewem*; par jeu, *przez żart*, *żartem*. Pour, *dla*, *za*; pour, en la place, *za*, *na mieyscu*; il fait cela pour moi, en ma place, *uczynił to za mnie*, *na moim mieyscu*.

Pour, à cause, en faveur, *dla*; je ferai cela pour vous, à cause de vous, en faveur de vous, *uczynię to dla W. M. P.* pour un têms, *na czas*, pour le plus, *naywięcey*; intercedez pour nous, *modlcie się za nami*, *przyczyńcie się za nami*; pour rire, *żartem*, *przez żart*. Parmi, *między*; parmi tant de monde, *między tak wielu ludzi*.

Selon, *według*; selon mon opinion, *według mego zdania*.

Przestroga na kilka Przekładań.

1. *Uważać trzeba, że nie zawsze partykuła* En *iest propozycyą, bo trafi się często że iey zażywaią za Namiestnictwo* relativum, *żeby nie powtarzać przeszłego słowa rzeczonego, iako to może łatwo poznać z następuiących przykładow.*

Ce vin-là est fort bon, donnez m' en.

To wino iest bardzo dobre, daycie mi go.

Ma perte est si grande, que je ne puis m' en consoler, *to iest*: me consoler d' elle.

Moia utrata iest tak wielka, że nie mogę się po niey ucieszyć.

Si

Si vous avez de l' argent, donnez en à cet homme. *Jeżeli W. M. P. maß pieniądze, day W. M. P. temu człowiekowi.*

Vous me demandez un écu, & moi je vous en donne deux.

Prosiß mnie W. M. P. o ieden taler bity, a ia W. M. P. dwa daruię.

Vous avez vingt ans & moi j' en ai trente.

Maß W. M. P. dwadzieścia lat, a ia mam trzydzieści.

Vous alliez à Rome, quand j' en revenois.

Szedłeś W. M. P. do Rzymu, kiedym ſię wracał z tamtąd.

En *ſtaie ſię także przyſłowiem, napr.*

Il faut que je m' en aille, *trzeba żebym poßedł.*

2. Pour *znaczy czaſem* afin que, *po Polſku aby: na przykład.*

Dieu nous à crêé pour le ſervir, *to ieſt :* afin que nous le ſervions. *Bog nas ſtworzył abyśmy mu ſłużyli.*

Je ſuis venu ici pour êtudier, *albo* afin d' êtudier, *albo* afin que j' êtudie. *Jam tu przyßedł dla nauczenia ſię, abym ſię nauczył.*

Pour voir, afin de voir, *dla widzenia, aby widzieć.* Pour entendre, *dla ſłyßenia.*

3. Sans *łączy ſię z ſpoſobem nieograniczonym ſłow: na przykład.*

Je n' ai pu apprendre la mort de mon ami ſans pleurer. *Nie mo łem uſłyßeć o śmierci przyiaciela mego bez zapłakania*, ſans verſer des larmes, *bez łez wylania, aż muſiałem płakać.*

Il a fait ce chemin ſans ſe laſſer.
Odprawił tę drogę bez fatygi.
Il a entrepris ſon voïage ſans m' en parler.
Podiął ſię ſwey drogi bez opowiedzenia mi ſię.
Vous ne devez rien entreprendre ſans demander conſeil. *Niepowinniście ſię niczego podiąć bez rady, nie proſiwſzy wprzod o porady, nie poradziwſzy ſię.*
Il a fait cela ſans en être prié. *Uczynił to bez proſzenia, nie uproſzony, choć go nie proſzono.*
Mowi ſię także ſans que: *na przykład.*
Ne faites rien ſans qu' on vous le commande.
Nie czyńcie nic bez roſkazania.
Sans que tu étois pareſſeux, *albo* ſi ce n' étoit que tu étois pareſſeux. *Kiedyby nie to, żeś był leniwym.*

4. *Niektore propozycye bywaią Imionami iſtotnemi rodzaiu Męſkiego, ktore ſą.*

Le dehors, *Strona powierzchowna.*
Le dedans, *część wewnętrzna.*
Le devant, *przod, przodek.*
Le derriere, *tył, zad.*
Le deſſus, *wierzch.*
Le deſſous, *ſpod, ſpodnia część.*
L' envers, *nice, lewa ſtrona; wywrot.*

CHAPITRE IX. *ROZDZIAŁ IX.*
Des Conjonctions. *O Konjunkcyach.*

KOnjunkcya *ieſt iedna cząſtka mowy, ktora wſzyſtkie części mowy poſpołu złącza. Konjunkcye rożne ſą: złączaiące, rozłączaiące, kondycyonalne, ſprzeciwiaiące ſię, y konkluduiące.*
Kon-

Konjunkcye złączaiące te są.

Et, &, *a, y;* ainſi, *tak;* auſſi, *też;* or, *zaś;* même, *także; nap:* Pierre & Paul, *Piotr y Paweł;* & ainſi, *y tak;* & moi auſſi, *y ia też;* or, il faut que cela ſoit, *trzeba zaś żeby to tak było;* & cela même, *y to także;* & vous Monſieur? *a W. M. M. Pan.*

Konjunkcye rozłączaiące.

Ou, bien, ſoit, *albo, lub;* ni même, *ani też; nap:* il faut que vous alliez là, ou lui, *trzeba żebyś W. M. P. tam poſzedł, albo on;* ſoit bien, ſoit mal, *lub dobrze, lub zle;* ni vous, ni moi, *ani W. M. P. ani ia.*

Konjunkcye kondycyonalne.

Si, *ieżeli;* ſi non, ſi ne, *ieżeli nie;* pourvû que, *byle;* à condition, à la charge, *pod kondycyą żeby;* car, parceque, d'autant que, *bo, albowiem;* à cauſe que, *dla tego że;* puisque, *gdy, ponieważ;* tant que, *poty;* autant que, *ile;* pourtant, c'eſt pourquoi, *dla tego;* afin que, *aby, żeby; nap:* Si vous venez, m'obligerez, *ieżeli W. M. P. przyidzieſz, będę W. M. P. obligowany.*

Si, tant, tellement, *tak dalece.*

Il eſt ſi bon, qu'il m'obligera de cette grace.
Jeſt on tak dobry, że mi tę łaſkę wyświadczy.
Il ne fait rien ſi non boire.
Nie umie nic tylko pić.
Si vous ne faites cela, vous aurez tort.
Jeżeli W. M. P. tego nieuczyniſz, będzieſz W. M. P. winien.

Pourvû que je vienne à bout de cela, je ſuis content. *Bylem tego dokazał, ieſtem kontent.*

Je vous donne cet ecu, à condition que vous prierez Dieu pour moi. *Daię wam ten taler*

bity pod tą kondycyą, że będziecie Pana Boga za mnie prosić.

Je vous dirai un secret à la charge que vous n' en parlerez à personne. *Powiem W. M. P. ieden sekret pod tą kondycyą, że W. M. P. nic o tym ni przedkim nie będzieß mowił.*

Je n' irai par là, car je n' ai pas le têms. *Nie poydę tam, bo czasu nie mam.*

Jl ne veut pas venir, à cause qu' il fait vilain têms. *Nie chce przyść dla tego, że nie pogoda, że słota.*

Puisqu' il ne veut pas, qu' il reste chez lui. *Ponieważ nie chce, niech siedźi u siebie.*

Tant que la pluïe durera, je ne sortirai pas. *Poki deßcz będzie, nie wynidę.*

N' étant qu' homme de bien, *albo* comme étant homme de bien, il ne doit pas faire cela. *Jle będąc poczciwym człowiekiem, nie powinien tego czynić.*

C' est pourquoi vous ne devez pas l' écouter. *Dla tego niepowinieneś go W. M. P. słuchać.*

Je vous avertis de cela, afin que vous l' eviticz. *Przestrzegam W. M. P. w tym, abyś się W. M. P. tego chronił.*

Konjunkcye sprzeciwiaiące się.

Mais, *ale lecz*; toutefois *iednak*; neantmoins, *iednakże, postaremu*; pourtant, *przecię*; quand, *kiedy*; bien que, quoique, encore que, *lubo, choć*; quand bien même, *choćby y tak*. Cela n' est pourtant pas mêchant, *przecię to nie zle.*

Cela ne sera pas ainsi, quand bien même il le voudroit. *Nie będzie to tak, choćby y chciał.*

Konjun-

Konjunkcye konkluduiące lub zamykaiące.

Donc, *tedy, więc;* enfin, *na ostatek, iuż tedy, wzdy, dopiero, natychmiast ;* c' est pourquoi, *dla tego; przetoż;* avec tout cela, *z tym wszystkim.*

Il faut donc faire son devoir ? *Trzeba tedy swoię powinność uczynić ?*

Enfin voilà qui est fait ? *Już tedy się skończyło, iuż po wszystkim.*

CHAPITRE X. Des Jnterjections. — ROZDZIAŁ X. O Interjekcyach.

INterjekcya *iest cząstka mowy, ktora afekty y passye iakie umysłu wyraża. Interjekcye podziwienia wyrażaiące, są te.*

O mon Dieu! *Boże moy!* ha! ha! *ah! ah!* Est-il possible! *czyli to podobna! a podobnaż to!* voilà qui est à merveille! *bardzo to wybornie, wyśmienicie !*

Użalaiące y lamentuiące.

O! que je suis malheureux! *ah! ia nieszczęśliwy!* helas je n'en puis plus! *ah! nie mogę iuż!* helas! qu' est-ce donc! *ah! coż tedy!* helas, malheur! *niestetyż, biada !*

A l'aide, à l'aide, au meurtre, *ratuycie, gwałtu!* pour l'amour de Dieu! *Dla Boga !*

Napominaiące.

Courage Monsieur! Courage! *nuże M. C. Panie, nuże!* ferme, fort, vaillamment! *nuże odważnie, nuże śmiele !*

Obrzydzaiące, są te.

Fi, *pfe,* fi qu' elle est laide, *pfe, tak szpetna.*

Woła-

Wołaiące na kogo.

He, *hey!* Ecoutez, *słyszcie.*

Narzekaiące.

Malheur à vous! *biada wam, nieszczęście!* ha! que faites vous, *hey! co robicie!* ha! si le passé pouvoit revenir, *ah! gdyby przeszłe rzeczy mogły się przywrocić.*

Ha! miserable que vous êtes, *niestetyż tobie.*

Milczenie nakazuiące.

St! *cyt!* paix, *cicho, ciszey!* tais toi, *cyt, nie praw!* taisez vous, *ucisz się W. M. P.*

ZEBRANIE

KROTKICH NAUK

Jako te części mowy zgadzać się powinny.

NAUKA I.

O zgadzaniu Artykułow.

TRzeba wiedzieć iż Imiona znaczące cztery części ziemi, Krolestwa, Państwa, Xięstwa, Margrabstwa, Hrabstwa, rzeki, wyspy, gory, y iakiekolwiek prowincye, zgadzaią się z Artykułem determinowanym. Jednak takie Imiona ten Artykuł gubią, ieżeli maią propozycyą en, *albo* de, *nap:* j'irai en Afrique, *poydę do Afryki;* il est en Afrique, *iest w Afryce;* j'ai été en France, *byłem we Francyi;* je reviens de France, *wracam się z Francyi,*

Imię

Imię pospolite położone w iednym spadku z własnym, nie przyimuie Artykułu; nap: troisième Auguste Roi de Pologne, *August trzeci Krol Polski.*

Albo Le Roi de Pologne Auguste III. Partykuły *de y des* z Rodzącym y Oddalaiącym spadkiem iedno znaczą; iednak sławnieysi Grammatycy nie każą kłaść *des* przed Imionami przyrzutnemi, ani *de* przed istotnemi, ale opak, nap: *il y a des hommes sçavans.*

albo *il y a de savans hommes.*

są ludzie uczeni.

Po przysłowiach znaczących wielkość albo mało czego, nie kładzie się *des* ale *de*, by też y przed istotnemi, *nap:* iest wiele ludzi, ale mało mądrych, *il y a beaucoup d' hommes, mais peu de savans.*

Lubo się wiąże kilka imion przyrzutnych przy iednym istotnym, iednak się tylko raz Artykuł kładzie, przed tym imieniem, ktore iest naypierwsze.

NAUKA II.

O zgadzaniu Imion y porządku ich.

TU zaś generalną regułę mieć trzeba iż pospolicie za iedno waży, lubo istotne poprzedza lubo przyrzutne, nap: *la Sainte Ecriture*, albo *l' Ecriture Sainte*, Pismo Swięte. Ztąd się iednak odcinaią.

Nayprzod: Imiona liczby, y zaimki wszelakie powinny się kłaść przed istotnym. Na przykład *cent ecus* sto talerow, *vingt ans* dwadzieścia lat, *mille francs* tysiąc złotych, *le deuxième jour* drugi dzień, *la troisième année* trzeci rok, *mon Maitre* moy Pan; *quel homme?* co za człowiek? *cha-*

que

que ſemaine, każdy tydzień; *quelque perſonne*, niektora oſoba.

Mowiąc iednak o znacznych ludziach y o Tomach, Xięgach, Rozdziałach, liczba ſię kładzie na końcu. Nap: *Auguſte ſecond*, Auguſt drugi. *Louis quatorzième*, Ludwik czternaſty. *Leopold premier*, Leopold pierwſzy. *Innocent treizième*, Innocenty trzynaſty. *Tome premier*, Tom pierwſzy. *Livre troiſième*, Xięga trzecia. *Chapitre cinquieme*, Rozdział piąty, *&c.*

Powtore: te adjektywa *tout*, *pluſieurs*, *même* poprzedzaią, nap: *tout homme*, każdy człowiek; *pluſieurs animaux*, nie mało zwierząt; *la même perſonne*, taż oſoba. Ale *même* znaczące *ſam ſama*, kładą na koncu, nap: *moi même*, ia ſam, *toi même*, ty ſam, *lui même*, on ſam, *elle même*, ona ſama.

Potrzecie: Adjektywa chwalące y ganiące, nap: *un bon chien*, dobry pies; *une belle maiſon*, piękny dom; *un mauvais ouvrier*, ladaco robotnik. Chyba ieżeli przy tym ieſt ſłowo iſtotne, to pierwey będzie imię iſtotne, nap: *ce garçon eſt bon*, ten człowiek ieſt dobry; *cette fille eſt belle*, ta panienka ieſt piękna.

Poczwarte: Adjektywa kolorow kładą ſię za iſtotnemi, nap: *du pain bis*, *blanc*, chleb śniady, biały; *une muraille blanchie*, ściana bielona.

Popiąte: Toż czynią Adjektywa pochodzące od przymiotow żywiołowych, nap: *le têms humide*, czas mokry; *l'eau tiede*, woda letnia, *une pluïe froide*, deſzcz zimny.

Poſzoſte: Toż czynią Uczeſtnictwa y Adjektywa pochodzące od imion właſnych, nap: *le chemin*

min batu, droga bita; *un livre ouvert*, Xięga otwarta; *un rasoir tranchant*, brzytwa oſtra; *la langue Françoiſe*, język Francuſki; *la liberté Polonoiſe*, wolność Polſka.

W naſtępuiących, za większy kształt ſzacuią przekładać imię iſtotne, *le repos eternel*, odpoczynek wieczny; *le bien public*, dobro poſpolite; *un arbre fruiter*, drzewo urodzayne; *la terre labourable*, ziemia do uprawiania ſpoſobna; *une fort feuilluë*, las liściaſty; *un chêne branchu*, dąb gałęziſty.

W naſtępuiących zaś opak:- *Le Saint Eſprit*, Duch Swięty; y poſpolicie w takich gdzie trzeba tego epitetu.

Są niektore ſpoſoby do mowienia, w ktorych przełożenie Adjektywa czyni wielką rożność znaczenia, *na przykład*.

une groſſe femme, niewiaſta gruba.
une femme groſſe, niewiaſta ciężarna.
une ſage femme, niewiaſta co dzieci rodzące ſię odbiera
une femme ſage, niewiaſta mądra.
un malin eſprit, diaboł.
un eſprit malin, złośliwy duch albo zamyſł.

Naoſtatek ieżeli potrzeba, żeby między imieniem przyrzutnym y iſtotnym co ſrzodkowało, ſens powinien bydź iaſny, y związek terminow tak ułożony, ażeby ſię żadna ekwiwokacya nie trafiła.

Miaſto naſzych imion przyrzutnych, pochodzących od imion iſtotnych Prowincyalnych, zażywaią Francuzi iſtotnych w rodzącym ſpadku, *nap:* Kroleſtwo Hiszpańſkie, *le Royaume d'Eſpagne*; Woyſko Polſkie, *l'armée de Pologne.*

Toż czynią miasto ktoregokolwiek naszego spadku, kiedy iest dwoie istotnych, iednę rzecz znaczących: to iest drugie imię kładą w Rodzącym; *nap:* miasto Rzym, *la ville de Rome;* poydę do miasta Rzymu, *j' irai à la ville de Rome.*

Zażywaią niektorych imion przyrzutnych, niekładąc oczywiście istotnych tylko się ich domyślaiąc, iako to: *la présente, la vôtre,* domyślać się *Epitre*, albo czego sens potrzebuie. Tak też *chercher le plus court*, szukać iak naykrotszey, to iest drogi; *coucher sur la dure*, leżeć na twardey, to iest ziemi; *chanter la basse, le dessus*, śpiewać dolny, gorny, to iest głos: Tak też *à l'Allemande, a la Polonoise, à la Françoise? à l'Italienne, à l' Angloise, à la Chinoise*, &c: domyślay się *façon* albo *maniere.* Znaczy to według Francuskiey, Polskiey, Niemieckiey, Włoskiey, Niderlandskiey, Angielskiey, Chińskiey, &c: mody.

Imiona Swiętych tracą Artykuł w Rodzącym, albo raczey kładą się w Mianuiącym będące za inszemi iedney kommy imionami; *nap:* ulica S. Jakoba, *la Ruë Saint-Jaques;* brama Swiętego Jana, *la porte Saint-Jean;* most S. Germana, *le pont Saint-Germain.*

Toż czynią imiona Miesiącow, za liczbą porządkową; *nap:* trzeciego Stycznia, *le troisième Janvier.*

NAUKA III.

O zgadzaniu Pronominow.

TU nayprzod notuy, że Francuzi nie zażywaią zaimkow drugiey Osoby małey liczby, choć do iedney Osoby mowią, chyba między Osobami, ktore

ktore między sobą maią wielką poufałość, albo mowiąc do kogo przez wzgardę; inaczey zażywaią *albo* wielkiey liczby, bez przydania *Monsieur*, ieżeli mowa do podłey Osoby, *albo* z przydaniem *Monsieur*, kiedy mowa do człowieka śrzednio godnego; *albo* z przydaniem *Monseigneur*, ieżeli mowa do człowieka bardzo znacznego; *albo* naostatek, przez trzecią Osobę małey liczby, z przydaniem *Vôtre &c:* applikuiąc to do rożnych Stanow rożnie, iako się to tu niżey w tytułach do listow wylicza. Może iednak y między *Vôtre &c:* mięszać czasem *Vous*, ale rzadko.

Damom zaś z tąż Osobą przydaią *Madâme*, albo *Mademoiselle*, tak Pannie iako y Mężatce, albo Wdowie.

Te Datywy *à moi, à nous, à toi, à vous, à lui, à elle, à eux, à elles*, nie kładą się przy słowach, ale w ten czas kiedy nie masz słowa, albo kiedy iest nie co odległe; *nap: à qui faut il donner ce livre? à moi*, albo tak *c' est à moi*, komuż trzeba dać tę księgę? mnie.

Jeżeli zaś zaimkow trzeba przy słowie, to się kładą przed słowem te: *me, te, lui, nous, vous, leur;* nap: *il me donnera, ce qu' il me doit*, da mi, co mi powinien.

A kiedy słowo iest w sposobie roskazuiącym, to się Datywy kładą po słowie; a miasto *me, te*, mowi się *moi, toi*, nap: *donnez moi ce que vous m' avez promis;* daycie mi, coście mi obiecali.

Jeżeli iednak więcey słow iest w Imperatywie, to okrom pierwszego, przed drugiemi kładą się: *me, te*, nap: powiedźcie mi y pokażcie mi, *dites moi & me montrez.*

Aku-

Akuzatywy *me, nous, te vous, ſe, le, la, les,* kładą ſię przed ſłowami, naprzyk: *Vôtre frere m'aime, je le cherche,* waſz brat mnie kocha, ia go ſzukam; *nous vous louons & vous nous blamez,* my was chwalemy, a wy nas ganicie. Ale przy Imperatywie, w pierwſzych dwu Oſobach kładą *moi, toi,* nap: *aimez moi,* kochay mnie; *conſolez nous,* pocieſzcie nas. *Reflechiſſons nous,* obaczmy ſię; *qu' ils les prennent,* niech oni ich wezmą; *cherchons les,* ſzukaymy ich.

Partykuła zaś *ſe,* zawſze poprzedza ſłowo choć y w Imperatywie.

Imiona iſtotne wſzelakie, położone z Zaimkami dzierżawnemi nie przyimuią artykułow, tylko na znak Rodzącego y Oddalaiącego maią partykułę *de;* miaſto daiącego zaś partykułę *à,* w obu liczbach, nap: *mon Pere,* moy Oyciec, *mes freres,* moi bracia; *nos pares,* naſi krewni.

Jeżeli zaś w przodzie kładą imiona iſtotne, to zaimkow trzeba zażyć uwolnionych, nap: *de ces chapeaux, celui ci eſt le mien, celui-là le vôtre, & ceux-la les leurs.* Z tych kapeluſzow ten ieſt moy, tamten waſz, a tamte ich.

Toż ſię czyni, choć ſię imię iſtotne za dzierżawnym kładzie, ieżeli przed dzierżawnym ieſt inſzy zaimek, ale bez artykułu determinowanego; nap: *ce mien couteau,* ten moy noż, *une mienne bague,* ieden moy pierścień.

Relatif qui, nie może ſię kłaść na początku bez zaimkow pokazuiących, ieżeli imię nie poprzedziło; *nap:* zamiaſt Polſkiego: kto znalazł żonę dobrą, znalazł ſkarb nieporownany, trzeba tak przełożyć. *Celui qui a trouvé une bonne femme, a trouvé un treſor incomparable.*

NAU-

NAUKA IV.
O zgadzaniu ſłow.

1. PRzypomnieć trzeba, że Francuzi ſłowa niekładą bez oczywiſtego Nominatywa, chyba że ſię bliſko ſiebie kilka ſłow do iednego Nominatywa należących kładzie, to położywſzy Nominatyf prred pierwſzym ſłowem, wolno go nie powtarzać: nap: *je penſe*, *travaille*, *menage*, *conſerve* &c: albo *je penſe*, *je travaille*, *je menage* &c: ia myślę, pracuię, ochraniam, zachowuię.

2. Jeżeli ſię imię kładzie w mianuiącym; to zaimka nie trzeba: ſpadek zaś mianuiący, ma mieyſce przed ſłowem: excepcye iednak ma ta nauka.

3. Lubo Francuzi y do iedney Oſoby zażywaią wielkiey liczby, iednak imiona naſtępuiące (okrom zaimka) bądą małey liczby; nap: *vous êtes un bonnete homme*, ieſteś poczciwy człowiek.

4. Negacya *ne* ma mieyſce z ſpadkiem mianuiącym y ſłowem, na ktorey doſkonałość przyrzuca ſię iednak z tych partykuł *pas*, *point*, *jamais*, *perſonne*, *nul*, *rien*, *que*, *nullement*, *aucun*, *ni*, *plus*, *guerre*, *autre*, *goute*, ale ſię te rożnie kładą.

5. *Point*, *pas*, *jamais*, *nullement*, *que*, *nul*, *perſonne*, *rien*, *guerre*, kiedy ieſt iaki inſzy Nominatyf przed ſłowem, kładą ſię w czaſach nieſkładanych, nap: *je ne penſe point*, nie myślę, *vous ne croyez pas*, nie wierzycie; *nous ne verrons jamais*, nieobaczemy nigdy; *il ne croiroit nullement*, niewierzyłby żadną miarą; *je n' aime que vous*, nie

ko-

kocham tylko ciebie; *nous ne voyons personne*, nie widziemy nikogo; *vous ne connoissez nul autre*, nie znacie nikogo inszego.

6. *Personne*, *nul*, y *rien* poprzedzaią słowo, kiedy się staią Nominatywami; nap: *personne ne court*, nikt nie bieży; *nul ne marche*, nikt nie idzie: *rien ne peut plus accabler un homme, qu' une mauvaise femme*, nic nie może bardziey utrapić człeka, iako zła żona.

7. W czasach składanych negacye *point*, *pas*, *jamais*, *guerre*, y *nullement*, maią mieysce między słowem posiłkuiącym, y między Supinem, nap: *je n' ai point appris*, nie nauczyłem się; *vous n' avez pas vu*, nie widzieliście; *il n' a jamais connu*, nigdy nie uznał; *nous n' avons nullement entendu*, nie zrozumieliśmy cale.

8. *Personne* y *nul* będące w oskarżaiącym spadku, nie kładą się aż po wszystkich czasach składanych, toż czyni y partykuła *que*, kiedy znaczy *tylko*. nap: *je n' ai connu personne*, nie znałem nikogo; *il n' ont trouvé nulle chose*, niczego nie znaleźli; *nous n' avons cherché que la vertu*, nieszukaliśmy tylko cnoty.

9. Przy Infinitywie, obie negacye mogą poprzedzać; nap: *il est têms de ne plus abuser les dons de Dieu*, albo *de ne pas abuser*, czas nie używać więcey na złe darow Bożych.

10. Nie kładzie się druga negacya okrom *ne*, po słowach *Savoir*, *pouvoir*, *bourger*.

11. Zaimki osobiste tak w daiącym, iako w oskarżaiącym, kładą się przed słowami, od ktorych są rządzone, ale imiona w tych spadkach kładą się za słowami; *j' aime mon frere*, kocham mego brata, *mon frere*, *m' aime*, moy brat mnie

ko-

kocha; *nous aimons nos amis*, kochamy naſzych przyiacioł; *nos amis nous aiment*, naſi przyiaciele nas kochaią; *j' ai donné à mon frere*, dałem moiemu bratu; *mon frere m' a donné*, moy brat mi dał.

12. Ale przy ſpoſobie roſkazuiącym y zaimki za ſłowem chodzą; a w pierwſzych dwu oſobach małey liczby, tak w Datywie iako w Akuzatywie, nie *me*, *te*, ale *moi toi*, kładzie ſię nap: *attendez moi*, czekaycie mnię; *ecoutez le*, ſłuchaycie go; *donnez lui*, daycie mu &c.

13. Kiedy ſię zaś kilka ſłow ciągiem kładzie w Imperatywie, to tylko po pierwſzym zaimek naſtępuie, a przed inſzemi poprzedzaią, y to ſię nie kładzie *moi toi*, ale *me te*; nap: *regardez moi*, & *me dites ce que vous avez fait*, patrz na mnie, a powiedz mi coś uczynił.

14. Dla umieiących łacinę przeſtroga iż Francuzi nie naśladuią Łacinnikow, ale Polakow mowiąc o rzeczach, ktore ſię biorą częściami, to ieſt nie przez oſkarżaiący to ſpadek iako poſpolicie, ale przez rodzący wymawiaią; nap: day drew, *donnez du bois*, przynieś wody, *apportez de l'eau*, ukroy chleba, *coupez du pain*; naley wina piwa &c: *verſer de la bierre* &c.

15. Inſtrument ktorym ſię iaka rzecz robi, wyrażaią przez propozycye *avec* albo *de*, kiedy Inſtrument ieſt, rzeczy niemey; nap: uderzył go kiem; *il a frappé avec un bâton*, albo *d'un bâton*.

16. Jeżeli zaś ieſt oſoba rzeczą inſtrumentalną, to ſię wyraża z propozycyą *par*, nap: dzieie ſię to Krolem, Senatorami, *cela ſe fait par le Roi*, *par les Senateurs*.

17. Imię czaſu wykładaią naſtępuiącemi formami:

mami: czekałem go trzy godziny, *je l' ai attendu trois heures*, albo *pendant trois heures*, albo *l'espace de trois heures*.

18. Imię miary kładą w rodzącym; nap: *haut de vingt coudes*, wysoki na 20. łokci, *large de cinq doits*, szeroki, na pięć palcow.

19. Na pytanie *zkąd*, Francuzi odpowiedaią przez Ablatyf bez żadney propozycyi, tylko z artykułem przyzwoitym; nap: z miasta *de la ville*, z Paryża *de Paris*, z ogroda *du jardin*.

20. Na pytanie *gdzie y dokąd*, kładą imię własne miasta w dawaiącym; nap: w Paryżu *à Paris*, do Paryża *à Paris*.

21. Własne zaś krainy kładą się przed tym pytaniem z partykułą *en*, nap: *en France*, we Francyi, y do Francyi.

22. Lecz pospolite imię na pytanie gdzie kładą z partykułą *dans*, nap: w niebie *dans le ciel*, w piekle; *dans l' enfer*, w mieście; *dans la ville*, w ogrodzie; *dans le jardin*. A na pytanie *dokąd*, albo czasem y na *gdzie*, odpowiadaią przez spadek dawaiący, tak: *au ciel* do nieba; *à l' enfer* do piekła, w piekle: *au jardin* do ogroda, w ogrodzie; *au lit* do łożka, w łożku; *à la ville* do miasta, &c.

13. Na pytanie *kiedy*, odpowiadaią przez mianuiący; nap: w przeszły tydzień *la semaine passée*, w przeszły miesiąc; *le mois qui vient*.

24. Słowo istotne, zażyte zamiast: *należy*, ma Datyf; nap: nie iest to moia rzecz; zamiast: nie mnię to należy; *Ce n' est pas à moi*. Jego to iest powinność albo do niego należy, *c' est à lui*.

25. Następuiące w przykładach rządzą u nich imię osoby, w spadku daiącym, okrom iednak

oskar-

oskarżaiącego, ieżeli go sens potrzebuie; nap: *demander quelque chose à quelqu'un* prosić kogo o co albo pytać; *apprendre quelque chose à quelqu' un*, nauczyć kogo czego; *enseigner lui*, nauczać kogo; *penser* albo *songer à quelque chose*, albo *de quelque chose*, myślić o czym; *rever*, bardzo myślić; *suppléer aux defauts*, nadgrodzić błędow; *insulter à quelqu' un*, naygrawać się z kogo, następować; *participer quelque choses*, dostać części z czego; *arriver à quelque lieu*, dopaść do iakiego mieysca.

26. Niektore zaś z czyniących y oddzielnych słow, maią u Francuzow Genityf, iako są te: *accoucher d' un enfant*, porodzić dziecię: *se mêler des affaires*, mięszać się w sprawy; *s' approcher de quelque lieu*, zbliżyć się do iakiego mieysca; *se repentir de sa faute*, żałować za swoy występek; *se saisir de quelque chose*, opanować co, poymować co; *se defaire de quelqu' un*, zbyć się kogo; *relever de quelqu' un* hołdować komu; *servir de l'instrument*, *de l'assaisonnement &c:* bydź instrumentem, zdać się do przyprawy &c.

27. *Jouer* znacząc: grać w co, rządzi Datyf; nap: *jouer à la paume*, *aux cartes*, *aux dez*, grać w piłkę, w karty *&c.* Znacząc zaś, grać na czym; rządzi Ablatyf; nap: *jouer du lut*, *du violon*, *de l' espinette*, *de la flute*, grać na lutni, na skrzypcach, na flecie. Znacząc zaś grać o co, rządzi Akuzatyf; na przyk: *que jouerons nous?* o co będziemy grać albo po czemu? *jouons dix ecus*, *pistoles*, *livres*, *tinfes &c:* o dziesięć albo po dziesięć talerow, pistolow, złotych, tynfow, &c.

28. *Prendre* z Datywem znaczy zawsze,

 wziąć

wziąć za: nap: *prendre à temoin à compagnon &c:* wziąć za świadka, za kompana.

29. *Changer* zamiaſt *troquer*, ſzuſtać ſię, zamieniać, zmieniać, ma oſkarżaiący; nap: *changer l'epée pour des piſtolets*, zamieniać ſzpadę za piſtolety. Znacząc zaś przemienić, rządzi rodzący; nap: *changer de chambre d' habit*, odmienić izbę ſuknią &c.

30. *Etudier* uczyć ſię czego, ma oſkarżaiący z przekładaniem *en*, nap: *etudier en droit*, *en Theologie*, *en Medecine*, uczyć ſię Prawa, Theologii, Medycyny.

31. *Se fier*, rządzi Datyf, albo z prepozycyą *ſur* albo *à* oſkarżaiący, tak: *ſe fier à Dieu*, *ou ſur Dieu*, ufać w Bogu.

32. Słowa znaczące cenę, maią dwa ſpadki oſkarżaiący bez prepozycyi: nap: *j' ai acheté ce cheval cent ecus*, kupiłem tego konia za ſto talerow; *vous eſtimez vôtre maiſon dix mille livres*, ſzacuiecie wasz dom dzieſięć tyſięcy złotych; *on vend le pain deux ſous*, przedaią chleb na dwa ſolidy. Może ſię też mowić *acheter* z przełożeniem *pour* nap: *acheter pour vingt francs*, kupić za dwadzieścia złotych.

33. Słowo cierpiące wyrażone przez uczeſtnictwo rządzi ſię tak, iak w Polſzczyznie z oddaiącym, ale nad to może mieć oſkarżaiący z przełożeniem *par*; nap: ieſtem umiłowany od Boga, opuſzczony od przyiacioł, wyſzydzony od ſzczęścia, *je ſuis aimé de Dieu*, *laiſſé des amis*, *chicané de la fortune* albo *par Dieu*, *par les amis*, *par la fortune*.

34. Słowa znaczące iaką paſſyą (to ieſt przymiot duſzy albo ciała) zgadzaią ſię tymże ſpo-

ſobem,

sobem, ale bez artykułu tylko z partykułą *de*; nap: *je suis tourmenté de douleur* albo *par douleur*, iestem strapiony boleścią.

35. Lubo każdą rzecz iednako można wyrazić słowem cierpiącym, iako y czyniącym; iednak Francuzi za kształtnieyszą szacuią, wyrażać przez słowa czyniące, chyba gdyby miała bydź iaka ekwiwokacya, to zażyć koniecznie trzeba cierpiącego: Styl zaś ieden w drugi, odmienia się tak, iako y w Polszczyznie, nap: Bog mnie stworzył, albo ia iestem stworzony od Boga, *Dieu m' a créé*, albo *je suis créé de Dieu.*

36. Chcąc Francuzi bardzo znacznie pokazać osobę ze słowem istotnym, kładą partykuły *c' est*, tak; *c' est moi, qui ai fait cela;* iam to uczynił, niby iam to iest: ktorym to uczynił; *c' est vous qui avez dit ces paroles;* tyś powiedział te słowa; *c' est vous* albo *ce sommes nous, qui avons donné cet avis*, myśmy to dali tę poradę. Ale w wielkiey liczbie trzecią osobę wyrażaią przez *ce sont*, nap: *ce sont nos amis, qui nous defendent*, nasi to przyiaciele co nas bronią.

37. Słowa oddzielne pospolicie w tych obu ięzykach rządzą Datyf. Jednak następuiące w przykładach rządzą u Francuzow imię osoby w oskarżaiącym; podchlebiać Panu, *flatter le maitre;* służyć Bogu, *servir Dieu*, sprzyiać przyiaciołom, *favoriser les amis.*

38. Nie osobiste *il n' est*, tę ma rożnicę od *il n' y a*, iż się nie kładzie *il n' y a*, kiedy następuie *point*, albo *que de;* nap: nie masz tak złego męża, ktoregoby dobra iego żona niezmiękczyła, *il n' est point un si mechant mari, qui ne s' adoucisse par sa bonne femme.* Nic nie trzeba, tylko się po-

kazać dzielnym; *il n' eſt que de ſe montrer genereux.*

39. *Uczeſtnictwa* czyniące naśladuią zgadzania słow od ktorych pochodzą.

40. *Uczeſtnictwo* cierpiące, ktore ſię też nazywa Supinem, niby wywrotkiem, iakoby coś na wznak wywroconego, ieſt prawdziwie Adjektywem; a przecię ſię poſpolicie nie odmienia, ani względem liczby, ani względem rodzaiu, będąc złożone z czaſu y słowa *avoir*, nap: *il a aimé*, on ukochał, *elle a aimé*, ona ukochała; *ils ont aimé*, oni ukochali; *elles ont aimé*, one ukochały.

41. Odmienia ſię zaś y akkomoduie ſię imieniu iſtotnemu, lub oczywiſtemu, lub domniemanemu w iedneyże z nim liczbie y rodzaiu, ieżeli ieſt zaimek przypominaiący albo oſobiſty w ſpadku oſkarżaiącym; nap: *le livre que j' ai lu*, księga ktorąm czytał; *la lettre que j' ai luë*, liſt ktorym czytał; *les livres que j' ai lus*, księgi ktorem czytał; *je l' ai cherché*, ſzukałem go; *je l' ai cherchée*, ſzukałem iey; *je les cherchés*, ſzukałem ich, to ieſt męſzczyzn; *je les cherchées*, ſzukałem ich, to ieſt niewiaſt.

42. Jeżeli zaś nie maſz zaimka w oſkarżaiącym, choć ieſt w dawaiącym, y choć ieſt imię w oſkarżaiącym, to ſię wywrotek nie odmienia; nap: *Dieu nous a donné ſon fils*, Bog nam dał ſwego ſyna. *Dieu nous a donné ſa grace*, Bog nam dał ſwoię łaſkę.

43. Nie odmienia ſię też kiedy po nim tuż naſtępuie imię przydatne, w iednym ſpadku z zaimkiem relatywem albo oſobiſtym; nap: *dans Adam Dieu nous a créé purs & innocens*, w Adamie

mie nas Bog ſtworzył czyſtych y niewinnych. *Et il nous a fait ſes enfans par le Batême*, y uczynił nas ſwemi ſynami przez Chrzeſt.

44. Także kiedy po nim naſtępuie nie ograniczony; nap: *je les ai vu écrire*, widziałem ich piſzących; *il nous a entendu parler*, ſłyſzał nas mowiących.

45. Ztąd łatwo wnoſić, czemu ſię *été* nie może odmieniać; albowiem zaimki, ktore go poprzedzaią, nie mogą bydź w oſkarżaiącym. Uczeſtnictwo zaś cierpiące, akkomoduie ſię liczbą y rodzaiem ſwoim imieniowi iſtotnemu; nap: *le livre a été lu*, księga była czytana; *la lettre a été luë*, liſt był czytany; *les livres ont été lus*, księgi były czytane; *les lettres ont été luës*, liſty były czytane.

46. Toż ſię dzieie y w Recyprokach nap: *Caton s' eſt tué ſoi même*, Kato ſię ſam zabił. *Lucrece s' eſt tuée*, Lukrecya ſię ſama zabiła.

NAUKA V.

O rodzaiach Imion iſtotnych albo Subſtantywow.

Reguła I.

IMiona Mężow, Aniołow, Bogow, Zwierząt; Imiona także Mieſiącow y dni tygodniowych, ſą rodzaiu Męſkiego.

Excepcya. Ztąd ſię odcinaią dni świat iakichkolwiek, ktore ſą rodzaiu niewieściego; na przykład: *la Sainte Martin*, dzień S. Marcina; *la Tous-Saints*, dzień Wſzyſtkich Swiętych.

II. Imiona drzew ſą Męſkie, odciąwſzy; *la palme* palmowe drzewo.

III.

III. Imiona Owocow ſą niewiesćie, nap: *une pomme* iabłko.

Excepcya.

Cytron, *Cytryna.*	Limon, *Limonia.*
Marron, *Wielki kaſztan.*	Coin, *Pigwa.*
Raiſin, *Jagoda.*	Concombre, *Ogorek.*
Abricot, *Morela.*	Oignon, *Cebula.*
Champignon, *Grzyb.*	Raifort, *Chrzan.*
Melon, *Melon.*	Gland, *Zołądź.*

Te wſzyſtkie ſą rodzaiu Męſkiego.

IV. Imiona Adjektywa wzięte za Subſtantywa ſą Męſkie: nap: *l' utile* rzecz potrzebna, *l'honete*, przyſtoyna, *le haut*, wyſoko, *le bas*, niſko.

V. Imiona Kroleſtw, Krain, y Miaſt, ſą także Męſkie, nap: *Dannemarc*, Dania, *le Languedoc*, Langwedocya, *le Poitou*, Piktawia, *Paris*, Paryż, *Leopol*, Lwow.

VI. Imiona Bogin, Niewiaſt, y Nauk, ſą niewieście, nap: *Junon* Juno, *Philosophie* Filozofia.

VII. Zakończone na b, c, d, é akcentowane f, g, i, l, m, n, p, r, s, t, u, z, ſą Męſkie, nap: *plomb* ołow, *trafic* kupczenie, *pied* noga, *pré* łąka, *oeuf* jaie, *ſang* krew, *joug* iarżmo, *appui* podpora, *fil* nic, *renom* ſława, *vin* wino, *drap* ſukno, *fer* żelazo, *excés* wyſtępek, *Salut* Zbawienie, *couteau* noż, *nez* nos.

Excepcye do każdey litery.

Moitié połowa, *la Franche Comté* Hrabſtwo Burgundſkie; y zakończone na *té*, pochodzące od łacińſkich zakończonych na *tas*, iako, *Volonté* wola, *ſanté* zdrowie, *dignité* godność, *Majeſté* Majeſtat. O tey literze więcey ſię doczytaſz niżey.

Od *f*. *Clef* klucz, *nef* okręt, *ſoif* pragnienie.

Od *i*.

Od *i*. *Foi* wiara, *loi* prawo, *paroi* ściana, piſzą ſię też przez ipſylona.

Od *m*. *Faim* głod.

Od *n*. Zakończone na *çon*, *ion*, *ſon*, nap: *leçon* lekcya, *action* ſprawa, *moiſſon* żniwo, *raiſon* przyczyna, *maiſon* dom, y wſzyſtkie ktore pochodzą od łacińſkich zakończonych na *oi*, nap: *correction* poprawa, *execution* exekucya, ſą niewieście, inſze zaś ktore nie maią podobieńſtwa do łacińſkiego, iako to: *poiſſon* ryba, *poiſon* trucizna, *morion* przyłbica, *baſtion* ſzaniec, y te: *main* ręka, *fin* koniec, ſą rodzaiu Męſkiego.

Od *r*. *Mer* morze, *cuiller* łyſzka, *chair* mięſo, *cour* dwor, *tour* wieża. Także zakończone na *eur*, iako *hauteur* wyſokość, *blancheur* białość, y inſze maiące podobieńſtwo z łacińſkiemi zakończonemi na *or* y *do*, iako *douleur* boleść, *erreur* błąd, *chaleur* ciepło, *palleur* bladość, *longueur* długość, *largeur* ſzerokość, ſą rodzaiu niewieściego. Te zaś od wyliczonych znowu ſię excypuią: *honneur* ſława, *bonheur* ſzczęśliwość, *malheur* nieſzczęście, *labeur* praca, *coeür* ſerce, ſą rodzaiu Męſkiego.

Od *s*. *Une fois* raz, *vis* kluba, *brebis* owca, *fourmis* mrowka, *ſouris* myſz.

Od *t*. *Dent* ząb, *foret* las, *part* część, *nuit* noc, *mort* śmierć, *part* związek, *jument* klacza, *huche* dzieża.

Od *u*. *Vertu* Cnota, *glu* lep, *tribu* pokolenie, *eau* woda, *peau* ſkora.

VIII. Zakończone na *x*, ſą Niewieście, nap: *paix* pokoy, procz *prix* zapłata, *choix* wybor.

IX. Zakończone na *e*, ſą rodzaiu Niewieściego, nap: *Egliſe* Kościoł; takich ieſt naywięcey, ale

ale odcinaiących się iest nie mało, ktore tu kładę według porządku Alfabetu, ostatka się douczać długim używaniem trzeba.

Age, wiek.
Abime: otchłań.
Acte, sprawa.
Ambre, bursztyn.
Arbitre, zdanie.
Artifice, konszt.
Avantage, zysk.
Auditoire, zgromadzenie ludzi do słuchania.

Bagage, tłomoki.
Balustre, ganek.
Benefice, dobrodzieystwo.
Beurre, masło.
Brame, kliy.
Blâme, nagana.
Blanchissage, bielenie.
Bonace, spokoyność morza.
Branle, chwianie się.

Caducée, laska pasterska.
Calibre, linia w puł dzieląca.
Cantique, kantyczki.
Caprice, popędliwość.
Caractere, charakter.
Carnage, zaboystwo.
Carosse, kareta.
Casque, przyłbica.
Catharre, katar.
Catalogue, regestr.
Centre, centrum.
Cercle, cyrkiel.
Cable, lina okrętowa.
Change, zamiana.
Chancre, ogień piekielny.
Chapitre, rozdział.
Charrage, powoz.
Charme, omamienie.
Chasse-marée, rybak morski.
Chaume, żdżbło.
Chef d'Euvre, pokazanie dzieła wielkiego.
Cierge, stoczek.
Cimeterre, miecz.
Cimetiere, cmentarz.
Cloitre, zamknięcie.
Coche, woz.
Comble, gromada czego.
Coffre, skrzynka.
Colloque, rozmowa.
Conté, rachunek.
Commerce, społkowanie.
Concile, koncylium.
Conclave, izdebka.
Coupe-gorge, mieysce zaboystwa.
Coutre, lemiesz.
Crane, Kalwarya.
Crible, sito.
Crocodile, krokodyl.
Coude, łokieć to iest w ręku kość.
Courage, umysł odważny.
Couvercle, pokrywka.

Cuivre,

Cuivre, miedź.
Cure-oreille, Instrument do chędożenia uszu.

Diocese, Diecezya.
Doute, wątpliwość.

Emplatre, plaster.
Epitaphe, Epitafium.
Epithete, przydatek.
Epithalame, małżeński przypis.
Espace, przeciąg.
Exercice, zabawa albo ćwiczenie.
Exorde, początek.
Perce-oreille, instrument do przekalania dziur w uszach.
Porte-feuille, instrument na listy, teka.

Faite, wierzchołek.
Fantôme, fantazma to iest mara.
Fleuve, rzeka.
Foye, wątroba.

Gage, zastaw.
Genre, rodzay.
Germe, prątek.
Geste, ruszanie reką.
Gite, łoże.
Glaive, miecz.
Globe, kula.
Golfe, łono morskie.
Goufre, zakręt.

Hale, tchnienie albo ogorzelina.
Havre, port.
Hemisphere, puł okrągłości.
Hemistiche, puł wiersza.
Heritage, dziedzictwo.
Hermitage, pustelnicze mieszkanie.
Hommage, oddanie daniny na znak poddaństwa.
Horoscope, horoskop.
Huile, oley.

Jeune, post.
Intervalle, przedział.

Langage, mowa ktorego ięzyka.
Lange, sukno.
Leurre, powab.
Libelle, książeczka.
Linge, prześcieradło.
Lumiaire, iasność.
Lustre, błysk.

Manege, końska szkoła.
Marbre, marmur.
Melange, mięszanina.
Menage, gospodarstwo.
Mensonge, kłamstwo.
Message, poselstwo.
Meuble, sprzęt.
Miracle, cud.
Modele, forma.
Monde, świat.
Mariage, małżeństwo.
Martyre, męczeństwo.
Masque, larwa.

Mon-

Monnopole, skład na iednym tylko mieyscu.
Muste, nos ptaka drapieżnego.
Murmure, szemranie.
Muscle, muskoł.
Mystere, taiemnica.

Negoce, sprawowanie.
Navire, okręt.
Nombre, liczba.

Obstacle, zawada.
Ongle, pazur.
Opprobre, sromota.
Oracle, Boszkow Pogańskich wyrok.
Oratoire, Oratorium.

Partage, podział.
Parterre, plac ziemi porownaney, albo kwiatami sadzoney.
Participe, uczestnictwo.
Passage, przeyście.
Peigne, grzebień.
Pelerinage, pielgrzymstwo.
Pinacle, ganek.
Platre, gips.
Pleige, rękomia.
Pole, ieden z polow na Niebie.
Portique, przysionek.
Potage, polewka.
Pouce, naygrubszy palec u ręki.
Preambule, poprzedzanie
Precipice, przepaść.
Pretexte, obłuda, przyczyna.
Principe, początek.
Privilege, przywiley.
Prodige, dziwowisko.
Proverbe, pzzysłowie.
Pseaume, psalm.
Pucelage, panieństwo.

Ramble, lędźwia.
Ravage, spustoszenie.
Refuge, ucieczka.
Regime, rząd.
Registre, regestr.
Regne, krolowanie.
Reproche, wyrzucanie na oczy, to iest przygana.
Reste, ostatek.
Rhime, ryma.

Sable, piasek..
Sacrifice, ofiara.
Tabernacle, przybytek.
Ventre, brzuch.
Zele, żarliwość.
Zodiaque, zodiąk.

CZĘSC III.

CZĘSC TRZECIA
ENTRETIENS
OU
DISCOURS FAMILIERS.

ROZMOWY
ALBO
DYSKURSA POSPOLITE.

PREMIER DISCOURS.

Prur faire une viſite le matin.

MOnſieur eſt il levé ?
Non Monſieur, il eſt encore couché.
Dort-il encore ?
Non Monſieur, il eſt éveillé.
Peut-on entrer en ſa chambre.
Oüi, Monſieur, Vous le pouvez.
Bon jour Monſieur.
Comment vous portez vous ?
Fort bien pour vous rendre ſervice.
Et vous Monſieur ?

Com-

Comme vous voiez Monsreur, prêt à vous rendre service.
Je vous suis bien obligé, Monsieur, de l'honneur que vous me faites de venir si matin me rendre visite.
Quoi Monsieur vous croiez-donc qu'il est matin?
Il me semble qu' il n' est pas tard.
Qu'elle heure croiez vous, qu'il est?
Je crois qu'il n'est pas encore huit heures.
Comment huit heures, il en est plus de dix?
Il est vrai que je me couchai hier fort tard.
A quelle heure vous étes vous couché?
Il étoit plus de trois heures après minuit.
Et que fîtes vous donc après soupé?
Nous jouâmes aux cartes.
Vous jouâtes, Et avec qui?
Avec des Cavaliers qui souperent avec nous.
Et qui étoient ces Cavaliers?
C' étoient tous des Etrangers.
Qui a gagné?.
J'ai gagné dix ducats.
C' est fort beau, Vous avez eu du bonheur.
Et qui a perdu?
Un de ces Cavaliers a perdu quatre ducats, & l' autre en a perdu six
Les autres n' ont ni gagné ni perdu.
Et bien! voulez Vous donc vous lever?
Tout à l' heure Monsieur, je m'en vais me lever.
Y-a-t-il là quelqu' un?
Que vous plaît-il Monsieur?
Allons vîte, donnez moi mes habits, que je m'habille.
Quel habit voulez-vous mettre aujour-d' hui?
Celui que j' avois hier.

Mon-

Monsieur excusez s'il vous plait, que je ne fais pas de façons avec vous, que j'en agis si librement avec vous.

Ce n'est pas avec moi qu'il faut faire des cérémonies.

Et bien Monsieur me voilà prêt, où irons nous?

Nous irons premierement à l'Eglise, & puis nous viendrons dejeûner.

Allons nous-en à la Paroisse, il s'y dit des Messes à tout moment.

PIERWSZY DYSKURS.

Do oddania wizyty ranney.

JEgo Mość wstał iuż?

Nie Mości Panie ieszcze leży.

A śpi ieszcze?

Nie Mości Panie, iuż się obudził?

A może wniść do iego Pokoiu?

Możesz WMość MM. Pan poyść.

Dobry dzień Mości Panie.

Jak się WW. MM. Pan masz.

Bardzo dobrze do usług WW. MM. Pana.

A WM. MM. Pan?

Jak mnie WM. MM. Pan widzisz gotowego, służyć WM. MM. Panu.

Jestem wielce obligowany WM. MM. Panu, żes raczył tak rano mnie uczcić wizytą swoią.

A coż Mci Panie, to WM. MM. rozumiesz że bardzo rano?

Widzi mi się że nie pozno, że ieszczę rano.

Ktorą WM. MM. Pan rozumiesz bydź godzinę.

Rozu-

Rozumiem, że ießcze osmey godziny nie maß.
Iako osma godzina? ieſt iuż więcey niż dzieſiąta.
Prawdziwa to, żem ſię wczora bardzo pożno układł.
O ktorey ſię WM. MM. Pan godzinie układł?
Było więcey niż o trzeciey po połnocy.
A coż tedy WM. Pan po wieczerzy robił?
Graliśmy w karty.
Graliście WM. MM. PP. a z kim?
Z Kawalerami co z nami wieczerzą iedli.
A co za Kawalerowie byli?
Byli wßyſcy Cudzoziemcy.
Ktoż wygrał?
Jam wygrał dzieſięć czerwonych złotych.
Bardzo to piękna, miałeś WM. M. P. ßczęście.
A ktoż przegrał?
Jeden z tych Kawalerow przegrał cztery czerwone złote, a drugi przegrał ßeść.
Inſi zaś ani wygrali, ani przegrali.
Nuż tedy! chceß WM. MM. Pan wſtać.
Zaraz Mości Panie wſtanę.
Jeſt tam kto?
Czegoż WM. MM. Pan potrzebuieß?
Nuże prędko, daycie mi ſuknie, niech ſię ubiorę.
Ktore WM. MM. Pan chceß dziś ſuknie wdziać.
Te co wczora miałem.
Mości Panie przebacz WM. MM. Pan z kaſki ſwoiey, że żadnych nieczynię z WM. MM. Panem ceremonii, że ſię z WM. MM. Panem tak beſpiecznie obchodzę.
Nie zemną trzeba ceremonie czynić.
Jużem gotow Mości Panie, gdzie poydziemy?
Poydziemy nayprzod do Kościoła, a potym przyidziemy na śniadanie.

Podźmy

Podźmy do Fary, tam się Msze ustawicznie odprawuią.

SECOND DISCOURS.

Du dejeûné, & du diné.

MOnsieur faites moi l' honneur de dejeûner avec moi, je Vous en prie.

Monsieur, je Vous remercie, car si je dejeûnois, je ne pourrois pas diner.

Puisque cela est ainsi Monsieur, je commenderai qu' on donne tout à l' heure à diner.

Mais pourtant nous pourrons bien manger une tranche de ce jambon en attendant le diné, & un verre de vin. boire

Il n' y a rien, Monsieur, que je ne fasse pour vous plaire.

Mangeons aussi une de ces saucisses, elles ont la mine de n'étre pas mauvaises.

Monsieur, tout cela est fort bon.

Pierre, apportez-nous du vin & nous en versez, ensuite vous irez mettre le couvert.

Donnez du vin à Monsieur premierement.

Goûtez Monsieur de ce vin, je ne sai pas comme il vous plaira?

Qu' en dites vous Monsieur?

Il est très bon Monsieur.

Pierre couvrez cette autre table, & allez faire apporter le diné s' il est prêt.

Il me semble qu' il est bientôt midi.

Monsieur il est midi sonné.

Qu' on se depêche donc de donner à diner.

Le

Le diné eſt ſur la table, Monſieur.
Fort bien nous irons manger.
Aſſoiez Vous là Monſieur, s' il Vous plait.
Monſieur, c' eſt la place du Maitre de la maiſon, & ce ſeroit une incivilité à moi, que de m' y mettre, & je vous prie Monſieur de ne faire aucune cérémonie avec moi, & de vous aſſoir dans vôtre place.
Mais Monſieur, je vous prie, faites moi le plaiſir de vous mettre dans cette place.
Non Monſieur, c' eſt une choſe que je ne ferai point, mais vous me permettrez de me mettre ici.
Et bien Monſieur, faites ce qu' il vous plaîra.
Jacques, d' où vient que vous n' avez pas donné des ſerviettes blanches.
Monſieur, elles ſont encore chez la Blanchiſſeuſe.
Pourquoi ne les avez vous pas apportées? ne ſaviez vous pas, que je devois avoir aujour-d' hui compagnie?
Monſieur, elles étoient encore moüillées, la blanchiſſeuſe n' a pas eu le tems de les ſecher.
Ces cuilliers ne ſont pas nettes, ni les fourchetes, ni les couteaux, je n' aime point la malpropreté.
On les a nettoïé Monſieur, devant que de les mettre ſur la table.
Elles ſont bien mal nettoiées.
Mangeons Monſieur, du potage, (de la ſuoppe) pendant qu' il eſt chaud, je ne ſais pas s' il eſt à votre goût.
En verité Monſieur, il eſt excellent; mais il eſt bien chaud, & je me ſuis bien brûlé ſans rien dire.
Prenez-en ſur Vôtre aſſiette, il ſe refroidira plutôt.
Pier-

Pierre, ôtez ce plat & apportez le boüilli; donnez une autre assiette à Monsieur.
Versez de la bierre, & puis Vous irez querir du vin.
Monsieur prenez de ce qu' il Vous plaira, cette piece de boeuf a la mine d' étre bonne.
Monsieur, ne Vous embarassez point de moi, je ne suis pas une personne à me faire du tort.
Je Vous en prie Monsieur, faites comme chez Vous: quand je prie un ami, je le prie de bon coeur, & je n'ai point plus grand contentement, que quand il en agit confidement avec moi.
Pierre, avec Vous apporté du vin?
Oui, Monsieur.
Rincez premierement les verres & nous en verser, & puis vous irez nous querir d'autres plats.
Ce ragoût n'est pas mauvais, mangez en Monsieur.
Donnez moi un verre de vin.
Monsieur: je bois à Vôtre santé.
Je Vous remercie très humblement Monsieur, (je Vous rend graces.)
Otez ce boüilli, & apportez le rôti, & la fricassée de poulets.
Aprez diné nous irons faire un tour de promenade, (nous irons à la promenade.)
Très volontiers Monsieur.
Excusez Monsieur la pauvre chere, (ou, le pauvre traitement) que je vous ai fait.
Monsieur Vous Vous moquez donc de moi, car Vous m' avez traité en Roi.

DYSKURS DRUGI.

O śniadaniu y Obiedzie.

MOści Panie uczyń mi WM. M. Pan ten honor ze mną śniadanie zieść, uniżenie proßę.
Dziękuię WM. M. Panu nie mam tego zwyczaiu śniadania ieść, bo kiedybym iadł śniadanie, tobym nie mogł obiadu ieść.
Ponieważ tak ieſt M. Panie, to rozkażę żeby zaraz obiadł dano.
Ale przecię możemy zieść ukroiwßy ßtuczkę tey ßynki nim obiadł będzie, y kieliſek wina wypić.
Nie maß nic M. Panie cobym nie uczynił dla upodobania WM. M. Pana.
Ziedzmy tedy iednę kiełbaſę, widzą ſię bydź nie złe.
Mości Panie, wßyſtko to bardzo dobre.
Pietrze, przynieście nam wina, y naleycie, potym poydziecie do ſtołu nakryć.
Daycie wprzod wina Jegomości.
Skoßtuy WM. M. Pan tego wina; niewiem iako ſię będzie podobało?
Co WM. M. Pan mowiß o nim?
Jeſt bardzo dobre M. Panie.
Pietrze, nakryicie tamten ſtoł, a podźcie, żeby obiad dano ieżeli gotowy.
Widzi mi ſię że iuż nie daleko południa.
Mości Panie iuż biła dwunaſta.
Niechże tedy prędko daią ieść.
Już ieſt obiad na ſtole M. Panie.
Bardzo dobrze poydziemy ieść.

Siedź

145

Siedź WM. M. Pan tam z łaski swoiey.
Jest to M. Panie mieysce gospodarskie, byłaby to moia niepolityka tam usieść, y proszę WM. M. Pana, żeby żadney nieczynić zemną ceremonii, y żebyś WM. M. Pan na swoim usiadł mieyscu.
Ale M. Panie, proszę o tę łaskę abyś na tym tu mieyscu usiadł.
Nie M. Panie, iest to rzecz ktorey nie uczynię, ale pozwolisz mi WM. M. Pan tu usieść.
Uczyń W. M. Pan tedy iak się W. M. Panu podoba.
Jakubie, czemużeście niedali białey serwety.
Mości Panie ieszcze są u praczki.
Czemużeście ich nieprzynieśli, alboście niewiedzieli, że miałem dziś mieć gości?
Mości Panie były ieszcze mokre, Praczka czasu nie miała ich ususzyć.
Te łyszki nieumyte, ani widelce, ani noże, a ia nieochędostwa nielubię.
Umyto ie M. Panie, pierwey niż ie na stole położono.
Bardzo zle są umyte.
Jedzmy M. Panie potaż poki iest ciepły, niewiem ieżeli przypadnie do smaku W. M. Panu.
Prawdziwie M. Panie iest bardzo dobry, ale bardzo ciepły, y oparzyłem się dobrze, nic nie mowiąc.
Weź WM. M. Pan na talerz swoy, prędzey ostygnie.
Pietrze zdymcie tę misę, y przynieście sztukę mięsa: daycie Jegomości talerz inszy.
Naleycie piwa, a potym podziecie po wino.

Mości Panie weź WM. M. Pan co się będzie podobało, widzi się ta ſztuka mięſa bydź dobra.

Nieturbuy się WM. M. Pan o mnie, nie ieſtem taki cobym ſobie krzywdę uczynił.

Proſzę WM. M. Pana, uczyń WM. M. Pan iakby u ſiebie ſamego; kiedy przyiaciela upraſzam, z ſzczerego serca go proſzę, y nie mam większego ukontentowania, iako kiedy beſpiecznie ſobie zemną poczyna.

Pietrze, iużeście wina przynieśli?

Już Mości Panie.

Umyicie nayprzod kieliſzek, y naleycie nam, a zaraz poydziecie po inſze potrawy.

Ta potrawa nie zła, iedz WM. M. Pan.

Daycie mi wina kieliszek.

Za zdrowie WM. M. Pana piię.

Uniżenie WM. M. Panu dziękuię.

Weźcie ztąd te warzone potrawy, a przynieście pieczyſte y frykas z kurcząt.

Po obiedzie poydziemy na ſpacyer, (na przechadzkę.

Bardzo dobrze M. Panie.

Przebacz WM. M. Pan, żem WM. M. Pana na tak lichy proſił traktament.

Zartuieſz W. M. M. Pan tedy ze mnie, boś mnie W.M. M. Pan po Krolewſku prawie traktował.

TROISIEME DISCOURS.

Entre deux amis, qui ſe rencontrent.

MOnſieur Vôtre très humble ſerviteur.

Monſieur je ſuis le Vôtre de tout mon coeur.

Que

Que nous apprenez Vous de nouveau? que dit-on de nouveau? ne ſavez Vous rien de nouveau?

Je n'ai pas encore lu la gazette, & je n'ai rien entendu.

Que dit-on en Cour?

On dit que le Roi doit partir bien-tôt; mais on ne ſait point où il doit aller.

Ne parle-t-on point de guerre?

Non, au contraire, on parle de la paix?

Croiez Vous que nous aurons la paix?

On le dit, c'eſt un bruit tout commun.

J'ai oüi dire moi, que la Ville de N. eſt aſſiegéé.

On le diſoit, mais cela n'eſt pas vrai.

Venez Vous-en avec moi Monſieur, je Vous en prie, ſi Vous n'avez pas d'affaires qui Vous retiennent.

Fort bien Monſieur; Vous puis-je ſervir en quelque choſe?

Nous irons chez un Marchand de Drap.

Voulez Vous achêter du drap?

Oüi Monſieur, j'ai envie d'en achêter.

Et bien nous irons en choiſir.

TRZECI DYSKURS.

Między dwiema Przyiaciołmi, ktorzy ſię z ſobą potykaią.

UNiżony ſługa WM. M. Pana.

Y iam WM. M. Pana z uprzeymego affektu.

Co nam WM. M. Pan powieſz nowego? co ſłychać nowego? nie maſz WM. Mość Pan co nowego?

Nie

Nie czytałem ießcze gazet, nic nie słyßałem.
Co mowią u Dworu?
Mowią że Krol ma prędko wyieżdżać: ale nie wiedzą gdzie ma p iechać.
A o woynie nie gadaią?
Nic, y owßem o pokoiu gadaią.
Rozumieß WM. M. P. że pokoy będziemy mieli?
Tak mowią, iak o tym y wßędzie słychać.
A iam to słyßał że Miasto N. iest oblężone.
Słychać było, ale to nie prawda.
Podź WM. M. Pan zemną uniżenie proßę, ieżeli WM. M. Pan nie maß zabaw, ktoreby WM. Pana zatrzymywały.
Bardzo dobrze Mości Panie, a mogę WM. M. Panu w czym usłużyć?
Poydziemy do Sukiennika.
Chceß WM. M. Pan sukna kupić?
Tak iest Mości Panie, życzę sobie kupić.
Toc tedy poydziemy ie wybierać.

QUATRIEME DISCOURS.

Pour achêter

MOnsieur, montrez nous un bon drap d'Hollande.
De quelle couleur en voulez Vous?
D'un beau cramoisi.
Voiez Monsieur, si celui-ci Vous plaira.
La couleur me plait assez, mais le drap est un peu foible.
Montrez-en des meilleurs que Vous aïez.

Tenez

Tenez Monſieur, voila un des beaux & bons draps qu'il y ait dans la ville.
Ce drap-là me plait. Combien en voulez vous de l'aune? (combien l'aune?)
Je ne peux pas le donner à meilleur marché, qu'à trois êcus.
C'eſt trop, je ne Vous en donnerai que deux.
Je ne peux pas Monſieur, j'y perdrois.
Voulez Vous que je vous diſe la verité, je ne ſuis pas accoutumé à marchander, dites moi, je vous prie, le dernier prix, (le dernier mot.)
Je Vous l'ai dit Monſieur, il n'y a pas chelon à rabatre.
Et bien, je ne Vous en donnerai que quinze francs car il ne vaut pas d'avantage.
Voïez Monſieur la qualité de ce drap, & Vous avouerez qu'il eſt à bon marché.
Je ne Vous en donnerai pourtant pas trois êcus.
J'en rabattrai fort peu, Vous m'en donnerez dix ſept tynſes.
Non Monſieur, Vous n'en aurez que quinze, voiez ſi Vous le donnerez pour cela ou non.
Combien Vous en faut-il d'aunes Monſieur?
Coupez m'en dix; & meſurez bien.
Tenez Monſieur, Vous avez de bon drap, & bonne meſure.
Combïen Vous faut-il pour cela?
Il me faut cent cinquante tynſes.
Tenez voila treize ducats, rendez moi mon reſte.
Voilà un ducat, qui n'eſt pas de poids, donnez m'en un autre.
Tenez en violà un autre. A Dieu Monſieur.
Monſieur Vôtre très-humble ſerviteur, je vous prie de venir une autrefois chez nous.

CZWARTY

CZWARTY DYSKURS.

Do kupowania.

MOści Panie pokaß nam WM. M. Pan dobrego ſukna Hollenderſkiego.
Jakiegoż WM. M. Pan chceß koloru?
Pięknego karmazynowego.
Obacz WM. M. Pan ten ieżeli ſię upodoba.
Doſyć mi ſię kolor podoba, ale ſukno ieſt trochę ſłabe.
Pokaż WM. P. iako naylepße maß.
Maß W. M. Pan naypięknieyße y naylepße ſukno iakiego w mieście nie maß.
Podoba mi ſię to ſukno. Wiele Wmość chceß za łokieć? (co za łokieć?)
Nie mogę go taniey dać od trzech talerow bitych.
Nazbyt to drogo, nie dam Waßmości tylko dwa.
Nie mogę Mości Panie, bobym tracił.
Chceß WM. M. Pan, żebym W. Mości prawdę powiedział, nie mam tego zwyczaiu targować ſię, powiedz mi Wmość ſłowem od czego nie może będź.
Jużem W. M. Panu powiedział, nie mogę y ßeląga odciąć.
A to nie dam W. mości tylko pietnaście złotych, bo nie koßtuie więcey.
Obacz W. M. Pan co za gatunek tego ſukna a przyznaß W. M. Pan że tanio.
Nie dam iednak W. mości trzech talerow bitych.
Mało co z tego wytrącę, daß mi W. M. Pan ſiedmnaście tynfow.
Nię będzieß W. M. Pan miał tylko piętnaście, patrz

patrz Waßmość ieżeli W. mość daſz za to, albo nie.

Wiele W. M. Panu trzeba łokci?

Ukroy mi W. mość 10. łokci, a dobrze W. mierz.

Maß W. M. Pan y dobre ſukno, y dobrą miarą.

Wiele W. mości za to należy.

Przychodzi mi za to ſpięćdzieſiąt tynfow.

O to maß W. mość trzynaście czerwonych złotych, odday mi W. mość reßtę.

Ten czerwony złoty nie ieſt ważny, day mi W. M. Pan inßy.

Naż W. mości inßy, bądź W. M. Pan łaſkaw.

Sługa uniżony W. Mości Panu, proſzę W. M. Mościom Pana drugi raz niemiiać.

CINQUIEME DISCOURS.

Pour ſe faire un habit.

IL me faut à cette heure trouver un bon Tailleur, qui me faſſe bien mon habit.

Allons Monſieur; je Vous menerai chez celui qui m'a fait mon habit, c'eſt un habile homme dans ſon métier.

Demeure t-il loin?

Non, voilà ſa maiſon. Entrez Monſieur.

Entrez Monſieur le premier, vous qui le connoiſſez.

Le Maitre eſt il au logis?

Oüi Monſieur que Vous plait-il?

Monſieur, me pouvez Vous faire mon habit pour les fétes?

Pour-

Pourquoi non Monsieur, j'ai des ouvriers assez, pour vous le livrer, quand Vous le souhaitterez.
Prenez ma mesure, & ne me faites pas mon habit si êtroit & qu'il soit bien cousu; je ne veux pas non plus qu'il soit trop large, mais qu'il soit comme il faut.
Vous serez content Monsieur, & Dimanche sans faute Vous aurez vôtre habit.
Quelle garniture voulez Vous mettre sur vôtre habit.
Une garniture d'or ou d'argent?
Envoïez la moi demain, je Vous en prie.
Je n'y manquerai pas, je m'en vais de ce pas l'achêter.
Laissez s'il Vous plait trois écus pour la doublure, pour la soie, & pour les boutons.
Tenez les voilà. A Dieu, vôtre serviteur.

PIĄTY DYSKURS.

O roskazaniu suknie sobie zrobić.

TRzeba mi teraz dobrego znaleść Krawca, ktoryby mi dobrze zrobił suknią.
Podźmy M. Panie, zaprowadzę W. mego M. Pana do tego, ktory mi suknią zrobił, iest on dobry Rzemieślnik.
A daleko on mieszka?
Nie daleko, o to dom iego, podź W. Mć Pan.
Podź W. moy Mości Pan wprzod, kiedy go W. moy Mość Pan znasz.
A iest Pan w domu?

Jest

Jest Mości Panie, czego W. M. Pan potrzebniesz?
Mości Panie, a możesz mi W. Mość suknią zrobić na święta?
Czemu nie Mości Panie, mam czeladzi dosyć, żebym W. Mości Panu oddał, kiedy sobie W. M. Pan życzysz.
Weź mi W. mość miarę, a nie zrob mi W. mość ciasno, niech będzie dobrze usſyta, niechcę także żeby była bardzo szeroka, ale żeby była tak iak trzeba.
Będziesz W. M. Pan kontent, a w Niedzielę zapewne będziesz W. M. Pan miał swoię suknią.
Co za garniturę (potrzeby) chcesz W. M. Pan mieć na swoie suknie.
Potrzeby złote, albo srebrne?
Przyślij ie mi W. Mość Pan iutro proszę.
Przyszlę zapewne, y zaraz idę ie kupić.
Zostaw W. Mość Pan z łaski swoiey trzy talery bite na podszewkę, iedwab, y guziki.
O to masz ie Waszmość, uniżony sługa.

Le Tailleur rapporte l'habit.

Monsieur soiez le bien venu; apportez Vous mon habit?
Oüi Monsieur.
Vous étes un homme de parole, il me faut essaïer cet habit.
Essaiez le Monsieur.
Il me semble un peu court.
Non Monsieur, il est comme il faut, il Vous sied fort bien.
Ces manches-là me paroissent étroites.

C'est

C'est présentement la mode, on les porte étroites.
Que dites Vous de ma garniture?
Elles est très belle & fort riche.
Combien Vous faut-il pour la façon?
Il me faut six écus.
Tant que cela?
Monsieur ce n'est pas trop, il y a bien de l'ouvrage à un tel habit.
Tenez voilà vôtre argent.
Je vous remercie Monsieur, une autre fois vous n'avez qu'a commander, & aussi-tôt vous serez servi.

Krawiec suknią odnosi.

MOści Panie witam W. mości, (radem W. mości) przyniozłeś W. mość moię suknią?
Przyniozłem Mości Panie.
Jesteś W. mość słowny człowiek, trzeba mi iey sprobować.
Sprobuy W. moy Mościwy Pan.
Widzi mi się trochę krotka.
Nie krotka Mości Panie, iest właśnie iak należy, bardzo pięknie W. memu Mośm Panu przystoi.
Widzą mi się te rękawy ciasne.
Teraźnieysza to iest moda, noszą ie ciaśnieysze.
Co W. mość mowisz o moiey garniturze?
Jest bardzo piękna y bogata.
Co W. mości trzeba za robotę? (wiele W. mości przychodzi za robotę?
Przychodzi mi sześć talerow bitych.
Tak wiele (tak siła?)
Nie siła to Mości Panie, iest siła roboty koło takiey sukni.

Naż W. mości pieniądze.

Dziękuię W. mości Panu, drugi raz tylko W. M. Pan rozkaż, a zaraz W. memu M. Panu służyć będziemy.

SIXIEME DISCOURS.

Entre deux Soeurs.

MAdame je Vous donne le bon jour; comment avez Vous paſſé la nuit, avez Vous bien dormi?

Pas trop bien ma Soeur, je n'ai pas bien dormi cette nuit; Et qui Vous amena ici ſi matin?

Vous croiez donc Madame qu'il eſt matin? faites ſeullement ouvrir vôtre rideau, & vous verrez que vous étes une pareſſeuſe.

J'en conviens, mais Vous étes grandement matinale; quels ſont vos deſſeins?

Lorsque Vous ſerez habillée, je Vous le dirai.

Y-a-t-il long têms que Vous étes lévée?

Non, je viens de me lever; & auſſi-tôt que j'ai été levée, je ſuis venuë ici.

Et bien me voilà habillée, qu'avez Vous à me dire?

Rien autre choſe, ſi non que je ſuis venuë Vous dire qu'il y a aujour-d'hui indulgence aux Capucins, & Vous prier d'y vouloir bien venir.

Très volontiers; je m'en vais faire mettre les chevaux au caroſſe.

Y-a-t-il là quelqu'un?

Que ſouhaitez Vous Madame?

Commandez qu'on attelle les chevaux au caroſſe.

On

On a deja attelé, le carosse est devant la porte.
Montons en carosse, montez ma Soeur.
Madame je monterai après Vous.
Faites comme il Vous plaira.
Cocher, nous irons aux Capucins.
Est-ce deja ici l'Eglise des Capucins?
Oüi Madame, descendons de carosse.
Voilà bien du monde, je ne sai comme nous pourrons entrer.
Petit garçon, marchez devant, & faites un peu ranger ce monde.
Allez vous en voir, si on dira bien-tôt la Messe.
On la va commncer tout à l'heure Madame.
Retournez, & demandez, si on dira bien-tôt la grande Messe.
Aussi-tôt que celleci sera finie on la commencera.
Ma Soeur voulez vous vous confesser?
Oüi Madame, je serois bien aise de gagner les indulgences.
Allez Vous en auprès de ce Confesseur, il confesse très bien; Pour moi je ne suis point disposée à la confession, avec cela je me couchai hier fort tard & buë devant que de me coucher, & je crois qu'il étoit plus de minuit.
Après la benediction du très Saint Sacrament je m'en irai & vous renverai le carosse.
Vous ferez Madame comme bon vous semblera.
A Dieu, ma Soeur, priez Dieu pour moi.
C'est mon devoir Madame.
Petit garçon restez ici, & vous viendrez avertir, quand il sera têms d'envoyer le carosse.

SZOSTY DYSKURS.

Między dwiema Siostrami.

DObry dzień Mościa Pani Siostro; iak W. M. M. Pani tę noc przenocowała, dobrześ W. moia Mościa Pani spała?
Nie bardzo dobrze moia Siostrzyczko, nie dobrzem tey nocy spała: a pocoż W. moia M. Panno tak rano tu przyszła?
Rozumiesz W. Mościa Pani tedy że rano? każ ieno W. M. Pani odsłonić firanki, a obaczysz W. M. M. Pani że długo W. mość spisz.
Przyznaię ia to sobie, ale W. Mościa Panna bardzo raño wstaiesz; iakie są W. M. M. Panny zamysły.
Jak ieno się W. mościa Pani ubierzesz, to dopiero W. mości opowiem?
A dawnożeś W. M. Panna wstała?
Nie dawno, dopierom wstała; a iakom tylko wstała, tumem zaraz przyszła.
Nu, iużem się ubrała, co mi Waszmość powiesz?
Nic inszego, tylkom przyszła W. Moiey Mości Pani powiedzieć, że iest dziś Odpust u OO. Kapucynow, y prosić W. M. Mości Pani, żebyś chciała tam zemną bydź.
Bardzo chętnie? każę zaraz konie do karety zaprzęgać.
A iest tam kto?
Czego W. Mościa Pani potrzebuiesz?
Każcie, zeby konie do karety zaprzężono.
Już zaprzężono Mościa Pani, kareta stoi, przededrzwiami.

Wsia-

Wſiadaymy do karety, wſiaday W. M. Panno Sioſtro.

Ja po W. M. Pani wſiądę.

Czyń W. M. Mościa Panno iak ſię podoba.

Już to Kościoł Kapucyńſki.

Już Mościa Pani, wyſiadaymy z karety.

Siła tu ludzi, niewiem iak będziemy mogli daley poyść.

Chłopcze podź ieno przodem, y każ tym ludziom uſtępować.

Podź obacz czyli prędko Mſza będzie.

Zaraz ſię zacznie M. Pani.

Wroć ſię, y ſpytay ieżeli będzie prędko wielka Mſza.

Jak ſię ta ſkończy, zaraz ſię ona zacznie.

Mościa Panno Sioſtro chceſz ſię W. Mość ſpowiadać?

Zyczyłabym ſobie Mościa Pani odpuſtu doſtąpić.

Podź Waſzmość do tego Spowiednika, bardzo on dobry Spowiednik, a iam ſię do Spowiedzi nie przygotowała, a do tego nie rychłom ſię wczora układła, y piłam nimem ſię układła, a rozumiem że było więcey niż pułnocy.

Po benedykcyi Nayświętſzego Sakramentu poiadę y karetę Waſzmoci odeślę.

Uczyniſz W. M. Mościa Pani, co ſię W. Mości będzie podobało.

Sługa, moia Sioſtrzyczko, proś Wść Pana Boga y za mnie.

Moia to ieſt powinność Mcia Pani.

Chłopcze zoſtań ſię tu, a przyidzieſz dać znać, kiedy będzie czas karetę odeſłać.

SEPTIEME DISCOURS.

Entre deux Dames.

MAdame Vôtre très humble servante.
Madame je suis la Vôtre de tout mon coeur.
Comment Vous portez vous Madame ?
Fort bien, pour Vous rendre mes très humbles services ; Et vous Madame comment vous portez vous ?
Fort bien par la grace de Dieu : Et Madame Vôtre Mere comment se porte-t-elle présentement ? j'ai oüi dire, qu'elle avoit eu une attaque d'apoplexie.
Il est vrai Madame, & nous avons bien eu de la peine à l'en delivrer.
Qui est le Medecin qu'il a traitée ?
Son Medecin ordinaire.
Ce sont toûjours les meilleurs, parce qu'ils connoissent le mieux les temperamens, (les complexions, (je vous assure que j'ai pris grande part à vôtre affliction ; & si je n'avois pas été à la campagne, je vous l'aurois marqué moi-même.
Je vous suis obligée Madame ; y a-t-il long têms, que vous étes revenuë de la campagne ?
Trois jours seulement, & j'ai toûjours été accablée de visites.
Est-ce de vôtre maison de campagne que viennent les fleurs de vôtre bouquet ?
Non Madame, c'est de mon jardin d'ici.
Elles sont admirablement belles (d'une beauté admirable.

Si Vous avez pour agréable Madame, nous irons nous y promener.

Volontiers Madame, vous me ferez plaisir.

Voilà un beau jardin & d'une grande étenduë, pour être dans la ville.

Quoi! voilà aussi un jet d'eau? plus nous avançons, plus je decouvre de beauté.

Il faut Madame que je vous montre quelque chose de curieux: Entrez, je Vous prie dans ce buis.

He Mon Dieu! je me perds, Madame, vraiment c'est un labirinthe: tirez moi de prison.

Voilà un Arbre bien garni de fruits.

Ce n'est rien de le voir Madame, il le faut goûter, je Vous prie mangez cette poire.

C'est un excellent fruit! je n'en ai pas encore mangé de si bon.

Puisqu'il vous agrée Madame, je Vous en enverrai.

Je vous rend graces Madame, il n'est pas nécessaire, que vous preniez tant de peine pour moi qui ne le merite pas.

Mademe, je vous en enverrai absolument, & des pavis aussi, quand ils seront mûrs.

Je Vous suis bien obligée Madame. Avez Vous encore d'autres pêches & des abricots.

Oüi Madame, pour Vôtre service, & des cerises, des prunes d'Hongrie, & de toutes sortes de pommes.

Quel arbre est cela?

C'est un poirier de bon chrêtien.

D'Eté?

Non, d'Hiver.

Il n'est point de fruits que Vous ne trouviez pas dans ce jardin.

Oû

Où va cette porte ?
C'eſt une ſerre pour mettre les orangers, les grenadiers, les jaſmins, & autres arbriſſeaux.
Vos orangers Vous rapportent-ils du fruit ?
Non, le fruit n'en vient point en maturité, & les fleurs ne ſe vendent point.
Avez Vous de beaux oéillets ?
Oüi Madame, de très beaux, & des tulipes les plus belles du monde; ce parterre ici eſt plein de renoncules, d'anémones & de narciſſes doubles.
Dans cet autre ſont des jonquilles, de la giroflée double de toute façon.
Sans doute Madame Vous avez un habile Jardinier.
Oüi Madame, c'eſt un ancien Domeſtique, qui eſt fort affectionné & fidele.
Madame, ſi je conſultois mon inclination, je ne ſortirois point d'ici, tant ce lieu eſt agréable, & la Maitreſſe pleine de charmes, mais le jour ſe baiſſe, & me preſſe de me retirer.
Madame, faites moi l'honneur de ſouper ici, il doit y avoir une compagnie, qui ſans doute ne Vous ſera pas deſagréable.
La vôtre ſeule, Madame, eſt plus que ſuffiſante peút m'arretter, ſi je n'avois pas des affaires qui m' obligent de me rendre au logis, j' ai donné parolle à une de mes amies de ſe trouver chez moi à huit heures, & il en eſt déjà ſet & demie. Madame, puiſque cela eſt ainſi, je ne veux pas Vous preſſer davantage.
Adieu Madame, vôtre obeïſſante ſervante, je Vous remercie de vôtre agréable converſation.

Madame je ſuis la vôtre, faites moi ſouvent l'honneur de venir prendre un petit divertiſſement dans ce jardin, je Vous en ſupplie.

SIODMY DYSKURS.

Między dwiema Paniami.

SŁuga nayniżſza W. M. Mości Pani.
Y ia też wzaiemnie znam ſię bydź ſługą W. M. Mości Pani.
Jak ſię W. M. Mościa Pani maſz?
Bardzo dobrże do oddania winnych uſług moich W. M. Mości Pani: A W. M. Mościa Pani w iakim zoſtaieſz zdrowiu?
Zdrowam z łaſki Bożey: Jeymość Rodzicielka W. M. Mości Pani w iakim ieſt teraz zdrowiu? ſłyſzałam że wpadła w apoplexyą.
Jeſt to rzecz prawdziwa Mościa Pani, y z wielkąśmy ią biedą z tego uzdrowili.
Co za Doktor Jeymość kurował?
Zwyczayny Jeymości Doktor.
Ci ſą zawſze naylepſi, bo ſię naylepiey znaią na temperamencie, (komplexyi) zapewne Wmości powiadam; żem ſię wielce weſpuł z W. M. M. Panią turbowała, a gdybym była nie odiechała na wieś, ſamabym była to W. M. M. Pani oświadczyła.
Bardzom obligowana W. M. Mości Pani; a dawnożeś W. moia Mościa Pani ze wśi powrociła?
Trzy dni dopiero, a byłam zawſze uſtawiecznemi zatrudniona wizytami.

Z ma-

Z maiętności to W. M. Mościa Pani wychodzą te kwiaty co są w bukiecie W. M. Mości Pani.
Nie Moscia Pani, ale z ogroda mego tuteyszego.
Dziwnie są piękne (dziwney są pieknośći.)
Jeżeli będzie łaska W. M. Mości Pani poydziemy tam się przechodzić.
Bardzo dobrze Mościa Pani, będę to miała za osobliwą od W. M. Mości Pani łaskę.
Piękny to ogrod y wielkiey obszerności, chociaż iest w Mieście.
A coż to iest ? fontanna ? im daley zachodziemy, tym większe ozdoby widzę.
Trzeba żebym W. M Mości Pani ukazała coś niepospolitego: wnidź W. M. Mościa Pani proszę w ten bukszpan.
Dla Boga ? Mościa Pani błądzę, prawdziwysz to labirynt? wyzwol mię W. moia Mościa P. z więzienia.
O iak wiele owocow na tym drzewie ?
Nic to widzieć Mościa Pani, skosztować go trzeba.
Proszę racz W. moia Mościa P. zieść tę gruszkę.
Specyalny owoc ! iakiegom nigdy ieszcze nie iadła.
Ponieważ tak się W. M. Mościa Pani podoba, zechcę go W. M. Mosci Pani posłać.
Uniżenie dziękuię W. M. Mci Pani, nie potrzeba żebyś się W. M. Mcia Pani tak dla mnie turbowała, ktoram tego niegodna.
Koniecznie chcę W. M. Mci Pani posłać także y wielkich brzoskwin, iak będą doyrzałe.
Jestem wielce W. M. Mci Pani obligowana.
Masz W. M. Mościa Pani ieszcze insze brzoskwinie y morele.
Są do usług W. M. Mci Pani, y wiśnie, y węgierskie śliwy, y iabłka rożnego gatunku.

Co

Co to za drzewo?

Jest to grußka, na ktorey grußki nazwane baby rodzą się.

Letnie!

Nie, ale zimowe.

Nie maß tego owocu ktoregobyś W. M. Mcia P. nie znalazła w tym ogrodzie.

Do czego te drzwi?

Do sklepu, gdzie się chowaią drzewka pomarańczowe, granatowe, dzielsiminowe, y inne drzewka.

Pomarańczowe drzewka W. M. Mci Pani czy czynią pożytek iaki?

Nie, bo owoce nie przychodzą nigdy do dostałości, a kwiaty nie przedawaią się.

Maß W. M. Mcia Pani piękne gozdziki?

Mam Mcia Pani bardzo piękne, y tulipany ktorych na świecie nie naydzie śliczniey߀ych, w tey kwaterze iest pełno renunkułow, onemonow, y narcyssow polnych.

W tey drugiey są ionkwille, fiałki Włoskie pełne rożnego gatunku.

Bez wątpienia musiß W. M. Mcia Pani dobrego mieć Ogrodnika.

Tak iest Mcia Pani, dawny to sługa, ktory iest domowi moiemu bardzo życzliwy y wierny.

Mościa Pani gdybym się moich inklinacyi radziła, tobym z tąd nie wyßła, tak to mieysce iest wdzięczne, a Pani sama pełna łaskawości, ale że się dzień zchyla to mußę odeyść.

Uczyń mi W. M. Mcia Pani honor zemną zieść wieczerzą; maią bydź tu goście, (ma bydź tu kompania iedna) ktora się pewnie będzie W. M. Mości Pani podobała.

Na ſamey z W. M. Mci Panią kompanii, ieſt mi za doſyć, żebym ſię ieſzcze zabawiła, gdyby moie pilne potrzeby mnie do domu nie wabiły; ſłowo dałam iedney dobrey Przyiaciołce, żeby do mnie przyszła o osmey godzinie, a iuż ieſt w puł do osmey.

Taką tedy rzeczą, niechcę iuż W. M. Mości P. dłużey ſię przykrzyć (importunować.)

Sługa W. M. Mci Pani nayniższa, za wdzięczną uniżenie dziękuię konwerſacyą.

Y ia ieſtem W. M. Mci Pani ſługa; uczyń mi W. M. Mościa Pani honor często na mały ſpacer, (na rekracyą) do tego tu ogroda przychodzić, uniżenie upraszam.

HUITIEME DISCOURS.

Du Voïage.

MOnſieur, je Vous baiſe les mains, voulez vous venir demain à la foire avec moi?

Très volontiers Monſieur, y a-t-il loin?

Non, il n'y a que ſix lieuës.

Comment s'appelle cette ville?

Elle s'appelle, N.

Savez vous le chemin?

Non, mais nous le demanderons.

Oüi Monſieur.

Eſt-ce demain le jour de la foire?

Et bien, il vaut donc mieux partir dez aujourd'hui, afin d'étre là de bonne heure.

Tout comme il vous plaira, je ſuis prêt.

Faites

Faites seller vôtre cheval, & me venez trouver, nous partirons tout à l'heure.
Et bien Monsieur me voilà venu, partirons nous?
Oüi Monsieur, je vous attendois
Mon ami, par où faut-il aller à N.
Tout droit Messieurs, mais quand vous serez dans la fôret, (le bois,) vous prendrez à gauche pour eviter la montagne, où il y a de mechans chemins, & quand vous aurez passé la montagne, vous reprendrez sur la droite.
N'y a-t-il point de danger dans le bois?
Il y avoit autrefois des voleurs, (des brigans) mais présentement on n'entend plus parler.
N'y a-t-il pas de riviere à passer?
Oüi, il y en a une, mais on la peut passer à gué, à moins que l'eau ne soit grossie; si cela est, vous irez un peu plus haut, & vous trouverez la barque, où on passe.
Adieu Maitre, nous vous remercions.
O que voilà un grand bois & bien ennuyeux à passer.
Je commence à en appercevoir le bout.
Je vois aussi la riviere que nous devons passer; mais l'eau me paroit bien grande, il vaut mieux aller à la barque que de nous mettre en danger d'être noiez.
Vous dites fort bien Monsieur, car nous pourrions bien manquer le gué & tomber dans quelque fosse & nous nous perdrions nous & nos chevaux.
La barque & les passageurs sont de ce coté-ici.
Maitres passez nous au plus vite, car nous voulons arriver de bonne heure à la ville.
Combien contez vous encore d'ici là?

Il

Il n'y a plus qu'une petite lieuë, Vous y pouvez être dans une heure tout au plus.

OSMY DYSKURS.

O Podroży.

Witam W. M. Mci Pana, maſz W. M. Mć Pan wolą iutro zemną poiechać na iarmark?
Bardzo chętnie Mci Panie, a dalekoż to?
Nie daleko, nie maſz tylko ſześć mil.
Jak ſię zowie to miaſto?
Zowie ſię N.
A wieſz W. M. Mć Pan drogę?
Niewiem, ale ſię pytać będziemy?
A iutro to będzie iarmark?
Tak ieſt Mci Panie, iutro.
Toć tedy lepiey dziś poiechać, żebyśmy tam byli zawczaſu.
Jak ſię W. Mości podoba, ia zawſze gotow.
Każ W. Mość konia ſiodłać, a przyieżdżay W. Mość do mnie, zaraz poiedziemy.
Nu Mci Panie, iużem przyiechał, poiedziemy iuż?
Już Mci Panie czekam dawno na W. Mości.
Moy przyiacielu, ktorędy trzeba iachać do N.
Proſto Mci Panowie, ale kiedy W. mość będziecie w leſie, udaycie ſię W. mość w lewą, żebyście W. mość minęli gorę, na ktorey ieſt zła droga, a kiedy W. mość będziecie za gorą, to w prawą W. mościom przyidzie ſię udać.
A nie maſzże beſpieczeńſtwa iakiego w leſiie?
Bywali przedtym rozboynicy, ale teraz iuż o tym nie ſłychać.

A

A nie będzie trzeba rzeki iakiey przeiechać ?

Będzie iedna, ale może ią w brod przeiechać, ieżeli wody nie przybyło; ale ieżeli tak będzie, wyżey W. mość poiedziecie, y tam znaydziecie prom, gdzie przewożą.

Bądźcie łaſkawi Panie, dziękuiemy W. mości.

O iaki to las wielki y przykry do przeieżdzania ?

Już widzę z daleka koniec.

Widzę także tę rzekę przez ktorą mamy iachać, ale widzi mi ſię woda wielka, lepiey do promu iachać, niżeli ſię w niebeſpieczeńſtwo puścić y utonąć.

Bardzo dobrze W. M. M. Pan mowiſz, bobyśmy mogli brod minąć y w doł wpaść, a zginęlibyśmy y z naſzemi końmi.

Prom y przewoźnicy ſą to na tey ſtronie?

Przewoźnicy przewieźcie nas na tamtę ſtronę iako nayprędzey, bo chcemy przyiachać w czas do Miaſta.

Wiele mil rachuiecie tu ztąd ?

Jedna tylko ieſt mila, możecie W. Mość tam bydź naydaley za godzinę.

NEUVIEME DISCOURS.

Du logement.

Nous voilà bien-tôt arrivez, où logerons nous? Entrons dans ce cabaret, peut-être que nous y pourrons loger.

Le Maître du logis eſt-il-ici ?

Oüi Meſſieurs, que ſouhaittez vous?

Pouvons nous loger ici ?

Oüi

Oüi Messieurs, nous avons ici tout ce qu'il faut pour vous accomoder.
Avez vous quelque chose pour souper ?
Nous en trouverons Messieurs.
Faites monter nos chevaux dans l'écurie & leur faites dônner du foin, dites au valet de l'écurie que quand il seront un peu delassez, il les fasse boire & leur donne de l'avoine.
Fort bien Messieurs, vous serez contens, & vos chevaux auront toutes leurs commoditès.
Quand nous aurons soupé, vous nous ferez faire nos lits, car nous avons besoins de repos.
Voulez vous Messieurs, qu'on vous donne vôtre soupé ?
Vous nous ferez plaisir, s'il est prêt.

DZIEWIĄTY DYSKURS.

O gospoddzie.

JUż nie dalcko Miasto wnet w nim będziemy, gdzie staniemy ? Wieżdżaymy do tey karczmy, ieżeli możemy tam stanąć.
Jest tu Pan Gospodarz ?
Jest Mości Panowie, czego W. M. Mć Państwo potrzebuiecie ?
A możemyż tu stać ?
Możecie W. Mość Państwo, mamy wszystko dla wygody W. M. Mości Państwa.
Masz W. mość co na wieczerzą ?
Dostaniemy Mości Panowie.
Każ W. mość nasze konie zaprowadzić do stayni y siana im każ W. mość dać ; mow W. mość
staien-

ſtaiennemu poſługaczowi, iak trochę ſobie odpoczną, żeby ich napoił, y obrok im dał.

Będzie wſzyſtko dobrze W. mość Państwo, będziecie kontenci, y konie W. Mci PP. będą miały wſzelką wygodę.

Jak tylko wieczerzą ziemy, każ nam W. mość uſłać, bo potrzebuiemy odpoczynku.

Chcecie W. mość M. Panowie żeby wieczerzą dano?

Proſiemy o tę łaſkę, ieżeli gotowa wieczerza.

Zebranie niektorych Frazeſow Francuſkich, albo Supplement Grammatyczny.

N'être plutôt que, ledwie co tylko, iak ſkoro tylko nap: *il ne fut pas plutôt mort, que l'autre fut élu*, iak tylko umarł, zaraz inſzego obrano.

Venir de faire quelque choſe, dopiero bydź po ſkończeniu czego, nap: *je viens d'écrire, de compter l'argent &c:* dopierom piſał, liczył pieniądze &c.

Marcher à la tête, prowadzić inſzych, bydź wodzem iakiey kompanii.

Avoir beau, nadaremnie robić, nap: *J'ai beau de l'avoir ſervi*, darmom mu ſłużył.

Homme de cheval, iezdziec tak też *homme d'eſprit* dowcipny, *de qualité* godny, *de parole* słowny, *de bien* dobry &c: &c: *les filles d'honneur* frącymerki.

Mettre tout en uſage, wſzyſtkie rzeczy w ryzę wprawić, uczynić we wſzyſtkim porządek.

Courir

Courir danger, albo *courir risque*, bydź w niebeſpieczeńſtwie, podawać ſię w niebeſpieczeńſtwo.
D'argent contant, pieniądze obecne.
Etre d'intelligence avec quelqu'un, mieć z kim porozumienie.
Prendre part, intereſſować ſię.
Très homme de bien, nader cnotliwy.
Force argent, kupa pieniędzy.
Force ſoldats, doſtatek żołnierzy.
Ce n'eſt guerre l'uſage, nie ieſt to w używaniu.
Boire net, wypić wſzyſtko.
Couper court, ſkrocić, krotko odprawić.
Couper chemin, przebiec drogę, albo iey ſkrocić.
Faire bonne chair, bankietować, używać.
Faire fête, pięknie przyiąć.
Faire gogaille, hałaſować.
Faire ſemblant, ſymulować, wrzekomo czynić co na pozor, co zmyślać.
Gâgner pays, uciec na beſpieczne mieyſce.
Gâgner la porte, dopaść drzwi, y tak *gagner* z inſzymi imionami na toż podobieńſtwo znaczy.
Rendre gorge, wywomitować.
Tenir rang, bydź na urzędzie.
Trouver bocage, uciec.
Trouver bon ou mauvais, za złe albo dobre poczytać, tak też *trouver étrange*, *vilain* &c: poczytać za rzecz cudowną, podłą &c.
Avoir de quoi, mieć czym co radzić.
être d'avis, bydź zdania iakiego.
être ravi, cieſzyć ſię.
être ſurpris, zdziwić ſię.
Venir à bout, dopiąć ſwego.
Jouër un homme, ſzydzić z człeka.
Jouër une piece, oſzukać w czym.

Avoir bon têms, prożnować.
Rever à quelque chose, myślić bardzo nad czym.
Aller en course, udać się na rozboy morski.
Aller à rebours, opacznie postępować.
Aller par terre, upaść na ziemię.
Aller à reculons, nazad się wrocić.
Prendre le dessus, przemodz, wziąć gorę.
Faire peu de cas, za mało ważyć.
Suivre à la piste, wilczym węchem naśladować.
Faire le guet, albo *être au guet*, straż odprawiać na szpiegowaniu.
Abatre le boquet de quelqu'un, przypiąć komu popręgow, zgasić komu fantazyą.
être sur tapis, bydź obecnym.
Jouer à quite ou a double, albo szach, albo met uczynić, albo wybrnąć, albo webrnąć.
être d'humeur de quelque chose, mieć fantazyą do czego.
Chausser les êperons à quelqu'un, przyskrzynąć kogo, nabawić go biedy.
Mettre quelqu'un aux ambies albo *le ranger à son devoir*, przymusić kogo do iego powinności.
Il tient à moi, należy na mnie, tak też, *à toi*, *à lui*, *à nous &c:* na tobie, na nim, na nas &c.
s'enyvrer d'une bonne opinion, daremną się otuchą nadymać.
Faire quelque personage, wyrażać iaką osobę.
Faire le grand, le Roi, le Philosophe &c: udawać się znacznym Krolem, Filozofem &c.
Il ne s'en faut rien que &c: nic nie chybi żeby.
Faucher une besogne, chyżo sprawę iaką odprawiać.
Friser la corde, kochać się w lubieżności.

Larder

Larder avec l' épe, ſzpadą naſzpikować, to ieſt przebić.

Lever des troupes, werbować zaciągać.

Faire bonne chair, dobrze częſtować.

Faire mauvaiſe chair, zle częſtować.

Sans marchander, nierozmyślaiąc.

Reveiller le chat qui dort, licho uſpione zbudzić.

Rever à quelqu'un les Cloux, dokuczyć komu, wyiezdzić kogo, utrzeć komu rogow, powiedzieć mu pacierz, przypiąć mu popręgow.

à la renverſe, opacznie; *à la môderne*, według teraźnieyſzey mody; *à la legere*, lekko; *homme neuf*, człowiek nie biegły, nieokrzeſany, fryc.

Cheval neuf, koń nieieżdżony.

Partykuła *à* z imieniem poſpolitym albo Infinitywem położona za ſłowami *Etre* albo *Avoir*, wykłada ſię w Polſkim przez ſłowo, z ktorym owo imię ma podobieńſtwo nap: *être à mêpris* bydź wzgardzonym, *avoir à mêpris* wzgardzić; *être à contre-coeur*, bydź uprzykrzonym, *avoir à contre-coeur*, mieć w nienawiści. Tak też *âtre* & *avoir à charge*, obciążyć, y bydź obciążonym. *Etre*, *avoir à craindre*, bydź ſtraſznym y lękać ſię &c.

Jouër à quelqu' un, nacirać na kogo; *jouër ſon perſonage*, wyrażać iaką oſobę; *jouër un tour à quelqu' un*, oſzukać kogo.

à combien revient-il? iak wiele koſztuie.

Excuſable y *pardonable*, znaczą: godzien odpuſzczenia, ale ſię drugie nieprzydaie do oſob, tylko do niemych rzeczy.

Face

Face y *visage* znaczą twarz, ale się pierwsze nie używa o ludziach, tylko o rzeczach niemych, drugie zaś nie przykłada się do niemych.

Se faire fort ręczyć, *demeurer court* upaść na sprawie; a notuy że się *fort* y *cour* nie odmienia względem liczby y rodzaiu, gdyż się tu biorą adwerbialnie, nap: Męszczyzna ręczy, *un homme se fait fort:* Niewiasta ręczy, *une femme se fait fort;* ludzie ręczą, *les hommes se font; fort, il est demeuré court* stracił sprawę, *elle est demeurée court* straciła sprawę.

Galant przez *t* znaczy człowieka godnego, ale przez *d*, tak *galand* znaczy złośnika.

Il ne s'en est guerre fallu mało chybiało; mowi się *il me souvient* kształtniey niż *je me souviens* wspominam sobie.

Cracher au nez de quelqu'un, gardzić kim.

Cracher au bassin, po niewoli zapłacić.

Grasser la patte, przekorumpować.

Se défair de quelque chose, ou de quelqu'un, zbyć się czego albo kogo.

Se defair soi même, sobie samemu bezprawie uczynić.

Donner du nez en terre, upaść.

Donner carriere à son cheval, cuglow koniowi popuścić.

Se donner carriere, rospasać się na swawolą.

Finir sa carriere, bieg swoy odprawić, skończyć.

Donner les mains à quelqu'un, sprzyiać komu.

Faire le mauvais garçon, gniewliwym się pokazać.

Se faire tenir à quatre, ziadliwie postępować.

Faire le fou, szalonym się pokazać.

Faire le suffisant, chełpić się bydź możnym.

Faire

Faire faire, powtorzone, pierwſze znaczy, roſkazać albo poſtarać ſię, drugie uczynić, zrobić; nap: *il ſe fit faire un habit*, roſkazał ſobie zrobić ſuknią.

Faire de petis pieds, bydź bliſko połogu.

Il me fait mal de quelque choſe, żałuię czego.

Faire la leſſive, obmyć, oczyścić.

Faire ſemblant, zmyślić nieprawdziwie.

Faire tant qu'il meurt, o śmierć kogo przyprawiać.

C'eſt fait de lui, de moi &c: albo *C'en eſt fait*, iuż po nim, po mnie &c: zginął.

Avoir de faire à quelqu'un, potrzebować od kogo pomocy.

Gagner au pied, uciec.

Manquer d'amis, ſzwankować na przyiaciołach.

Marcher du pair, zarowno bydź ſzacowanym.

Se paſſer de quelque choſe, obeyść ſię bez czego.

Se paſſer de peu, małą rzeczą ſię obeyść.

Se piquer d'honneur, chciwie żądać honoru.

Se piquer de peu de choſe, małą rzeczą ſię urazić.

Prendre à coeur, poſtrzedz, uważyć.

Prendre ſur le fait, zapąść nad uczynkiem.

Il lui a bien prit, dobrze mu ſię nadało.

Prendre emul, wziąć przed ſię.

S'en prendre à quelqu'un, dokuczać komu.

Se prendre à rire, śmiać ſię.

Cela ne me revient pas, niepodoba mi ſię to.

Cela me revient à trois mille francs, koſztuie mię to trzy tyſiące złotych.

Il ne tient pas à vous, nie na was to zawiſło.

Tenir de quelqu'un, obawiać ſię kogo.

Trancher du brave, du Gentil-homme &c: udawać ſię cnotliwym, Szlachcicem &c.

Trancher net, *court &c:* rozdzielnie mowić, krotko &c.

Vendre en gros, przedawać całkiem, ogułem, *en detail*, po trosze.

Etre en vogue, albo *voir vogue*, kwitnąć, bydź sławnym.

Bartre en ruine, obalać.

CZĘSC CZWARTA

O Wokabułach

Les Equivoques Françoises. — *Equiwoka Francuskie.*

LEs Equivoques sont des mots, ou qui sont écris d'une même maniere, ou qui du moins sont d'une même prononciation, mais qui ont diverses significations,

Equiwoka są słowa, ktore albo są iednakowo pisane, albo przynaymniey iednakową maią pronuncyacyą, ale iednak rożne maią signifikacye.

Un aûtel, *Ołtarz.*
un hôtel, *Dwor.*
un aune, *Olsza.*
une aûne, *Łokieć.*
un bois, *Las, bor.*
un bois, *Drzewo.*
du bois, *drwa.*
bois, *kiy.*
Le bien, *dobro.*
bien, *dobrze.*
un Charme, *Grab. (nie.*
un Charme, *oczarowa-*
Le chaud, *ciepło.*
la chaux, *wapno.*
la chair, *ciało.*
cher, *drogi.*
chere, *droga.*
cher, bon visage, ac-

cueil

cueil d'un ami, d'un hôte, *piękne y wdzięczne przyimowanie przyiaciela gospodarza.*
une chaire, *ambona.*
chere, traitement à la table, *traktowanie u stołu.*
un chêne, *dąb.*
une chaine, *łańcuch.*
Le Comte, *Hrabia.*
le comte, *rachunek.*
comtez, *rachuy.*
un conte, *bayka.*
une cornette, *kornet.*
un Cornette, *Chorąży.*
un dé, *naparstek.*
un Dais, *Baldachim.*
un denier, *pieniądz.*
denier, *denegować.*
le Droit, *Prawo.*
droit, *prosty, prosto.*
un Enseigne, *Chorąży.*
une enseigne, *chorągiew.*
une enseigne, *tablica.*
enseignez, *ucz.*
un éclat de tonnere, *piorun.*
un éclat de bois, *trzask.*
un éclair, *błyskawica.*
éclairez, *świeć.*
il éclaire, il fait des éclairs, *błyska się.*
l'Eté, *lato.*
j'ai été, *byłem.*
de l'encre, *inkaüst.*
une ancre, *kotwica.*
un exemple, *przykład.*
une exemple, *exemplarz.*
un fait, *uczynek.*
fait, *uczyniony.*
la fete, *Swięto.*
le faite, *wierzchołek.*
frais, *świeży.*
frais, *chłodny, chłodno.*
les frais, *koszty.*
froid, *zimny, zimno.*
un franc, *złoty.*
franc, *szczery.*
une greffe, *szczep.*
le greffe, *grod, plac.*
la gréle, *grad.*
il gréle, *grad pada.*
un Hôte, *Gospodarz.*
un Hôte, *Gość.*
ôtez, *zdeym.*
la jouë, *lice, iagoda.*
jouez, *gray.*
une lance, *włocznia.*
lancez, *rzucay.*
un livre, *kśiąszka.*
une livre, *funt.*
une livre, 4. *szostaki.*
livrez, *wyday.*
louer, *chwalić.*
louer, *naiąć.*

une manche, *rękaw.*
un manche, *toporzysko, trzonek ucha.*
un marc, *grzywna.*
une marque, *znak.*
un Marchand, *Kupiec.*
marchant, *chodzący.*
le marché, *targ.*
la marchée, *chod, chodzenie.*
le marché, *rynek.*
un Mari, *mąż.*
marri, *żałosny.*
une marie, *mężatka.*
Marie, *Marya.*
marrie, *żałobna.*
un Martyre, *Męczennik*
un Martyre, *męczeństwo*
un Marêchal, *Marszałek*
un marêchal, *kowal.*
la mémoire, *pamięć.*
un Mémoire, *Memoryał*
une montre, *zegarek.*
montrez, *pokaż.*
un moule, *ślimak wodny*
un moule, *forma, kształt*
un nom, *imię.*
non, *nie.*
une oye, *gęś.*
oye, *słysz.*
l'ouïë, *słuch.*
ouï, *tak.*
ouï, *usłyszany.*
ouïe, *usłyszana.*

un page, *Paź.*
une page, *karta.*
un pas, *krok.*
pas, *nic.*
un pain, *chleb.*
un peigne, *grzebień.*
un pin, *sosna.*
peint, *malowany.*
le periode, *koniec czego*
la periode, *peryod.*
le poid, *waga, ciężar.*
la poix, *smoła.*
du pois, *groch.*
une Pierre, *kamień.*
Pierre, *Piotr.*
une porte, *drzwi.*
portez, *nieś.*
un poil, *włoś.*
un poële, *piec.*
une poêle, *patelnia.*
la poste, *Poczta.*
le poste, *Stacya.*
le poing, *pięść.*
un point, *kropka.*
point, *nie.*
un rat, *szczur.*
ras, *ogolony.*
le sang, *krew.*
le sens, *zmysł.*
sans, *bez.*
sens, *czuy.*
cent, *sto.*
le son, *dzwięk. brzmienie.*

du son, *otręby.*
son, *swoy, iego.*
le tambour, *doboss.*
un tambour, *bęben.*
un Temple, *Kościoł.*
les temples, *skronie.*
le ton, *ton, głos.*
ton, *twoy.*
un thon, *bąk.*
un thon, *tuńczyk.*
touchant, *tykaiąc.*
touchant, *blisko.*
touchant, *strony.*
un tour, *koło.*
un tour, *kołowrot.*
une tour, *wieża.*
un vers, *wiersz.*
vers, *ku.*
un verre, *kieliszek.*
du verre, *szkło.*
un ver, *robak.*
des vers, *robacy.*
verd, *zielony.*

Insze Imiona pochodzą od sposobow nieograniczonych słow.

Manger, *ieść.*
le manger, *iedzenie.*
boire, *pić.*
le boire, *picie.*
dormir, *spać.*
le dormir, *spanie.*
marcher, *chodzić.*
le marcher, *chod, chodzenie.*
se ressouvenir, *przypomnieć sobie.*
le ressouvenir, *przypomnienie &c.*
être, *bydź.*
l'être, *istność.*
pouvoir, *modz, mogę.*
le pouvoir, *moc.*
vouloir, *chcieć.*
le vouloir, *chcenie, wola.*
se souvenir, *pamiętać.*
le souvenir, *pamięć.*

Nomenclature ou Recueil de mots les plus usités, & très-nécessaires à savoir.

Nomenklatura lub zebranie słow do używania nayczęstszych, y do wiadomości bardzo potrzebnych.

CHA-

CHAPITRE I. Des Elemens.

ROZDZIAŁ I. O żywiołach.

DIEU, *BOG.*
Notre Seigneur JESUS Christ, *Pan naß JEZUS Chrystus.*
Le saint Esprit, *Duch Swięty.*
La très-Sainte Trinité, *Nayświętßa Troyca.*
Les Anges, *Anieli, Aniołowie.*
Un Ange, *Anioł.*
Les Saints, les Saintes, *Swięci, Swięte.*
Les Bienheureux, les Bienheureuses, *Błogosławieni, Błogosławione*
Le Ciel, *Niebo.*
Les Cieux, *Niebiosa.*
Le Firmament, *Firmament.*
le Soleil, *Słońce. (Słońce.*
la Lune, *Xiężyc, miesiąc.*
les Etoiles, *Gwiazdy.*
les rayons, *promienie.*
les Planettes, *Płanety.*
une comête, *kometa.*
une éclipse, *zaćmienie.*
le Paradis, *Ray.*
les Elemens, *Zywioły.*
l'Air, *Powietrze.*

les nuës, ou nuées, *obłoki, chmury.*
la pluïe, *deßcz.*
il pleut, *pada deßcz.*
le tonnere, *grzmot, grom.*
il tonne, *grzmi.*
un éclair, *błyskawica.*
il éclaire, il fait des éclairs, *błyska się.*
un éclat de tonnerre, la foudre, la tempête, *piorun, burza, wicher.*
la grêle, *grad.*
il grêle, il tombe de la grêle, *grad pada.*
la nege, ou neige, *śnieg.*
il nege, il tombe de la nege, *śnieg pada, idzie śnieg.*
le vent, *wiatr.*
il vente, il fait du vent, *wieie, iest wiatr.*
il fait grand vent, *iest wielki wiatr.*
la gélée, *mroz.*
il géle, *marznie, iest mroz.*
la glace, *lod.*

le

le verglas, *ślizgawica, gołoledz.*
le frimas, *ſrzon.*
le froid, la froidure, *zimno.*
il fait froid, *ieſt zimno.*
il fait grand froid, *ieſt bardzo zimno, wielkie zimno.*
le chaud, la chaleur, *ciepło.*
il fait chaud, *ieſt ciepło.*
il fait grand chaud, *ieſt gorąco.*
le brouillard, ou brouée, *mgła, pomroka.*
la roſée, *roſa.*
un atôme, *proßek.*
les volailles, *ptaſtwo, y inne rzeczy lataiące.*
les oiſeaux, *ptacy, ptaßęta, ptaſtwo.*

Le feu, *ogień.*
la flamme, *płomień.*
la fumée, *dym.*
un etincelle, *iſkra.*
un charbon, *wągiel.*
un tiſon, *głownia.*
du bois, *drwa.*
la cendre, *popioł. (tłość.*
la lumiere, *światło, świa-*
la chaleur, *ciepło.*
l'enfer, *piekło.*
le Purgatoire, *czyściec.*
les limbes, *otchłań.*
les demons, *czarci.*
le diable, *diabeł.*
le malain Eſprit, *zły duch.*

La Terre, *ziemia.*
le monde, *Swiat.*
le Paradis terreſtre, *Ray.*
le tremblement, de terre, *trzęſienie, drzenie ziemi* &c.
le ſable, *piaſek.*
lieu pierreux, *kamieniſte mieyſce.*
les montagnes, *gory.*
les vallées, *doliny.*
la campagne, *pole,*
les champs, *role.*
une plaine, *rownina.*
étenduë de champs, *rownia.*
un creux, *doł.*
les rochers, *ſkały.*
une pierre, *kamień.*
un caillou, *opoka.*
une pierre, à feu, *krzemień, ſkałka.*
les pierres, *kamienie.*
les cailloux, *opoki.*
le blé, *zboże.*
les blés, *zboża.*
un pré, *łąka.*
les preries, *łąki.*
un arbre, *drzewo.*

les arbres, *drzewa.*
un bois, une forét, *las, bor.*
un bocage, *gay.*
les plantes, les abrisseaux, *krzewy, krzewina.*
les herbes, *zioła.*
les chemin, *droga.*
un sentier, *ścieżka.*
les hommes, *ludzie.*
les animaux, *zwierzęta.*
les bêtes, *bestye*
les insectes rampans, *przewięziste robactwo.*
les insectes volans, *owad, lataiące robactwo.*
les villes, *miasta.*
les villages, *wśi.*
les maisons, *domy.*
L'Eau, *Woda.*
la Mer, *Morze.*
les vagues, les ondes, ou ondes de mer, *nawałność morska, bałwany morskie.*
un fleuve, une riviere, *rzeka.*
un ruisseau, *strumień.*
un lac, *iezioro.*
un marais, *bagno, bagnisko.*
un étang, *staw.*
une piscine, un gardoir, ou reservoir, *Sadzawka.*
les poissons, *Ryby.*
le deluge, *Potop.*

CHAPITRE II.
Du têms & des quatre parties, ou saisons de l'année.

ROZDZIAŁ II.
O czasie y czterech częściach Roku.

Le têms, *czas.*
L'Année, l'an, *Rok.*
Le Printems, *Wiosna.*
L'Eté, *Lato.*
L'Automne, *Jesień.*
L'Hiver, *Zima.*
un Mois, *Miesiąc.*
une Semaine, *Tydzień.*
un Jour, *Dzień.*
une Heure, *Godzina.*
une Minute, *Minuta.*
un quart d'heure, *Kwadrans.*
un demi quart d'heure, *Poł-kwadransa.*
un Moment, *Moment, chwila.*
une demie heure, *Połgodziny.*
une heure & demi, *Połtory godziny.*

Deux heures, & demi, *Poł-trzeci godziny.*
Le Matin, *Rano.*
Le midy, *Południe.*
Le soir, *Wieczor.*
Le minuit, *Połnoc.*
Demain, *Jutro.*
Après demain, *Pojutrze.*
L'après diné, *po obiedzie*
L'après soupé, *po wieczerzy.*
Aujour-d'hui, *Dzisiay.*
Hier, *Wczora.*
Avant-hier, *onegday, ongi.*
L'aurore, *zorza ranna.*
Le point du jour, *świt.*
Le lever du Soleil, *Wschod słońca.*
Le coucher du Soleil, *Zachod słońca.*

Toûjours, *Zawsze.*
Jamais, *nigdy.*
Continnuêllement, *ustawicznie.*
perpetuêllement, *bez przestanku.*
L'autre jour, *w tych dniach.*
Dernierement, *Niedawno.*
Il y a long têms, *Już dawno.*
Il n'y a long têms, *Dopiero nie dawno.*
Une fête; la fête, *Swięto.*
Un jour ouvrier, *powszedni y roboczy dzień.*

Les Jours de la semaine.
Dni Tygodniowe.

Dimanche, *Niedziela.*
Lundi, *Poniedziałek.*
Mardi, *Wtorek.*
Mercredi, *Srzoda.*
Jeudi, *Czwartek.*
Vendredi, *Piątek.*
Samedi, *Sobota.*

Les Mois. *Miesiące.*

Janvier, *Styczeń.*
Février, *Luty.*
Mars, *Marzec.*
Avril, *Kwiecień.*
Mai, *May.*
Juin, *Czerwiec.*
Juillet, *Lipiec.*
Août, *Sierpień.*
Septembre, *Wrzesień.*
Octobre, *Pazdziernik.*
Novembre, *Listopad.*
Décembre, *Grudzień.*

Les

Les Principales Fêtes de l'année.
Przednie Swięta Roczne.

Le premier jour de l'an, le nouvel an,	*Nowe Lato.*
Le jour des Rois,	*Trzey Krolowie.*
Le Chandeleur ou Purification de nôtre Dame,	*Gromnica, albo Oczyszczenie Nayśnięt§: Panny.*
Le Carnaval,	*Mięsopusty, Zapusty.*
Le Mercredi, des Cendres,	*Wstępna Srzoda, Popielec.*
Le Carême,	*Wielki Post.*
les Quatre-têms,	*Suchedni.*
le Dimanche des Rameaux,	*Kwietnia Niedziela.*
La semaine sainte,	*Wielki Tydzień.*
le Jeudi saint,	*Wielki Czwartek.*
le Vendredi saint,	*Wielki Piątek.*
le Samedi saint,	*Wielka Sobota.*
Pâques,	*Wielkanoc.*
la Quasimodo,	*Przewodnia Niedziela.*
les Rogations,	*Krzyżowe dni.*
l'Ascension,	*Wniebowstąpienie.*
la Pentecôte,	*Zielone Swiątki.*

L'Immaculée Conception, la Nativité, la Présentation, l'Annonciation, la Visitation, la Purification, & l'Assomption.
Niepokalane Poczęcie, Naodzenie, Ofiarowanie, Zwiastowanie, Narodzenie, Oczyszczenie, y Wniebowstąpienie.

La Saint Jean, *albo* la fête de Saint Jean: *Swięto Swiętego Jana.*

La fête de Saint Pierre & Saint Paul: *Swięto SS. Piotra y Pawła.*

La

La fête de Saint Jean l'Evangeliste : *Swięto Swiętego Jana Ewangelisty.*

La fête des SS. Innocens : *Swięto SS. Młodziankow, Niewinniątkow.*

La Transfiguration de nôtre Seigneur : *Przemienienie Pańskie.*

La fête de la Sainte Trinité,	*Swięto S. Troycy.*
La fête Dieu,	*Boże Ciało.*
Les fêtes de Nôtre Dame,	*Swięta Nayświętszey Panny.*
La Sainte Anne,	*Swiętey Anny.*
La Sainte Magdelaine,	*Swiętey Magdaleny.*
Le Saint Laurent,	*Swiętego Wawrzyńca.*
Le Saint Michel,	*Swiętego Michała.*
Les Toussaints,	*Wszystkich Swiętych.*
Le Saint André,	*Swiętego Andrzeia.*
Noél, la Nativité ou naissance de Nôtre Seigneur Jesu Christ,	*Boże Narodzenie.*
la fête de Saint Etiênne,	*Swiętego Stefana.*
la veille ou Vigile,	*Wigilia.*
un siecle,	*wiek.*
La moisson,	*Zniwo.*
La vendange,	*Wina zbieranie.*
Moissonner, faire moissons,	*żąć.*
le têms de la moisson, la metive, les moissons,	*żniwo.*
Vandanger, faire vandanger,	*wino zbierać.*

CHA-

CHAPITRE III. / *ROZDZIAŁ III.*

Des Dignités Ecclesiastiques. / *O Godnościach Kapłańskich.*

Le Pape, *Papież.*
Un Cardinal, *Kardynał.*
Patriarche, *Patryarcha.*
Archevêque, *Arcy-Biskup*
Evêque, *Biskup.*
Légat, *Legat.*
Vicelégat, *Wicelegat.*
Nonce, *Nuncyusz.*
Prelat, *Prałat.*
Commandeur, *Kommendarz.*
Un Abbé, *Opat.*
Une Abbesse, *Xięni.*
Un Prieur, *Przeor.*
Souprieur, *Sub-Przeor.*
une Prieure, *Przeoryssa.*
Souprieure, *Podprzeoryssa*
Recteur, *Rektor.*
Gardien, *Gwardyan.*
Provincial, *Prowincyał.*
Deffiniteur, *Definitor.*
Général, *Generał.*
Vicaire, *Wikary.*
Official, Grand Vicaire, *Officyał, wielki Wikary.*
Doïen, *Dziekan.*

Archidiacre, *Archidyakon.*
Chanoine, *Kanonik.*
Archiprêtre, *Arcy-Kapłan.*
Prêtre, *Xiądz, Kapłan.*
Aumônier, chapelain, *Kapelan.*
Prevôt, *Proboszcz.*
Curé, *Pleban.*
Predicateur, *Kaznodzieia.*
Diacre, *Dyakon.*
Soûdiacre, *Subdyakon.*
Acolite, *Akolita.*
Clerc, *Kleryk.*
Enfant, de Cheur, *Choralista.*
Sacristain, *Zakrystyan.*
Musicien, *Muzykant.*
Organiste, *Organista.*
Chantre, *Kantor.*
un bedeau, *Sługa Kościelny.*

Les Noms des Religieux.
Nazwiska Zakonnikow.

Un Augustin, *Augustyan.*
Benedictin, *Benedyktyn.*

Citeau, *Cysters.*
un Carme, *Karmalita.*

Cele

Celestin, *Celestyn.*
Dominicain, ou Jacobin, *Dominikan.*
Cordelier, ou Franciscain, *Franciszkan.*
un Capucin, *Kapucyn.*
Reformé, *Reformat.*
Recolet, *Bernadyn.*
Chartreux, *Kartuzyan.*
un Camaldule, *Kamedu-*
un Minime, *Minimus.(ła*
Premontré, *Norbertan.*
un Theatin, *Theatyn.*
Maturin, ou Pere de la redemption de la S. Trinité, *Trynitarz.*
Jesuite, *Jezuita.*
un Pere des Ecolles pieuses, *Zakonnik Szkoł Pobożnych, Piar.*
Chanoine, *Kanonik.*
Chanoine regulier, *Kanonik regularny.*
un Hermite, *Pustelnik.*
un Religieux, *Zakonnik.*
une Religieuse, *Zakonnica.*
un Moine, *Mnich.*
une Moinesse, *Mniszka.*
Le Cloitre, *Klasztor.*
le Monastere, *Monaster.*
le Couvent, *Konwent.*
un Novice, *Nowicyusz.*
un Docteur, *Doktor.*
un Frere Lai, ou Laique, *Laik.*
Soeur Converse, *Konwerska, Laiczka.*

L'Eglise & ses appartenences.
Kościoł y iego apparaty.

Un Temple, une Eglise, *Kościoł.*
le Clocher, *Dzwonica.*
les Cloches, *Dzwony.*
les clochettes, ou sonnettes, *Dzwonki.*
un Dome, *Kopuła.*
la Croix, *Krzyż.*
les Tours, *Wieże.*
le Choeur, *Chur.*
le Sanctuaire, *Swiątnica.*
la Nef de l'Eglise depuis le sanctuaire jusqu'à la porte, *Posrzodek Kościoła od świątnicy do drzwi.*
Tribune, *Churek.*
Parvis, *Kruchta, babieniec.*
le Porche, portique, ou la galerie, *Ganek.*
le Benitier, *Kropielnica.*
le

le Goupillon, *Kropidło.*
l'Eau benite, *Swięcona woda.*
les fonds de batême, *Chrzcielnica.*
les Autels, *Ołtarze.*
le Parement, ou devant-d'autel, *Antependya.*
les Mappes, *Obrusy.*
le Tabernacle, *Cyboryum.*
les Tableaux, ou images, *Obrazy.*
les balustres, *Balasy.*
les Bancs, *Ławy.*
la Chaire, *Ambona.*
les Orgues, *Organy.*
le Crucifix, *Krucyfix.*
les Chandeliers, *Lichtarze.*
les Cierges, ou chandelles, *Swiece.*
les Ornemes, *Ornaty, apparaty.*
le Ciboire, *Puszka.*
le Calice, *Kielich.*
les Burettes, *Ampułki.*
la Chasuble, *Ornat.*
l'Etole, *Stuła.*
le Manipule, *Manipularz.*
l'Aube, *Alba.*
l'Amit, *Humerał.*
le Surplis, *Komża.*
la Chape, *Kappa.*
les Dalmatiques, *Dalmatyki.*
l'Encensoir, *Turybularz.*
la Navette, *Łodka.*
la Messe, *Mszа.*
le Sacrifice, *Ofiara.*
l'Hostie, *Hostya.*
Hostie consacrée, *Hostya Konsekrowana.*
Hosties non consacrées, *Opłatki, Hostye nie Konsekrowane.*
les Matines, *Jutrznia.*
les heures Canoniales, *Godzinki Kapłańskie.*
les Vêpres, *Nieszpor.*
Complies, *Kompleta.*
l'Office Divin, *Służba Boża.*
la priere, ou oraison, *Modlitwa.*
le Rosaire, *Rożaniec.*

CHA-

CHAPITRE IV. *ROZDZIAŁ IV.*

Du manger, & du boire. *O iedzeniu, y piciu.*

Les Noms des choſes, qui ſe mangent & boivent le plus ſouvent.
Nazwiſka rzeczy, ktore ſię nayczęściey iedzą y piią.

Le pain, *Chleb.*
un morceau du pain, *Kawałek chleba.*
la croûte du pain, *Skorka chleba.*
La mie, ou miette du pain, *Oſrzodek chleba.*
la Viande, *Mięſo.*
le Poiſſon, *Ryba.*
le bouilli, *Mięſo warzone.*
la piece de boeuf, *Sztuka mięſa.*
la volaille, *Kury, gęsi, y inne lataiące.*
Le rôt, ou rôti, *Pieczenia.*
une Pâte, *Paßtet.*
une ſauciſſe, *Kiełbaſa.*
un ſauciſſon, *Salſeſon.*
un boudin, *Jątrznica.*
une andouille, *Kißka nadziewana.*
une ſauce, *Sapor, przyprawa.*
une fricaſée, *Frykas.*
un ragout, *Potrawa ſmakowita.*
un hachis, *Bigos.*
un boüillon, *Polewka.*
une ſouppe, un potage, *Potaż.*
le deſſert, *Wety.*
la crême, *Smietana.*
le beure, *Maſło.*
le lait, *Mleko.*
le fromage, *Ser.*
lait caillé, *Zſiadłe mleko.*
les fruits, *Owoce.*
la ſalade, *Sałata.*
une rave, *Rzodkiew.*
Le vin, *Wino.*
la bierre, *Piwo.*
le miel, *Miod.*
la malvoiſie, *Małmazya*
l'hipocras, *Pertercyment*
le cidre, *Jabłecznik.*
le poire, *Grußkowy ſok.*
l'Eau, *Woda.*
l'Eau de vie, *Gorzałka.*

Ce

Ce que l'on mange à la table, pour le boüilli.

Co ſię warzonego idda u ſtołu.

Le boeuf, *Wołowe mięſo.*
le veau, *Cielęcina.*
le mouton, *Skopowina.*
l'agneau, *Baranek, iagnie.*
le cochon, *Wieprzowe mięſo.*
le lard, le ſale, *Słonina.*
une poule, *Kura, kokoß.*
un coq, *Kur, kogot.*

Ce que l'on fait rôtir.

Co bywa pieczone.

Un Aloïau, *ßrzutowa pieczenia wołowa.*
une longe, de veau, *Cielęca pieczenia zadnia.*
une éclange de mouton, *Skopowa pieczenia zadnia.*
une Epaule de mouton, *Łopatka ſkopowa.*
des côtelettes, *Schab.*
un chapon, *Kapłon.*
des poulets, *Kurczęta.*
des pigeonnaux, *Gołąbki.*
un dindon, *Jendyk.*
une oie, *Gęś.*
un oiſon, *Gąſie, gąſka.*
un canard, *Kaczor.*

(Le reſte ſe trouve au Chapitre des oiſeaux.)

(*Oſtatek znayduie ſię w Rozdziale o ptaßkach.*)

un lievre, *Zaiąc.*
le gibier, ou venaiſon, *Zwierzyna.*
un chevreuil, *Sarn.*
une chevreuſe, *Sarna.*
un Cerf, *Jeleń.*
une biche, *Łania.*

Aſſaiſonnement des viandes & autres mets.

Przyprawy mięſa y innych potraw.

Le Sel, *Sol.*
le poivre, *Pieprz.*
les clous de giroffe, *Goździki.*
la canelle, *Cynamon.*
la muſcade, *Mußkat. mußkatowy kwiat.*

la noix muſcade, *Muſzkatowa gałka.*
le ſafran, *Szafran.*
l'huile d'olive, *Oliwa.*
l'huile, *Oley.*
la limonade, *Limonia.*
les citrons, *Cytryny.*
les oranges, *Pomarańcze.*
le vinaigre, *Ocet.*
le verjus, *Sok winnych iagod niedoyrzałych.*
la moutarde, *Muſztarda.*
le réfort, *Chrzan.*
les capres, *Kapary.*
le fenoüil, *Kopr.*
un oignon, des oignons, *Cebula.*
un échalotre, *Szczypiar.*
les ciboules, *Cebula włoſka.*
le persil, *Pietruſzka.*
l'ail, *Czoſnek.*
les champignons, *Grzyby.*
le laurrier, *Laurowe liście.*

les raiſins de Corinthe, *Rodzenki.*
le ſucre, *Cukier.*
la crême, *Smietana.*
le beurre, *Maſło.*
les oeufs, *Jayca.*
le lard, *Słonina.*
la graiſſe, *Tłuſtość.*
le ſein d'oint, graiſſe de porc, de cochon, *Sadło, ſmalec.*
un oeuf frais, *Swieże iaie.*
un oeuf dur, *Twarde iaie.*
des oeuf pochés, *Sadzone iayca.*
un oeuf molet, à la coque, *Miękkie iaie.*
une omellette, *Jaiecznica.*
le fromage, un fromage, du fromage, *Ser.*

Pour les jours maigres.
Na dni poſtne.

L'huile, *Oley, y Oliwa.*
les poiſſons, *Ryby.*
un poiſſon, *Ryba.*
une carpe, *Karp.*
un brochet, *Szczupak.*

(Le reſte ſe trouve au Chapitre des Poiſſons.)
(*Znayduie ſię oſtatek w Rozdziale o Rybach*)

Les choux, *Kapuſta.*
Choux cabus ou pommez; *Kapuſta głowiaſta.*
choux fleurs, *Kalafiory.*
les poreaux, *Pory, łuczek.*
les Ris, *Ryż.*
le gru, ou gruau, *Kaſza, krupy.*
le millet, *Proso, iagły.*
les pois, *Groch.*
les feves, *Bob.*
les haricots, ou pois de mai, *Wielogroch.*
des epinars, *Szpinaki.*
la lentille, *Szoczewica.*
les cardes, *Burakowe y karczochowe liście, kardy.*
les bettes raves, *Burabi.*
les raves, *Rzodkiew.*
une citroüille, *Dynia. bania.*
des concombres, *Ogorki.*
un melon, *Melon.*
des olives, *Oliwki.*
des Artichaux, *Karczochy.*
des Aſperges, *Szparagi.*
la patîſſerie, *Ciaſto.*

Pour le deſſert.
Na Wety.

La Salade, *Sałata.*
les fruits, *Owoce.*
le ſucre, *Cukier.*
un biſcuit, *Biſzkokt.*
du maſſepain, *Marcepan*
des bignets, ſorte de patîſſerie, *Krople, pączki.*
des confiteurs, *Konfitury, konfekty.*
de la dragée, *Anyż cukrowy, migdały, y inne drobne cukry.*
un macaron, *Makaron.*
des noix, *Orzechy.*

(Les noms de fruits ſe trouvent au Chapitre des Arbres.)
(*Nazwiſka owocow znayduią ſię w Rozdziale o Drzewach.*)

Les Couvert de la table.
Stołowe nakrycie.

La nappe, *Obrus.*
une ſerviette, *Serweta.*

une

une aſſiette, *Talerz.*
un couteau, *Noż.*
une fourchette, *Widelce*
un cuillier, *Łyſka.*
un plat, *Miſa.*
un petit plat, *Miſka, pułmisek.*
une sauciere, *Przyſtawka.*
une saliere, *Solniczka.*
une ſucrier, *Cukierniczka.*
un vinaigrier, *Octowniczka.*
une bouteille, *Flaſka.*
une écuelle, *Czarka.*
une ſou-couppe, *Taca.*
une Taſſe, *Czaſa.*
un gobelet, *Kubek.*
un verre, *Kieliſek.*
un grand verre, pour la bierre, *Szklenica, ſklanka.*

un pot à l'eau, *Dzban.*
un petit pot, *Dzbanek.*
un pot, meſure, *Garniec.*
un pot, *Garnek.*
un baſſin, *Miednica.*
une aiguiére, *Nalewka.*
une pinte, demi pot, *Połgarca.*
une chopine, *Kwarta.*
un demi ſétier, *Połkwarty.*
une corneille, *Koſſyk.*
un met, *Potrawa.*
un rechaut, *Faierka.*
un chandelier, *Lichtarz.*
une chandelle, *Swieca.*
des mouchettes, *Szczypce.*
un eſſuiemain, *Ręcznik.*
un boëte à poivre, ou autres épiſſeries, *Korzeniczka.*

CHAPITRE V. De Animaux.

ROZDZIAŁ V. O Zwierzętach.

Les Animaux Domeſtiques. *Domowe Zwierzęta.*

Un Agneau, *Jagnię.*
un bêlier, *Baran.*
une brebis, ou ouaille, *Owca.*
un mouton, *Skop.*

un âne, *Ośieł.*
une âneſſe, *Oślica.*
un ânon, *Oślę.*
un Boeuf, *Woł.*
un veau, *Cielę.*

une vache, *Krowa.*	un Chameau, *Wielbłąd.*
une geniſſe, *Jałowica.*	un taureau, *Byk.*
Un Cheval,	*Koń.*
Cheval hongre,	*Koń wałach.*
Cheval étalon, entier,	*Koń ogier.*
Cheval nain,	*Zmudzik.*
un bidet, petit cheval,	*Konik, koniczek.*
Cheval de main,	*Koń powoday.*
Cheval de relais,	*Koń rozſadzony.*
Cheval de caroſſe,	*Koń kareciany, fryź.*
Cheval retif, fort en bouche,	*Koń uporny, twardouſty.*
Cheval, ombrageux,	*Koń lękliwy.*
Cheval pouſſif,	*Koń dychawiczny.*
Cheval bondiſſant,	*Skoczek.*
Cheval indomté,	*Koń nieugłaſkany, nie uieżdzony.*
Cheval bai,	*Koń ciſawy.*
Cheval bai châtâin,	*Koń kaſztanowaty.*
Cheval, bai-brun,	*Koć ciemno ciſawy.*
Cheval bai-doré,	*Koń iaſno ciſawy.*
Cheval pie,	*Koń ſrokaty.*
Cheval dris,	*Loń ſiwy.*
Cheval gris pomelé.	*Koń ſiwoiabłkowity.*
Cheval iſabelle,	*Koń izabelowy, maſłowaty.*
Cheval alezan,	*Koń gniady.*
Cheval alezan-roux,	*Koń konopiaſty.*
Cheval alezan obſcur,	*Koń zkaragniady.*
Cheval roan,	*Koń dropiaty.*
Cheval rubican,	*Koń dereſzowaty.*
Cheval pomelé,	*Koń tarantowaty.*
Cheval cendré,	*Koń popielaty.*
Cheval paillet,	*Koń płowy, wilczaty.*

Cheval de couleur de poil de ſouris, *Koń myßaty.*
une roſſe, une mazette, *Szkapa, zły koń.*
Cheval de pas, *Szłapak.*
Cheval de trot, *Kłoſak.*
Cheval qui va l'amble, ou haquenée, *Kroczak.*
une cavalle, ou jument, *Klacza, kobyła.*
un poulain, *Zrzebie, Konik.*

Une chevre, *Koza.*
un chevreau, *Koźlę.*
un bouc, *Kozieł, cap.*
un chien, *Pies.*
chien couchant, *Pies legawy, wyżeł.*
chien de chaſſe, *Myśliwſki pies.*
chien courant, *Ogar.*
un dogue, *Brytan.*
un barbet, *Pies pływacz*
un matin, chien de berger, *Kondel, pies Paſterſki.*
un petit chien, *Pieſek.*

une chienne, *Suka.*
un levrier, *Chart.*
une levrette, *Charcica.*
un chat, *Kot.*
une chatte, *Kotka.*
un chaton, petit chat, *Kotek.*
un Cochon, ou un pourçeau, *Wieprz.*
un Verrat, *Kernoż.*
une truie, *Swinia.*
un petit cochon, *Prośię.*
un Mulet, *Muł.*
une Mule, *Mulica.*
un lapin, *Krolik.*

Les Animaux ſauvages.

Zwierzęta dzikie, zwierze Leśne.

Un bête ſauvage, *Dzika beſtya zwierz.*
un Cerf, *Jeleń.*
un fan, ou faon, *Jelonek.*
une biche, *Łania,*
un chevreuil, *Sârn.*

une chevreuſe, *Sarna.*
un Daim, un chamois, *Koza dzika, Daniel.*
un Elan, *Łoś.*
un buffle, *Bawoł.*
un lievre, *Zaiąc.*
un lapin, *Krolik.*

un

un Elefant, *Słoń.*
un herisson, *Jeż.*
un rat, *Szczur.*
un blereau, *Borsuk.*
un taison, *Zbik.*
une fouine, *Tchorz.*
une marte, *Kuna.*
une hermine, *Gronostay.*
un petit gris, *Popielica.*
une martezibeline, *Sobol.*
un rénard, *Lis, lisska.*
une bellette, *Łaska, łasica.*
une civette, *Kotka, wodna.*
un grifon, *Gryf.*
un singe, *Małpa.*
une guenon, *Małpeczka.*
une souris, *Myss.*
une taupe, *Kret.*

Les Animaux farouches.
Zwierzęta dzikie, y okrutne.

Un Lion, *Lew.*
un lionceau, *Lwię.*
petit lion, *lewek.*
une lionne, ou lionesse, *Lwica.*
un Leopard, *Lampart.*
un Tigre, *Tygrys.*
une Tigresse, *Tygrysica.*
une Panthere, *Ryś.*
un Ours, *Niedzwiedź.*
une ourse, *Niedzwiedzica.*
un ourson, *Niedzwiadek.*
un Loup, *Wilk.*
une loupe, *Wilczyca.*
un loup garou, *Wilkołek.*
un lou cervier, *Ostrowidz.*
un licorne, *Jednorozieć.*
un sanglier, *Dzik.*
une sangliere, truie sauvage, *Dzika świnia.*
Defenses, dents crochues, de sanglier, *Kły.*
un Taureau, un boeuf sauvage, *Zurb, Tur.*

Les amphibies Animaux, qui vivent partie sur la terre; partie dans l'eau.
Wodnoziemne zwierzęta, ktore żyią częścią na ziemi, a częścią w wodzie.

Un Castor, ou bievre, *Bobr.*
une loutre, *Wydra.*
une tortuë, *Zołw.*

Les

Les Serpens, & Insectes rampans, ou reptiles.
Gadziny, y robactwo przewiezište.

Un Dragon, *Smok.*	une grenouille, *żabka zielona wodna.*
un basilic, *Bazyliszek.*	une araignée, *Paiąk.*
un aspic, *Padalec.*	une chenille, *Gąsienica.*
une vipere, *Zmiia.*	une teigne, ou tigne, *Mol.*
un serpent, ou couleuvre, *Wąż.*	un ciron, *Mol maluski.*
un crocodile, *Krokodyl.*	un ver, *Robak.*
un lezard, & lavert, *Jaszczurka.*	une cloporte, *Stonog.*
une salamandre, *Salamandra.*	un grillet, *Swiercz.*
un crapaut, *Zaba.*	une fourmi, *Mrowka.*
un pou, *Weß.*	un limaçon, *Slimak.*
une puce, *Pchła.*	une lende, *Gnida.*
	une punaise, *Pluskwa.*

CHAPITRE VI. — *ROZDZIAŁ VI.*
Des Oiseaux. — *O Ptastwie.*

Les volailles, ou Oiseaux domestiques.
Ptastwo domowe.

Un Cane, *Kaczka.*	un chapon, *Kapłon.*
un canard, *Kaczor.*	un dindon, ou coq d'Inde, *Jendyk.*
un caneton, *Kaczę.*	une poule d'Inde, *Jendyczka.*
une oïe, *Gęś.*	un Pigeon, *Gołąb.*
un oison, *Gąsię.*	un pigeonneau, *Gołąbek, gołąbki.*
un jar, *Gąsior.*	
une poule, *Kokoß.*	
un coq, *Kur, kogut.*	
un poulet, *Kurczę.*	

Oiseaux à manger.
Ptastwo do iedzenia.

Une Becasse, *Bekas.*	une becassine, *Kuliczek.*

un

un colin, *Kuliczek.*
une perdrix, *Kuropatwa.*
un caille, *Przepiorka.*
une faisan, *Fazyan.*
une grive, *Kwiczoł.*
un francolin, *Jarząbek.*
un moineau, *Wrobel.*
un coq de bruïere, *Cietrzew.*
un pigeon ramier, *Grzywacz.*
un pingeon saugage, *Dziki gołąb.*
un tourterelle, *Synogarlica.*
un outarde, *Drop.*
une gruc, *Zoraw.*

Oiseaux d'eau.
Ptastwo wodne.

Un Hallebran, *Kaczor dziki.*
une cercerelle, *Cyranka.*
une foulque, *Łyska.*
un plongeon, *Nurek.*
un cigne, *Łabędź.*
un oïe sauvage, *Gęś dzika.*
un veneau, *Czayka.*
un moüette, *Rybitw.*
une hirondelle, *Jaskołka*
un mattinet, *Jerzyk.*

Oiseaux de Chasse.
Ptacy do myślistwa.

Un Aigle, *Orzeł.*
une aigle, *Orlica.*
un aiglon, *Orlik.*
un faucon, *Sokoł.*
un Vautour, *Jastrząb.*
un Epervier, *Krogulec.*
un hobereau, *Kaniuk.*
oiseau afaité, ou dressé, *Ptak wabny, chowany.*

Oiseaux de proie & goulus.
Ptastwo drapieżne y obżarte.

L'Aigle, *Orzeł.*
le corbeau, *Kruk.*
la corneille, *Wrona.*
une graille, grole, ou groleau, *Kawa, kawka.*
un cornillas, *Gawron.*
la cigogne, *Bocion.*
la pie, *Sroka.*
la pie grièche, *Srokoß.*
le geai, *Soyka, krasowronka.*
le milan, *Kania.*
le vautour, *Sęp.*

le buſe, le buſard, *Kobus.*	le heron, *Czapla.*
le cercelle, *Puſtułka.*	un butor, *Bąk.*
	un alcion, *Zimorodek.*

Oiſeaux de chant.
Ptaſzęta co śpiewaią.

Un Roſſignol, *Słowik.*	une gorge-rouge, *Gil.*
un cavarin, ou ſerin de canarie, *Kanarek.*	un loriot, *Wywielga.*
un ſerin, ou tarin, *Czyż*	une meſange, *Sikora.*
une linotte, *Makolągwa*	un verdier, *Trznadel.*
un chardonneret, *Szczygieł.*	un merle, *Kos.*
un pinſon, *Zięba.*	un piverd, *Zołna.*
une bergeronnete, ou hauſſequeue, *Pliſzka.*	un pic, *Dzięciołyk.*
une Alouëtte, *Skowronek.*	un grimpereau, *Strzyż*
un coucou, *Kukułka.*	une hupe, ou pupu, *Dudek.*
	un roïtelet, *Krolik.*
	un etourneau, *Szpak.*

Autre ſorte oiſeaux.
Ptáſtwo inakſze.

Une Autruche, *Struś.*	un perroquet, *Papuga.*
un bruant, ou corlieu, *Konik.*	un Paon, *Paw.*
un Pelican, *Pelikan.*	un oiſeau de Paradis, *Rayſki ptaſzek.*
le Phenix, *Phenix.*	

Oiſeaux de nuit.
Ptaſtwo nocne.

Un Cormoran, *Slepowron*	une huette, *Puſzczyk.*
une chibou, *Sowa.*	une chauve-ſouris, *Niedoperz.*
un chat-huant, *Puhacz.*	un fraſaie, *Kozodoy.*
une hutot, *Puſzcz.*	

Les

Les insectes volans.

Robactwo lataiące.

Une abeille à miel, *Pßczoła.*
une moûche, *Mucha.*
une guepe, *Osa.*
un bourdon, *Gźik.*
un taon *Bąk.*
un scorpion, *Niedzwiadek.*
un escabot, *Krowka.*
un cousin, *Komor.*
un moucheron, *Mußka.*
une cantharide, *Kantaryda.*
un papillon, *Motyl.*
un hanneton, *Chrząßcz.*
une cigale, *Konik.*
une sauterelle, *Szarańca*

CHAPITRE VII.

Des poissons.

ROZDZIAŁ VII.

O Rybach.

La Baleine, *Wieloryb.*
un brochet, *Szczupak.*
un barbeau, ou barbuë, *Barwena.*
une brame, *Karaś.*
une carpe, *Karp.*
une alose, *Jaź.*
une anguille, *Węgorz.*
un anguillon, *Piskorz.*
un anchoie, *Mętus.*
une lamproie, *Minog.*
un goujon, *Kiełb.*
une loche, *Sliß.*
une perche, *Okoń.*
une able, ou rouget, *Płocica.*
une tanche, *Lin.*
un suamon, *Łosoś.*
la moruë, ou moluë, *Kabłon.*
la merlus, ou merluche, *Stokwiß.*
un maquereau, *Iaßczur*
un harań, *Sledź.*
haran soret, *Sledź wędzony.*
une sardine, *Sardela.*
un veron, *Sielawa.*
une sole, *Certa.*
une plie, *Flądorka.*
une truitte, *Pstrąg.*
un turbot, *Płaßczka.*
un quarrelet, *Jaźgierz.*
un surgot, *Przezuwacz.*
un munier, *Głowacz.*
un écréviſſe, *Rak.*
un marsoüin, *Swinią morska.*
un Daufin, *Delfin.*
le merlan, *Mrzewka morska.*

un huitre, *Oſtrzyga.*
le muſeau, ou muſte de poiſſons, *Pyſk rybi.*
les oreilles du poiſſons, *Oſkrzele, uſzy rybie.*
les nagcoires, *Skrzydła.*
l'écaille, *Łuſka.*
les arêtes, *Koſtki.*
la chair du poiſſon, *Ribie mięſo.*
une coquile de poiſſon, *Łuſka rybia.*

CHAPITRE VIII. Des Arbres, arbriſſeaux, & fruits.

ROZDZIAŁ VIII. O Drzewach, krzewinach, y owocach.

Les Arbres fruitiers. *Drzewa owoce.*

Un Abricotier, *Morela drzewo.*
un abricot, *morela owoc*
un amandier, *migdał drzewo.*
une amande, *migdał owoc.*
un cerifier, *wiśnia drzewo.*
une cerife, *wiśnia owoc.*
une griottier, *czereśnia drzewo.*
une griotte, *czereśnia owoc.*
un merifier, *trześnia drzewo.*
une merife, *trześnia owoc.*
un châtaignier, *kaßtan drzewo.*
une châtaigné, *kaßtan owoc.*
un mâron, *kaßtan więkßy owoc.*
un coignier, *pigwa drzewo.*
un coing, *pigwa owoc.*
un citronnier, *cytrynowe drzewo.*
un citron, *cytryna owoc.*
un oranger, *pomarańczowe drzewo.*
une orange, *pomarańcza owoc.*
un dattier, ou palmier, *palma.*
une datte, *daktyl.*
un figuier, *figowe drzewo.*
une figue, *figa owoc.*

un

un grenadier, *granatowe drzewo.*
une grenade, *granatowe iabłko.*
un limonnier, *limoniowe drzewo.*
un limon, *limonia owoc.*
un meurier, *morwa drzewo.*
une meure, *morwa owoc*
un neflier, *nieſplik drzewo.*
une nefle, *nieſplik owoc.*
un noiſellier, ou noiſettier, *orzech laſkowy drzewo.*
une noiſette, *orzech laſkowy owoc.*
un noïer, *orzech drzewo*
une noix, *orzech owoc.*
un olivier, *oliwa drzewo*
une olive, *oliwa owoc.*
un pêcher, *brzoſkiew.*
une pêche, *brzoſkwinia.*
un prunier, *śliwa drzewo*
une prune, *śliwa owoc.*
un pruneau, *śliwka owoc.*
un poirier, *gruſzka drzewo.*
une poire, *gruſzka owoc.*
poire ſauvage, *leśna gruſzka.*
poire muſcatele, *muſzkatułka.*
un pommier, *iabłonka.*
une pomme, *iabłko.*
pomme douce, *iabłko ſłodkie.*
pomme ſure, ou aigre, *iabłko kwaśne.*
une vigne, *winnica.*
un ſep de vigne, *macica winna.*
un raiſin, *iagoda winna.*
un groſeiller, *porzyczka drzewko.*
une groſeille, *porzyczka owoc.*
groſeiller piquant, *agreſt drzewko.*
groſeille, *agreſt owoc.*
un cornoilier, *dereń.*
une cornoile, *dereniowa iagoda.*
un cormier, *iarzębina drzewo.*
une corme, *iarzębina owoc.*

Arbres non fruitiers.
Drzewa nie owocowe.

Un obier, *leśny dereń.*
un aûne, *olſza.*
un bouleau, *brzoża.*
un chêne, *dąb.*
un gland, du gland, *żołądź.*

une

une yeuse, *więzożołd.*
un charme, *grab.*
un fau, fouteau, ou hétre, *buk.*
un frêne, *iesion.*
un erable, *klon.*
un plane, *iawor.*
un tillot, ou tilleau, *lipa.*
un orme, ou ormeau, *wiąz.*
un peuplier, *topola.*
un tremble, *osika.*
un sicommaure, *figo-morwa.*
un saux, ou saule, un cedre, *wierżba cedr.*
un cyprés, *cyprys*
un coudrier, *leszczyna.*
un pin, *iodła, iedlina.*
un sapin, *sosna, choina, sośnina.*
un pesse, pinaste, ou pignet, *świerk, świerczyna.*
un if, *cis.*
une melese, ou larege, *modrzew.*
de l'ebene, *heban.*
du liege, *korek.*

Les Arbrisseaux.

Chrosty, Chrościna.

Le boux, *ostrokrzew.*
l'aubêpin, *głog biały.*
l'épine, *ciernie.*
le prunelier, *tarń.*
la prunelle, *tarnka.*
un églantier, rosier sauvage, *roża polna.*
une ronce, *ieżyna.*
un buisson, *krzak.*
un rosier, *roża drzewko*
une rose, *roża kwiat.*
le baume, *balsam.*
le buit, *bukszpan.*
la reglisse, *lukrecya.*
la canelle, *cynamon.*
le caprier, *kaparowe drzewko.*
le chevre feüille, *powoy wonny.*
un framboisier, *malina drzewko.*
une framboise, *malina owoc.*
le gênevre, *iałowiec.*
du guï, *iemioła.*
le lilas, *bez włoski.*
le laurier, *laur bokkowe drzewko.*
le lierre, *bluszcz.*
le myrte, *mirt drzewko.*
le nerprun, *szakłak szakłaczyna.*
l' osier, *łoza, łozina.*

la diſtache, *kłokoczyna, kłokoczka.*
le ſavinier, *ſawina.*
le romarin, *rozmaryn.*
le genévre, ou genévrier, *iałowiec drzewko.*
du genévre grain, *iałowiec ziarno.*
le ſus, ou ſureau, *bez.*
le ſureau champêtre ou ſauvage, *kalina.*
le fuzain, *trzmiel, trzmielina.*
le ſanguin, *świdzina.*
le tamaris, *tamaryſzek.*
le vierne, *bordowit.*
le jonc, *ſit.*
la vigne, *winnica.*
un ſep de vigne, *macica winna.*
le ſarment, *winna rozga.*
le bourgeon, *pąk, pączek.*
le pampre, *liście winne, winny liſt.*
le tendron de vigne, *niteczki winne.*
le raiſin, la grappe, *grono winne.*
le pepin, *iądrko.*
les branches d'arbre, *gałęzie u drzewa.*
les racines, *korzenie.*
le tronc, *pniak, pień.*

l'écorce, *ſkora, ſkorka, łyko.*
la moëlle du bois, *biel.*
un rejetton, *latorośl.*
le bouton, ou bourgeon, *począk.*
la feüille, les feüilles, *liſt, liście.*
le fruit, *owoc.*
menus fruits, *iagody.*
la pêlure, la peau du fruit, *ſkorka, łupina.*
le noïau du fruit, *noſzka ſzypułka u iagod.*
une greffe d'arbre, *latorośl do ſzczepienia.*
une pepiniere d'arbres, *płonnik.*
un ſauvageon, ou ſauvageau, *płonka.*
une ente, *ſzczep.*
les bleds, *zboża.*
le bled, ou blé, *zboże.*
le froment, *pſzenica.*
le ſegle, *żyto.*
l' épeautre, *orkiſz.*
l' orge, *ięczmień.*
l' avoine, *owies.*
le ris, *ryż.*
le blé ſarazin, *tatarka.*
blé noir, *hreczka.*
le mil, ou millet, *proſo, iagły.*
le panis, *ber.*

le

le lin, *len.*
le chanvre, *konopie.*
la navette, *rzepnik.*
des pois, *groch.*
des feves, *bob.*
la cicorelle, *cieciorka.*
pois de mai, sorte de feves, *wielogroch.*
la lentille, la vesse, *soczewica, wyka.*
un gousse de pois, ou de feves, *łupina.*
un épi de blé, la paille, *kłos, słoma.*
la bâle, ou barbe, de l'epi, *ości u kłosa.*
les noeuds, du ble, *kolanka u zboża.*
le chaume, *ściernie, ścierniско.*

CHAPITRE IX.
Les herbes de Jardin.

ROZDZIAŁ IX.
Ogrodowe zioła.

Un Chou, des choux, *Kapusta.*
Choux cabus, *kapusta włoska.*
Choux crépus, *iarmuß.*
Choux fleurs, *kalafiory.*
la laituë, *sałata, lektyka*
laituë pommée, *sałata głowiasta.*
la chicorée, *cykorya.*
l'endive, *endywia.*
l'anis, *anyż.*
l'ail, de l'ail, *czosnek.*
le fenoüil, *kopr włoski.*
l'ache ou api, *opych.*
des apetits, ou ciboules, *cebulki.*
des oignons, un oignon, *cebula.*
de l'arroche, *łoboda.*
un artichau, des artichaux, *karczoch, karczochy.*
de l'avrone, *cypris.*
une asperge, des asperges, *ßparag, ßparagi.*
le jurdin, *Boże drzewko.*
une bete-rave, des betes-râves, *burak, ćwikła.*
des porreaux, *Pory.*
du Raifort sauvage, *chrzan.*
des epinards, *szpinak.*
le persil, *pietrußka.*
de la bourache, ou buglose, *wołowy język.*

de

de la blete, *żminda.*
une carote, de carotes, *marchew.*
un panai, ou pastenade, *pasternak.*
une citroüille, ou courge, *bania, dynia.*
un melon, *melon.*
un concombre, *ogorek.*
le coriandre, *koryandres.*
la crete marine, *biała sol.*
le cresson, *rzeżucha.*
un fraisier, *poziomka ziele.*
une fraise, *poziomka iagoda.*
le houblon, *chmiel.*
de l'oseille, *szczaw.*
la roquette, *gorczyca.*
du pourpié, *portulaka kurza noga.*
une rave, des raves, *rzodkiew.*
naveau navet, *brukiew.*
le thym, *dzięcielina.*
la marjolène, *maieran.*
la sarriétte, *comber.*
la lavende, *lawenda.*
la ruë, *ruta.*
la sauge, *szałwia.*
le basilic, *bazylia.*
la mente, *mięka. (ka.*
le serpoulet, *macierzanka.*
le pavot, *mak.*
le coquelicot, *maczek.*

un champignon, *grzyb.*
un potiron, *bedłka.*
une morille, *smardze.*
un mousseron, *rydz.*

Les herbes médicinales.
Zioła lekarskie.

L'Absinte, *Piołun.*
la betoine, *betonika.*
l'aigremoine, *gwiazdeczki.*
la bistorte, *wężownik.*
la camomille, *kamomilla, psi rumian.*
la joubarbe, *rozchodnik.*
l'Aloës, *Aloe.*
l'Angelique, *dzięgiel.*
l'Arondeliere, *iaskołcze ziele.*
le capillaire, *Włoski P. Maryi.*
la centaurée, *centurzya.*
le consolé, *żywokost.*
le boüillon blanc, *dziewanna.*
le boüillon noir, le plantin, *łopian babka.*

la

la coloquinte, *kolokwintynda.*
le coquerets, *miechurki.*
la diptame, *dyptan.*
la muſcate, *iwa.*
l'encenſiere, *ſlachtawa.*
l'ellebore, *ciemierzyca.*
l'epurge, *ſkoczek.*
le chien-dent, *bluſczoperz.*
la gentiane, *goryczka.*
la jusquiame, *bieluń.*
la germandrée, *ożanka.*
la mauve, *ślaz.*
le marubini, *ſanta biała.*
le nard, *narda.*
le melilot, *komonica.*
la meliſſe, *meliſa pſczelnik.*
meliſſe ſauvage, *kadzidło.*
la mercuriale, *ſczyr.*
mille-feuilles, *tyſiącznik.*
mille-pertuis, *dzwonki.*
matrichaire, *matrykarya.*
nicotiane, *nikocyana.*
origan, *lebiotka.*
Palma Chriſti, *kłekotka. kleczowina.*
parietaire, *pomurze.*
pas d'ane, *podbiał.*
perſicaire, *rdeſt.*
pervanche, *barwinek.*
petun, *tabaka.*
pîvoine, *piwonia.*
poivrette, *czarnuſka.*
polypode, *paprotek.*
pulmonée, *płucznik.*
rhubarbe, *rabarbarum.*
ſanguinaire, *krwawnik.*
ſaxifrage, *łomikamień.*
ſatyrion, *ſtorczyk.*
ſené, *ſener.*
ſanicle, *zankiel.*
ſeneçon, *przymiot.*
tormentille, *tormentylla.*
valeriane, *koziełki.*
vorvaine, *koſyczko.*
ſcammomée, *ſocznica.*
ſerpentine, *wężownik.*

Les herbes ſimples.
Proſte zioła.

Acanthe, *barſcz.*
aconit, *wronie oko.*
algue, *poroſt, gliſtnik.*
aprelle, *przeſlka.*
aſpic, *ſpikanarda.*
berle, *potocznik.*
blanchette, *bylica.*
la bruïere, *wrzos.*
du cabaret, *kopytnik.*
calamente, *lebiodka.*

la canne, ou roſeau, *trzcina.*
le chardon, *oſet.*
chardon benit, *kard benedykt.*
la ciguë, *świnia weż.*
le cumin, *kmin.*
la fougere, *paproć.*
fumettere, ſarraſine, *kokoryc, ruta polna.*
grateron, l' hieble, *oſtrzyca hebd.*

le jonc, *śit, rogoż.*
le laceron, *mlecz.*
morele, *ßaley wielki.*
moron, ou mouron, *mokrzec, kurzyślep.*
la nielle, *czarnußka.*
une ortie, *pokrzywa.*
orpin, *wronie maſło.*
la parelle, *kobyli ßczaw.*
le trefle, *koniczyna.*
l'yvraie, ou zizanie. *kąkol.*

CHAPITRE X.
Des Fleurs & des Couleurs.

ROZDZIAŁ X.
O Kwiatach y kolorach.

L'amarante - paſſe - velours, *Amarant, Szarłat.*
anemone, *anemena.*
obifoint, ou bluet, *modrak.*
aube-épîne, *głogowy kwiat.*
campanette, *dzwonki.*
crocus, fleur de ſafran, *krokoß, ßafranowy kwiat.*
couronne imperiale, *miſtrzownik.*
le lis, *lilia.*
le muguet, *konwalia.*
la Roſe, *roża.*

Roſe à cent feüilles, *centyfolia.*
un bouton de roſe, *pączek rożowy.*
la violette, *fiałki.*
giroflée, *fiałki większe.*
eglatine, roſe ſauvage, *roża polna.*
Hyacinte, *Hyacynt.*
le jaſmin, *dzielżywin.*
fleur d'orange, *pomarańczowy kwiat.*
fleur de grenade, *granatowy kwiat.*
une jonquille, *jonkwila.*
liſeron, *powoy.*

chevre-

chevre-feuille, *powoy wonny.*
lilas, *bez włoſki.*
marguerite, *ſtokroć.*
pâquette, marguerite ſauvage, *ſtokroć polna.*
un narciſſe, *narcyz.*
un oeillet, *goździk.*
le pavot, *mak.*
la panſée, *płomik.*
la pivoine, *piwonia.*
renoncule, *renunkuł.*
le ſouci, *nogietek.*
tourneſol, *ſłonecznik.*
une toubereuſe, *tubereza.*
une tulipe, *tulipan.*

Les Couleurs. *Kolor.*

Blanc, *Biały.*
blanchâtre, *białawy.*
noir, *czarny.*
noirâtre, *czarniawy.*
un noiraut, *czarniawy człowiek.*
rouge, *czerwony.*
rougeâtre, *czerwonawy.*
verd, *zielony.*
verdâtre, *zielonawy.*
iaune, *żołty.*
jaunatre, *żołtawy.*
bleu, *błękitny, modry.*
bleüâtre, *modrawy.*
violet, *fiałkowy.*
couleur d'azur, *lazurowy kolor.*
de citron, *cytrynowy.*
d'orange, *pomarańczowy.*
d'écarlate, *ſzarłatny.*
de fer, *żelazny.*
de minime, de muſc, *pieprzowy, goździkowy.*
de pourpre, *purpurowy.*
d'aurore, *żołtogorący.*
de ponceau, *ceglaſty, pons*
de roſe, *rożowy.*
d'amarante, *amarantowy*
de ceriſe, *wiśniowy.*
de paille, *płowy.*
de feu, *ogniſty.*
de flamme, ou flammée, *płomieniſty.*
de ſouris, *myſzaty.*
de chair, *cieliſty.*
d'olive, *oliwkowy.*
de capres, *kaparowy.*
de cendre, ou cendré, *popielaty.*
cramoiſi, *karmazyn.*
un rouge de ſang, *krwawy.*
rouge vermeillon, *rumiany.*
rouge obſcur, *ciemno karmazyn.*

rouge éclatant, *ſzarłatny.*
écarlate, *ſzkarłat.*
couleur de ſoûfre, *ſiarczyſty kolor.*
couleur changeant, *mieniony.*
gris, *śiwy.*
gris pomelé, *ſiwoiabłkowity.*
griſatre, *ſzary.*
griſon, *ſiwiec.*
gris brun, gris enfumé, *brunatny.*
gris de perle, ou blanc de perle, *perłowy.*
couleur tachetée, bigarrée, *planny, pſtry.*
incarnat, *cieliſty.*
incarnadin, *rożowy.*
iſabelle, *izabelowy.*
brun, *dzikawy.*
baſanné, *śniadawy.*
ſombre, *ciemny.*
enfumé, *okopciały.*
verd-brun, *ciemno zielony.*
verd-pâle, *papużv.*
verd de poreau, *trawiſty.*
bleu, *płowy, żołtawy.*
morne, *ciemny.*
blême, pâle, *blady.*
vermeil, *rumiany.*
clair, éclatant, *iaſny.*
clairet, *blado-czerwony.*
turquin, *granatowy.*
couleur riche, haute, *bogaty kolor, wyſoki.*
bleu celeſte, *niebieſki.*
nuances de couleurs, *glans, odmiana farb.*
couleur pour peindre, ou pour teindre, *farba do malowania, albo do fryzowania.*

Les Oderus. *Odory.*

L'odeur, *odor.*
les ſenteurs, *wonie.*
les parfums, *perfumy.*
le muſc, *piżmo.*
l'ambre gris, *burſztyn.*
la paſtille, *trociczka.*
l'encens. *kadzidło.*
la myrrhe, *mira.*
le genevre, *iałowiec.*
eſſence, *oleiek.*
eau de ſenteurs, *wodka pachniąca.*
le ſtorax, *ſtyrak.*

CHAPITRE XI.
Des Metaux & Mineraux, & des pierres.

ROZDZIAŁ XI.
O Krußczach, Mineratach, y Kamieniach.

Le Metal, *Krußec.*
l'or, *złoto.*
or épuré, *ßczere złoto.*
l'argent, *ſrebro.*
argent fin, *przednie ſrebro.*
de l'argent, *pieniądze.*
l'airain, *miedź.*
le cuivre, *mosiądz.*
le laiton, fil d'arechal, *drot.*
le bronze la fonte, *ſpiża*
le plomb, *ołow.*
l'étain, *cyna.*
le fer, *żelazo.*
l'acier, *ſtal.*
fer blanc, *blacha.*
le verre, *ßkło.*
la rouille, *rdza.*

Les Mineraux. *Minerały.*

Le mercure, ou vif-argent, *żywe ſrebro.*
l'alun, *hałun.*
orpion, orpiment, *aurypigment.*
arſenic, *arßenik.*
antimoine, *antymonium.*
calamine, *tucya.*
l'emeril, *ßmergel.*
l'ocre, *glinka, brunatna farba.*
la couperoſe, le vitrîol, *koperwas.*
l'amidon, l'empois, *krochmal.*

Les Pierres. *Kamienie.*

Une pierre, *Kamień.*
une pierrette, *kamyk.*
une pierre ponce, *kamień z piany morſkiey.*
pierre à aigüiſer, *oſła.*
pierre de touche, *kamień probny.*
une tuille, *dachowka.*
une brique, *cegła.*
de plâtre, *gips.*
de la chaux, *wapno.*
un caillou, *opoka.*
une meule de moulin, *kamień młyński.*
pierreux, *kamieniſty.*

Pier-

Pierres precieuſes.
Drogie Kamienie.

Un Joïau, *Kleynot.*
un Diamant, *Dyament.*
une perle, *perła.*
une agathe, *agatek.*
un aiment, *magnes.*
de l'ambre, *burſztyn.*
chryſolithe, *chryſolit.*
le corail, *koral.*
un camaïeu, ou ſardoine, *ſardyk*, *ſardonik.*
la coraline, *onich.*
le criſtal, *kryſztał.*
écarboucle, *karbunkuł.*
grenat, ou grenate, *granatek.*
Hyacinthe, *Iacynt.*
le Jaſpe, *Jaſpiſz.*
une emeraude, *ſzmaragd.*
du javet, *gagatek.*
le marbre, *marmur.*
le porphire, *porfir.*
un rubis, *rubin.*
un ſaphir, *ſzafir.*
une opale, *opal.*
une ſanguine, *krwawnik*
une turquoiſe, *turkus.*
topaze, *topaz.*
l'ivoire, *ſłoniowa kość.*

Les gommes. *Gummy.*

La poix, *ſmoła.*
la réſine, poix-réſine, *żywica.*
poix de bouleau, *dziegieć.*
le camphre, *kamfora.*
la mirrhe, *mira.*
l'encens, *kadzidło.*
le vernis, *pokoſt.*
la cole, *kley.*

CHAPITRE XII. *ROZDZIAŁ XII.*

De la Ville & de ſes parties. *O Mieście y częściach iego.*

Les Edifices, ou bâtimens, *Budynki.*
une Maiſon, *Dom, Kamienica.*
un Temple, une Egliſe, *Kościoł.*
un Palais, *Pałac.*
l'Hôtel, ou la maiſon de ville, *Ratuſz.*
Hôtel, ou maiſon d'un Seigneur, *Dwor.*
la Cour, ou palais ou l'on plâide, *Grod.*

l'Hôpital, ou hôtelDieu, *Szpital.*
l'Arſenal, *Cekauz.*
l'Academie, *Akademia.*
une boutique, *Kram.*
la place, lieu du marché, *Rynek.*
une place, ou carefour, *plac, ſeroka ulica.*
une halle, *iatki, budki.*
la boucherie, *iatki mieśne.*
la poiſſonerie, *iatki rybne.*
la priſon, *więzienie.*
les murailles, *mury.*
le Chateau, *Zamek.*
la citadelle, *Zamek wałami otoczony.*
les rampars, *wały.*
les fortifications, *fortyfikacye.*
la forteresse, *forteca.*
les baſtions, *baſzty.*
les tours, *wieże.*
le pavé, *bruk.*
l'egout, *rynſztok*
la forge, *kuźnia.*
la friperie, *tandeta.*

Les bourgeois, *Mieſzczanie.*
un bourgeois, *Mieſzczanin.*
une bourgeoiſe, *Mieſzczka.*
un marchand, *Kupiec.*
une marchande, *Kupcowa*
un mercier, *Kramarz.*
une merciere, *kramarka*
un revendeur, *Przekupień.*
une revendeuſe, *przekupka.*
les ouvriers, ou gens de métier, *Rzemieślnicy.*
le maire de la ville, *Burmiſtrz.*
le Procureur fiſcal, *Woyt*
le Conſul, le Sindic, *Rayca, Syndyk.*
l'Echevin, *Przyſięzny.*
Receveur, Threſorier de ville, *Podſkarbi Mieyſki.*
Secretaire, *Sekretarz.*
Notaire, *Piſarz.*
l'Aſſeſſeur, *Ławnik.*
le Tribun, *Woźny.*
les archers, *śiepacze, ſłudzy mieyſcy.*
un bourg, *Miaſteczko.*
une hôtellerie, ou cabaret, *Auſterya, karczma.*

La maison & ses parties.

Dom y części iego.

Le Plan de la maison, *Abrys.*
le fondement, *fundament.*
la muraille, *mur.*
les parois, *ściany.*
la face, ou façade de la maison, *facyata domu.*
le plancher, *posadzka.*
le lambris, *posadzka sadzona.*
la voute, *sklepienie.*
chambre voutée, *sklep.*
un étage, *pientro.*
l'apartement, *pokoie.*
une chambre, *izba, pokoy.*
l' antichambre, *przed pokoy.*
l'allée, ou entrée de la maison, *sień.*
sale à l' entrée de la maison, *sień wielka.*
arriere chambre, ou cabinet, *pokoik.*
cabinet, lieu retiré, *gabinet.*
la grande sale, le lieu ou l'on mange, *stołowa izba.*
une sale, *sala.*
l' alcove, *alkierz.*
la garde-robe, *westyarnia.*
la depense, *śpiżarnia.*
la cuisine, *kuchnia.*
la boulangerie, *piekarnia.*
la credence, *kredens.*
la cave, le celier, *piwnica.*
un balcon, ou perron, *balasy, ganek.*
la galerie, *ganek.*
le galetas, *strych.*
la porte, *drzwi, furta.*
vestibule, *sień.*
un guichet, *okienko.*
les gonds, *zawiasy.*
la serrure, *zamek.*
la clef, *klucz.*
le verrou, *wrzeciądz.*
le loquet, *klamka.*
la barre, *zasuwa.*
les clous, *goździe.*
les jambages de la porte, *odrzwi.*
un cadenât, *kłodka.*
l' escalier, *schody.*
les fenêtres, *okno.*
les griles de fenêtres, *kraty, kratki.*
un chassis, *rama.*

les

les vitres, *ſklanę okna, ſyby.*
le verre, *ſkło.*
le plomb, *ołow.*
un volet, *okiennica.*
une poutre, ou ſolive, *tragarz.*
un ſoliveau, *balka.*
un ai, une planche, *tarcica, deſczka.*
un chevron, *krokiew.*
des lattes, *łaty.*
des briques, *cegły.*
des pierres, *kamienie.*
de la chaux, du ſiman, du mortier, *wapno.*
muraille crepie & blanchie, *tynkowany mur, y pobielany.*
le toit, *dach.*
le faîte de la maiſon, *wierzch domu.*
la couverture, *nakrycie.*
une tuile, *dachowka.*
un aiſſeau, *gont.*
le petit lieu, ou privé, la latrine, *komora.*
le parc, ou cloiſon, *parkan.*

Les moeubles de la chambre.
Izby ſprzęty.

Une table, *Stoł.*
un banc, *ława.*
un fauteüil, *krzeſło.*
une chaiſe, *krzeſełko.*
un tabouret, un ſiége, *taboret, ſtołek.*
un eſcabeau, *podnożek.*
un ſiége pliant, *zydel.*
un cofre, *ſkrzynia.*
une caiſſe, *ſkrzynka.*
une caſſete, *ſkatułka.*
une cave garnie de bouteilles, *puzderko.*
un bahu, *kufer, ſepet.*
une armoire, *ſzafa.*
un bufer, *kredens.*
un tiroir, *ſzuflada.*
la tapiſſerie, *obicie.*
un tapis, *kobierzec.*
un lit, *łożko, pościel.*
des rideaux, *zaſłony.*
des tringles, *pręty.*
un matelas, *materac.*
des oreillers, ou couſſins, *poduſzki.*
un traverſin, ou chevet, *wał u łożka.*
une coete, ou lit de plume, *pierzyna.*
une paillaſe, *wor ſłomą napchany.*

une

une couverture, de lit, *koc, kołdra.*
une courte-pointe, *przykrywadło pościeli.*
un linceul, ou drap de lit, *prześcieradło.*
le ciel du lit, *podniebienie u łożka.*
une bassinoire, *łożogrzey*
un pavillon, *pawilon.*
un paravent, *parawan.*
un gueridon, *gierydon.*
une tablette, *gablotek.*
un portrait, *konterfekt.*
un vase, *naczynie.*
la peinture, *malowanie.*
de la broderie, *haftowanie.*
la dorure, *pozłota.*
la cheminée, *komin.*
le poële, ou fourneau, *piec.*
une cage, *klatka.*
une chaise percée, *stolec*
un pot de chambre, *urynał.*

La Cuisine, *Kuchnia.*
la cremaillere, *kuchenny hak.*
les chenets, ou landiers, *wielki.*
le souflet, *miech.*
les pincettes, *kleszcze.*
l'écran, *zastona blaszana*
le feu, *ogień.*
la fumée, *dym.*
les charbons, *węgle.*
la cendre, *popioł.*

Vaisselles de Cuisine.
Naczynia kuchenne.

Un pot, *Garnek.*
une marmite, *miedziany garnek.*
l'anse du pot, *uszko u garka.*
le couvercle du pot, *pokrywka.*
la cuillier du pot, *warzecha.*
un chaudron, *kocieł.*
une chaudiere, *panewka*
un coquemar, *dzban międziany.*
un trépié, *trzynog.*
une tarriere, ou tourtiere, *patelnia do tortow.*
une poële à frire, *brytwana do smażenia.*
un poëlon, *brytwanka.*
la pelle à feu, *łopata do ognia.*

un

un gril, *roſt.*
une écumoire, une couloire, *durſlak.*
une ratiſſoire, *tarka.*
une lardoire, *ſpila do ſpikowania.*
la broche, *rożen.*
une lechefrite, *brytwanna.*
un mortier, *mozdzierz.*
un pilon à broïer, à piler, *tłuk, tłuczek.*
une rappe, *tarka.*

un rechaud, *faierka.*
une terrine, *donica.*
un broc, *konew.*
un baſſin, *miednica.*
une cruche, *dzban.*
un ſeau, *wiadro.*
un torchon, *ścierka.*
le balai, *miotła.*
du ſavon, *mydło.*
la lexive, ou leſſive, *ług.*
un cuveau, *ceber.*

Le four, *piec.*
la pelle à four, *łopata, wioſło do wſadzania chleba.*
un bluteau, un ſas, *śito.*
tamis, *rzeſoto.*
un crible, *przetak.*
une mai, ou mait, ou huche, *dzieża do mięſania ciaſa.*

de la farine, *mąka.*
du levain, *kwas.*
de la pâte, *ciaſto.*
du bois, *drwa.*
du charbon, *węgle.*
une coignée, *śiekiera.*

La cheminée, *komin.*
le foier, ou l'atre, *ogńi-*
un tiſon, *głownia.* (*ſko.*
une bûche, *kłoda.*
un fagot, *wiąſka drzewek.*
un cotret, *ſczepki.*
des allumettes, *ſiarka.*

un fuſil à batre du feu, *krzeſiwo.*
de la mêche, *kont.*
de la braiſe, *węgle zarzyſte.*
la fumée, *dym.*
la ſuïe, *ſadze.*

Les ornemens de la cheminée.
Ozdoby komina.

Des

Des porcelaines, *porcelany.*
des pots de fayence, *dzbany farfurowe.*
la lumiere, *światło.*
une chandelle, *świeca.*
un flambeau, *pochodnia.*

un cierge, *świeca woſkowa.*
une bougie, *ſtoczek.*
une lampe, *lampa.*
une lanterne, *latarnia.*
de la cire, *woſk.*
du ſuif, *łoy.*

CHAPITRE XIII. Du Village & de ſes parties.

ROZDZIAŁ XIII. O Wśi y częściach iey.

La metairie, *Folwark.*
la menagerie, *goſpodarowanie.*
le menage, *goſpodarſtwo.*
les granges, batimens ou l'on ſerre les blez ou autres grains, *gumno, ßopy.*
le grange, ou l'on bat les blez, le grenier, *ſtodoła, boiowiſko, ßpiklerz.*
l' ecurie, *ſtaynia.*
l' étable au gros betail, *obora.*
l' étable ou toit aux cochons, *chlew.*
le poulailler, *kurnik.*
le colombier, *gołębieniec.*
l' Hôtel, ou maiſon du Seigneur, *Dwor.*

les cabanes, ou hutes, *chałupa.*
le cabaret, *karczma.*
un hameau, ou petit village, *wioſka.*
une cloiſon, *parkan.*
une paliſſade, *wał.*
une haie, *płot.*
un marais, ou bourbier de la boûe, *błoto, kałuża.*
lieu marecageux, *bagniſko.*
un chemin, *droga.*
une route, ou ſentier, *ścießka.*
un pui, *ſtudnia.*
une fontaine, ou ſource d' eau, *zrzodło, zdroy.*
les champs, ou la campagne, *pola, role.*
le gueret, ou terre labou-

bourée, *rola orana, oranie.*
un sillon, *zagon.*
les raies, *brozdy.*
une terre reposante, *ugor*
une friche, *pustka.*
un arpent, ou journal, *staie.*
une sabloniere, terre sterile, *piaszczysta, ziemia nie urodzayna.*
un fossé, ou fosse, *row, fossa.*
un pont, *most.*

Les Païsans, ou Villageois.
Chłopi, Wieśniacy.

Un Sujet, *poddany.*
le jardin, *ogrod.*
le jardinage, *ogrodstwo.*
jardin à fleurs ou parterre, *ogrod włoski.*
jardin potager, *ogrod iarzynny.*
une allée de jardin, *ogrodowa ulica.*
un carré, ou carreau de jardin, *kwatera ogrodowa.*
une couche, ou planche, *forma, grzęda.*
un cabinet, ou berceau de verdure, *chłodnik.*
un labirinte, *labirynt.*
un espalier ou treille, *ściana, z drzew owocowych.*
une bordure de carré, *płot koło kwater.*
une fontaine, ou jet d'eau, *fontanna.*
une pépiniere, *nasiennik.*
les arbres, *drzewa.*
les herbes, *zioła.*
les fleurs, *kwiaty.*
les fruits, *owoce.*
un buisson, *krzak.*
l'ombre, *cień.*
le frais, la fraicheur, *chłod.*
la verdure, *zieloność.*
un verger, *sad.*

Les Officiers d'une metairie.
Folwarczni Postugacze.

L'Administrateur, ou Fermier, *Administrator, Podstarości, włodarz.*
un Econome, *Ekonom.*
le Granger, *Gumienny.*
le Garde, *Stroż.*
le Berger, *Pasterz.*

la Bergere, *Pasterka.*
le Boubier, berger de gros bétail, *Pastuch wielkiego bydła.*
le Porcher, *świniarz.*
une houlette, *pastucha laska.*
une fronde, *proca.*
un bâton, *kii.*
une pannétiere, *kobiela.*
le Jardinier, *Ogrodnik.*
le Fossoïeur, *Grabarz.*
le Bêcheur, *Zagrodnik.*
le Vigneron, *Winiarz.*
le Metaïer, *Kmieć.*
le Laboureur, *Oracz.*
une charuë, *pług.*
le soc de la charuë, *radło u pługa.*
le manche de la charuë, *nasad.*
une chârette, *woz.*
un châriot, *wozek.*
les roües, *koła.*
le timon, *dyszel.*
les jantes, *dzwona.*
le moïeu, *piasta.*
l'essieu, *oś.*
la herse, *brona.*
le joug, *iarzmo.*
un traineau, *sanki.*
une bêche, *rydel*
une pelle, *łopata.*
une houë, *motyka.*
un hoïau, *motyczka.*

le Sémeur, *Siewiarz.*
le Sarcleur, *plewiarz.*
la Sarcleuse, *plewiarka.*
le Moissoneur, *żeniec.*
le Faucheur, *Kosarz.*
le batteur de blé, *młocek.*
une faucille, *sierp.*
une faux, *kosa.*
un fleau, *cepy.*
une fourche, *widły.*
un reteau, *grabie.*
un balai, *miotła.*
un van, *opałka.*
une pelle a vanter le blé, *szufla.*
une crible, *przetak.*
le Pêcheur, *Rybak, co ryby łowi.*
le Poissonnier, *Rybak co ryby przedaie.*
la Poissonniere, *Rybaczka.*
le Chasseur, *Myśliwiec.*
l'Oiseleur, *Ptasznik.*
un filet, *sieć, włok.*
un hameçon, une ligne, *węda, wędka.*
un reclam, *wab.*
de la glu, *lep.*
une cage, *klatka.*
un Ouvrier, ou maneuvre, *Robotnik.*
un Artisan, *Rzemieślnik.*

Les

Les Officiers d'une maiſon.

Domowi Słudzy.

Le Marêchal, ou Maître d'hôtel, *Marſzałek ſtarſzy ſługa.*
le Maître, ou Ecuïer de Cuiſine, *Kuchmiſtrz.*
l' Ecuïer tranchant, *Kraycczy.*
Ecuïer, celui qui a le ſoin de l' Ecurie, *Koniuſzy.*
le Sous-Ecuïer, *Podkoniuſſy.*
l' Echanſon, *Podczaſſy.*
le Sommelier, *Piwniczny*
le Depenſier, *Szafarz.*
le Credencier, *Kredencerz.*
le Cüiſinier, *Kucharz.*
le marmiton, *kuchta.*
un ſerviteur, *ſługa.*
un Page, *Paź.*
un valet de chambre, *Pokoiowy.*
un laquais, *lokay.*
un valet de pié, *pachołek.*
un cocher, *ſtangret.*
un poſtillon, *foryś.*
un charretier, *woznica.*
un palefrenier, *maſſtalerz.*
le huiſſier, *odzwierny.*
l' Intendant, *Intendent.*
le Concierge, *Burgrabia.*
un valet, *parobek.*
une ſervante, *ſłużebnica*
une cüiſiniere, *kucharka*
un valet de cabaret, *ſſynkarz.*
une ſervante, de cabaret, *ſſynkarka.*
le Maître, *Pan.*
la Maitreſſe, *Pani.*

CHAPITRE XIV. Des Arts & Metiers.

Un Apoticaire, *Aptekarz.*
un Chirurgien, *Cerulik.*
un Medicin, *Doktor.*
un Architecte, *Architekt budowniczy.*

ROZDZIAŁ XIV. O Naukach y Rzemiosłach.

un Ingenieur, *Indzinier.*
un Marinier, ou nautonnier, *Zeglarz.*
un Pilote, *Sternik.*
un nocher, *Rotman.*

un

un Capitaine de navire, *Szyper.*
un Matelot, *Flis.*
un Batelier, *Przewoźnik.*
un Navire, *Okręt.*
un bâteau, *łodź.*
un grand bâteau, *ßkuta.*
un barc, *przewoz.*
une gondole, *czołn.*
un Peintre, *Malarz.*
un peinceau, *pędzel.*
un Sculpteur, *Snycerz.*
un Graveur, *Sztukator.*
un Imprimeur, *Drukarz.*
un Libraire, *Kßiążnik.*
un Relieur de livres, *Introligator.*
un Monoïeur, *Mincarz.*
un Orfevre, *Złotnik.*
un Joaillier, *Jubiler.*
un Ecrivain, *Pisarz.*
un Marchand, *Kupiec.*
un Postillon, *Pocztarz.*
un Messaget, *Posłaniec.*
un Barbier, *Balwierz.*
une Blanchiseuse, *Praczka.*
un Boucher, *Rzeźnik.*
un Boulanger, *Piekarz.*
un Patissier, *Paßtetnik.*
une Brasserie, *Browar.*
un Cabaretier, *Karczmarz.*

un Chapelier, *Kapelußnik.*
un Menuisier, *Stolarz.*
un Charpantier, *Cieśla.*
une scie, *piła.*
un marteau, *młotek.*
une tenaille, *obcęgi.*
une teriere, *świder.*
une urille, *świderek.*
une hache, *toporek.*
une coignée, *siekiera.*
une doloire, *topor.*
un clou, *gwodź, ćwiek.*
une cheville, *ßpąga.*
un trou, *dziura.*
une ligne, *linia.*
une lime, *piłka.*
un rabor, *hebel.*
un Châron, *Kołodziey, Stelmach.*
un Couroïeur, *Garbarz.*
un Cordier, *Powroźnik.*
un Cordonnier, *Swiec.*
une forme, *kopyto.*
une alêne, *ßydło.*
un tranchet, *gnyp.*
un couteau rond, *krawacz.*
un Seillier, *Siodlarz, Rymarz.*
un Tailleur, *Krawiec.*
une aiguille, *igła.*
un dé, *naparstek.*
des ciseaux, *nożyczki.*

un

un poinſon, *ſwayca.*
du fil, *nici.*
de la ſoie, *iedwab.*
un fondeur, ou potier d'etain, *Konwisarz.*
un Fontainier, *Rurmiſtrz.*
un Forgeron, *Kuźnik.*
un Marechal, *Kowal.*
un Serrurier, *Slosarz.*
un forge, *kuźnia.*
l'énclume, *nakowalnia.*
les pincettes, *kleſzcze.*
le fer, *żelazo.*
l'acier, *ſtal.*
un Foulon, *Farbierz, Pilśniarz.*
un Fourbiſſeur, faiſeur, d'épées, *Szpadownik.*
& de ſabres, *Miecznik*
un Fripier, *Tandeciarz.*
la friperie, *tandeta.*
un Horlogeur, *Zegarmiſtrz.*
une horloge, *zegar.*
une montre, *zegarek.*
un Lanternier, *Blacharz*
une Lingere, *Szwaczka.*
un Maſſon, *Mularz.*
une truelle, *kielnia.*
un niveau, *waga.*
une regle, *prawidło.*
une équerre, *węgielnica.*
un levier, *drąg.*

un Meunier, *Młynarz.*
un moulin, *młyn.*
un moulinet, *młynek.*
de la farine, *mąka.*
la meule, du moulin, *kamień młyński.*
un Huillier, *Oleiarz.*
un Papetier, *Papiernik.*
un Paſſementier, *Paſſamonik.*
un Ouvrier en ſoie, *Smuklerz.*
un Brodeur, *Hawtarz.*
un Pelletier, ou Fourreur, *Kuśnierz.*
un Perruquier, *Perukarz.*
un Portefais, ou porteur, *Drążnik noſiciel.*
un Potier, de l'argile, ou glaiſe, ou terre graſſe, *Ganzarz, glina.*
un Tailleur de pierre, *Kamieniarz.*
un Tapiſſier, *Kobiertnik.*
un Verrier, *Hutarz, Hutnik.*
un Vitrier, *Szklarz.*
un Tiſſeran, *Tkacz.*
un Tonnelier, *Bednarz.*
un tonneau, *beczka.*
les cercles, *obręcze.*

un Tourneur, *Tokarz.*
un tour, *koło, warſtat.*
un Mercier, *Kramarz.*
un Revendeur, *Przekupnik.*
une Revendeuse, *Przekupka.*

CHAPITRE XV. — *ROZDZIAŁ XV.*

De l'homme & de ſes parties. — *O Człowieku y Członkach iego.*

Les parties exterieures, *Członki powierzchowne.*
la Tête, *Głowa.*
le devant de la tête, *przodek głowy.*
le derriere de la tête, *tył głowy.*
le ſommet de la tête, *wierzch głowy.*
le front, *czoło.*
la face, *twarz.*
les temples, ou témpes, *ſkronie.*
l'oreille, *ucho.*
les oreilles, *uſzy.*
les ſourcils, *brwi.*
l'oeil, *oko.*
les yeux, *oczy.*
la paupiere, *powieka.*
le blanc des yeux, *białko w oczach.*
la prunelle de l'oeil, *zrzenica.*
le nez, *nos.*
les narines, *nozdrze.*
les jouës, *iagody, lice.*
la bouche, *gęba, uſta.*
les levres, *wargi.*
les gencives, *dziąſła.*
les dents, *zęby.*
les mâchelieres, *trzonowe zęby.*
la langue, *język.*
le palais de la bouche, *podniebienie u gęby.*
la machoire, *ſczęka.*
le menton, *podbrodek.*
la barbe, *broda.*
le col, ou cou, *ſzyia.*
le goſier, ou gorge, *gardło.*
le ſein, *łono, zanadrze.*
les mamelles, ou tetons, *pierſi, cycki.*
la poitrine, *pierſi.*
le ventre, *brzuch.*
le nombril, *pępek.*
l'aine, *dymienice.*
le bras, *bark.*
les bras, *barki.*
le coude, *łokieć.*
l'aiſſelle, *pacha.*
la main, *ręka.*

les

les mains, *ręce.*
le poing, ou poignet, *pięść.*
une poignée, *garść.*
la paume de la main, *dłoń.*
les doits, *palce.*
un doit, *palec.*
le pouce, *palec wielki.*
les ongles, *paznogcie.*
les epaules, *ramiona.*
une epaule, *ramię.*
le dos, *grzbiet.*
le rable, l'endroît, *lędzwie.*
des reins, *polędwica.*
le côté, *bok.*
les côtés, ou flancs, *boki.*
les fesses, *pośladek.*
le fondement, *odbyt.*
la cuisse, *udo.*
les cuisses, *uda.*
les hanches, *biodra.*
le genou, ou genoüil, *kolano.*
le jarret, *podkolanek.*
la jambe, *goleń.*
le gras de la jambe, *łyst.*
les chevilles du pié, *kostki u nogi.*
le pié, ou pied, *noga.*
les piez, *nogi.*
la plante du pié, *podeszfa.*
le talon, *pięta.*
un orteil, *palec u nogi.*
la peau, *skora.*
la petite peau, *skorka.*
les cheveux, *włosy.*
la moustache, *wąsy.*
le poil, *włosy po ciele.*
un ongle, *paznogieć.*

Les parties interieures.
Części wnętrzne.

Le corps, ou cors, *Ciało.*
la chair, *mięso.*
la graisse, *tłustość, sadło.*
le tendron de l'oreille, ou du nez, *chrząstka.*
les membres, *członki.*
les nerf, *suche żyły.*
les veines, ou venes, *żyły.*
les arteres, *żyłki pulsowe.*
un os, *kość.*
les os, *kości.*
la moëlle, *szpik.*
le crane, *czaszka.*
l'épine du dos, *pacierz.*
les cotes, *żebra.*
l'os de l'épaule, *łopatka.*
le coeur, *serce.*
le fiel, *żołć.*
le foie, *wątroba.*
le poûmon, *płuca.*

la rate, *śledziona.*
les reins, *nerki.*
le cerveau, ou la cervelle, *muzg.*
l'eſtomach, *żołądek.*
les boïaux, ou inteſtins, *lelita, trzewa.*
les tripes, *kiſzki.*

les entrailles, *wnętrzności.*
le ſang, *krew.*
le lait, *mleko.*
la ſueur, *pot.*
la pituite, *pypeć.*
la ſalive, *ślina.*
les larmes, ou pleurs, *łzy.*

Les cinq ſens de nature.
Pięć zmyſłow natury.

La vüe, *Widzenie.*
l'oüie, *ſłyſzenie.*
l'odorat, *powonienie.*

le goût, *ſmak.*
l'attouchement, *dotykanie.*

Les qualités du Coprs humain.
Przymioty Ciała ludzkiego.

La ſanté, *zdrowie.*
la force, *moc, siła.*
la beauté, *piękność.*
la taille, *poſtać.*
belle taille, *uroda.*
la mine du viſage, *mina twarzy ſkładność.*
mine d'un honnête homme, *podobieńſtwo poczciwego człowieka.*
le teint, la couleur, *kolor, cera.*
la bonne grace du viſage, *wdzięczność twarzy.*
teint vermeil du viſage, *rumianość twarzy.*
l'Ame, *Duſza.*
l'eſprit, *rozum.*

l'entendement, *dowcip.*
la ſageſſe, *mądrość.*
un homme de bonne mine, *urodzony człowiek.*
l'adreſſe, *byſtrość dowcipu.*
la prudence, *roſtropność.*
la memoire, *pamięć.*
la geoncilité, *poiętność.*
l'induſtileſſe, *grzeczność*
l'ingenuite, *przemyſł.*
la juſteſſe, l'honnêteté, *uczciwość ſkładność. (rozumu.*
la ſubtilité, *poczciwość.*
la naiveté, ou ſimplicité, *ſubtelność, ſzczerość.*

la

la bienseance, *przystoyność.*
la civilité, *obyczayność.*
la gravité, *powaga.*
la justice, *sprawiedliwość.*
la grace, *łaska.*
la bonté, *dobroć.*
l'affabilité, *rozmowność, łagodność.*
la bienfaisance, *dobroczynność.*
la bien-veillance, *życzliwość.*
le courage, *śmiałość.*
la courtoisie, *polityka.*
la vertu, *cnota.*
la gratitude, *zawdzięczenie.*

Les defauts & maladies du corps humain.
Defekta y choroby ciała ludzkiego.

Defauts legers, *lekkie defekta.*
les rides, *zmarszczki.*
la lentile, tache rossâtre du visage, *piegi.*
la chassie, *oczu płynienie*
une verruë, ou porreau, *brodawka.*
la taye en l'oeil, *blimo w oku.*
le tintouin dans l'oreille, *brzmienie u uchu.*

Defauts notables. *Znaczne defekta.*

L'Aveuglement, *ślepota, zaślepienie.*
la sourdité, *głuchota.*
la laideur, *szpetność.*
la foiblesse, *słabość.*
la maigreur, *chudość.*
une bosse, *garb.*
aveugle, *ślepy.*
borgne, *ślepy na iedno oko, iednooki.*
boiteux, *chromy, kulawy.*
bossu, *garbaty.*
begue, *szepleń, zaiąkliwy.*
chassieux, *kto iest oczu płynących.*
chauve, *łysy.*
camus, *nosa płaskatego wklęsłego.*
debile, foible, *słabego zdrowia, słaby.*
estropié, *okaliczony, obcięty.*
impotant, perclus, *kaleka, niedołężny.*
louche, *zyzowaty.*
laid, *szpetny.*
maigre, *chudy.*
manchot, *kikut, iednoręki.*
muet, *niemy.*

sourd,

ſourd, *głuchy.*
ſourdant, *głuch.*
phlegmatique, *flegmatyk*
un geanr, *olbrzym.*
un nain, ou nabor, *karzeł.*

Les Maladies. *Choroby.*

l'Apoplexie, *Apoplexya.*
la fievre, *febra, gorączka.*
fievre continue, *febra iednoſtayna.*
fievre quotidienne, *febra codzienna.*
fievre ardente, *gorączka ciężka.*
fievre chaude, *gorączka maligna.*
fievre quarte, tierce double tierce, *kwartana, albo czwartaczka, tercyana, iednodzienna.*
febricitant, *gorączkę maiący.*
le rûme, ou caterre, *katar, kaſzel.*
le rûmatisme, *ryma.*
l'enrûmure, *ſapka.*
enrûmé, *katar maiący.*
la colique, *kolka.*
convulſion, contraction des nerfs, *ſkurczenie członkow.*
une criſe, *choroby odmiana.*
diſſenterie, ou flux de ventre, *dyſſenterya, biegunka.*
douleur de dens, *bolenie zębow.*
epilepſie, haut mal, mal caduc, *wielka choroba, kaduk.*
un eriſipele, *roża choroba.*
le cancer, *kancer.*
le flux de ſang, *krwawa biegunka.*
la goute, *goździec.*
goute aux mains, *chiragra.*
goute aux piez, *podagra.*
gouteux, *gwoździowaty.*
dislocation de membres, *wywinienie członkow.*
ebullition de ſang, *zapalenie krwie.*
la pierre, du gravelle, *kamień.*
les hemoroïdes, *krwotok.*
l'hydropiſie ou enflure, *puchlina.*
la jauniſſe, *żołtaczka.*
l'indigeſtion, *nieſtrawność.*
la letargie, *ſpiączka.*

la

la lepre, *trąd.*
lépreux, *tręndowaty.*
la migraine, mal de tête, *głowy bolenie.*
palpitation de coeur, *ſerca drzenie.*
pamoiſon, evanoüiſſement, *mdłość, owdlewanie.*
la paraliſie, *paraliż.*
paralitique, *paraliżem zarażony.*
la peſte, *morowe powietrze.*
la contagion, *zaraza.*
peſtifere, *powietrzem zarażony.*
phreneſie, ou delire, *ßaleńſtwo w chorobie.*
pleureſie, *bokow bol.*
phtiſie, ou étique, *ſuchoty.*
maladie de poumon, *płuczna choroba.*
poumonique, malade de poumon, *płuczny, płuczną chorobę cierpiący.*
difficulté d'halene, *dychawica.*
atteint de difficulté d'halene, pouſſif, *dychawiczny.*
mal de rate, *śledziony bol.*
la rougeole *odra.*
la petite verole, *oſpa.*
la ſciatique, *ſcyatyka.*
vomiſſement, *womit.*
étourdiſſement, tournement de tête, *zawrocenie głowy.*
une plaie ou ulcere, *rana.*
la bouë, pus d'ulcere, *ropa, gnoy od rany.*
cicatrice, *bliźna, ßrama.*
abſcez, *otok, wrzodzenica.*
un froncle ou clou, *wrzod.*
les étrouelles, *gruczoły, ſtrupy.*
chancre, *ßkorbut.*
feu volage, *piekielny ogien.*
dartre, *lißay.*
la galle, ou rogne, *świerzb, parchy.*
une verruë, ou porreau, *brodawka.*
rupture, *ruptura.*
mértriſſure, *ſiność.*
froiſſement, contuſion, *ſtłuczenie.*
égratignure, *zadarcie.*

écor-

écorchure, *z ſkory obłupienie.*
coupure, *zarznięcie.*
un ſouflet, *policzek.*

Les Medicamens. *Lekarſtwa.*

Une medicine, *Lekarſtwo.*
le remede, *leczenie.*
des remedes, *leki.*
des pilules, *pigułki.*
une decoction, *dekokt.*
de la tiſane, *tyzana.*
du miel, *miod.*
un julep, *ulepek.*
du ſirop, *ſyrop.*
de la theriaque, *dryakiew.*
de l'orvietan, *orwetan.*
des tablettes, *kołaczki.*
de la poudre, *proſzek.*
la doſe, *dozys.*
la diete, *dyeta.*
une confection, *konfekt.*
gargarysme, *gargaryzowanie.*
des vantouſes, *bańki.*
des ſang-ſues, *piawki.*
ſaigner, *krew puſzczać.*
une ſaignée, *krwie puſzczanie.*
purger, *purgować.*
de l'onguent, *maść.*
une emplâtre, *plaſter.*
une tente, *ſleytuch.*
une lancette, *puſzczadło.*
un lavement, ou cryſtere, *kryſtera, enema.*
une ſeringue, *rurka do kryſtery.*
un raſoir, *brzytew.*
la mort, *śmierć.*
le trépas, *zeyście z świata.*
un mort, *umarły.*
un cadavre, ou corps mort, *trup, ciało umarłe.*

Les defauts de l'ame. *Defekta duſzne.*

Le vice, *wyſtępek.*
la folie, *głupſtwo.*
la radoterie, betiſe, ſtupidité, niaiſerie, *ſzaleńſtwo, nikczemność.*
fineſſe, duplicité, ruſe, *frantoſtwo, chytrość.*
malice, mechancete, *złość, złośliwość.*
effronterie, *beſpieczeńſtwo, niewſtyd.*
extravagance, *ſzaleńſtwo.*
impertinence, *bałamuctwo, co nic do rzeczy.*

impu-

impudence, *nie uwaga, nieostrożność.*
legerté, *lekkość.*
negligence, *niedbalstwo.*
temerité, *zuchwałość, płochość.*
trahison, *zdrada.*
tromperie, *oszukanie.*
friponerie, *sztuka na złe.*
ingratitude, *niewdzięczność.*
bizarrerie, *niestateczność.*
badinerie, *swawola.*
badin, folatre, *swywolny.*
arrogance, orgueil, *pycha.*
obstination, opiniâtreté, *upor.*
vanité, *prożność.*

Les Passions. *Passye.*

L'amour, *miłość.*
la haine, *nienawiść.*
la crainte, *boiaźń.*
le desir, *chęć, życzenie.*
l'esperance, *nadzieia.*
le desespoir, *desperacya.*
la hardiesse, *śmiałość.*
la timidité, *nieśmiałość.*
la honte, *wstyd.*
la colere, *gniew.*
la rage, *wścieczenie.*
la fureur, *zapalczywość.*
la joïe, *wesołość.*
la tristesse, *smutek.*
la constance, *statek.*
l'inconstance, *niestatek.*
la patience, *cierpliwość.*
l'impatience, *niecierpliwość.*
l'indignation, *rozgniewanie.*
le depit, *rozgniewanie, dąsanie.*
la peur, ou l'effroi, *strach.*
le chagrin, ou souci, *frasunek, utrapienie.*
oppression, *ucisk, oppressya.*
emulation, jalousie, *zazdrość, prześladowanie.*
pitié compassion, *litość.*
misericorde, *miłosierdzie.*
la douleur, *bol, boleść.*

Les Conditions de l'homme.
Stany człowiecze.

Un homme Noble, *Szlachetny człowiek.*
un Gentil-homme, *Szlachcic.*

privé, ou particulier, *prywatny, partykularz*
roturier, groſſier, *chłop, proſtak, grubian.*
un paiſan, *wieśniak.*
une paiſanne, *wieśniaczka.*
un bourgeois, *Mießczanin.*
une bourgeoiſe, *mießczka.*

un artiſan, homme de metier, *rzemieſtnik.*
un homme docte, ou ſavant, *umieiętny, uczony.*
un ignorant, *nieuk.*
un idoit, *tępy.*
un riche, *bogaty.*
un pauvre, *ubogi.*

Les Dignités. *Godności.*

L'Empereur, *Cesarz.*
l'Imperatrice, *Cesarzowa*
le Roi, *Krol.*
la Reine, *Krolowa.*
un Prince, *Xiążę.*
une Princeſſe, *Xiężna.*
un Prince du ſang, *Krolewic.*
une Princeſſe, *Krolewna.*
un Duc, *Xiążę.*
une Ducheſſe, *Xiężna.*
un Marquis, *Markież.*
une Marquiſe, *Markiezowa.*
un Comte, *Hrabia.*
une Comteſſe, *Hrabina.*
un Baron, *Szlachcic wolny ſobie.*
une Baronne, *Szlachcianka.*
un Seigneur, *zacny Pan.*

une Dame, *zacna Dama Pani.*
une Demoiſelle, *Panna zacna.*
Noble, *Szlachcic Herbowny.*
un Palatin, *Woiewoda.*
une Palatine, *Woiewodzina.*
un Caſtellan, *Kaßtelan.*
une Caſtellane, *Kaßtelanowa.*
un Staroſte, un Gouverneur, ou juge ſouverain de la nobleſſe, *Staroſta.*
une Staroſtine, *Starościna.*
le Marêchal, *Marßałek.*
le Chancelier, *Kanclerz.*
un Senateur, *Senator.*
une Senatrice, *Senatorka*

le

le Chambellan, *Podkomorzy.*
le Grand Veneur, *Łowczy.*
le Grand Enſeigne, *Chorąży.*
l'Echanſon, *Podczaſzy.*
le grand Panetier, *Stolnik.*
le Maitre d'hotel, *Kuchmiſtrz.*
le Fourier ou Marêchal des logis, *Stanowniczy*
le grand Ecuïer, *Koniuſzy.*
Ecouïer tranchant, *Krayczy.*
Courtiſan, ou homme de cour, *Dworzanin.*
le grand General, *Hetman.*
un General, *Generał.*
un Capitaine, *Wodz.*
un Lieutenant, *Porucznik.*
nn Colonel, *Rotmiſtrz.*
un Cornete, *Chorąży iezdney kompanii.*
un Caporal, chef d'une eſcoüade, *Kapral.*
un Soldat, ou Gendarme, *Zołnierz.*
un Cavalier, homme de cheval, *konny, raytar.*
un Pieton, homme de pié, *piechota.*
un Lancier, *Halabardnik.*
un Cuiraſſier, *Pancernik.*
la ſentinelle, *ſtraż.*

La Parenté, ou conſanguinité.
Pokrewieńſtwo.

Le Triſayeul, *Prapradziad.*
le Biſayeul, *Pradziad.*
l'Ayeul, ou grand Pere, *Dziad.*
le Pere, *Oyciec.*
le Fils, *Syn.*
le Petit Fils, *Wnuk.*
le Fils du petit fils, *Prawnuk.*
le Frere, *Brat.*
Frere uterin, demifrere, *Przyrodni Brat.*
le Couſin germain, *Stryieczny, lub wuieczny Brat.*
un Couſin, ou Parent, *Krewny.*
l'Oncle Paternel, *Stryi.*
l'Oncle Maternel, *Wuy.*
le Neveu, *Synowiec, Bratanek, Sieſtrzeniec.*

la Triſaïeul, *Praprababa.*
la Biſaïeule, *Prababa.*
l' Aïeule, ou Grande Mere, *Babka.*
la Mere, *Matka.*
la Fille, *Corka.*
la Petite fille, *Wnuczka.*
Fille de la petite fille, *Prawnuczka.*
la Soeur, *Sioſtra.*

la Couſine, germaine, *Stryieczna lub wuieczna Sioſtra.*
une Couſine, ou parente, *Krewna.*
la Tante, ſoeur du pere, *Stryienka.*
la tante, ſoeur de la Mere, *Ciotka.*
la Niece, *Synowica, Sieſtrzenica.*

Les âges. *Lata.*

Un enfant, *Dziecie niemowlątko.*
l'Enfance, *Dziecięſtwo.*
la Jeuneſſe, *Młodość.*
la Vieilleſſe, *Starość.*
un Garçon, *Chłopiec.*
Garçon, jeune homme, qui n'eſt point encore marié, *Młodzian.*
Jeune homme marié, *Nowożeniec.*
Homme fait, *Mąż, człowiek ſtały.*
Jeune, *Młody.*
Vieil, *Stary.*
un vieillard, *Starzec.*
une vieille femme, *ſtara białogłowa.*
une vieille, *baba.*
le Pere de famille, *Goſpodarz.*

la Mere de famille, *Goſpodyni.*
le fils ainé, *ſtarſzy ſyn.*
le cadet, *naymłodſzy.*
une fille, ou vierge, *Panna Dziewica.*
une petite fille, *Dziewczyna dzieweczka.*
un Homme, *Mąż, męſczyzna.*
une femme, *Białogłowa.*
l'Epoux, *Oblubieniec.*
l'Epouſe, *Oblubienica.*
le Mari, *Mąż.*
la Femme, *Zona.*
une Nourice, *Mamka.*
une ſage-femme, *Baba.*
un homme veuf, *Wdowiec.*
une veuve, *Wdowa.*
l'heritier, *Dziedzic.*

un

un Tuteur, ou Curateur, *Opiekun.*
une Tutrice, *Opiekunka.*
la tutele, un curatele, *Opieka.*
un batard, *bękart.*
un orfelin, *sierota.*
un jumeau, *bliźnię.*
le beau pere, *Oyczym.*
la belle mere, *Macocha.*
le gendre, ou beau fils, *Zięć.*
un beau fils, *Pasierb.*
la bru, ou belle fille, *Synowa.*
une belle fille, *Pasierbica.*
le beau frere, *Szwagier.*
la belle soeur, *Bratowa.*
le Parrain, *Ociec krzesny.*
la Marreine, *Matka krzesna.*
le filleul, *Syn krzesny.*
la filleulle, *Corka krzesna.*
le compere, *Kum, kmotr.*
la commere, *Kuma.*

CHAPITRE XVI. Des Etoffes, & habits.

ROZDZIAŁ XVI. O Materyach, y Sukniach.

Etoffe, *Materya.*
du Drap, *Sukno.*
Drap d' Espagne, de France, d' Angleterre, d' Hollande, &c: *Sukno Hiszpańskie, Francuskie, Angielskie, Hollenderskie, &c.*
gros drap, *grube sukno.*
de la bure, *siermięga.*
drap de soie, etoffe de soie, *Materya iedwabna.*
du Tafetas, *Kitayka.*
du tabis, ou tabin, *tabin, tabinek.*
du velours, *Axamit.*
du brocard, *Złotogłow.*
du damas, *Adamaszek.*
du satin, *Atłas.*
de la moire, *Mora.*
de la gase, *Gaza.*
crepe, ou crépon, du raz, *krepa, kałamayka.*
de la serge, du bouracan, *sardzia, rasa burkatela.*
de camelot, *kamela.*
de la panne, ou tripe de

de velours, *pliśnia.*
de l'etamine, *kromras.*
du droguet, *droget.*
du coton, *bawełna.*
etoffe, ou toile de coton, *bagazya.*
de la furaine, *bąmbzyn.*
de la toile, *płotno.*
toile de chanvre, *konopne płotno.*
toile de lin, *lniane płotno.*
toile de Hollande, *Hollenderſkie płotno.*
toile fine, *cienkie płotno.*
groſſe toile, *grube płotno.*
etoffe fine & deliée, *Materya cienka.*
groſſe etoffe, *Materya gruba.*
du trelis, *drelich.*
du linge, *chuſty.*
de la fourure, *futro.*

Aſſortimens d'habits.
Potrzeby do ſukien.

Les boutons, *guziki.*
des boucles, *pętlice.*
les boutonnieres, *dziurki*
une bordure, *obſzywanie.*
une frange, *frandzla.*
une dentele, de la dentele, *korony.*
un ruban, *wſtęga.*
du ruban, des rubans, *wſtęgi.*
un paſſement, *paſſamon.*
des paſſemens, *paſſamony*
Paſſemens, d'argent, de ſoie, *Paſſamony złote, ſrebrne, iedwabne.*
un galon, du galon, *galon.*
un petit cordon, *ſznurek*
de la broderie, *haftowanie.*
de la ſoie, *iedwab.*
du fil, *nici.*
la garniture, *potrzeby.*

Habits d'homme. *Męſkie odzienia.*

Habillement de tête, *głowy odzianie.*
un chapeau, *kapeluſz.*
un caſtor, *bobrowy kapeluſz.*
un loutre, *wydrowy kapeluſz.*
cordon de chapeau, *binda.*
panache, plume, *ſtrusie piora.*
un bonnet, *czapka.*
bonnet carré, *bieret.*
une robe, *ſuknia.*

un

un juste au corps, *su-*
knia wierzchnia.
une camisolle, *kamizel-*
ka.
un chemisette, *kawta-*
nik.
une robe longue à la Po-
lonoise, *kontusz.*
une hongroise, *węgierka*
une robe, fourée de co-
ton, *kawtan.*
une robe longue, dou-
blée, *żupan.*
une ceinture, *pas.*
une culotte, *pludry.*
des poches, *kieszenie.*
des bas, *pończochy.*
une chemise, *koszula.*
des manches, *rękawy.*
des manchettes, *man-*
kietki.
des jarretieres, *podwią-*
zki.
des chaussetes, *pończo-*
chy płocienne.

des chaussons, *szkarpetki.*
des souliers, *trzewiki.*
des bottes, ou botines,
boty.
des pantoufles, *pantofle.*
des gans, *rękawice.*
des mitaines, *rękawice*
nie palcate.
un mouchoir, *chustka.*
une cravate, *alsztuk.*
un rabat, ou colet, *koł-*
nierz.
un manteau, *płaszcz.*
une casaque, *opończa.*
un casaquin, *saian.*
un mantelet, ou petit
manteau, *płaszczyk.*
une choupelande, *gunia.*
une fourure, *futro.*
un sabre, *szabla.*
une epée, *szpada.*
un foureau, *pochwy.*
un ceinturon, ou bau-
drier, *pendent.*
des ceinturons, *paski.*

Pour monter à cheval.

Do wsiadania na konia.

Les Eperons, *Ostrogi.*
le fouet, *kańczug.*
une verge, ou houssine,
rozga.
les pistolets, *pistolety.*
les foureaux, *olstra.*
la bride, *uzdeczka.*

la sele, *siodło, kulbaka.*
les sangles, *popręgi.*
les étriers, *strzemiona.*
les botes, *boty.*
le coussin, ou coussinet,
poduszka.
la housse, *płat.*

petit

petit matelas qu'on met ſous la ſele, *woyłok.*

le licou, *uździenica.*

Habillemens de femmes.

Białogłowſkie ſtroie.

Une Coëfe, *Kwef.*

une fontange, *fontaź.*

une créte, *czub.*

des boucles, ou pendans d'oreilles, *kołka, zauſznice.*

un colier de perle, d'ambre, de corail, &c. *ſznurek pereł, burſztynu, koralu, &c.*

une chaîne, ou chainette d'or, *łańcuſzek złoty.*

les traiſſes, ou cheveux treſsés, *warkocz, włoſy plecione.*

la friſure, *trefienie włoſow.*

un bourlet, *kołko.*

des cornettes, *kornety.*

un bonnet, *bonecik.*

un peignoir, *podwłośnik.*

une guimpe, *zatyczka.*

un voile, *zawicie, welon.*

une écharpe, *ſzarpa.*

une aiguille de tête, *iglica.*

un mouchoir de cou, *chuſtka na ſzyię.*

un couvre-chef, *czepiec.*

une capeline, *duſzek.*

une cape, ou capot, *podwika.*

un bandeau, *bandela.*

un manteau, *płaſzczyk.*

une robe de chambre, *robdeſzambr.*

une jupe, *ſpodnica.*

un cors de jupe, *ſznorowka.*

un juſt'aucorp, *kawalerka.*

un tablier, *fartuch.*

un buſc, *brykla.*

un manchon, *rękaw.*

des gans, *rękawice.*

une ceinture, *pas.*

une busquiere, *załoſzka.*

des braſſelets, *braſſolety, manele.*

des joïaux, *kleynoty.*

une bague, *pierścień.*

des bagues, *pierścienie.*

un aneau, *obrączka.*

des pierreries, *kamienie drogie.*

un évantail, *wachlarz.*

une masque, *maſzkarka.*

un paraſol, *umbrakulum.*

la toilette, *tuwalnia.*

un

un peloton, *iadwißka.*
un étuit à aiguilles, *igielniczek.*
un étuit, à cisaux, & à couteaux, *nożenki.*
un étuit à cuillier, & à fourchettes, *ßtuciec.*
un miroir, *zwierciadło.*
une coiffure, ou garniture de tête, *cały ßtroy do głowy.*
une boete, *puzderko.*
une cassete, *ßkatułka.*
une montre, *zegarek.*
de la toile, *płotno.*
une chemise, *koßula.*
des bas, *pończochy.*
des souliers, *trzewiki.*
des pantoufles, *pantofle.*
une quenouille, *kądziel.*
un fuseau, *wrzeciono.*
un roüet, *kołowrot.*
de la filasse, *przędziwo.*
de la laine, *wełna.*
du lin, *len.*
du chanvre, *konopie.*
du savon, *mydło.*
de l'empois, *krochmal.*
des mouches, *mußki.*
du fard, *farba.*
de la poudre, *puder.*
de l'essence, *pachniący oleiek.*
du fil, *nici.*
de la soie, *iedwab.*

Vêtemens d'enfans.
Odzienie dziecinne.

Un beguin, *czapeczka.*
une robette, ou petite robe, *sukienka.*
un berceau, *kolebka.*
de langes, ou drapelets, *pieluchy.*
une bande, un bandeau, *pas.*
un joüet, *czaczko.*
un hochet, *grzegotka.*

Pour d'étude. *Do nauki.*

Un Livre, *Księga.*
un petit livre, *książka.*
du papier, *papier.*
un cahier, ou feüille de papier, *sextern, arkuß*
un feüillet, *kartka.*
un billet, *karteczka pisana.*
la couverture du livre, *księgi oprawa.*
les fermoirs, *klauzury.*
une plume, *pioro.*

de l'encre, *inkauſt.*
une écritoire, *kałamarz*
un canif, *temporalik*, *ſcyzoryk.*
un pourdrier, *piaſeczniczka.*
de la poudre, *proch albo piaſek.*
un porte-feüille, *teka.*
du parchemin, *pargamin*
du craïon, *ołowek.*
de la craie, *kreda.*
de la cire, *woſk.*
un cachet, *pieczęć.*
une lettre, *liſt.*
des tablettes, *pugillares.*
une leçon, *lekcya.*
la traduction, *wyłożenie*, *tradukcya.*

Inſtrumens de Muſique.
Iuſtrumenta Muzyczne.

Un Violon, *Skrzypce.*
un viole, *wiola.*
un lut, *lutnia.*
une guitarre, ou quiter, *cytra*, *cytara.*
une flute, *flet*, *ſurma.*
un flageolet, *piſzczałka.*
un haut-bois, *oboy.*
un ſifre, *fayfer.*
un clairon, *puzan.*
une cornemuſe, ou muſette, *dudy.*
une trompette, *trąba.*
un orgue, des orgues, *organy.*
une épinette, *klawikord*, *ſpinet.*
un claveſſin, *klawicymbał.*
le clavier, *klawiſſe.*
une charpe, *harfa.*
un tambour, *bęben.*
des timbales, *kotły.*
une cloche, *dzwon.*
une clochette, *dzwonek.*

Les jeux. *Gry.*

Un jeu, *Gra.*
des cartes, *karty.*
un damier, *warcabnica.*
des dames, *warcaby.*
des échats, *ſzachy.*
des quilles, *kręgle.*
des boules, *kule*, *piły.*
la comedie, *komedya.*
la danſe, le balet, *taniec*
le feſtin, ou banquet, *bankiet.*
le divertiſſement, *rekreacya*, *uciecha.*
la raillerie, *żart.*
joüer, *grać.*
danſer, *tańcować.*

CHA-

CHAPITRE XVII.
Des Nombres.

1. Un, une, *Ieden, iedna.*
2. deux, *dwa, dwie.*
3. trois, *trzy.*
4. quatre, *cztyry.*
5. cinq, *pięć.*
6. six, *ßeść.*
7. set, *siedm.*
8. huit, *ośm.*
9. neuf, *dziewięć.*
10. dix, *dziesięć.*
11. onze, *iedenaście.*
12. douze, *dwanaście.*
13. treize, *trzynaście.*
14. quatorze, *czternaście.*
15. quinze, *piętnaście.*
16. seize, *ßesnaście.*
17. dix-set, *siedmnaście*
18. dix-huit, *ośmnaście*
19. dix-neuf, *dziewiętnaście.*
20. vint, *dwadzieścia.*
21. vint & un, *dwadzieścia y ieden.*
22. vint & deux, *dwadzieścia y dwa.*
23. vint & trois, *dwadzieścia y trzy.*
24. vint & quatre, *dwadzieścia y cztery.*

ROZDZIAŁ XVII.
O Liczbach.

25. vint & cinq, *dwadzieścia y pięć.*
26. vint & six, *dwadzieścia y ßeść.*
27. vint & set, *dwadzieścia y siedm.*
28. vint & huit, *dwadzieścia y ośm.*
29. vint & neuf, *dwadzieścia y dziewięć.*
30. Trente, *Trzydzieści.*
31. trente & un, *trzydzieści y ieden.*
32. trente & deux, *trzydzieści y dwa, &c.*
40. Quarante, *Czterdzieści.*
50. Cinquante, *Pięćdziesiąt.*
60. Soixante, *Sześćdziesiąt.*
70. Septante, ou soixante, & dix, *Siedmdziesiąt.*

Kiedy tego słowa zażywaią soixante & dix, *to trzeba liczyć takim porządkiem.*

71. Soixante & onze, *Siedmdziesiąt y ieden.*

72. Soixante & douze, *Siedmdziesiąt y dwa.*
73. Soixante & treize, *Siedmdziesiąt y trzy &c.*
80. Quatrevint, *Ośmdziesiąt.*
90. Nonante, ou quatrevint dix, *Dziewięćdziesiąt.*
100. Cent, *Sto.*
200. deux cent, *dwieście.*
300. trois cent, *trzysta.*
400. quatre cent, *czterysta.*
500. cinq cent, *pięćset.*
600. six cent, *sześćset.*
1000. Mille, *Tysiąc.*
2000. deux mille, *dwa tysiące.*
10000. dix mille, *dziesięć tysięcy.*
100000. cent mille, *sto tysięcy.*
200000. deux cent mille, *dwakroć sto tysięcy.*
1000000. Million, *Million.*
10000000. dix millions, *dziesięć millionow.*
100000000. cent millions, *sto millionow.*

Le Premier, *Pierwszy.*
le second, *drugi.*
deuziéme, *wtory.*
le troisiéme, *trzeci.*
quatriéme, *czwarty.*
cinquiéme, *piąty.*
sixiéme, *szosty.*
setiéme, *siodmy.*
huitiéme, *osmy.*
neuviéme, *dziewiąty.*
dixiéme, *dziesiąty.*
vintiéme, *dwudziesty.*
trentiéme, *trzydziesty.*
quarantiéme, *czterdziesty.*
cinquantiéme, *pięćdziesiąty.*
centiéme, *setny.*
Milléme, *Tysiączny.*
premiérement, en premier lieu, *nayprzod, naypierwey.*
secondement, en second lieu, *powtore, powtornie.*
troisiémement, *potrzecie.*
la premiere fois, *pierwszy raz.*
la seconde fois, *drugi raz.*
la troisiéme fois, *trzeci raz.*
un à un à la fois, *poiednemu.*

deux

deux à deux, *po dwoch.*
deux à la fois, *dwa razem.*
trois à trois, trois à la fois, *po trzech, trzech razem.*
ensuite après cela, *potym.*

CHAPITRE XVIII. Des Noms de quelques Nations.

ROZDZIAŁ XVIII. O Nazwiſkach niektorych Narodow.

Un François, *Francuz.*
un Polonois, *Polak.*
un Allemand, *Niemiec.*
un Italien, *Włoch.*
un Eſpagnol, *Hiſzpan.*
un Anglois, *Angielczyk.*
un Ecoſſois, *Szkot.*
un Danois, *Duńczyk.*
un Suedois, *Szwed.*
un Portugais, *Portugalczyk.*
un Hongrois, *Węgrzyn.*
un Moſcovit, *Moſkal.*
un Lithuanien, *Litwin.*
un Ruſſien, *Ruſin.*
un Savoyard, *Sabauczyk.*
un Maure, *Murzyn.*
un Turc, *Turczyn.*
un Tartare, *Tatar, Tatarzyn.*

LA MANIERE D'INTITULER LES LETTRES.

SPOSOB DO INTYTUŁOWANIA LISTOW.

Oycu Swiętemu, daie ſię takowy tytuł.

A Sa Saintété, *albo* au Saint Pere le Pape.
Na początku Liſtu albo Suppliki piſze ſię.
Saint Pere.

W

W Liście.
Votre Sainteté.
Krolowi daie się takowy tytuł.
Au Roi.
Na początku Listu lub Suppliki.
Sire, *iakoby: Nayjaśnieyszy Krolu.*
W Liście zaś pisze się:
Votre Majesté.
Wasza Krolewska Mość.
Krolowy. A la Reine.
Na początku Listu.
Madame.
W Liście.
Votre Majesté.
Krolewicowi y Krolewnie.
A Son Altesse Roïale.
Na początku Listu.
Monseigneur, Madame.
W Liście.
Votre Altesse Roïale.
Xiążęciu y Xiężnie.
A Son Altesse Monseigneur le Prince.
Madame la Princesse N.
Na początku Listu.
Monseigneur, Madame.
W Liście.
Votre Altesse.
Kardynałowi.
A Son Eminence Monseigneur.
Jllustrissime & Reverendissime Cardinal.
Na początku Listu.
Monseigneur.
W Liście.
Votre Eminence.

Arcy-

Arcy-Biſkupowi y Biſkupowi.

A Sa Grandeur Monſeigneur Jlluſtriſſime & Reverendiſſime Archevéque N.

Na początku Liſtu.

Monſeigneur.

W Liście.

Votre Grandeur.

Senatorowi, Senatorce, y Panu wielkiemu, także y Pani wielkiey.

A Son Excellence Monſeigneur N. Madame N.

Potym kładą ſię tytuły iakie ſą na początku.

Monſeigneur, Madame.

W Liście.

Votre Excellence.

Panu prywatnemu.

à Monſieur Monſieur N.

Także do Pani prywatney.

à Madame Madame N.

Na początku Liſtu.

Monſieur, Madame.

W Liście Vous, *a częſto powtarzać* Monſieur, Madame.

Zakonnikowi.

Au Reverend Pere Le très-Reverend Pere N.

Na początku Liſtu.

Mon très-Reverend Pere.

Do Zakonnice.

A la Reverende Mere.

La três Reverende Mere N.

Na początku Liſtu.

Ma très-Reverende Mere.

Xiędzu Swieckiemu.

à Monſieur.

Monſieur N. très digne Prétre.

Kończy

Kończy się List do Krola.

De Votre Majesté.

Les très humble & très obeissant serviteur, & suiet N.

Do Kardynała.

De Votre Eminence.

Do Arcy-Biskupa y Biskupa.

De Votre Grandeur.

Do Xiążęcia.

De Votre Altesse.

Do Senatora.

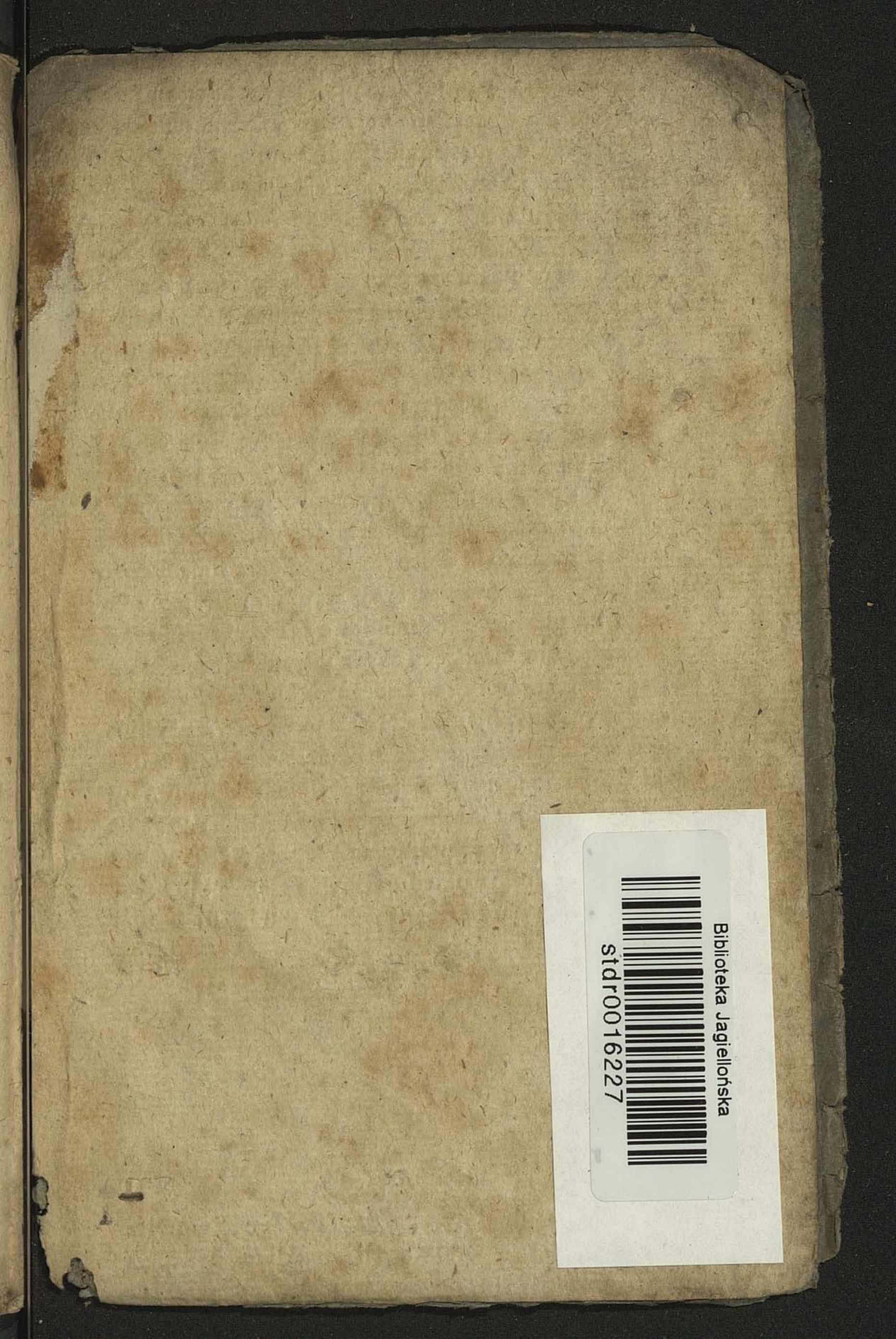
De Votre Excellence le très-humble & très obeissant serviteur N.

Do partykularnego.

Monsieur.

Votre très-humble & très-obeissant serviteur N.

Biblioteka Jagiellońska
stdr0016227